

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

VIEŠOJO VALDYMO MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMA

JOLANTA ZUBIENĖ

Magistro darbas

**VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS VAIDMUO ĮGYVENDINANT INOVACIJŲ
POLITIKĄ REGIONE**

Darbo vadovė: doc. dr. Vita Juknevičienė

Šiauliai, 2022

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Jolanta Zubienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija Šiauliai Academy
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Viešasis valdymas Public administration
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione The role of the public Library in the implementation of innovation policy in the region
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas Final Thesis

Garantuojau, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Jolanta Zubienė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Jolanta Zubienė, by submitting this paper confirm (check)

**Embargo laikotarpis
Embargo Period**

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

- _____ mėnesių / *months*
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).
- Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

Zubienė, J. (2022). *Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione*. Magistro darbas. Vadovė – doc. dr. Vita Juknevičienė. Regionų plėtros institutas, Šiaulių akademija, Vilniaus universitetas. Šiauliai.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojamas viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione. Siekiant skatinti inovacijas valstybėse, būtina inovacijų kūrimui, jų pritaikymui ir sklaidai palanki inovacijų politika, prie kurios kūrimo ir įgyvendinimo prisideda įvairios organizacijos. Viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos savo veikla siekia prisidėti įgyvendinant strategines Lietuvos Respublikos politikos kryptis, taip pat prisideda ir prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Magistro baigiamajame darbe siekiama identifikuoti viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione bei nustatyti ir pagrįsti šio vaidmens stiprinimo kryptis. Baigiamąjį darbą sudaro trys pagrindinės dalys: teorinė, metodologinė ir empirinė.

Teorinėje dalyje pagrindžiamas viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione. Visų pirma apibrėžiama inovacijų politikos įgyvendinimo teorinė samprata, inovacijų politikos įgyvendinimo galimybės ir poreikis regione bei viešojo sektoriaus organizacijų įsitraukimas įgyvendinant inovacijų politiką. Toliau, atsižvelgiant į tai, kad viešosios bibliotekos – viešojo sektoriaus organizacijos, analizuojama jų veiklos įgyvendinant inovacijų politiką regione teorinės prielaidos, atskleidžiant viešosios bibliotekos veiklos specifiką, jos atliekamus vaidmenis visuomenėje bei įtaką regiono plėtrai. Galiausiai pristatoma viešųjų bibliotekų įgyvendinant inovacijų politiką nacionalinis kontekstas: viešųjų bibliotekų veiklos strateginis ir teisinis pagrindimas, gyventojų į(si)traukimas į viešųjų bibliotekų veiklas ir inovacijų politikos priemonių įgyvendinimo ypatumai.

Metodologinėje darbo dalyje pristatoma pasirinkta tyrimo metodologija, tyrimo metodai ir instrumentai, tyrimo organizavimas ir eiga, imties charakteristikos, etika ir empirinio tyrimo dizainas. Empiriniam tyrimui buvo pasirinkta kokybinė prieiga ir šie socialinių tyrimų metodai: dokumentų turinio analizė, tikslinė grupės diskusija ir pusiau struktūruotas ekspertų interviu.

Dokumentų turinio analizės metodu atskleista viešųjų bibliotekų veiklos, susijusios su inovacijų politikos įgyvendinimu, esama situacija. Tikslinės grupės diskusijos ir pusiau struktūruoto ekspertų interviu analizės rezultatai atskleidė viešosios bibliotekos galimybes prisidėti prie bendruomenių inovatyvumo, kūrybiškumo ir verslumo skatinimo. Viešosios bibliotekos vykdo daug ir įvairių veiklų, kuriomis prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo: skatindamos dalyvavimo kultūrą, didina bendruomenės įtrauktį į viešosios bibliotekos veiklas, kūrėjų erdvėse organizuodamos veiklas ugdo bendruomenės kūrybiškumą, leidžia susipažinti ir išmokti naudotis inovatyviomis technologijomis, vykdydamos įvairias mokymosi veiklas, suteikia galimybę visiems žmonėms išmokti įgūdžių, būtinų šiuolaikiniame pasaulyje, skatina mokymąsi visą gyvenimą, pasinaudodamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobilieisiais įrenginiais, teikia paslaugas už savo pastatų ribų, bendradarbiaudamos su vietos bendruomenėmis, švietimo, kultūros ir kitomis įstaigomis padeda bendruomenėms vienyti, stiprina socialinį kapitalą regione, skatina bendruomenių įtrauktį į savo veiklas, užmezga ryšius su bendruomene, tokiu būdu bibliotekos gali geriau suprasti bendruomenės poreikius ir juos tenkinti. Empirinio tyrimo rezultatų analizė atskleidė ir problemas, kurios iškyla viešosioms bibliotekoms įgyvendinant inovacijų politiką – tai finansavimo ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, neparengti teisės aktai ir programos, įgalinantys viešąją biblioteką prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Tad galima teigti, kad viešosios bibliotekos svariai prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo, tačiau tinkamai išsprendus minėtas problemas, viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką sustiprėtų.

Empirinio tyrimo analizės rezultatai leido identifikuoti viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione. Viešoji biblioteka, atlikdama inovacijų skleidėjos, nešėjos, inovacijų generatorės, iniciatorės, vedlės vaidmenis, skleidžia inovatyvias idėjas regione, supažindina su naujausiomis inovatyviomis

technologijomis ir, svarbiausia, išmokinami jomis naudotis. Viešojoje bibliotekoje kuriamos inovacijos prieinamos visai bendruomenei, jomis įgalinami naudotis skirtingo amžiaus ir skirtingų socialinių sluoksnių žmonės – tokiu būdu viešoji biblioteka atlieka įtraukusių inovacijų kūrėjos vaidmenį. Akcentuojamas itin svarbus viešosios bibliotekos kolektyvinės minties kūrėjos vaidmuo. Viešosios bibliotekos suburdamos bendruomenės savo erdvėse suteikia joms galimybę dalintis žiniomis ir generuoti kolektyvines mintis, kurių dėka ir atsiranda inovacijos. Viešoji biblioteka tarpininkaudama tarp kultūros ir bendruomenės, inovacijų ir bendruomenės atlieka inovacijų tarpininkės vaidmenį, kurio dėka viešoji biblioteka efektyviau patenkina bendruomenės poreikius ir didina inovacijų sklaidą. Apibendrinant galima teigti, kad viešoji biblioteka atlieka inovacijų politikos įgyvendintojos vaidmenį, nes prisideda įgyvendinant pagrindinius inovacijų politikos tikslus – kūrybiškumo, inovatyvumo, verslumo skatinimo bei inovacijų kultūros stiprinimo.

Darbo pabaigoje identifikuojamos ir pagrindžiamos viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptys.

Reikšminiai žodžiai: inovacijos, inovacijų politika, inovacijų politikos įgyvendinimas, inovacijų kultūra, viešoji biblioteka, bibliotekos vaidmuo, bendruomenė.

Zubienė, J. (2022). The role of the public library in the implementation of innovation policy in the region. Master thesis. Supervisor – doc. dr. Vita Juknevičienė. Institute of Regional Development, Šiauliai Academy, Vilnius University. Šiauliai.

SUMMARY

The Master's thesis analyses the role of the public library in the implementation of innovation policy in the region. In order to foster innovation in countries, an innovation policy that is conducive to the creation, adoption and diffusion of innovations is necessary, and various organisations contribute to its development and implementation. Public libraries, as public sector organisations, aim to contribute to the implementation of the strategic policies of the Republic of Lithuania and contribute to the implementation of innovation policy. The Master's thesis aims to identify the role of public libraries in the implementation of innovation policy in the region and to identify and justify the directions of strengthening this role. The thesis consists of three main parts: theoretical, methodological and empirical.

The theoretical part justifies the role of the public library in the implementation of innovation policy in the region. In particular, it defines the theoretical concept of innovation policy implementation, the opportunities and needs for innovation policy implementation in the region and the involvement of public sector organisations in innovation policy implementation. Then, taking into account the fact that public libraries are public sector organisations, the theoretical assumptions behind their activities in the implementation of innovation policy in the region are analysed, revealing the specificity of public library activities, the roles they play in society and their impact on regional development. Finally, it presents the national context of public libraries in the implementation of innovation policy: the strategic and legal framework for public libraries, the involvement of the population in public library activities and the specificities of the implementation of innovation policy measures.

The methodological part of the work presents the chosen research methodology, research methods and instruments, research organisations and process, sample characteristics, ethics and empirical research design. The qualitative approach and the following social research methods were chosen for the empirical study: content analysis of documents, focus group discussion and semi-structured expert interviews.

A document content analysis reveals the current situation of public libraries' activities related to the implementation of innovation policies. The results of the focus group discussion and the semi-structured expert interview analysis revealed the potential of the public library to contribute to the promotion of innovation, creativity and entrepreneurship in communities. Public libraries carry out a wide range of activities that contribute to the implementation of innovation policies: by promoting a culture of participation, increasing community involvement in public libraries activities, by organising activities in makerspaces, by fostering creativity in the community, by providing access to and learning how to use innovative technologies, by carrying out various learning activities, by giving everyone the opportunity to learn the skills needed in today's world, and by promoting lifelong learning, using digital technologies and mobile devices, providing services outside their buildings, working with local communities, educational, cultural and other institution, helping to bring communities together, building social capital in the region, promoting community involvement, building links with the community, enabling libraries to better understand and respond to the needs of the community. The analysis of the empirical research results also revealed the problems that arise for public libraries in the implementation of innovation policy – these include a lack of funding and qualified staff, lack of legislation and programmes that enable public libraries to contribute to the implementation of innovation policies. It can therefore be argued that public libraries make an important contribution to the implementation of innovation policy, but if these problems are properly addressed, to the role of public libraries in the implementation of innovation policy would be enhanced.

The results of the empirical analysis allowed to identify the roles of the public library in the implementation of innovation policy in the region. The public library, in its roles as a disseminator, carrier, generator, initiator and guide of innovation, disseminates innovative ideas in the region, introduces the latest innovative technologies and, most importantly, teaches how to use them. The innovation created in the public library are accessible to the whole community, empowering people of different ages and from different social backgrounds, thus playing the role of an inclusive innovator. The public library's crucial role as a collective thinker is underlined. By bringing communities together in their own spaces, public libraries enable them to share knowledge and generate the collective ideas that lead to innovation. The public library's role as a mediator between culture and community, innovation and community, makes the public library more effective in meeting the needs of the community and increasing the diffusion of innovation. In summary, the public library plays the role of an innovation policy facilitator by contributing to the key objectives of innovation policy, i. e. the promotion of creativity, innovation, entrepreneurship, and the strengthening of a culture of innovation.

At the end of the work concludes by identifying and justifying directions for strengthening the role of the public library in implementing innovation policy.

Key words: innovation, innovation policy, innovation policy implementation, innovation culture, public library, library role, community.

TURINYS

IVADAS.....	12
1.1. Inovacijų politikos įgyvendinimo teorinė samprata.....	18
1.1.1. Inovacijų politikos ir jos įgyvendinimo samprata.....	18
1.1.2. Inovacijų politikos įgyvendinimo regione samprata ir poreikis.....	23
1.1.3. Inovacijų politikos įgyvendinimo ypatumai įsitraukiant viešojo sektoriaus organizacijoms	26
1.2. Viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos įgyvendinant inovacijų politiką regione teorinės prielaidos	29
1.2.1. Viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos specifika	29
1.2.2. Viešosios bibliotekos veiklos specifika skatinant regiono plėtrą.....	34
1.3. Viešųjų bibliotekų veiklų įgyvendinant inovacijų politiką nacionalinis kontekstas.....	36
1.3.1. Viešųjų bibliotekų veiklos strateginis ir teisinis pagrindimas	36
1.3.2. Gyventojų į(si)traukimo į bibliotekų veiklas nacionalinės tendencijos	39
1.3.3. Viešųjų bibliotekų veiklos formos įgyvendinant inovacijų politiką.....	43
2. BIBLIOTEKOS VAIDMENS ĮGYVENDINANT INOVACIJŲ POLITIKĄ REGIONE TYRIMO METODOLOGIJA.....	48
2.1. Tyrimo metodologinių priėgų teorinis pagrindimas	48
2.2. Tyrimo metodai ir jų taikymas.....	49
2.2.1. Dokumentų turinio analizės metodas ir jo taikymas.....	49
2.2.2. Tikslinės grupės diskusijos metodas ir jo taikymas	50
2.2.3. Pusiaus struktūruoto interviu metodas ir jo taikymas.....	51
3. VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS VAIDMENS ĮGYVENDINANT INOVACIJŲ POLITIKĄ KLAIPĖDOS APSKRITYJE TYRIMO REZULTATAI	55
3.1. Viešųjų bibliotekų 2017–2021 metų veiklos ataskaitų analizės rezultatai	55
3.2. Tikslinės grupės diskusijos tyrimo analizės rezultatai.....	67
3.3. Ekspertų nuomonės apie viešųjų bibliotekų vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione tyrimo rezultatai	76
3.4. Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką ir jo stiprinimo kryptys	93
IŠVADOS	99
REKOMENDACIJOS	101
LITERATŪRA.....	102
PRIEDAI.....	107
1 priedas. Dalyvavimo VU ŠA jaunųjų tyrėjų tarptautinėje konferencijoje pažyma	
2 priedas. Empirinio tyrimo dizainas	
3 priedas. Tikslinės grupės diskusijos klausimyno gairės	
4 priedas. Sutikimas dalyvauti moksliniame tyrime	
5 priedas. Pusiaus struktūruoto ekspertų interviu klausimyno gairės	

LENTELĖS

1.1.3.1 lentelė. Viešojo sektoriaus organizacijų vaidmenų ir veiklų sąsajos įgyvendinant inovacijų politiką	27
1.2.1.1 lentelė. Viešosios bibliotekos vaidmenys inovacijų politikos įgyvendinimo kontekste	31
1.3.3.1 lentelė. Inovacijų, diegiamų viešosiose bibliotekose, sritys ir jų poveikis	43
1.3.3.2 lentelė. Viešųjų bibliotekų veiklų formos įgyvendinant inovacijų politiką	45
2.2.3.1 lentelė. Pusiaus struktūruoto ekspertų interviu klausimyno gairės	52
3.1.1 lentelė. Viešųjų bibliotekų projektai ir veiklos, skatinančios inovacijų sklaidą regione	55
3.1.2 lentelė. Viešosios bibliotekos paslaugos, teikiamos už jos pastato ribų	57
3.1.3 lentelė. Įstaigų, su kuriomis bendradarbiauja viešosios bibliotekos, pavyzdžiai	60
3.1.4 lentelė. Viešųjų bibliotekos veiklos, skatinančios gyventojų verslumą	61
3.1.5 lentelė. Viešosios bibliotekos veiklos formos, skatinančios bendruomenės kūrybiškumą	63
3.1.6 lentelė. Viešųjų bibliotekų vykdomos viso gyvenimo mokymosi veiklos	65
3.2.1 lentelė. Dalyvavimo kultūros pavyzdžiai	68
3.2.2 lentelė. Viešųjų bibliotekų veiklos, skirtos kūrybiškumo ir inovatyvumo skatinimui	70
3.2.3 lentelė. Viešųjų bibliotekų paslaugos, teikiamos už jos ribų	72
3.3.1 lentelė. Viešųjų bibliotekų galimybės bendruomenių inovatyvumo skatinimui	77
3.3.2 lentelė. Dalyvavimo kultūros skatinimo kryptys	78
3.3.3 lentelė. Dalyvavimo kultūros pavyzdžiai	79
3.3.4 lentelė. Regionų viešųjų bibliotekų įsitraukimo į dalyvavimo kultūrą skatinimo kryptys	81
3.3.5 lentelė. Problemos, kylančios viešosioms bibliotekoms kuriant / palaikant / naudojant / kūrėjų erdves	82
3.3.6 lentelė. Viešųjų bibliotekų personalo valdymo ypatumai	84
3.3.7 lentelė. Veiklų, įgyvendinamų už bibliotekos ribų, pavyzdžiai	86
3.3.8 lentelė. Bendruomenės verslumo skatinimo būdai viešosiose bibliotekose	90
3.3.9 lentelė. Viešųjų bibliotekų problemos įgyvendinant inovacijų politiką	91
3.3.10 lentelė. Viešųjų bibliotekų ateities galimybės prisidedant prie inovacijų politikos įgyvendinimo	92

PAVEIKSLAI

1.1.3.1 pav. Keturgubos spiralės veikėjai ir jų veiklų sritys	28
1.2.1.1 pav. Teorinis viešosios bibliotekos vaidmenų modelis	33
1.2.1.2 pav. Viešosios bibliotekos „žodžių debesis“	33
3.2.1 pav. Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką	76
3.4.1 pav. Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką	95
3.4.2 pav. Viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptys	96

SAVOKŲ ŽODYNAS

Bibliotekų veikla – dokumentų kaupimas, tvarkymas, sisteminimas, saugojimas, skaitmeninimas, panauda ir viešinimas, bibliografavimas, kultūrinių ir edukacinių programų organizavimas ir kultūros plėtra, galimybės naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais, nepaisant informacijos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, neatsižvelgiant į autorių ar užfiksuotų žinių politinę ar ideologinę orientaciją, užtikrinimas; fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktų nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis visuomenės švietimui, sociokultūrinei edukacijai, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingomis paslaugomis ir informacija užtikrinimas (Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas, 2021).

Inovacija – naujų arba iš esmės patobulintų produktų (prekių ar paslaugų) arba procesų, naujų rinkodaros arba organizacinių metodų diegimas verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013).

Inovacijų politika – tai vyriausybės formuojami palankūs inovacijų kūrimui ir jų sklaidai bei pritaikymui strateginiai tikslai, priemonės, teisinio reguliavimo aplinka, inovatyvūs sprendimai viešajame sektoriuje.

Kūrybiškumas – asmenybės savybių, leidžiančių produktyviu darbu pasiekti originalių, visuomeniškai reikšmingų, kokybiškai naujų veiklos rezultatų kompleksas; tai proto (mentalinis) ir socialinis procesas, apimantis naujų idėjų ir koncepcijų arba naujų ryšių ir sąveikų tarp žinomų idėjų ir koncepcijų atradimą (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013).

Nacionalinė regioninė politika – viešosios politikos dalis, valstybės institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regionų socialinei ir ekonominei plėtrai siekiant mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus bei išsivystymo netolygumus pačiuose regionuose (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, 2021)

Regionas – ribas turinti teritorija, kurioje vykdoma viešojo administravimo veikla: administracinių sprendimų priėmimas, sprendimų įgyvendinimo kontrolė, administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas (Lietuvos regioninės politikos Baltoji knyga darniai ir tvariai plėtrai 2017–2030 m., 2017).

Verslumas – asmens kompetencija įgyvendinti pridėtinę vertę kuriančias idėjas (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013).

Viešoji biblioteka – visiems vartotojams prieinama biblioteka, kaupianti ir sauganti universalų teritorijos (apskritis, savivaldybės), kurioje ji yra, bendruomenės poreikius tenkinantį dokumentų fondą, teikianti gyventojams informacijos ir viešosios interneto prieigos paslaugas, vykdanči kraštotyros, sociokultūrinės edukacijos, skaitymo skatinimo, informacinio raštingumo ir kitas su bibliotekų veikla susijusias neformaliojo švietimo programas ir projektus (Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas, 2021).

Viešojo sektoriaus inovacija – naujų, arba iš esmės patobulintų paslaugų, komunikacijos metodų, procesų ar organizacinių metodų taikymas viešajame sektoriuje (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013).

Viešasis sektorius – tai iš valstybės ar savivaldybės biudžetų tam tikra forma išlaikomų ir remiamų institucijų ir įstaigų visuma, skirta viešajam interesui realizuoti – teikti naudą visai visuomenei, užtikrinant valstybėje gyvenančių žmonių gerovę (Viešojo sektoriaus ataskaita 2016–2019 m., 2020).

IVADAS

Gyvenama XXI amžiuje, kuriame labai sparčiai keičiasi technologijos, ekonomika, demografiniai procesai. Sėkmingas tolimesnis vystymasis palankus tik kaitos procesams pasirengusioms šalims, regionams, organizacijoms, nebijančioms naujovių ir drąsiai diegiančioms inovacijas savo veikloje.

Inovacijų reikšmė kokybiniam pokyčiams, pažangai visuose sektoriuose, įvardijama *Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“* (2012). Šia strategija siekiama paskatinti esminius visuomenės pokyčius Lietuvoje ir sudaryti sąlygas formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei. Tokios asmenybės skatins pažangos procesus visuomenės gyvenime. Strategijos paskirtis – kurti tokią aplinką, kuri sudarytų tokias sąlygas skleistis pažangos vertybėms.

Temos aktualumas. Globalūs, dinamiški pasauliniai pokyčiai kelia naujus, sudėtingus iššūkius, problemas, kurias valstybės siekia išspręsti naujų, inovatyvių būdų ir paslaugų pagalba. Inovacijos tampa veiksniumi, lemiančiu valstybių sėkmę ir užtikrinančiu jos konkurencingumą. Sąvoka „inovacija“ kildinama iš lotynų kalbos žodžio „nova“, kuris reiškia „naujas“. Prancūzų kalboje „inovacyon“ suprantama kaip „atnaujinimą“ arba „naujo pavidalo suteikimą esančiam daiktui“ (Stripeikis, Ramanauskas, 2011). Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 m. programoje (2013) inovacija apibūdinama kaip naujų arba iš esmės patobulintų produktų (prekių ar paslaugų) arba procesų, naujų rinkodaros arba organizacinių metodų diegimas verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius. Nicholson (2019) teigimu, inovacijos apima ne tik naujų idėjų generavimo ir įgyvendinimo procesą, bet ir esamų metodų, išteklių ir technologijų taikymą naujais ir skirtingais būdais. Apibendrinant, galima teigti, kad „inovacija – tai nuolatinis, dinamiškas ir kūrybiškas procesas, kurio metu sukuriama naujos arba adaptuojamos esamos idėjos, produktų, prekių, paslaugų ar sistemų formos“ (Juknevičienė, 2015).

Siekiant inovacijų proveržio, jų skatinimo valstybėse, būtina inovacijų kūrimui, jų pritaikymui ir sklaidai palanki inovacijų politika (Fagerber, 2017). Inovacijų politikos reikšmę akcentuojantys Edler, Gök, Cunningham ir Shapira (2016) teigia, kad inovacijų politika – tai vyriausybės kuriama ir administruojama intervencija, remianti inovacijų skatinimą šalyje. Inovacijų politikos sampratą praplečia mokslininkai Chaminade ir Lundwall (2019) teigdami, kad inovacijų politika apima mokslo ir technologijų politiką, nes ja siekiama daryti įtaką inovacijų procesui kaip visumai – nuo mokslo (tyrimų) iki pritaikymo prie konkrečių technologijų, jų įvedimo į rinką ir plataus panaudojimo, bei institucinę sistemą ir platesnius pokyčius, būtinus, kad inovacijos būtų įvestos į rinką ir naudojamos. Mokslininkai atkreipia dėmesį į kitas mokymosi formas, ne tik mokslą ir technologijas, kurios gali paskatinti naujoves, bet ir mokymąsi veikiant, naudojant ar sąveikaujant. Tada inovacijų politika gali būti suprantama kaip sąmoningas vyriausybės veiksmas ekonomikoje, siekiant skatinti asmenų ir organizacijų elgesio pokyčius, t.y. skatinamas jų inovatyvumas.

Lietuvoje socialiniai ir ekonominiai skirtumai tarp jos regionų yra labai dideli. Skirtumus lemia geografinė regionų padėtis, gamtiniai ir energetiniai ištekliai juose ir daugybė kitų vidinių ir išorinių veiksnių. Siekiant sumažinti regioninius skirtumus, skatinti visoje valstybės tolygią ir tvarią plėtrą formuojama nacionalinė regioninė politika – valstybės ir savivaldybių institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas skirtingas poveikis regionų socialinei ir ekonominei plėtrai (Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas, 2014). Nacionalinė regioninė politika yra derinama su Europos Sąjungos regionine politika, siekiančia sumažinti gerovės lygio skirtumus tarp labiausiai ir mažiausiai išsivysčiusių Europos Sąjungos regionų. Nacionalinė regioninė politika padeda siekti nacionalinės inovacijų politikos tikslų. Regioninės plėtros skatinimas inovacijomis tampa vienu iš

pagrindinių viešosios politikos prioritetų. Politikai vis labiau atkreipia dėmesį į tai, kaip efektyviausiai panaudoti regionų stiprybes ir privalumus. Uyarra, Flanagan, Magro, Wilson ir Sotarauta (2017) teigia, kad inovacijų politika regionuose gali skatinti ekonomikos vystymąsi ir padėti spręsti iškilusias naujas problemas arba „didžiuosius iššūkius“.

Inovacijų politiką padeda įgyvendinti viešasis sektorius – iš valstybės ar savivaldybės biudžetų tam tikra forma išlaikomų ir remiamų institucijų ir įstaigų visuma, skirta viešajam interesui realizuoti – teikti naudą visai visuomenei, užtikrinant valstybėje gyvenančių žmonių gerovę (Viešojo sektoriaus ataskaita 2016–2019 m., 2020). Viešojo sektoriaus organizacijos teikdamos visuomenei reikalingas paslaugas (švietimo, kultūros, socialinės rūpybos ir kitas) daro įtaką kūrybingumo, verslumo ir inovatyvumo plėtrai, stiprina visuomenės inovacijų kultūrą. Viešojo sektoriaus organizacijos prisideda įgyvendinant inovacijų politiką, tačiau šiame procese dalyvauja dar ir kitos įvairios suinteresuotos šalys: inovacijų politiką formuojančios institucijos, regioninė valdžia, aukštojo mokslo institucijos, verslo organizacijos ir visuomenė. Anot Yun ir Zheng (2019), visos šios šalys sąveikauja tarpusavyje ir sukuria vertę, skirtą socialiniam, aplinkosauginiam, ekonomikos, kultūros, politikos ir žinių tvarumui ir tai įvardijama kaip Keturgubos spiralės modelis.

Viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos savo veikla siekia prisidėti įgyvendinant strategines Lietuvos Respublikos politikos kryptis, taip pat prisideda ir prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Vieno iš pagrindinių Lietuvos Respublikos inovacijų politiką formuojančių dokumentų – Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013) pagrindinis tikslas ir prioritetai iš esmės siejasi su bibliotekų funkcijomis stiprinti žinių ir intelektualinį potencialą, prisidedant prie kūrybingos visuomenės kūrimo ir sąlygų verslumui ir inovacijoms plėtojimo (Stasėnaitė, Orlakaitė, 2018). Inovacijų politikos įgyvendinimui palankią viešųjų bibliotekinę veiklą kryptį formuoja Lietuvos Respublikos kultūros ministro patvirtintos *Bibliotekų plėtros strateginės kryptys 2016–2022 metams*:

- *Bibliotekos visuomenės mokymuisi.*
- *Bibliotekos visuomenės socialinei-ekonominei gerovei.*
- *Bibliotekos efektyvaus valdymo principus ir visuomenės poreikius atitinkančiai plėtrai* (LR kultūros ministro įsakymas „Dėl bibliotekų plėtros strateginių kryptų 2016–2022 metams patvirtinimo“, 2016).

Viešosios bibliotekos, kaip ir kitos organizacijos, yra veikiamos išorinių ir vidinių pokyčių. Šiuolaikinės globalizacijos metu bibliotekos turi evoliucionuoti, atsižvelgdamos į demografinius visuomenės pokyčius, socialinius ir ekonominius veiksnius. Tai padaryti bibliotekos gali nuolat tobulindamos esamas ir diegdamos naujas inovatyvias paslaugas. Anot Kulikauskienės (2019), šie pokyčiai lėmė, kad bibliotekos transformavosi į bendruomenės centrus, kuriuose vyksta informacinės, kultūrinės ir mokymosi visą gyvenimą veiklos. Atlikdamos pagrindinius savo vaidmenis – informacinį, edukacinį – kultūrinį, bendruomeninį ir socialinį – bei siekdamos patenkinti šiuolaikinės visuomenės poreikius, bibliotekos skatina mokymąsi visą gyvenimą, stiprina mokslo potencialą, skatina inovacijas ir mažina socialinę atskirtį (Kulikauskienė, 2019). Teikdamos savo paslaugas, organizuodamos įvairias veiklas, viešosios bibliotekos padeda siekti pagrindinių tikslų, iškeltų Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programoje (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013). Viešųjų bibliotekų inovacijų tendencijas tyrinėjo Nicholson (2019) ir identifiko strategines bibliotekų sritis: dalyvavimo, kūrimo, mokymosi, naujų galimybių ir partnerystės. Mokslininkė teigia, kad šios

tendencijos lemia viešųjų bibliotekų veiklų pobūdį plėtojant kūrėjų erdves, stiprinant dalyvaujamąją kultūrą, didinant bendradarbiavimą, teikiant paslaugas ne bibliotekos pastatuose. Pagrindinė bibliotekų veikla nukreipiama į mokymosi, kūrybiškumo ir skaitmeninių įgūdžių skatinimą. Viešosios bibliotekos naudojami technologine pažanga ir kuria naujoviškas paslaugas savo bendruomenėms, reaguodamos į vartotojų poreikius ir lanksčiai juos tenkindamos (Nicholson, 2019).

Lietuvos viešųjų bibliotekų infrastruktūros galimybės bei strateginės kryptys įgalina viešąsias bibliotekas prisidėti įgyvendinant inovacijų politiką. Tačiau pastebima, kad trūksta viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką atskleidimo bei įžvalgų, kokios viešųjų bibliotekų veiklos kryptys leistų šį vaidmenį stiprinti.

Tyrimo naujumas.

Vyriausybės strateginės analizės centras kasmet atlieka Lietuvos inovacijų ekosistemos apžvalgą, kurioje pateikiama inovacijoms reikalingų įgūdžių, naujų žinių kūrimo ir technologijų perdavimo, naujų produktų diegimo rinkoje bei valdžios sektoriaus indėlio pažangą atspindintys rodikliai. Šioje apžvalgoje teigiama, kad vertinant mokymosi visą gyvenimą lygį Lietuvoje, šie rezultatai nėra geri: 2019 m. tik 7 proc. 25–64 m. amžiaus žmonių per paskutines savaites ko nors naujo mokėsi. Šio visuomenės aktyvumą ir gebėjimus prisitaikyti prie kintančių sąlygų pažymintį rodiklio reikšmė nesiekė ES vidurkio ir siekė trečdalį Estijos mokymosi visą gyvenimą lygio (Lietuvos inovacijų ekosistemos apžvalga 2021, 2020). Viešosios bibliotekos, įgyvendindamos inovacijų politiką, gali skatinti didesnę mokymosi visą gyvenimą lygį Lietuvoje.

Užsienyje atlikta nemažai tyrimų, kurie analizavo inovacijų politikos ir jos įgyvendinimo sampratą (Edler, Gök, Cunningham ir Shapira, 2016, Edler, Fagerberg, 2017, Chaminade, Lundwall, 2019). Į misijas orientuotą inovacijų politiką tyrinėjo Mazzucato (2018), inovacijų politikos įtaką socialiniams pokyčiams analizavo Wanzenböck ir Frenken (2020).

Lietuvoje atliktuose mokslininkų tyrimuose tyrinėjama inovacijų samprata (Stripeikis, Ramanauskas, 2011, Juknevičienė, 2015), inovatyvumą ir inovacijas naujajame viešajame valdyme analizavo Raipa, Smalskys, Giedraitytė, Nefas, 2016), socialinių inovacijų skatinimo politiką tyrinėjo Tamošiūnas (2018), regioninę Europos Sąjungos šalių inovacijų politiką analizavo Masiulis, Sudnickas, Židonis, Gudelis (2009). Vieno iš svarbiausių inovatyvios visuomenės požymių – inovacijų kultūros ir jos sampratą, ją lemiančius veiksnius ir stiprinimo būdus tyrinėjo Stripeikis, Ramanauskas (2011), Janiūnaitė, Petraitė, Jucevičius, (2013), Sukackaitė, Atkočiūnienė (2016), Sakalas, Savanevičienė, Girdauskienė (2016). Žinių vadybą kaip esminį įrankį viešojo sektoriaus organizacijoms kurti inovacijas bei stiprinti veiklos efektyvumą analizavo Vaitkevičius (2018). Anot jo, inovacijos – efektyvios žinių vadybos sistemos viešojo sektoriaus organizacijoje rezultatas. Teorines inovatyvumo ir bibliotekų projektinės veiklos sąsajas analizavo Stasėnaitė, Orlakaitė (2018).

Viešųjų bibliotekų konceptai, jų veikla domina daug mokslininkų. Šiuolaikinius bibliotekų konceptus tyrė Juchnevič (2016), viešųjų bibliotekų funkcijų transformaciją analizavo Biveinis (2019, 2020). Viešosios bibliotekos vykdydamos savo veiklas, teikdamos paslaugas visuomenei, joje atlieka tam tikrus vaidmenis. Viešųjų bibliotekų vaidmenų kaitą tyrė Juchnevič (2016), Biveinis (2018), Strover (2019). Mokslininkai atskleidė bibliotekų kaitos priežastis ir įvardijo atliekamų vaidmenų ypatybes. Kadangi šio magistro darbo autorė nerado tyrimų, atskleidžiančių viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką, šiame darbe bus siekiama tai išvelgti. Nicholson (2019) tyrime atskleidė inovatyvių šiuolaikinių viešųjų bibliotekų tendencijas: dalyvavimą, kūrybinių įgūdžių

formavimą, nuolatinį mokymąsi bei naujas veiklas ir įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą. Geriausią inovacijų valdymo praktiką JAV viešosiose bibliotekose pristato Potnis, Wunbery, Finn (2020). Mokslininkai identifikavo penkių sričių kompetencijas, kurios stipriai lemia inovacijų vystymą organizacijoje. Tai būtų – organizacijos strategija, finansai, organizacinis elgesys ir komunikacija. Tyrime akcentuojama įgūdžių ir žinių, susijusių su organizacijos valdymu, svarba.

Siekiant išsiaiškinti Lietuvos bibliotekų paslaugų kokybę, prieinamumą atlikta nemažai tyrimų. Verta paminėti keletą iš jų, atliktų pastaraisiais metais ir liečiančių bibliotekoms aktualias sritis. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka kartu su tyrimų kompanija „KANTAR“ 2019 metais atliko tyrimą „Lietuvos viešųjų bibliotekų interneto vartotojai. 2009–2019 metų apžvalga“ (2019), kuriuo siekta išsiaiškinti, kaip lankytojai vertina bibliotekos teikiamų paslaugų kokybę, kokie yra viešojo interneto prieigos vartojimo įpročiai, motyvai ir nauda vartotojui. Tyrimo rezultatai parodo per dešimtmetį įvykusius pokyčius ir atskleidžia bibliotekų vertę. Bibliotekos ne tik prisideda prie skaitmeninės atskirties problemų sprendimo, bet ir padeda žmonėms spręsti kasdienes problemas, skatina naujų produktų ir paslaugų atsiradimą įvairiose vietovėse, sudarydamos sąlygas naudotis informacinėmis technologijomis tiems, kurie turi ribotas galimybes, t. y. kaimo vietovių gyventojams, vyresnio amžiaus ir mažas pajamas gaunantiems asmenims. Bibliotekų teikiamas paslaugas lankytojai vertina labai gerai (bendro vertinimo vidurkis siekia 9,5 iš 10).

2020 metais Lietuvos kultūros tarybos užsakymu atliktas tyrimas „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“ (2020). Tyrimu norėta išsiaiškinti gyventojų nuomonę apie kultūros produktų/paslaugų prieinamumą ir kokybę, nustatyti gyventojų kultūros produktų/paslaugų vartojimo lygį, dalyvavimą kultūrinėje veikloje. Nustatyta, kad gyventojai bibliotekos paslaugų prieinamumą vertino 69 %, viešųjų bibliotekų paslaugų kokybės rodiklis – 68 %, bibliotekų paslaugomis naudojosi 39 % apklaustųjų.

Lietuvos regionų kultūros įstaigų veiklos inovatyvumo vertinimas ir jo skatinimo galimybių analizė buvo atlikta 2016 metais Lietuvos kultūros tarybos užsakymu. Šiame tyrime kaip bendra problema skatinant regionų kultūros įstaigų inovatyvumą įvardijama kultūros sričių izoliacija (tarpusavyje ir nuo visuomenės). Užsidarymas savo tradicinėje veikloje labai apsunkina inovacijų poreikio įvertinimą. Tarpsektorinis bendradarbiavimas užtikrintų inovacijų diegimą organizacijose bei padėtų skleisti inovacijas regione.

Kaip matoma, tyrimų, analizuojančių atskirai viešųjų bibliotekų veiklą, inovacijas ir inovacijų politikos įgyvendinimą yra nemažai, tačiau pasigendama empirinių tyrimų, kurie atskleistų viešosios bibliotekos vaidmenį ir jos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos valdymo specifika įgyvendinant inovacijų politiką regione.

Šiame magistro darbe analizuojama savivaldybių viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką. Lietuvoje šio tipo bibliotekų tinklas yra didžiausias – 2021 metais jų buvo 1200 (LR kultūros ministerija, 2021). Turėdamos tokį platų įstaigų tinklą, siekiantį atokiausius rajonus, viešosios bibliotekos atlieka įtakingą vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką. Empirinį tyrimą pasirinkta atlikti Klaipėdos apskrities viešosiose bibliotekose (imties prieinamumo kriterijus). Kadangi savivaldybių viešosios bibliotekos vadovaujasi tais pačiais teisės aktais, formuojančiais jų strategijas, planus ir veiklų kryptis, tai atlikus dviejų Klaipėdos apskrities bibliotekų veiklos dokumentų ir tikslinių grupių diskusijų analizę, yra identifikuotas viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką, parodantis visų Lietuvos viešųjų bibliotekų esamą situaciją.

Tyrimo problema išreiškiama šiais probleminiais klausimais:

1. Kokiais bruožais pasižymi inovacijų politikos įgyvendinimas regione, kai prie to prisideda viešojo sektoriaus organizacijos?
2. Kuo pasižymi viešųjų bibliotekų veikla, kuria prisidedama prie inovacijų politikos įgyvendinimo regione?
3. Kokios viešųjų bibliotekų įsitraukimo į inovacijų politikos įgyvendinimą galimybės Lietuvoje?
4. Koks yra viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką?
5. Kokios yra viešųjų bibliotekų vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptys?

Tyrimo objektas – viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką.

Tyrimo tikslas – atskleidus viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos specifiką prisidedant prie inovacijų politikos įgyvendinimo, identifikuoti ir pagrįsti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti inovacijų politikos ir jos įgyvendinimo regione sampratą, identifikuojant viešojo sektoriaus organizacijų veiklos svarbą.
2. Nustatyti viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos specifiką įgyvendinant inovacijų politiką.
3. Atskleisti viešųjų bibliotekų veiklą įgyvendinant inovacijų politiką nacionalinio konteksto ypatumus.
4. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais, identifikuoti viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione.
5. Identifikuoti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis.

Ginamieji teiginiai:

1. Viešoji biblioteka įgyvendindama inovacijų politiką atlieka įtraukų inovacijų kūrėjos, inovacijų skleidėjos, inovacijų tarpininkės, kolektyvinės minties kūrėjos ir kitus vaidmenis bei skleidžia inovatyvias idėjas, skatina bendruomenės kūrybiškumą, inovatyvumą ir verslumą ir stiprina inovacijų kultūrą regione.
2. Viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką stiprintų šios kryptys: dalyvavimo kultūros didinimas, bendruomenės verslumo skatinimas, kūrėjų erdvių, mokymosi veiklų, paslaugų už bibliotekos ribų, teikiamų naudojantis skaitmeninėmis technologijomis ar mobiliaisiais įrenginiais, plėtra, bendradarbiavimo skatinimas, finansavimo viešųjų bibliotekų veikloms bei darbuotojų darbo užmokesčiui didinimas bei formalių akredituotų programų informacijos specialistams įsteigimas ir bibliotekos darbuotojų kompetencijų stiprinimas.

Tyrimo metodai. Tyrimo metu buvo naudojami teoriniai ir empiriniai socialinių tyrimų metodai:

1. Mokslinės literatūros analizės metodas. Siekiant atskleisti inovacijų politikos sampratą, bibliotekų kaip viešojo sektoriaus organizacijų veiklos specifiką, išanalizuoti įvairūs užsienio ir lietuvių mokslinės literatūros šaltiniai. Analizė atlikta lyginant, sisteminant ir apibendrinant.

2. Dokumentų turinio analizės metodas. Taikant kriterinės atrankos metodą, buvo numatyti kriterijai, pagal kuriuos empiriniam tyrimui atrinktos viešosios bibliotekos. Analizuojant pasirinktų viešųjų bibliotekų veiklos dokumentus (veiklos ataskaitas) atlikta bibliotekos veiklos, susijusios su inovacijų politikos įgyvendinimu, esamos situacijos apžvalga.
3. Tikslinės grupės diskusijos metodas. Atliekant tikslinę grupės diskusiją, siekiama atskleisti viešosios bibliotekos vadovų ir darbuotojų nuomonę apie viešųjų bibliotekų vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione ir jų numatomos viešųjų bibliotekų veiklų inovacijų politikos įgyvendinimui kryptis. Tyrimo imtis nustatoma naudojant kriterinę atranką. Tyrimas atliekamas laikantis tyrimo etikos reikalavimų.
4. Ekspertų pusiau struktūruoto interviu metodas. Pusiau struktūruoto interviu metu išsiaiškinta ekspertų nuomonė apie bibliotekų vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione ir jų numatomos viešųjų bibliotekų veiklų inovacijų politikos įgyvendinimui kryptys. Naudojamas tikslinės imties sudarymo būdas - kriterinė informantų atranka. Tyrimas atliekamas laikantis tyrimo etikos reikalavimų.

Tyrimo rezultatų teorinis reikšmingumas. Magistro darbe pateikta teorinė analizė leido atskleisti inovacijų politikos apibrėžtį ir bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos vaidmenis įgyvendinant inovacijų politiką regione. Atlikto empirinio tyrimo rezultatai leido pagrįsti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką teorines įžvalgas bei identifikuoti naujus viešosios bibliotekos vaidmenis: įtraukį inovacijų kūrėja, inovacijų tarpininkė ir kolektyvinės minties kūrėja. Remiantis atliktu tyrimu identifikuotos ir pagrįstos viešųjų bibliotekų vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptys.

Tyrimo rezultatų praktinis reikšmingumas. Tyrimo metu suformuluotos viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką vystymo kryptys bus naudingos Lietuvos viešosioms bibliotekoms siekiant stiprinti bibliotekų vaidmenį inovacijų srityje.

Atliktas tyrimas pristatytas VU ŠA jaunųjų tyrėjų tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Jaunasis tyrėjas išmaniajai visuomenei“ 2022 m. gegužės 11 d. (žr. 1 priedą.).

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys dalys: teorinė, metodologinė ir empirinė. Taip pat pateikiamos išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas bei priedai.

1. VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS VAIDMENS ĮGYVENDINANT INOVACIJŲ POLITIKĄ REGIONE TEORINIS PAGRINDIMAS

Šioje magistro darbo dalyje teoriškai pagrindžiamas viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione. Visų pirma apibrėžiama inovacijų politikos įgyvendinimo teorinė samprata, inovacijų politikos įgyvendinimo galimybės ir poreikis regione bei viešojo sektoriaus organizacijų įsitraukimas įgyvendinant inovacijų politiką. Toliau, atsižvelgiant į tai, kad viešosios bibliotekos – viešojo sektoriaus organizacijos, analizuojama jų veiklos įgyvendinant inovacijų politiką regione teorinės prielaidos, atskleidžiant viešosios bibliotekos veiklos specifiką, jos atliekamus vaidmenis visuomenėje bei įtaką regiono plėtrai. Galiausiai pristatoma viešųjų bibliotekų įgyvendinant inovacijų politiką nacionalinis kontekstas: viešųjų bibliotekų veiklos strateginis ir teisinis pagrindimas, gyventojų į(si)traukimas į viešųjų bibliotekų veiklas ir inovacijų politikos priemonių įgyvendinimo ypatumai.

1.1. Inovacijų politikos įgyvendinimo teorinė samprata

Inovacijų reikšmę visuomenės socialinei ir ekonominei gerovei pripažįsta daug mokslininkų. Inovacijų atsiradimui ir jų plėtrai labai svarbu palanki inovacijų politika. Šiame skyriuje atskleidžiama teorinė inovacijų politikos ir jos įgyvendinimo samprata, inovacijų politikos priemonės, skatinančios inovacijas, pristatomi pagrindiniai strateginiai dokumentai ir programos, padedančios įgyvendinti inovacijų politiką.

1.1.1. Inovacijų politikos ir jos įgyvendinimo samprata

Siekiant įveikti kylančius ekonominius, socialinius bei aplinkos apsaugos iššūkius, reikalingos inovatyvios idėjos, novatoriški metodai ir aukštesnis daugiašalis bendradarbiavimo lygis. Inovacijos ir skaitmenizacija tampa vis svarbesnės beveik visuose sektoriuose bei kasdieniniame žmonių gyvenime visame pasaulyje. Inovacijos šiais laikais yra vienas iš svarbiausių miestų ir regionų, nacionalinio ir pasaulinio lygmens politikos darbotvarkių prioritetų (Oslo vadovas, 2018, Wanzenböck, Frenken, 2020). Siekiant užtikrinti inovacijų plėtrą ribojančių problemų sisteminį sprendimą, būtina aktyvi valstybės inovacijų politika (Jakubavičius, Vilys, 2007). Inovacijų politika susieja mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros politiką su pramonės politika, o jos pagrindinis tikslas yra sukurti naujų sumanymų pateikimui rinkai palankią sistemą (Edler, Cunningham, Gök ir Shapira (2016), Europos Parlamentas, 2021).

Inovacijų politikos terminas atsirado palyginti neseniai, plačiai pradėtas naudoti tik porą pastarųjų dešimtmečių. Bet tai nereiškia, kad inovacijų politikos anksčiau nebuvo: anot Edler, Fagerberg (2017), vietoj inovacijų politikos termino buvo naudojami terminai: pramonės politika, mokslo politika, mokslinių tyrimų ar technologijų politika. Dauguma mokslininkų pripažįsta, kad inovacijų politika formuojama aukščiausiais valdymo lygmenimis: nacionaliniu ir pasauliniu mastu. Ypač atkreipiamas dėmesys, kad inovacijų politika turi skatinti ne tik išrasti inovacijas, bet ir jas pritaikyti realiame gyvenime. Edler ir kt. (2016) teigia, kad inovacijų politika – tai vyriausybės kuriama ir administruojama intervencija, remianti inovacijų kūrimą, įvedimą į rinką ir sklaidą. Edler ir Fagerberg (2017), tyrinėjantys inovacijų politikos sampratą, pritaria, kad inovacijų politika turi būti orientuota tiek į naujų sprendimų kūrimą, tiek į jų panaudojimą ir sklaidą, įskaitant daugybę grįžtamojo ryšio

pirmyn ir atgal, kuris atsiranda įvairiose inovacijų proceso fazėse. Vyriausybės strateginės analizės centras (2020) inovacijų politiką įvardija kaip visas valstybės pastangas skatinti inovacijų ekosistemos plėtrą ir efektyvumą. Chaminade, Lundwall (2019) praplečia inovacijų politikos sampratą. Anot jų, inovacijų politika apima mokslo ir technologijų politiką, nes ja siekiama daryti įtaką inovacijų procesui kaip visumai – nuo mokslo (tyrimų) iki pritaikymo prie konkrečių technologijų, jų įvedimo į rinką ir plataus panaudojimo, bei institucinę sistemą ir platesnius pokyčius, būtinus, kad inovacijos būtų įvestos į rinką ir naudojamos. Mokslininkai atkreipia dėmesį į kitas mokymosi formas, ne tik mokslą ir technologijas, kurios gali paskatinti naujoves, bet ir mokymąsi veikiant, naudojant ar sąveikaujant. Tada inovacijų politika gali būti suprantama kaip sąmoningas vyriausybių veiksmas ekonomikoje, siekiant skatinti asmenų ir organizacijų elgesio pokyčius. Apibendrinus inovacijų politikos sampratą aiškinančius apibrėžimus, šiame darbe bus vadovojamasi apibrėžimu, pagal kurį **inovacijų politika** – tai vyriausybės formuojami palankūs inovacijų kūrimui ir jų sklaidai bei pritaikymui strateginiai tikslai, priemonės, teisinio reguliavimo aplinka, inovatyvūs sprendimai viešajame sektoriuje.

Edler ir Fagerberg (2017) teigia, kad inovacijų politika gali būti tik politika, skirta daryti įtaką inovacijoms arba politika plačiaja prasme, kuri sukurta kitiems tikslams, tačiau gali turėti reikšmingos įtakos inovacijų formavimuisi. Inovacijų politika formuojama atsižvelgiant į vykstančius globalius pokyčius. Atsižvelgdami į tai, Edler ir Fagerberg (2017), Shot ir Steinmueller (2018), Grillitsch, Hansen, Coenen, Miorner ir Moodysson (2019) išskiria pagrindinius inovacijų politikos tipus:

- Inovacijų politika 1.0 nukreipta į mokslinius tyrimus ir plėtrą, darant prielaidą, kad tai prisidės prie ekonomikos augimo ir padės spręsti rinkos problemas;
- Inovacijų politika 2.0 paremta sisteminiu inovaciniu požiūriu, pripažįsta platesnę inovacijų žinių bazę, remia žinių komercializavimą ir siekia sustiprinti ryšį tarp atradimo ir taikymo. Tokios sistemos lygmens politikos kūrimas yra susijęs su vadinamosiomis „nacionalinėmis inovacijų sistemomis“. Didelis dėmesys skiriamas ryšių, klasterių ir tinklų kūrimui, skatinamas mokymasis, verslumas.
- Inovacijų politika 3.0 – į misijas orientuota inovacijų politika susijusi su šiuolaikiniais socialiniais ir aplinkosaugos iššūkiais, padedanti siekti darnaus vystymosi tikslų. Šios inovacijų politikos tikslas, kad siūlomas sprendimas praktiškai veiktų ir padėtų įveikti visuomenei kylančius įvairius sunkumus, grėsmes, pvz. visuotinis atšilimas, skaitmeninė atskirtis.

Mokslininkai atlieka tyrimus atsakydami į klausimą, kokios priemonės veiksmingiausios skatinant inovacijų politiką. Patanakul ir Pinto (2014) išskiria šias veiksmingiausias priemones sėkmingai inovacijų politikai įgyvendinti: kryptinga inovacijų politikos strategija, palanki verslo aplinka, infrastruktūros ir verslo platformos, investicijos į mokslo tyrimus, inovatyvios žmogiškųjų išteklių kompetencijos/įgūdžiai. Šioms inovacijų skatinimo priemonėms pritaria ir Edler ir Fagerberg (2017), bet jie pateikia dar ir naujų inovacijų politikos priemonių, kurias galima suskirstyti į šias grupes:

1. Mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros, išradimų rėmimas, įgūdžių suteikimas:
 - fiskalinės paskatos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai;
 - tiesioginė finansinė parama įmonių moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai bei inovacijoms;
 - mokymų ir įgūdžių politika.
2. Techninės, finansinės ir prognozavimo paslaugos, verslumo ir inovacijų kultūros skatinimas:
 - verslumą skatinanti politika;

- techninės paslaugos ir patarimai siekiantiems kurti naujus, su inovacijomis susijusius verslus;
 - klasterius remianti politika;
 - bendradarbiavimą palaikanti politika;
 - inovacijų tinklų skatinimas.
3. Viešųjų pirkimų ir paklausos politika:
- viešųjų pirkimų politika (inovatyvūs viešieji pirkimai);
 - ikiprekybiniai pirkimai.
4. Standartai ir reglamentai, formuojantys inovacijų politiką:
- strategijos, teisės aktai, programos;
 - reglamentai.

Pastaraisiais metais pastebimas mokslininkų ir politikų susidomėjimas į misijas ir iššūkius orientuota inovacijų politika. Mazzucato (2018) į misiją orientuotą politiką apibrėžia kaip sistemine viešąją politiką, kuri remiasi ribinėmis žiniomis, kad būtų pasiekti konkretūs tikslai. Anot mokslininkės, misijos yra sprendimas, galimybė ir požiūris į daugybę iššūkių, su kuriais žmonės susiduria kasdieniniame gyvenime. Inovacijų politika kuriama ir įgyvendinama per ministerijas ar agentūras, aiškiai atsakingas už „ekonomiką“ arba „naujoves“ (Edler ir kt., 2016).

Europos Sąjungai siekiant pagerinti inovacijų politikos veiksmingumą sprendžiant pagrindinius socialinius iššūkius, Europos Komisija nusprendė naudoti misijas kaip inovacijų politikos priemones, vadovaudamasi rinką formuojančiu, į misiją orientuotu inovacijų politikos požiūriu (Europos Komisija, 2017). Europos Sąjungos inovacijų politika formuojama per Europos Komisijos ir kitų Europos Sąjungos institucijų priimamus strateginius ir teisinius dokumentus. Tamošiūnas (2018), atlikęs Europos Sąjungos strateginių dokumentų, teisės aktų analizę, nustatė, kad mokslinių tyrimų ir inovacijų politikoje vyrauja parama fundamentiniams moksliniams tyrimams, todėl pabrėžiama inovacijų taikymo valstybės ūkiui reikšmė, labiau skatinami taikomieji moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra. Europos Sąjungos strateginiuose dokumentuose taikoma ir platesnė inovacijų samprata, apimanti moksliniais tyrimais grindžiamų inovacijų diegimą versle ir viešajame sektoriuje, suteikiant vartotojams pridėtinės vertės, įtraukiant kuo daugiau gyventojų į inovacijų kūrimo, įgyvendinimo ir sklaidos procesus.

Europos Parlamento „Faktų apie Europos sąjungą suvestinėje“ (2021) konstatuojama, kad Europos Sąjunga moksliniams tyrimams ir plėtrai išleidžia 0,8 proc. BVP mažiau nei JAV ir 1,5 proc. mažiau nei Japonija. Taipogi pastebimas geriausių tyrėjų ir novatorių persikėlimas į šalis, kurios suteikia geresnes sąlygas inovacijų kūrimui, pritaikymui ir sklaidai. Nors Europos Sąjungos rinka didžiausia pasaulyje, ji vis dar nepakankamai palanki inovacijoms. Siekdama pagerinti situaciją inovacijų pažangos srityje, Europos Sąjunga rengia strategijas ir programas:

- **Strategija „Europa 2020“** (Europos Komisija, 2010), siekianti įgyvendinti Europos Sąjungos pažangų, tvarų ir integracinį augimą. Vienas iš strategijos tikslų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros bei inovacijų srityje buvo iki 2020 m. pasiekti, kad 3 % Europos Sąjungos BVP (viešosios ir privačios investicijos) būtų investuojama į MTEP bei inovacijas. Europos Sąjunga pasiekė 2,15 %, Lietuva – 1,17 %. Strategiją Europa „2020“ keičia **„Naujos kartos Europa“** (Europos Komisija, 2020). Europos Sąjungos ilgalaikis biudžetas kartu su iniciatyva „Naujos kartos Europa“ – laikinąja priemone, skirta ekonomikos gaivinimui skatinti, bus didžiausias iki šiol Europoje finansuotas skatinamųjų priemonių

- rinkinys. Europos ekonomikai po COVID-19 atkurti iš viso bus skirta 2,018 trln. EUR. Europa bus žalesnė, labiau skaitmeninė ir atsparesnė.
- Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva – **„Inovacijų sąjunga“** (Europos Komisija, 2010), kurios tikslas buvo pagerinti mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo sąlygas bei galimybes ir užtikrinti, kad novatoriškos idėjos taptų produktais ir paslaugomis, kuriais skatinamas augimas ir sukuriama darbo vietų.
 - ES bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa 2014–2020 m. **„Horizontas 2020“** (Europos Komisija, 2011), kurios tikslas buvo kurti žinių ir inovacijų visuomenę, prisidėti prie „Europa 2020“ (Europos Komisija, 2010) įgyvendinimo ir Europos mokslinių tyrimų erdvės kūrimo. Ši programa bus pratęsiama nauju ES bendrųjų mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo laikotarpiu 2021–2027 m. kaip **„Europos horizontas“** (Europos Komisija, 2020). Programos tikslas – užtikrinti ES mokslinių tyrimų ir inovacijų lyderystę pasaulyje. Šiai programai įgyvendinti skirta beveik 95,5 mlrd. Eurų. „Europos horizontas“ apima tris veiklos sritis, kurios grindžiamos tarptautinio bendradarbiavimo, atviro mokslo bei partnerystės horizontaliais principais. Viena iš veiklos sričių – *„Inovatyvi Europa“* (EIC, Europos inovacijų ekosistemos, Europos inovacijų ir technologijų institutas). Horizontali sritis *„Pažangos sklaida ir Europos mokslinių tyrimų erdvės plėtra“* yra skirta mažinti mokslo kokybės ir inovacijų atotrūkį tarp Europos šalių.
 - **Baltijos jūros regiono strategija** (Europos Bendrijų Komisija, 2009). Jos tikslas stiprinti ES valstybių, supančių Baltijos jūrą, bendradarbiavimą. Dirbdamos kartu šalys gali įveikti kilusius ir ateityje kilsiančius bendrus iššūkius ir užtikrinti tvarų Baltijos jūros valstybių kaimynių augimą. Ją papildė Baltijos jūros regiono strategijos veiksmų planas, kurio viena iš prioritetinių sričių – išnaudoti viso regiono mokslinių tyrimų ir inovacijų potencialą skatinant inovacijas.

Siekiant stebėti Europos Sąjungos inovacijų politikos daromos įtakos pažangą, buvo sukurtos priemonės:

- Rengiama inovacijų sąjungos veiklos rezultatų suvestinė ir plėtojama su patentais ir licencijomis susijusi Europos žinių rinka;
- Regioninė inovacijų veiklos rezultatų suvestinė, kurioje ES regionai suskirstyti į inovacijų diegimo lyderius, pažangius novatorius, vidutiniokus novatorius ir atsiliekančius novatorius;
- „Innobarometer“ – kasmetinė įmonių ir visuomenės nuomonių apie požiūrį į inovacijų politiką ir su ja susijusią veiklą apklausa (Europos Parlamentas, 2021).

Lietuvoje mokslo, technologijų ir inovacijų politikos kryptis nustato Lietuvos Respublikos Seimas, tvirtindamas Valstybės pažangos strategiją ir priimdamas įstatymus. Mokslo, technologijų ir inovacijų politikos strateginius tikslus ir pažangos uždavinius nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė, tvirtindama Nacionalinį pažangos planą. Mokslo, technologijų ir inovacijų politikos pažangos uždavinius įgyvendinančios priemonės suplanuojamos Vyriausybės tvirtinamose nacionalinėse plėtros programose (Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymas, 2018).

Lietuvoje vykdant inovacijų struktūrinę reformą, 2018 metais Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymo (2018) ir Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (2018) pakeitimus, kuriais formuoja technologijų ir inovacijų sistemos sandarą. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija tapo atsakinga už valstybės technologijų ir inovacijų politikos formavimą, koordinavimą ir jos įgyvendinimo kontroliavimą, valstybės mokslo politikos formavimo sprendimų inicijavimą.

2019 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu sudaryta Mokslo, technologijų ir inovacijų taryba – Vyriausybės patariamoji institucija valstybės mokslo, technologijų ir inovacijų politikos formavimo ir strateginio valdymo klausimais (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybos sudarymo ir darbo reglamento patvirtinimo“, 2019).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymu (2018) technologijų ir inovacijų politiką Lietuvoje įgyvendina Vyriausybės įgaliota institucija, kitos Vyriausybės, valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojančios ministerijos ministro įgaliotos institucijos arba įstaigos, mokslo ir studijų institucijos:

- Vyriausybės įgaliota institucija. Iki inovacijų reformos 2.0 Vyriausybės įgaliota institucija buvo Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra (MITA) – valstybės įstaiga prie Ekonomikos ir inovacijų ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijų. Agentūros paskirtis – įgyvendinti inovacijų plėtrai, naujų technologijų atsiradimui reikalingų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros politiką (Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros nuostatai, 2021). Inovacijų reformos metu į vieną agentūrą bus konsoliduotos visos su inovacinės veiklos ir verslo skatinimu susijusios valstybės funkcijos, kurias anksčiau atliko Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra (MITA), „Versli Lietuva“ ir Lietuvos verslo paramos agentūra (LVPA). Planuojama, kad Inovacijų agentūra veiklą pradės 2022 II ketvirtyje. Inovacijų agentūra veiks kaip platforma ir sieks stimuliuoti Lietuvos inovacijų aplinką tam, kad joje atsirastų kuo daugiau bendradarbiavimo ir vertės kūrimo tarp skirtingų ekosistemos dalyvių (Versli Lietuva, 2021);
- Vyriausybės strateginės analizės centras (STRATA) – atlieka technologijų ir inovacijų sričių stebėseną, rengia analizes ir teikia išvadas;
- Technologijų plėtros ir inovacijų skatinimo viešųjų paslaugų teikėjai – mokslo ir technologijų parkai, atviros prieigos centrai, verslo inkubatoriai, verslo informaciniai centrai – konsultuoja, skatina ir padeda ūkio subjektams vykdyti inovacinę veiklą (LR technologijų ir inovacijų įstatymas, 2018).

Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatyme (2018) išskiriami ir subjektai, vykdančys eksperimentinę plėtrą ir (arba) inovacinę veiklą:

- Subjektai, turintys teisę gauti finansavimą ir kitas skatinimo priemones eksperimentinei plėtrai ir (arba) inovacinei veiklai: valstybės aukštosios mokyklos ir valstybiniai mokslinių tyrimų institutai, perkančiosios organizacijos, nevalstybinės aukštosios mokyklos, ūkio subjektai ir jų grupės; fiziniai asmenys, asociacijos, pelno nesiekiančios organizacijos.
- Klasteriai. Siekiant stiprinti ūkio subjektų tarpusavio bendradarbiavimą ir keitimąsi žiniomis, skatinamas klasterių kūrimasis bei remiama klasterių veikla ir investicijos į klasterių bendrai naudojamas atviros prieigos infrastruktūras.
- Kiti viešojo sektoriaus subjektai, kurie yra perkančiosios organizacijos, skatinami vykdyti inovatyvius viešuosius pirkimus. Viešojo sektoriaus subjektai taip pat skatinami viešojo administravimo praktikoje taikyti pažangias viešojo valdymo technologijas ir savo veikloje naudoti inovatyvius produktus.

Lietuvoje inovacijų politiką reglamentuoja strateginiai dokumentai ir programos:

- **Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“** (2012), kurios vizija – Lietuva sumani šalis, kurioje gera gyventi ir dirbti. Įgyvendinant viziją, bus vadovaujama atvirumu, kūrybingumu

ir atsakomybės vertybėmis. Išskiriamos trys esminės pažangos sritys – visuomenė, ekonomika ir valdymas (

- **2021–2030 metų Nacionalinis pažangos planas** (2020), kurio vienas iš horizontaliųjų principų – inovatyvumas (kūrybingumas). Plane numatyta inovatyvumo principo pažangos rodikliai:
 1. Lietuvos vieta pagal pasaulinį inovacijų indeksą „Global Innovation Index“ iki 2030 m. būtų dvidešimta;
 2. Inovatyviųjų viešųjų pirkimų vertės dalis nuo visų viešųjų pirkimų vertės siektų 20 procentų (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano patvirtinimo, 2020).
- **Inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa** (2013), kurios strateginis tikslas – didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, kuriant efektyvią inovacijų sistemą, skatinančią ūkio inovatyvumą. Šiame magistro darbe analizuojamas problema padeda spręsti šios programos pirmasis tikslas – plėtojant naujas žinias ir jų taikymą, ugdyti inovatyvią visuomenę (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013).
- **Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo 2018–2020 veiksmų planas** (2018), kuriame už keletą veiksmų, kuriuose galėtų dalyvauti ir bibliotekos, atsakinga skiriama ir LR Kultūros ministerija:
 1. Kultūros edukacijų projektų, skirtų atskleisti ir ugdyti vaikų ir jaunimo kūrybinį potencialą, įgyvendinimas. Šie projektai padės plėtoti naujas žinias ir jų pritaikymą, ugdyti inovatyvią visuomenę;
 2. Suskaitmeninto kultūrinio turinio ir kultūros paveldo panaudojimas inovatyvioms ir į vartotojus orientuotoms elektroninėms paslaugoms ir elektroniniams produktams kūrimas skatins įvairių sektorių bendradarbiavimą kuriant inovacijas;
 3. Socialinių, kultūrinių ir kūrybinių inovacijų diegimas, bendradarbiavimo ir sanglaudos skatinimas sveikatos, sveikatinimo ir socialinės apsaugos srityse.

Inovacijų svarbą šalių vystymuisi ir pažangai pripažįsta ir mokslininkai, ir politikai. Siekiant sėkmingos inovacijų plėtros būtina strategiškai formuoti ir įgyvendinti inovacijų politiką atsižvelgiant į vykstančius pokyčius tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos (nacionaliniu), tiek regioniniu lygmenimis, kadangi nuo inovacijų politikos įgyvendinimo lygmens gali priklausyti ir taikomų priemonių struktūra, turinys ir apimtys.

1.1.2. Inovacijų politikos įgyvendinimo regione samprata ir poreikis

Nacionalinė regioninė politika – viešosios politikos dalis, valstybės institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regionų socialinei ir ekonominei plėtrai siekiant mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus bei išsivystymo netolygumus pačiuose regionuose (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, 2021). Lietuvos Respublikos regioninė politika apibrėžta Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymu (2022), kuriame numatyti regioninę politiką formuojantys ir įgyvendinantys subjektai: LR Seimas vykdo įstatymų leidybos ir parlamentinės kontrolės funkcijas, LR Vyriausybė priima strateginius sprendimus, LR Vidaus reikalų ministerija formuoja ir koordinuoja regioninę politiką, o kitos ministerijos pagal kompetenciją atsako už atskirų regioninės politikos priemonių įgyvendinimą. Pagrindinis regioninės politikos tikslas – skatinti tolygią ir tvarią plėtrą visoje valstybės teritorijoje. LR Regioninės plėtros įstatyme (2022)

apibrėžta, kad regionas yra apskritis, kurioje yra įsteigta regiono plėtros taryba, arba iš vienos ar kelių bendras ribas turinčių apskričių ar kelių bendras ribas turinčių savivaldybių Vyriausybės sudaryta teritorija. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymą (2022), Lietuvos Respublikos teritorija skirstoma į administracinius vienetus – apskritis ir savivaldybes – teritorijos dalis, kuriose valdymą organizuoja LR Vyriausybė arba savivaldybių tarybos. Šiuo metu Lietuvos Respublikos teritorija suskirstyta į 10 apskričių ir 60 savivaldybių (Lietuvos statistikos departamentas, 2020). Lietuvos regioninės politikos Baltojoje knygoje darniai ir tvariai plėtrai 2017–2030 m. (2017) regionu apibūdinama teritorija, pasižyminti geografiniu, socialiniu ir ekonominiu vientisumu ar valdymo principais, kurie išskiria ją iš kitų teritorijų. Taikant skirtingus apibrėžimo kriterijus, gali būti įvardijami skirtingo tipo regionai. Šiame magistro darbe vadovaujamosi Baltojoje knygoje įvardyta administracinio regiono sąvoka, kurioje tiksliai apibrėžta, kad tai – ribas turinti teritorija, kurioje vykdoma viešojo administravimo veikla: administracinių sprendimų priėmimas, sprendimų įgyvendinimo kontrolė, administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas.

Magistro darbe atliekamame tyrime analizuojama savivaldybių viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione. Lietuvos Respublikoje savivaldybių viešųjų bibliotekų skaičius 2021 metais buvo 1200 (LR kultūros ministerija, 2021). Jos sudaro platų tinklą regionuose, todėl gali turėti svarbią įtaką įgyvendinant inovacijų politiką.

Regioninės plėtros skatinimas inovacijomis tampa vienu iš pagrindinių viešosios politikos prioritetų. Politikai vis labiau atkreipia dėmesį į tai, kaip efektyviausiai panaudoti regionų stiprybes ir privalumus. Pasak Morrison ir Doussineau (2019), regionai turi pritaikyti savo vietos politiką, nes nėra vienos visiems tinkančios regioninės inovacijų politikos sistemos. Kiekvienam regionui būdingi skirtingi instituciniai gebėjimai, susiję su politiniais, ekonominiais ir socialiniais kontekstais, leidžiančiais arba ribojančiais vietos politikos kūrimą ir įgyvendinimą. Anot Uyarra, Flanagan, Magro, Wilson ir Sotarauta (2017), inovacijų politika regionuose gali skatinti ekonomikos vystymąsi ir padėti spręsti iškilusias naujas problemas arba „didžiuosius iššūkius“, tačiau tuo pačiu pripažįsta, kad inovacijų politikos formavimas ir įgyvendinimas sudėtingas procesas dėl daugiapakopio valdymo, apimančio daugelį veikėjų, institucijų. Inovacijų politika regionuose labai priklauso nuo inovacijų politikai suteikiančių kryptį Europos Sąjungos teisės aktų, taip pat nuo nacionalinių teisės aktų, formuojančių inovacijų politiką regione. Europos Sąjunga sanglaudos politikos 2021–2027 m. planavimo laikotarpiu (Europos Komisija, 2021) didžiąją dalį biudžeto skiria pažangesnės Europos vystymui. Link šio tikslo kreipia sumanios specializacijos strategija (S3) – inovatyvus metodas, kuriuos siekiama paskatinti augimą ir darbo vietų kūrimą Europoje, leidžiant kiekvienam regionui nustatyti ir plėtoti savo konkurencinius pranašumus. Dėl partnerystės metodo „iš apačios į viršų“ sumanioji specializacija sujungia vietos valdžios institucijas, akademinę bendruomenę, verslo atstovus ir pilietinę visuomenę (Europos Komisija, 2017). EBPO (2013), apibrėždama sumanios specializacijos koncepciją pritaria, kad atsižvelgiant į regioninius ypatumus formuojama inovacijų politika panaudojant žinias ir inovacijas gali daryti įtaką regiono produktyvumui, konkurencingumui ir ekonomikos augimui.

McCann ir Ortega-Agiles (2013) regionu įvardija skirtingas valstybes ir, remdamiesi atlikta įvairių šalių regioninės inovacijų politikos analize, išskiria kryptis, kuriomis rekomenduoja vadovautis formuojant ir įgyvendinant inovacijų politiką:

- Tiems regionams, kurie vykdo pasaulinio lygio veiklą, labai svarbu stiprinti privataus ir viešojo sektoriaus partnerystę, didinti regionų konkurencingumą pritraukiant pasaulinius talentus, puoselėti žinių perdavimo tinklus;
- Regionai, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama nedarbo problemoms spręsti, turėtų stengtis didinti įmonių, užsiimančių inovatyvia veikla, skaičių, įvairinti veiklą, plėtoti tinklus ir išorinį bendradarbiavimą;
- Regionai, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama paslaugoms ir viešajam sektoriui mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros srityje, turėtų geriau išnaudoti ir komercializuoti mokslinius tyrimus, plėtoti viešojo ir privataus sektorių ryšius, skatinti verslumą.

Mokslininkai atkreipia į regioninių inovacijų agentūrų vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione. Anot Morrison ir Doussineau (2019), regioninės inovacijų agentūros – vykdomosios inovacijų agentūros, kuriančios ir įgyvendinančios inovacijų politiką regione. Mokslininkai tyrinėjo keturių regioninių inovacijų agentūrų patirtį ir nustatė sėkmingos inovacijų politikos regione bruožus:

- privatus ir viešas sektoriai turi turėti bendrą regioninės inovacijų agentūros viziją;
- regioninė inovacijų agentūra turi sutelkti svarbiausius regioninės inovacijų sistemos dalyvius iš privataus sektoriaus, viešojo sektoriaus, akademinės bendruomenės ir pilietinės visuomenės;
- regioninė inovacijų agentūra turi stebėti savo regioninę inovacijų sistemą ir sėkmingus pavyzdžius pasaulyje, nustatyti savo regioninės inovacijų sistemos silpnynes, surasti dalyvius, turinčius gebėjimus šalinti šiuos trūkumus, taip pat kurti ir remti vietines programas, skirtas šiems gebėjimams sukurti;
- regioninė inovacijų agentūra turi koordinuoti visą procesą: nuo strateginių tikslų iškėlimo ir silpnųjų vietų nustatymo iki projektavimo, įgyvendinimo ir vertinimo (Morrison ir Doussineau, 2019).

Lietuvoje mokslininkai taip pat pripažįsta teigiamą inovacijų poveikį regionų vystymuisi. Sinkienė, Grumadaitė (2014) siūlo regiono vystymosi politikos sprendimų priėmėjus visų pirma nustatyti esamą situaciją ir jos keliamus iššūkius, adekvačiai suvokti savo regiono poreikius, potencialą ir galimybių ribas ir priimti bei įgyvendinti (dažniausiai inovatyvius) sprendimus, kurie leistų sėkmingai reaguoti į iššūkius. Šios sąlygos atskleidė sumanaus regiono koncepciją, turinčią šias sumaniam regionui būdingas charakteristikas:

- mokymasis – būtinas naujų įgūdžių, žinių ir nuostatų įgijimo būdas, bet kokių sprendimų ir veiksmų pagrindas;
- inovatyvumas – turintys naujausių žinių apie esamą situaciją, galimybes bei išvelgdami pokyčius ateityje, regionai turi galimybę kurti naujus, inovatyvius problemų sprendimo būdus ir technologijas;
- tinklaveika – tik aktyviai dalyvaudami sprendimų priėmimo, technologiniuose ir kituose tinkluose, regionai gali dalintis žiniomis;
- inteligentiškumas – tai įgalina regioną kaip socialinę sistemą apibrėžti savo poziciją kitų regionų atžvilgiu ir atitinkamai reaguoti į jos pokyčius;
- judrumas – gebėjimas prisitaikyti ir kurti vertę
- skaitmeniškumas – informacinių komunikacinių technologijų naudojimas skatina tinklaveiką ir dalijimąsi žiniomis (Sinkienė ir Grumadaitė, 2014).

Juknevičienė (2015) teigia, kad pagrindinis regiono konkurencingumą užtikrinantis veiksnys yra regiono inovatyvumas, kurį sąlygoja regiono inovacijų sistemos subjektų absorbcinis gebėjimas – gebėjimas surasti žinias, jas įsisavinti bei skleisti. Gebėjimas kurti inovacijas priklauso nuo vidinių išorinių žinių šaltinių, tačiau būtina ne tik mokėti pritraukti geras idėjas iš kitur (inovacijų absorbcinis gebėjimas), bet ir panaudoti jas kuriant naujus produktus ar paslaugas (inovacijų vystymosi gebėjimas). Autorė nubrėžia kryptis, kuriomis inovacijų politika galėtų vystyti regiono absorbcinį gebėjimą:

- stiprinti individualų absorbcinį gebėjimą. Žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos kėlimas;
- didinti organizacinį absorbcinį gebėjimą. Organizacijos skatinamos jungtis į klasterius, lietus į prekybos ir žinių tinklus, aktyviau bendradarbiauti su mokslo ir tyrimų institucijomis;
- didinti regiono absorbcinį gebėjimą. Būtina kurti palankias politines, socialines, ekonomines, infrastruktūros sąlygas inovacijų sistemos veikėjų veiklai (Juknevičienė, 2015).

2017 m. gruodžio 15 d. Nacionalinė regioninės plėtros taryba patvirtino Lietuvos regioninės politikos „Baltąją knygą tvariai plėtrai“ (2017), kuri nustato ilgalaikę regioninės plėtros perspektyvą iki 2030 metų. Lietuvoje regioniniai skirtumai yra pakankamai dideli, ypač dideli skirtumai yra tarp Vilniaus ir kitų regionų. Lietuvos Respublikos teritorijos Bendrojo plano esamos būklės analizėje (2019) išskiriamos didžiausios problemos, kylančios regionuose:

1. migracija: probleminę situaciją kuria dviejų rūšių migracija – vidinė (šalies viduje) ir išorinė (iš Lietuvos į kitas šalis). Iš didžiųjų miestų žmonės taip pat emigruoja į kitas šalis, tačiau į didžiuosius miestus atvyksta gyventojai iš regionų. Tuo tarpu regionai netenka gyventojų tiek dėl vidinės, tiek dėl išorinės migracijos.
2. žmonių mažėjimas regionuose suformuoja kitas problemas:
 - žmogiškųjų išteklių trūkumą, o tai sumažina ekonominės plėtros augimą ir dar labiau didina socialinę atskirtį;
 - vienos savivaldybės formuojasi viešosios (socialinės, švietimo, kultūros, inžinerinės) infrastruktūros stoka, kitose – perteklius;
3. prasta socialinė aplinka. Socialinės aplinkos rodiklių (vidutinis darbo užmokestis, uždirbančių daugiau nei MMA dalis, susisiekimo indeksas, pridėtinė vertė, gyventojų tankumas) skirtumai tarp regionų taip pat ryškūs ir tai vėl lemia gyventojų migraciją.

Įvardytų problemų regionuose sprendimui ir regionų plėtrai taikoma nacionalinė regioninė politika ir inovacijų politika, prie kurių įgyvendinimo prisideda verslo organizacijos, įvairios verslo paramos, mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimo ar inovacijų skatinimo institucijos bei viešojo sektoriaus organizacijos.

1.1.3. Inovacijų politikos įgyvendinimo ypatumai ištraukiant viešojo sektoriaus organizacijoms

Viešojo sektoriaus organizacijos yra būtinos viso pasaulio visuomenėms. Nuo privataus sektoriaus organizacijų jos skiriasi filosofija, pagrindinėmis vertybėmis, tikslais, vadovavimu, poveikiu, rezultatais ir reformomis. Viešojo sektoriaus organizacijos yra daigafunkcinės, politinės, labiau veikiamos teisės aktų ir vyriausybės nurodymų (Christensen, Laegreid, Roness, Rovik, 2020).

Viešasis sektorius – tai iš valstybės ar savivaldybės biudžetų tam tikra forma išlaikomų ir remiamų institucijų ir įstaigų visuma, skirta viešajam interesui realizuoti – teikti naudą visai visuomenei, užtikrinant valstybėje gyvenančių žmonių gerovę (Viešojo sektoriaus ataskaita 2016–2019 m., 2020).

Pasak Vaikevičiaus (2018), pagrindinis viešojo sektoriaus organizacijų tikslas – suteikti visuomenei kokybiškas poreikius ir lūkesčius atitinkančias paslaugas. Viešojo sektoriaus veikla priklauso nuo jo sudėtinių elementų:

- nuo viešąjį sektorių sudarančio viešojo sektoriaus organizacijų tinklo ir tinkamo atskirų jo komponentų kompetencijų išgryninimo;
- nuo viešajame sektoriuje veikiančių žmogiškųjų išteklių kompetencijų;
- nuo viešąjį sektorių (įstaigas, žmones ir procesus) valdančių vadovų gebėjimų;
- nuo viešojo sektoriaus veikimo procesų ir procedūrų efektyvumo.

Viešajam sektoriui Lietuvoje priskiriamos šių teisinių formų viešojo sektoriaus organizacijos:

- Valstybės / savivaldybių biudžetinės įstaigos;
- Valstybės / savivaldybių įmonės;
- Viešosios įstaigos, kuriose savininko ar dalininko teisėmis dalyvauja valstybė ar savivaldybė;
- Akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės, kuriose akcininko teisėmis dalyvauja valstybė ar savivaldybės.

2019 metais Lietuvoje buvo 4024 viešojo sektoriaus organizacijos, iš jų didžiąją dalį sudarė valstybės ar savivaldybių biudžetinės įstaigos (Viešojo sektoriaus ataskaita 2016–2019 m., 2020).

Viešojo sektoriaus organizacijos, siekdamos joms iškeltų tikslų, atlieka svarbius vaidmenis visuomenėje įvairiose srityse. Šiuos vaidmenis tyrinėję Laanes (2008), Papcunova ir Vavrek (2021) apibūdino viešojo sektoriaus organizacijų atliekamus vaidmenis visuomenėje ir jiems būdingas veiklas. Apibendrinus minėtų mokslininkų pateiktas išvalgas, galima identifikuoti šių vaidmenų įtaką inovacijų politikos įgyvendinimui (žr. 1.1.3.1 lent.):

1.1.3.1 lentelė

Viešojo sektoriaus organizacijų vaidmenų ir veiklų sąsajos įgyvendinant inovacijų politiką

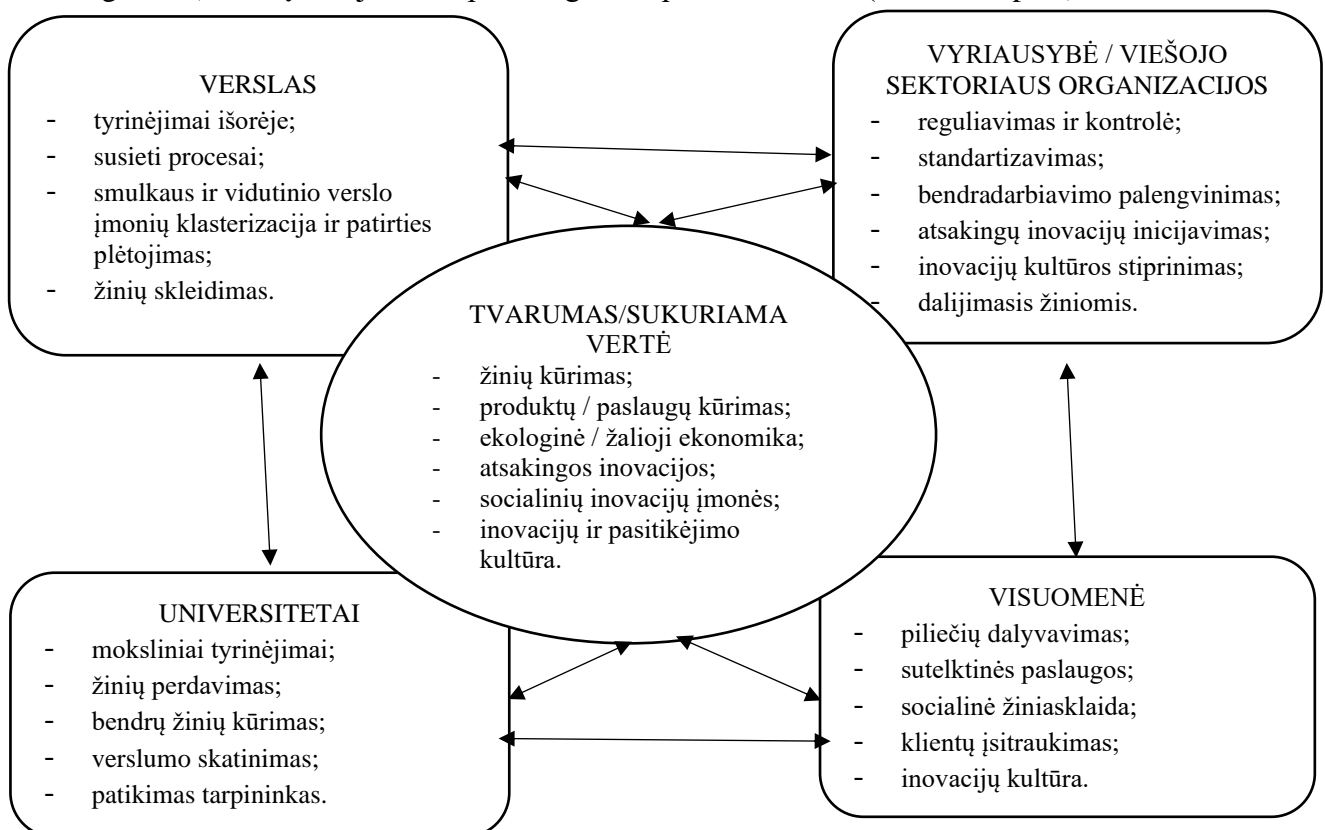
Viešojo sektoriaus organizacijų vaidmuo	Viešojo sektoriaus organizacijų veikla	Viešojo sektoriaus organizacijų veikla įgyvendinant inovacijų politiką
1. Viešojo sektoriaus organizacija – paslaugų teikėja.	Visuomenei reikalingų paslaugų teikimas (švietimas, kultūros paslaugos, socialinės rūpybos paslaugos).	Teikiant švietimo ir kultūros paslaugas daroma įtaka kūrybingumo, verslumo ir inovatyvumo plėtrai, stiprinama visuomenės inovacijų kultūra.
2. Viešojo sektoriaus organizacija – darbdavys.	Suteikia darbo vietas, kelia darbuotojų kvalifikaciją, investuoja į jų mokymus. Viešajam sektoriui siekiant teikti kuo aukštesnės kokybės paslaugas, darbuotojams taip pat keliami aukšti kvalifikaciniai reikalavimai.	Žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos kėlimas. Reaguojant į rinkos pokyčius, stiprinami darbuotojų inovaciniai gebėjimai.
3. Viešojo sektoriaus organizacija – prekių ir paslaugų pirkėja.	Viešojo sektoriaus organizacijos pačios perka prekes ir paslaugas, reikalingas savo tikslų įgyvendinimui	Inovatyvių viešųjų pirkimų skatinimas.
4. Viešojo sektoriaus organizacija – vietovės ir ekonomikos formuotoja.	Investuoja į vietos infrastruktūrą, taip formuojamos palankios sąlygos gyvenimui. Vietovės ir ekonomikos formuotojos vaidmeniui turi įtakos visi kiti aukščiau esantys vaidmenys: kaip darbdaviai viešojo sektoriaus organizacijos daro įtaką gyventojų pajamoms; daro poveikį vietos bendruomenei ir vietos tinklams; kaip paslaugų teikėjai, daro įtaką gyvenimo kokybei.	Padedą kurti modernią ir didesnės pridėtinės vertės ekonomiką.

5. Viešojo sektoriaus organizacija – paramos gavėja.	Veikla apima naujų darbuotojų įdarbinimą, technologijas, politiką, strategijas, programas. Be to, šis vaidmuo apima viešojo sektoriaus organizacijas kaip įgyvendinančias valstybės politiką ir programas.	Inovacijų politikos įgyvendinimas viešojo sektoriaus organizacijoje modernizuojant technologijas, formuojant strateginius ir veiklos planus, planuojant veiklas, skatinančias inovacijų plėtrą.
6. Viešojo sektoriaus organizacija – kaip bendradarbė ir bendrakūrėja.	Šis vaidmuo rodo bendradarbiavimą su verslo organizacijomis. Viešojo sektoriaus organizacijos – pagrindinės įvairios išorinės inovacinės veiklos veikėjos arba dalyvės.	Vertės tinklų kūrimas, tarpsektorinis bendradarbiavimas padeda kurti inovacijas ir jas plėtoti.
7. Viešojo sektoriaus organizacija – gerovės pradininkė.	Tarptautinių tendencijų ar naujovių iš kitur propagavimas.	Integravimasis į pasaulinės vertės kūrimo grandines, suteikiančias prieigą prie pasaulinių žinių ir idėjų išteklių.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Laanes (2008), Papcunova ir Vavrek (2021) ir LR Vyriausybės nutarimu „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo (2013).

Atlikti tyrimai atskleidžia viešojo sektoriaus organizacijų vaidmenis visuomenėje ir šių vaidmenų įtaką inovacijų politikos įgyvendinimui. Kaip matoma, viešojo sektoriaus organizacijos vienas iš pagrindinių vaidmenų yra paslaugų teikėja, tačiau tenka pripažinti, kad ir kiti vaidmenys ne mažiau svarbūs prisidedant prie geresnės gyvenimo kokybės visuomenei kūrimo bei inovacijų politikos įgyvendinimo.

Inovacijų politikos įgyvendinime dalyvauja ne tik viešojo sektoriaus organizacijos, bet ir įvairios suinteresuotos šalys: inovacijų politiką formuojančios institucijos, regioninė valdžia, aukštojo mokslo institucijos, verslo organizacijos ir visuomenė. Visos šios šalys sąveikauja tarpusavyje ir sukuria vertę, skirtą socialiniam, aplinkosauginiam, ekonomikos, kultūros, politikos ir žinių tvarumui (Yun ir Zheng, 2019) ir tai įvardijama kaip Keturgubos spiralės modelis (žr. 1.1.3.1 pav.):

1.1.3.1 pav. Keturgubos spiralės veikėjai ir jų veiklų sritys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Yun ir Zheng (2019), Kulikauskiene (2021).

Keturgubos spiralės modelyje atsiskleidžia viešojo sektoriaus organizacijų vieta inovacijų sistemoje ir kuriama vertė visuomenei įgyvendinant inovacijų politiką.

Anot Kulikauskienės (2021), bendradarbiavimas tarp keturių sferų (valdžios ir viešojo sektoriaus suinteresuotųjų šalių, pramonės/verslo, akademinės bendruomenės ir visuomenės) sukuria galimybes kurti ir teikti naujoviškas paslaugas ir produktus, atitinkančius visuomenės poreikius. Siekiant palengvinti šį bendradarbiavimą, Juknevičienė ir Bersėnaitė (2016) teigia, kad tikslinga taikyti sąveikaujantį valdymą – valdymą bendradarbiaujant, vieną iš naujausių viešojo valdymo formų. Sąveikaujantis valdymas – valdžios susitarimai, kai į viešosios politikos formavimo ir įgyvendinimo bendrą, formalų, į konsensusą nukreiptą ir patariamąjį sprendimų priėmimo procesą įtraukiamos visi nacionalinės ar regioninės inovacijų sistemų dalyviai.

Kaip matoma iš pateiktų tyrimų, viešojo sektoriaus organizacijos užima reikšmingą vietą visuomenėje. Siekdamas patenkinti visuomenės lūkesčius bei poreikius ir realizuodamos viešosios politikos suformuotus tikslus, viešojo sektoriaus organizacijos prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo.

1.2. Viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos įgyvendinant inovacijų politiką regione teorinės prielaidos

Viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos savo veikla siekia prisidėti įgyvendinant strategines Lietuvos Respublikos politikos kryptis. Šiame skyriuje analizuojama teorinė viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos įgyvendinant inovacijų politiką regione specifika: atskleidžiama viešosios bibliotekos samprata, veiklos ypatybės, vaidmenys visuomenėje ir jų įtaka inovacijų politikos įgyvendinimui. Atkreipiamas dėmesys į viešosios bibliotekos veiklos specifiką skatinant regiono socialinę ir ekonominę plėtrą.

1.2.1. Viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos specifika

IFLA ir UNESCO gairėse „Viešųjų bibliotekų paslaugų plėtra“ (2002) biblioteka apibūdinama kaip organizacija, kurią steigia, palaiko ir finansuoja bendruomenė per vietas, regiono ar valstybės valdžios institucijas ar kitas bendruomenės organizacijas. Ji teikia prieigą prie žinių, informacijos, siūlo įvairias paslaugas ir išteklius. Viešoji biblioteka yra vienodai ir lygiai prieinama visiems bendruomenės nariams, nepaisant rasės, tautybės, amžiaus, lyties, religijos, kalbos, ekonominės padėties, sveikatos būklės, išsilavinimo ir įsidarbinimo skirtumų.

Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatyme (2021) biblioteka apibrėžiama kaip juridinis asmuo, veikiantis informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse. *Bibliotekų veikla* – dokumentų kaupimas, tvarkymas, sisteminimas, saugojimas, skaitmeninimas, panauda ir viešinimas, bibliografavimas, kultūrinių ir edukacinių programų organizavimas ir kultūros plėtra, galimybės naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais, nepaisant informacijos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, neatsižvelgiant į autorių ar užfiksuotų žinių politinę ar ideologinę orientaciją, užtikrinimas; fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktų nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis visuomenės švietimui, sociokultūrinei edukacijai, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingomis paslaugomis ir informacija užtikrinimas. Lietuvos Respublikos

bibliotekų įstatymu (2021) apibrėžiama ir *viešosios bibliotekos* samprata – tai visiems vartotojams prieinama biblioteka, kaupianti ir sauganti universalų teritorijos (apskritis, savivaldybės), kurioje ji yra, bendruomenės poreikius tenkinantį dokumentų fondą, teikianti gyventojams informacijos ir viešosios interneto prieigos paslaugas, vykdanči kraštotyros, sociokultūrinės edukacijos, skaitymo skatinimo, informacinio raštingumo ir kitas su bibliotekų veikla susijusias neformaliojo švietimo programas ir projektus.

Lietuvos bibliotekų veiklos ypatumais domisi ir tyrimus atlieka nemažai mokslininkų. Jų tyrimai atskleidė įvairių viešųjų bibliotekų veiklos specifiką atskleidžiančių faktų.

Biveinis (2019) analizavo Lietuvos viešųjų bibliotekų kultūrinę veiklą (2007–2017 m.). Tyrimo išvadose mokslininkas teigia, kad bibliotekos įgyvendina valstybės ir vietos savivaldos kultūros politiką savivaldybės teritorijoje. Bibliotekų kultūrinė veikla yra įvairiapusė, jungia įvairius kultūros sklaidos metodus, formas ir kryptis. Bibliotekos stengiasi į kultūrinę veiklą įtraukti kuo daugiau gyventojų, pritaikyti ją įvairiems gyventojų sluoksniams. Bibliotekų vykdoma kultūros funkcija derinama su informacine, švietimo, socialinės sanglaudos stiprinimo, laisvalaikio funkcijomis. Biveinio (2020) teigimu, bibliotekos esmę parodo jos vykdomos funkcijos. Funkcija (iš lotynų – atitikimas, veikla) sociologine prasme, vaidmuo, kurį atlieka socialinis institutas. Bibliotekų funkcijos priklauso nuo uždavinių, kurie iškyla ir kuriuos būtina padėti išspręsti visuomenei.

Kulikauskienė (2019) atkreipė dėmesį į bibliotekos socialinį vaidmenį, apimančią visus bibliotekos vaidmenis ir sujungiantį juos į visumą. Bibliotekas, kaip viešojo sektoriaus organizacijas, veikia nuolatiniai iššūkiai: naujos technologijos, inovacijos ir besikeičiantys visuomenės poreikiai. Visi šie pokyčiai bibliotekas transformuoja į bendruomenės centrus, kuriuose vyksta informacinės, kultūrinės ir mokymosi visą gyvenimą veiklos. Atlikdamos pagrindinius savo vaidmenis – informacinį, edukacinį – kultūrinį, bendruomeninį ir socialinį – bei siekdamos patenkinti šiuolaikinės visuomenės poreikius, bibliotekos skatina mokymąsi visą gyvenimą, stiprina mokslo potencialą, skatina inovacijas ir mažina socialinę atskirtį. Anot autorės, viešosios bibliotekos turi platų organizacijų tinklą, yra atviros skirtingo amžiaus ir skirtingų socialinių grupių žmonėms, bibliotekos teikia įvairias nemokamas paslaugas – visa tai sudaro prielaidas socialiai atsakingos ir įtraukios bibliotekos kūrimuisi.

Viešosios bibliotekos socialinės sanglaudos funkciją atskleidė ir šių dienų viešųjų bibliotekų aktualijas ir jų veiklą analizavo Januševičienė (2021). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad Lietuvos viešųjų bibliotekų veiklos COVID-19 pandemijos kontekste ir migrantų krizės akivaizdoje labiausiai orientuojasi į šių sričių žmogaus teisių užtikrinimą: prieigą prie patikimų žinių ir informacijos; mokymą(si) ir švietimą, bibliotekos vartotojų lygias galimybes; dalyvavimą bendruomenės kultūriniame gyvenime; sveikos gyvensenos skatinimą.

Janavičienė (2019) tyrinėjo informacinę viešųjų bibliotekų veiklą ir teigia, kad biblioteka, teikdama viešąją prieigą informacijai, siekia tapti tiltu, sujungiančiu „informacijos turtuolius ir vargšus“. Bibliotekų informacinė veikla apima: prieigos prie informacijos suteikimą; aktualios vietos bendruomenei informacijos kaupimą ir valdymą; vartotojų mokymą naudotis per biblioteką prieinama informacija ir technologijomis; kaupiamos ir saugomos informacijos naudojimo skatinimą ir prieigos galimybių didinimą. Autorė teigia, kad didžiausi iššūkiai susiję su informacijos pertekliumi ir dėl informacinių kompiuterinių technologijų pasireiškiančia vartotojų atskirtimi (negebėjimu įpirkti ar negebėjimu naudotos viešai prieinamomis informacinėmis kompiuterinėmis technologijomis).

Labai įdomių ir vertingų įžvalgų pateikė Liukinevičienė ir Kuodytė (2021), analizavusios strateginių pokyčių valdymą savivaldybės viešojoje bibliotekoje. Jos pastebi, kad bibliotekos, kaip ir kitos viešojo sektoriaus organizacijos, dėl augančių visuomenės poreikių ir kintančių aplinkos sąlygų, turi nuolat planuoti savo veiklą, vertinti savo žingsnius, pasirinkti pokyčius, kurie visapusiškai atlieptų kuo didesnės visuomenės dalies lūkesčius. Atlikusios viešųjų bibliotekų strateginių planų analizę, autorės pastebi, kad greta įprastų ilgalaikių strateginių tikslų (aukštos kokybės įvairių paslaugų, programų, šaltinių pateikimas įvairaus amžiaus žmonėms; patrauklios, bendruomenės poreikius atliepiančios, kūrybingumą skatinančios aplinkos kūrimas) siekiama vietos bendruomenės ūgties (skatinti pažangių technologijų naudojimą bendruomenės narių gyvenime; puoselėti nuolatinio tobulėjimo, mokymosi visą gyvenimą kultūrą), skatinamas vadybinių strategijų panaudojimas (tarpinstitucinis bendradarbiavimas; rinkodaros pasitelkimas bibliotekos paslaugų viešinimui). LR viešųjų bibliotekų strateginiuose planuose dėl situacijos, susijusios su COVID-19, dar labiau akcentuojamas bibliotekos paslaugų prieinamumas. Autorės pateikia naujas viešųjų bibliotekų plėtros kryptis ir uždavinius:

- Biblioteka kaip bendruomenės kultūros, socializacijos centras;
- Biblioteka kaip sumanios visuomenės ugdytoja;
- Bibliotekos darbuotojai kaip varomoji jėga pokyčiams bibliotekoje inicijuoti;
- Naujo bibliotekos valdymo modelio įgyvendinimas (Liukinevičienė, Kuodytė, 2021).

Šios strateginės kryptys padėtų tobulinti bibliotekų veiklą įgyvendinant nacionalinę, regioninę kultūros politiką bei prisidėtų prie strateginių inovacijų politikos tikslų realizavimo.

Bibliotekos vaidmenų kaitą išsamiai tyrinėjo Juchnevič (2016) daktaro disertacijoje „Bibliotekų vaidmenų kaita tinklaveikos visuomenėje: Lietuvos atvejis“ ir identifikavo bibliotekų vaidmenis infrastruktūros, edukacijos, socialinės sąveikos srityse. Bibliotekos, atlikdamos vaidmenis visuomenėje, prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo strateginių tikslų (žr. 1.2.1.1 lent.):

1.2.1.1 lentelė

Viešosios bibliotekos vaidmenys inovacijų politikos įgyvendinimo kontekste

Bibliotekos vaidmuo	Bibliotekos veiklos	Inovacijų politikos įgyvendinimo kontekstas
1. Biblioteka – atminties institucija.	1. Dalyvauja kuriant tautinę ir pilietinę visuomenę, telkiant bendruomenes; 2. Saugoja kultūros paveldą įgyvendinant skaitmeninio procesus, aktualizuoja kultūros paveldą.	Biblioteka prisideda prie sumanios visuomenės formavimo. Biblioteka skatina bendravimą, bendradarbiavimą, dalijimąsi žiniomis. Biblioteka plėtoja tarpsektorinį bendradarbiavimą, panaudoja galimas sinergijas kuriant naujas inovatyvias paslaugas, kuriomis prisideda prie socialinių iššūkių sprendimo, visuomenės sveikatinimo, jaunimo švietimo, užimtumo didinimo, socialinės atskirties mažinimo ir kitose srityse.
2. Biblioteka – kultūros skleidėja.	1. Užtikrina kultūros pažinimą ir prieinamumą; 2. Skatina kultūrinę savirealizaciją.	Biblioteka prisideda prie visuomenės vertybinių nuostatų, skatinančių vykdyti inovacinę veiklą, formavimo. Biblioteka ugdo kūrybiškumą.
3. Biblioteka – galios formuotoja.	1. Įgyvendina institucijų, turinčių finansinius švertus, inicijuojamas informavimo kampanijas įvairiomis temomis.	Biblioteka, turėdama platų tinklą, skleidžia valstybės inicijuojamas visuomenės pokyčių kryptis: prisideda prie visuomenės inovatyvumo stiprinimo iniciatyvų.
4. Biblioteka – socialinių sąveikų erdvė.	1. Užtikrina individų socialines garantijas ir lygybę; 2. Įtraukia socialiai jautrias grupes;	Biblioteka prisideda prie kūrybingos visuomenės kūrimo – būtinos inovatyvumo sąlygos.

Bibliotekos vaidmuo	Bibliotekos veiklos	Inovacijų politikos įgyvendinimo kontekstas
	3. Skatina raštingumą ir skaitymą; 4. Teikia paramą švietimo prieinamumui ir įvairių kultūros ir švietimo paslaugų kūrimui; 5. Įgyvendina kultūrinės, kūrybinės ir edukacinės neformaliojo švietimo viso gyvenimo mokymosi programas	Bibliotekos padeda ugdyti rinkos poreikius atitinkančius praktinius įgūdžius ir kvalifikaciją. Biblioteka sukuria aplinką, palankią inovacijų populiarinimui.
5. Biblioteka – viešojo sektoriaus institucija.	1. Atlieka funkcijas pagal nustatytą pavaldumą ir veiklos procesus; 2. Įgyvendina funkcijas pagal finansavimą; 3. Stiprina profesinę bendruomenę; 4. Funkcijoms įgyvendinti išnaudoja bibliotekų tinklą ir materialiąją bazę.	Biblioteka prisideda prie inovacijų politikos, kaip ir kitų valstybės strateginių politikos krypčių, veiklų įgyvendinimo. Biblioteka kelia darbuotojų kvalifikaciją ir formuoja organizacijos inovacinę kultūrą. Platus bibliotekų tinklas užtikrina inovatyvių paslaugų prieinamumą plačiam vartotojų ratui net ir atokiausiuose Lietuvos regionuose.
6. Biblioteka – informacijos ir žinių centras.	1. Kaupia ir saugoja informaciją; 2. Tarpininkauja tarp informacijos ir visuomenės; 3. Ugdo informacinį raštingumą; 4. Kuria ir dalijasi žiniomis; 5. Teikia paramą intelektinės nuosavybės teisių srityje; 6. Kuria el. biblioteką; 7. Suteikia prieigą prie skaitmeninio turinio.	Biblioteka plėtodama naujas žinias ir jų taikymą, ugdo inovatyvią visuomenę. Biblioteka stiprina visuomenės inovacijų kultūrą, kurdama palankią su inovacijomis susijusių žinių sklaidos terpę, skleisdama žinias apie pažangias technologijas, inovacijas ir jų naudą visuomenei. Biblioteka skatina verslumą.
7. Biblioteka – technologijų centras	1. Bibliotekų automatizavimas ir kompiuterizacija; 2. Suteikia prieigą prie interneto; 3. Ugdo technologinį raštingumą.	Biblioteka imli naujosioms technologijoms ir paslaugoms, kurių dėka gali kurti pridėtinę vertę visuomenei. Biblioteka suteikia visuomenei galimybę nemokamai naudotis išmaniosiomis technologijomis, jas pritaikyti savo asmeniniams poreikiams, tobulėjimui, inovatyvių paslaugų pagalba padeda išspręsti iškilusias problemas, iššūkius.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Juchnevič (2016) ir LR Vyriausybės nutarimu „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo (2013).

Kaip matoma pagal atliktus tyrimus, viešųjų biblioteka veikla specifiška, labai priklausanti nuo kintančių aplinkos sąlygų ir visuomenės poreikių. Visi bibliotekos vaidmenys sudaro bendrą visumą ir vienas kitą papildo. Dauguma bibliotekos vaidmenų turi įtakos inovacijų politikos įgyvendinimui. Ypač svarbus bibliotekos – kultūros skleidėjos vaidmuo. Šio vaidmens pagrindu biblioteka prisideda prie inovacijų kultūros – žmonių grupės vertybių, normų, požiūrių ir veiklos praktikų, palankių inovacinei veiklai (Janiūnaitė, Petraitė, Jucevičius, 2013, p. 9) formavimo visuomenėje.

Apibendrinant mokslininkų išvelgtus viešosios bibliotekos vaidmenis pateikiamas teorinis viešosios bibliotekos vaidmenų modelis (žr. 1.2.1.1 pav.):

1.2.1.1 pav. Teorinis viešosios bibliotekos vaidmenų modelis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Juchnevič (2016), Liukinevičiene ir Kuodyte (2021)

Taigi, viešoji biblioteka, atlikdama vaidmenis, pavaizduotus teoriniame modelyje, stiprina inovacijų kultūrą, bendruomenę supažindina ir išmokina naudotis naujausiomis inovatyviomis technologijomis, teikia informaciją ir žinias, atlieka edukacijas ir ugdo sumanią visuomenę, galinčią kurti, naudoti ir skleisti inovacijas.

Apibendrinant vaidmenis ir juos apibūdinančius žodžius, pateikiamas „žodžių debesis“, kuriame matomi aspektai, pristatantys biblioteką, padedančią įgyvendinti inovacijų politiką (žr. 1.2.1.2 pav.):

1.2.1.2 pav. Viešosios bibliotekos „žodžių debesis“

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Tiek strateginiuose dokumentuose, tiek mokslinėje literatūroje ypatingas dėmesys skiriamas kūrybingumui, atvirumui naujovėms, verslumui – svarbiausioms vertybėms, skatinančioms inovacijų kūrimą ir plėtrą. Biblioteka, būdama socialinių sąveikų, informacijos ir žinių, technologijų centru suteikia lygias galimybes visuomenei dalyvauti veiklose, skatinančiose kūrybingumą, naudojantis

informacija ir žiniomis, lavinti verslumą bei pristatydamą naujausias technologijas biblioteka praplečia žmonių akiratį, ugdo jų atvirumą inovacijoms. Be to, biblioteka prisideda ir prie regiono plėtrą skatinančių įvairių veiklų.

1.2.2. Viešosios bibliotekos veiklos specifika skatinant regiono plėtrą

Nacionalinė regioninė politika siekia mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir pačiuose regionuose skatinant regionų prisitaikymą prie kintančių ekonominės ir socialinės aplinkos sąlygų, išnaudojant ir stiprinant kiekvieno regiono konkurencinį pranašumą, didinant regionų infrastruktūros ir paslaugų tinklo efektyvumą ir užtikrinant, kad šia infrastruktūra ir paslaugomis galėtų naudotis visi gyventojai (Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas, 2021). Šiame poskyryje analizuojama, kaip viešosios bibliotekos prisideda prie regiono plėtros.

Socialinis visuomenės stabilumas yra svarbus rodiklis, o socialinės įtraukties didinimas Europos Sąjungoje pripažįstamas kaip vienas svarbiausių plėtros kryptių (Ramaškienė ir Šumskienė, 2020). Socialiai įtrauktos bibliotekos sampratą tyrė Kulikauskienė (2019). Socialiai įtraukti biblioteka gali patenkinti visų socialinių dalininkų – skirtingų visuomenės atstovų, o ypač tų, kurie priklauso socialinės atskirties grupėms, informacinius, kultūrinius, edukacinius ir socialinius poreikius. Visų šių poreikių tenkinimas prisideda prie geresnės, kokybiškesnės gyvenamosios aplinkos kūrimo regione. Mokslininkai atlieka tyrimus, siekdami išsiaiškinti bibliotekos įtaką socialinio kapitalo plėtrai. Socialinis kapitalas suprantamas kaip nematerialios bendruomenės vertybės, prieinamos per ryšius, kaip visuomenės vystymosi ir gyvenimo kokybės gerinimo veiksnys. Anot Wojciechowska (2021), jis padeda pašalinti ekonominę nelygybę ir užkirsti kelią skurdui bei socialinei atskirčiai, skatinti socialinę ir regioninę plėtrą, pilietines nuostatas ir socialinį aktyvumą, kurti pilietinę visuomenę bei vietos ir regiono tapatybę. Wojciechowska (2020) dvidešimtyje pasaulio šalių atliko bibliotekininkų socialinio kapitalo, pasitikėjimo, socialinio aktyvumo tyrimą. Mokslininkė teigia, kad bibliotekos gali skatinti integraciją į vietos bendruomenes ir į profesines bendruomenes, susitelkusias aplink bibliotekas ir skatinti socialinį, mokslinį ir kultūrinį gyvenimą, prisidedamos prie socialinio kapitalo plėtros. Taip pat bibliotekos gali padėti išvengti bendruomenės individų socialinio susvetimėjimo. Janavičienė (2011) tyrinėjo kaimo bibliotekos reikšmę bendruomenėje ir pritaria, kad biblioteka kaimo vietovėje yra reikšminga institucija, realiai prisidedanti prie socialinio – kultūrinio kapitalo vystymo. Autorė teigia, kad kaimo vietovių biblioteka net ir sudėtingomis aplinkybėmis išliko reikalinga, prisitaikė prie laikmečio keliamų reikalavimų, teikdama tuo metu bendruomenei reikalingas paslaugas.

Pečeliūnaitė (2018) analizavo bibliotekų veiklos ir bendruomenės narių gyvenimo kokybės sąsajas. 64 proc. tyrime dalyvavusių respondentų nurodė, kad bibliotekos įtaka jų gyvenimo kokybei sudaro virš 30 proc. Didžiausią įtaką bendruomenės narių gyvenimo kokybei daro bibliotekininko kompetencija, paslaugumas, tarpusavio santykiai ir komunikacija. Pasitenkinimas mokymais buvo įvertintas aukščiausiais balais – tai rodo, kad ši veikla itin aktuali mažinant informacinę, technologinę atskirtį, kuri tampa kliūtimi kokybiškai profesinei veiklai. Bibliotekininkų informacinė kultūra padeda bendruomenei tobulėti, pritaikyti IKT žinias kasdieniniame gyvenime, mokantis, kuriant ar komunikuojant. Tyrimas patvirtino koreliaciją tarp Lietuvos apskričių viešųjų bibliotekų veiklos ir bendruomenės gyvenimo kokybės, tačiau atskleidė esantį silpną bendruomeniškumo jausmą, komunikacijos spragas informacijos pateikimui (Pečeliūnaitė, 2018).

Viešosios bibliotekos regione gali atlikti svarbų vaidmenį savo bendruomenių ekonominiame vystymesi skatinant gyventojų verslumą. Būtent verslumas yra esminė sąlyga inovacijos atsirasti besivystančiuose, periferiniuose ir kituose regionuose (Lewandowska, Stopa, Inglot-Brzęk, 2021). Bishop, Mehra ir Partee (2016) atliko tyrimą, siekdami nustatyti viešosios bibliotekos vaidmenį skatinant bendruomenės ekonominę plėtrą ir nustatė, kaip biblioteka gali prisidėti prie bendruomenės gyventojų verslumo skatinimo:

- aktyviai teikiant bendrąsias informacines paslaugas, vietos ir spausdinimo paslaugas bet kuriam smulkiajam verslui;
- rengiant mokymus tiek darbuotojams, tiek bendruomenei, susijusius su smulkiojo verslo informaciniais poreikiais (teisiniais, rinkodaros ir mokesčių klausimais);
- bibliotekų vadovams susitinkant su ekonomine plėtra susijusiais asmenimis bendruomenėje ir kartu dirbant, kad nustatytų, kaip geriausiai integruoti viešųjų bibliotekų esamas ir potencialias paslaugas ir išteklius, kad padėtų vietos ekonomikai augti.

Sheshadri ir Vijayakumar (2018) tyrė viešosios bibliotekos įtaką verslumo ir socialinių pokyčių srityse ir nustatė strateginius tikslus siekiant sustiprinti bibliotekos vaidmenį minėtose srityse:

- sukurti ekonomiškai tvarius bibliotekų modelius, turinčius didelį socialinį poveikį bendruomenėms;
- pertvarkyti bibliotekininkų, kaip socialinių pokyčių ir socialinio verslumo atstovų, vaidmenį;
- priimti verslumo ir socialinio dialogo principus, naudojant biblioteką kaip socialinių pokyčių vietą.

Viešosios bibliotekos siekia išsaugoti žinias, susijusias su krašto, regiono tapatumu. Studijoje „Bibliotekos bendruomenėms“ (Bibliotekos bendruomenėms..., 2021) atkreipiamas dėmesys į viešųjų bibliotekų svarbią misiją – darbą su kraštotyra. Bibliotekos renka knygas, straipsnius apie vietinius gyventojus ir pasitelkusios duomenų bazes padeda žmonėms daugiau sužinoti apie jų istoriją, paveldą ir genealogiją. Bibliotekos viešina kraštotyros tyrinėjimus: pasitelkiant modernias informacines technologijas, kuria ir toliau tobulina kraštotyros duomenų bazes. Tokiu būdu kraštotyrinė informacija tampa prieinama visiems vartotojams, nepriklausomai nuo laiko ir fizinės vietos. Taip pat bibliotekos kuria įrankius, kurie leidžia patiems pasakoti apie savo tradicijas, papročius ir kitus vietinio išskirtinumo bruožus. Kartu su partneriais (muziejais, archyvais ir kitomis vietinėmis kultūros paveldo įstaigomis) bibliotekos organizuoja kraštotyros tyrimų pristatymus, garsių vietinių gyventojų knygų parodas, svarbių regioninių renginių ir sukakčių paminėjimus, talentingų vietinių menininkų pasirodymus, ekskursijas, susitikimus su bendruomenės nariais, protmūšius, viktorinas. Šio bendradarbiavimo dėka bibliotekos gali pasiekti platesnį žmonių ratą ir įtraukti juos į savo veiklas. Su kraštotyra susijusios veiklos ugdo toleranciją ir pagarbą skirtingiems regiono gyventojams, jų gyvenimo būdai ir kultūrų įvairovei (Bibliotekos bendruomenėms..., 2021). Taigi, bibliotekos ženkliai prisideda prie regiono daugiadimensinio puoselėjimo.

Tolygią regionų kultūros raidą siekia stiprinti ir užtikrinti apskričių viešosios bibliotekos, bendradarbiaudamos su Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, savivaldybių viešosiomis bibliotekomis ir kitomis bibliotekomis bei remdamosi apskričių viešųjų bibliotekų regioninės veiklos plėtros modeliu (Apskričių viešųjų bibliotekų regioninės veiklos plėtros modelis, 2019). Šio modelio paskirtis – maksimaliai panaudoti bibliotekų potencialą didinant regionų patrauklumą, skatinant gyventojų užimtumą kultūrine ir socialine įtrauktimi, viešųjų paslaugų kokybe ir prieinamumu bei

darnia socialinės ir ekonominės gerovės plėtra. Regioninės veiklos plėtros siekiama veikiant šiomis pagrindinėmis kryptimis:

- Bibliotekų veiklos tobulinimas ir viešinimas. Jos tikslas – diegti inovacijas ir priimti sprendimus, grįstus bendradarbiavimu, tyrimų, poveikio vertinimo, veiklos analizės rezultatais ir geraisiais bibliotekų veiklos Lietuvoje ir užsienyje pavyzdžiais; įgyvendinti bendras projektines veiklas, teikti metodines konsultacijas ir medžiagą bibliotekų veiklos klausimais; stiprinti regiono bibliotekų identitetą, didinti matomumą visuomenėje, auginti jų prestižą, viešinti kuriamas vertes visuomenei;
- Mokymosi visą gyvenimą veiklų organizavimas. Jos tikslas – plėtoti apskrities viešųjų bibliotekų, regiono bibliotekų specialistų ir gyventojų poreikius atitinkančias tvarias ir ilgalaikes mokymosi visą gyvenimą ir edukacijos programas, organizuoti ir koordinuoti sistemingą veiklų įgyvendinimą;
- Informacijos išteklių valdymas. Jos tikslas – efektyviai valdyti informacijos išteklius, koordinuojant išteklių įsigijimą tarp regiono bibliotekų, ir taip užtikrinti visuomenei prieigą prie išsamios, aktualios, vertingos, patikimos ir savalaikės informacijos. Lietuvos viešųjų bibliotekų informacijos ištekliai yra valdomi per LIBIS informacinę sistemą (Apskričių viešųjų bibliotekų regioninės veiklos plėtros modelis, 2019).

Apibendrinant galima teigti, kad viešosios bibliotekos, bendradarbiaudamos su vietos bendruomenėmis, švietimo, kultūros ir kitomis įstaigomis bei prisidedamos prie šių įstaigų veiklų, padeda bendruomenėms vienytis ir stiprinti socialinį kapitalą regione. Ekonominę plėtrą regione bibliotekos didina skatinant gyventojų verslumą, suteikdamos laisvą prieigą prie informacijos, organizuodamos mokymus. Ypač svarbus regioninių bibliotekų tikslas – įvairios kraštotyrinės informacijos rinkimas ir sklaida. Tai padeda išsaugoti ir perduoti ateities kartoms tai, kas svarbu gyvenantiems būtent toje vietovėje. Bibliotekos, tobulindamos ir viešindamos savo veiklą, organizuodamos mokymosi visą gyvenimą veiklas ir valdydamos informacijos išteklius prisideda prie socialinės, ekonominės, kultūrinės regionų plėtros.

1.3. Viešųjų bibliotekų veiklų įgyvendinant inovacijų politiką nacionalinis kontekstas

Besikeičiančios ir tobulėjančios technologijos bei kintantys visuomenės poreikiai lemia ir Lietuvos viešųjų bibliotekų veiklos pokyčius. Tačiau labiausiai viešųjų bibliotekų veiklą reglamentuoja šiame skyriuje analizuojami pagrindiniai strateginiai ir teisiniai dokumentai, nustatantys strategines viešųjų bibliotekų veiklos kryptis ir formuojantys viešųjų bibliotekų veiklą. Taip pat šiame skyriuje atskleidžiama gyventojų į(si)traukimo į bibliotekų veiklas nacionalinės tendencijos, identifikuojama viešųjų bibliotekų veiklos formos įgyvendinant inovacijų politiką.

1.3.1. Viešųjų bibliotekų veiklos strateginis ir teisinis pagrindimas

Lietuvos viešųjų bibliotekų veiklai daro įtaką bendrosios valstybės plėtros strategijos ir kultūros politika. Prie valstybės plėtros strategijos įgyvendinimo prisideda visos valstybės valdymo institucijos, tarp jų ir viešosios bibliotekos.

Svarbiausias ilgalaikio strateginio planavimo dokumentas – *valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“* (2012) – tai valstybės vizija ir raidos prioritetai bei jų įgyvendinimo kryptys iki 2030 metų. Šia strategija vadovaujamosi priimančios strateginius sprendimus ir rengiant valstybės planus ir programas.

Strategijos pagrindime konstatuojama, kad XXI amžius – labai sparčios technologijų, klimato ir ekonomikos kaitos amžius ir kad sėkmingai vystysis tik šiai kaitai pasirengusios šalys, nebijančios naujovių ir drąsiai priimančios konkurencijos iššūkius. 2022 metais kuriama atnaujinta valstybės pažangos strategija „Lietuva 2050“, kuri apibrėš Lietuvos pažangos viziją ir jai įgyvendinti skirtas valstybės vystymosi kryptis, siektinius socialinės, ekonominės ir aplinkos būklės pokyčius bei juos atspindinčius poveikio rodiklius. Strategijos rengimo metu planuojama derinti ateities išvalgų ir strateginio planavimo metodus, bus siekiama į diskusijas įtraukti akademinę bendruomenę, asocijuotas struktūras, piliečius. Strategijos projektą planuojama parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Seimui iki 2023 m. kovo 10 d. (Lietuva 2050, 2021).

Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ įgyvendinimui Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino *2021–2030 metų Nacionalinį pažangos planą* (2020), kurio esminis tikslas – sveikas ir laimingas žmogus, galintis veikti ir kurti, dirbti kokybišką darbą, gaunantis orias pajamas, gyvenantis darnioje bendruomenėje, įkvepiančioje ir palaikančioje, saugioje, sveikoje ir švarioje aplinkoje, ugdančioje pagarbą, atvirumą ir pasitikėjimą, vertybiniu pagrindu formuojamą valstybės politiką. Siekiant įveikti sudėtingiausius Lietuvos iššūkius ir problemas, iškelta 10 strateginių tikslų, iš kurių vienas tiesiogiai svarbus viešosioms bibliotekoms: 4 strateginis tikslas – stiprinti tautinį ir pilietinį tapatumą, didinti kultūros skvarbą ir visuomenės kūrybingumą. 2021–2030 metų Nacionaliniame pažangos plane atkreipiamas dėmesys į kultūrą kaip į nacionalinės pažangos veiksnį, stiprinantį visuomenės solidarumą ir bendruomeniškumą, ugdančią piliečių kūrybingumą ir socialinę atsakomybę. COVID-19 pandemijos metu išryškėjo kultūros potencialas prisidėti prie visuomenės gerovės ir emocinės sveikatos, kuriant socialinės atskirties ir emocinio pažeidžiamumo prevencijos sąlygas, teikiant inovatyvias kultūros paslaugas. Įgyvendinant šį tikslą siekiama didinti kultūros vaidmenį visuomenėje, didinti gyventojų įsitraukimą ir indėlį į kultūrą. Šio tikslo poveikis kūrybingos asmenybės ugdymui aktualus ir kitiems strateginiams tikslams, o ypač svarbus tikslui, susijusiam su inovacijų plėtra.

Lietuvos viešosios bibliotekos yra įstatymu nustatyta tvarka įsteigtas juridinis asmuo, veikiantis informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse ir vykdamas bibliotekų veiklą (Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas, 2021). Taip pat didžiulę įtaką viešųjų bibliotekų veiklai turi Lietuvos Respublikos kultūros politika, formuojama remiantis šiais *Lietuvos Respublikos Vyriausybės* nutarimais:

- „*Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų*“ (2001). Šiose nuostatose vadovaujamosi tuo, kad Lietuvos kultūra yra individo ir tautos kūrybinių galių išraiška, jų tapatumo ir išlikimo garantija, skatina šalies socialinę ekonominę plėtrą. Atsižvelgiant į Lietuvos kultūros pokyčių reikmes, esamą kultūros būklę ir reiškinius, darančius įtaką nacionalinei kultūros raidai nustatomi šie kultūros politikos uždaviniai:
 1. Išsaugoti ir puoselėti nacionalinės kultūros tapatumą.
 2. Skatinti kūrybinę veiklą ir meno įvairovę.
 3. Plėtoti informacinę visuomenę.
 4. Skatinti nacionalinės kultūros atvirumą.
 5. Sudaryti visuomenei sąlygas dalyvauti kultūroje ir ją vartoti.

Lietuvos kultūros politikos nuostatose atkreipiamas dėmesys į regionų kultūros plėtrą. Regionų kultūrą sąlygoja, ją formuoja krašto etninių kultūros tradicijų ir tarmių specifika, suderinti apskričių ir savivaldybių institucijų kultūros valdymo, finansavimo, informacijos kaupimo ir sklaidos veiksmai. Formuodama ir įgyvendindama regionų plėtros socialinę ekonominę politiką, valstybė numato ir įgyvendina priemones regionų kultūrai ugdyti.

- „*Dėl Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo*“ (2010). Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių tikslas – atnaujinti Lietuvos kultūros politikos modelį, kuris padėtų atskleisti, išsaugoti ir plėtoti visuomenės kultūrinį tapatumą ir kūrybinį potencialą.

Viena iš numatomų gairių – ugdyti kultūrinės žmogaus kompetencijas ir kūrybingumą visą jo gyvenimą – orientuota į kūrybingumo ugdymą, būtina inovacijų kultūros stiprinimo veiksnį.

- „*Dėl Lietuvos kultūros politikos strategijos patvirtinimo*“ (2019). Strategija remiasi nuostata, kad kultūra yra lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, visuomenės gebėjimas kritiškai mąstyti, socialinė darna ir visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas.

Vienas iš strategijoje numatytų vertybinių principų – ugdyti kūrybingumą. Kultūrinės ir meninės patirtys bei įgūdžiai yra įvairių sričių inovacijų, verslumo, konceptualių idėjų stimulas, todėl didelę reikšmę turi kultūrinė edukacija – patraukli, interaktyvi ir prieinama skirtingoms gyventojų grupėms.

Strategija formuluoja tikslus ir uždavinius, kuriuos įgyvendinus kultūros sektorius kurtų didesnę vertę, o valstybė ir jos gyventojai geriau ja naudotųsi.

Pagrindinis bibliotekų veiklą reglamentuojantis dokumentas – *Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas* (2021). Įstatyme apibrėžta bibliotekų veiklos valstybinis valdymas, bibliotekų sistema, bibliotekų fondo sudarymo tvarka, bibliotekų veikla.

Lietuvos bibliotekų strateginiai planai formuojami atsižvelgiant į 2016 m. balandžio 29 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministro patvirtintas *Bibliotekų plėtros strategines kryptis 2016–2022 metams*, kuriomis siekiama skatinti struktūrinį dialogą bibliotekų sistemos ir valstybės valdymo lygmeniu bei užtikrinti sąveikumą ir veiklų suderinamumą, pagrįstą sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo vertybinėmis nuostatomis. Pagrindinis šio dokumento tikslas – siekti efektyviai išnaudoti bibliotekų, kaip veiksmingos informacinės infrastruktūros, potencialą, užtikrinant visuomenės narių mokymosi visą gyvenimą, socialinės ir ekonominės gerovės plėtojimą bei poveikio šalies ir regionų raidai didinimą.

Kryptyse apibrėžta modernios bibliotekos vizija – pajėgiausia kultūros, mokslo, mokymosi visą gyvenimą, ekonominės ir socialinės plėtros skatinimo informacinė infrastruktūra, dėl efektyviai funkcionuojančios integralios šalies bibliotekų sistemos infrastruktūros esmingai prisidedanti prie valstybės pažangos. Dokumente numatytos trys bibliotekų plėtros kryptys:

- *Pirmoji strateginė kryptis: bibliotekos visuomenės mokymuisi*. Jos tikslas – stiprinti bibliotekose gyventojų kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei raštingumo ugdymo(si) veiklas, skatinančias visuomenės narių kūrybingumą, socialinį ir ekonominį veiklumą bei motyvaciją dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese.
- *Antroji strateginė kryptis: bibliotekos visuomenės socialinei-ekonominei gerovei*. Jos tikslas – stiprinti bibliotekų bendruomenes, panaudojant įveiklintą bibliotekų infrastruktūrą ir kuriant naujas elektronines paslaugas, skatinančias žiniomis, verslumu ir inovacijomis grindžiamą socialinę-ekonominę raidą.

- *Trečioji strateginė kryptis: bibliotekos efektyvaus valdymo principus ir visuomenės poreikius atitinkančiai plėtrai.* Jos tikslas – tobulinti bibliotekų valdymą, grindžiant jį veiksmingu ir efektyviu veiklų įgyvendinimu, sistemingu darbuotojų kompetencijų tobulinimu ir veiklos rezultatų vertinimu (LR kultūros ministro įsakymas „Dėl bibliotekų plėtros strateginių krypčių 2016–2022 metams patvirtinimo“, 2016).

Kultūros ir švietimo politikos integralumą padeda įgyvendinti Kultūros paso koncepcija (2018). Kultūros pasas – priemonė visų Lietuvos mokinių kultūros pažinimo įpročiams ugdyti ir jų kultūros patirčiai plėsti, teikiant jiems tam tikras kultūros ir meno paslaugas. Kultūrinės edukacijos – kryptinga veikla, kuria skatinami asmens kultūros ir švietimo poreikiai, ugdoma kūrybinga asmenybė, stiprinant kultūros pažinimo ir patyrimo įpročius. Kultūros paso paslaugos teikiamos daugelyje Lietuvos viešųjų bibliotekų. Tarp bibliotekų vykdomų kultūrinių edukacijų yra ir skatinančių kūrybingumą bei inovatyvumą.

Atlikus strategijų ir teisės aktų, darančių įtaką viešųjų bibliotekų veiklai, matoma, kad stengiamasi kryptingai stiprinti kultūros vaidmenį visuomenėje, atkreipiamas dėmesys ir į viešųjų bibliotekų svarbą visuomenei, jos vystymuisi. Lietuvos kultūros politikos strategija (2019) iškelia svarbiausias kultūros sektoriaus problemas, šiuolaikinius iššūkius, sisteminius poreikius ir formuoja užduotis bei sprendimus susitelkiant į tokias priemones, kurios horizontaliai veiktų įvairias kultūros sritis ir užtikrintų didžiausią pozityvų efektą. Strategija numato vykdyti integralią ir subalansuotą politiką, kuri sudarytų lygesnes kultūrinės galimybes visiems Lietuvos gyventojams. Strategijos ir teisės aktai padeda bibliotekoms aiškiau suvokti savo paskirtį visuomenėje ir įgyvendinant suformuotus uždavinius tapti šiuolaikiška, modernia biblioteka, prisidedančia prie inovacijų politikos įgyvendinimo šalyje ir regionuose.

1.3.2. Gyventojų į(si)traukimo į bibliotekų veiklas nacionalinės tendencijos

Gyventojų į(si)traukimo nacionalines tendencijas geriausiai atspindi Lietuvos kultūros tarybos užsakymu atliekami tyrimai, susiję su gyventojų dalyvavimu ir pasitenkinimu kultūros paslaugomis, bei tyrimai ir projektai, kuriuos Lietuvoje vykdo pačios bibliotekos, siekdamos įvertinti savo veiklų ir paslaugų kokybę, visuomenės lūkesčius ir poreikius.

Tyrimas „*Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis*“ (2020) yra vienintelis išsamus kultūros paslaugų vertinimo Lietuvoje tyrimas, nuo 2014 metų Lietuvos kultūros tarybos užsakymu atliekamas kas trejus metus. Šiuo tyrimu siekiama sužinoti gyventojų nuomonę apie:

- kultūros produktų/paslaugų prieinamumą ir kokybę,
- nustatyti gyventojų kultūros produktų/paslaugų vartojimo lygį, dalyvavimą kultūrinėje, meninėje veikloje,
- nustatyti gyventojų dalyvavimą kultūroje ir pasitenkinimą kultūros paslaugomis.

Tyrimu nustatyta, kad gyvai vartojusių kultūros produktus gyventojų dalis siekia 88 %, o virtualiai – 99 %. 7 iš 10 gyventojų palankiai vertina kultūros prieinamumą ir kokybę. Atkreipiamas dėmesys, kad įvairių kultūros sričių prieinamumas ir kokybė nepakito nuo 2017 metų. Tai rodo, kad būtina mažinti atskirtį, patiriamą kultūros sektoriuje tarp socialiai pažeidžiamų ir gerai besiverčiančių gyventojų grupių: didinti prieinamumą socialiai pažeidžiamiesiems, užtikrinti galimybę gauti aukštos

kokybės kultūros paslaugas ir produktus reiklesniems. Pastebima, kad daugiau gyventojų pritaria, jog kultūrinis gyvenimas skatina jų pačių kūrybiškumą (2014 m. buvo 18 %, o 2020 – 25 %).

Įvairių kultūros sričių produktus dažniau naudoja moterys, asmenys, įgiję aukštąjį išsilavinimą, biurų darbuotojai, gyventojai, susiję su kultūros sritimi, gaunantys aukštas pajamas asmenys. Tarp amžiaus grupių labiausiai išsiskyrė bibliotekų sritis, jų paslaugomis dažniausiai naudojosi jauni 15–29 m. gyventojai (daroma prielaida, kad mokymosi tikslais).

Tyrimo duomenimis, bibliotekos paslaugomis naudojosi 39 % gyventojų. 69 % teigiamai vertino bibliotekų paslaugų prieinamumą, 68 % teigiamai vertino bibliotekų paslaugų kokybę.

2020 m. paskelbtas karantinas dėl COVID-19 stipriai palietė kultūrinį Lietuvos gyventojų gyvenimą. Trečdalis gyventojų teigė, jog kultūrinių veiklų stoka karantino metu juos paveikė neigiamai. Gyventojai stengėsi kultūrinių veiklų trūkumą kompensuoti fizinių ir skaitmeninių knygų skaitymu, filmų žiūrėjimu internete, laidų kultūros temomis žiūrėjimu ar klausymu. Beveik trečdalis gyventojų išmėgino bent vieną nuotolinę kultūrinę veiklą (*Tyrimas „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“*, 2020).

Lietuvos gyventojų skaitmeninių įgūdžių tobulinimo poreikį atskleidė projekto „Prisijungusi Lietuva“: efektyvi, saugi ir atsakinga Lietuvos skaitmeninė bendruomenė“ bendruomenių išmanumo tyrimas (2019). Apibendrinus tyrimo rezultatus, paaiškėjo, kad:

- daugiau nei pusė apklaustųjų yra įgudę vartotojai ir savo skaitmeninių įgūdžių lygį vertina kaip gerą arba labai gerą. 34 % skaitmeninėmis technologijomis moka naudotis vidutiniškai, 8,2 % nepakankamai, o 2,4 % skaitmeninių įgūdžių visai neturi. Moterys, jaunesni respondentai, turintys aukštąjį išsilavinimą, gyvenantys didmiesčiuose ar rajono centruose, dirbantieji, šiuo metu nedirbantys ir ūkininkai geriau vertina savo skaitmeninių įgūdžių lygį nei vyrai, vyresnio amžiaus tyrimo dalyviai, turintys žemesnį nei aukštasis išsilavinimą, gyvenantys miesteliuose ar kaimo tipo gyvenvietėse ir pensininkai;
- 64,5 % respondentų, nepriklausomai nuo esamo skaitmeninio raštingumo lygio, reikalingi mokymai, kuriuose jie įgytų daugiau skaitmeninių įgūdžių. Mokymai dažniau būtų reikalingi vyresniems, gyvenantiems miesteliuose ar kaimo tipo gyvenvietėse, dirbantiems, pensininkams, nei jaunesniems, gyvenantiems didmiesčiuose ar rajono centruose, dirbantiems, ūkininkams ar šiuo metu nedirbantiems asmenims.

Gyventojų į(si)traukimą į bibliotekų veiklas skatina įvairūs projektai, vykdomi nacionaliniu mastu: .

- *Projektas „Bibliotekos pažangai 2“* (2013–2016), kurio pagrindinis tikslas – sustiprinti Lietuvos bibliotekų gebėjimus tenkinti besivystančios bendruomenės poreikius ir įtvirtinti bibliotekas kaip tvarias bendruomenines institucijas, galinčias pagerinti Lietuvos žmonių gyvenimo kokybę. Projekto tikslai susiję su inovacijų politikos įgyvendinimu:
 1. Per vietos projektus įgalinti viešąsias bibliotekas kurti naujas paslaugas, paremtas nustatytais vietos bendruomenių poreikiais, ir padėti Lietuvos bendruomenėms rasti vertę IT paremtose bibliotekų paslaugose;
 2. Stiprinti bibliotekų pajėgumus per mokymus, bendradarbiavimą su kitomis bibliotekomis ir vietos organizacijomis;
 3. Įtvirtinti bibliotekas kaip tvarias bendruomenines institucijas, suteikiančias prieigą prie informacijos (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2013).

Per trejus metus viešosios bibliotekos sukūrė naujų paslaugų ir erdvių, pagerino darbuotojų kompetencijas ir įgijo naujų. Sukurtos/patobulintos paslaugos: psichologinė pagalba, neformalaus ugdymo organizavimas (virtualaus mokymosi paslaugos, interaktyvus mokymasis), mobilios laboratorijos/IT centrai (galimybė ištransliuoti suplanuotą renginį iš norimos vietos ir turėti atgalinį ryšį su stebinčiaisiais, naudotis kilnojama įranga – 3 D spausdintuvais, planšetėmis, audio/video įranga), galimybė laisvai naudotis įrengtomis erdvėmis (užsiimti foto/video/audio medžiagos kūrimu) ir IT programomis (3 D projektavimas ir spausdinimas), renginių transliacijos į nuošalesnes bibliotekas. Sukurti produktai/priemonės: metodinės mokymų medžiagos, erdvės, audiovizualinės medžiagos, kompiuterinės programos/mobilios aplikacijos, interneto svetainės, kompiuteriniai/vaizdo žaidimai, kilnojamos laboratorijos (LNB „Bibliotekų projektų bendruomenės 2015–2016 metų „Rezultatų žemėlapis“, 2016).

45 viešosios bibliotekos sėkmingai įgyvendino projektus, o Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos projektas „Atrask save 3D mieste“ laimėjo EIFL (Elektronik Information for Libraries) tarptautinį apdovanojimą už inovacijas. Naujos bibliotekų paslaugos - robotika, programavimas, fotografavimas, filmų ir komiksų kūrimas, augalų priežiūra išmaniajame parke - bei laisvalaikio ir kūrybos erdvės paskatino lankomumą bibliotekose ir pritraukė jaunimą. Šio projekto metu buvo surengta 1190 renginių, kuriuose dalyvavo virš 40 000 žmonių. Projekto mokymuose dalyvavo 13 248 žmonės. Projekto metu buvo skatinamas bibliotekų tarpinstitucinis bendradarbiavimas su mokyklomis, kitomis bibliotekomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, kultūros įstaigomis, savivaldybėmis. (LNB „Projekto „Bibliotekos pažangai 2“ 2016 metų ataskaita“, 2016).

Atlikus projekto „Bibliotekos pažangai 2“ poveikio vertinimą nustatyta, kad labiausiai projektas prisidėjo keičiant pačių bibliotekų tapatumo suvokimą bei gerinant darbuotojų kompetencijas: bibliotekos ėmė suvokti save kaip daugiafunkčius neformaliojo ugdymo bei kultūros centrus, gebančius naudotis naujausiomis technologijomis ir išmokyti visuomenę jas taikyti. Projekto metu vykęs tarpinstitucinis bendradarbiavimas įtvirtino bibliotekų kaip bendruomenių tarpininkų vaidmenį. Didžiausią vertę projektui suteikia suvokimas, kad bendrų veiklų dėka bendruomenės nariai gali naudotis inovatyviomis paslaugomis. Bendras projekto vertinimas siekia 9,1 balo iš 10. Dauguma (91 %) projekto dalyvių sutinka su tuo, kad naujos paslaugos leido jiems įgyti naujų žinių ar įgūdžių. 66 % projekto dalyvių sustiprino gebėjimus naudotis kompiuteriu. Projekto metu buvo ne tik mokomi ar stiprinami pagrindiniai visuomenės naudotis IKT gebėjimai, bet mokymais sudominti ir gerai savo IKT žinias vertinantys projekto dalyviai (naudojimasis nauja programine įranga, 3D įranga, robotikos žinios, interneto svetainių kūrimas). Projekto dalyviai išmoko geriau naudotis virtualaus bendravimo galimybėmis (37 %), ieškoti informacijos valstybių institucijų svetainėse (36 %), registruotis internetu pas gydytoją (32 %), ieškoti darbo internetu (26 %), naudotis internetinės bankininkystės paslaugomis (19 %). (LNB Projekto „Bibliotekos pažangai 2“ poveikio vertinimo rodiklių apibendrinamoji ataskaita 2013–2016, 2017).

- *Projektas „Prisijungusi Lietuva: efektyvi, saugi ir atsakinga Lietuvos skaitmeninė bendruomenė“ („Prisijungusi Lietuva“)* (2018–2021). Projekto pagrindinis tikslas – padėti gyventojams išmokti veiksmingai, saugiai, atsakingai naudotis informacinėmis technologijomis bei internetu ir jo teikiamomis galimybėmis. Projektą įgyvendino Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos kartu su partneriais:

asociacija „Langas į ateitį“, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba, Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. Projektas finansuojamas Europos regioninės plėtros fondo ir Lietuvos Respublikos Valstybės biudžeto lėšomis. Į projekto įgyvendinimą buvo įtrauktos visos Lietuvos apskričių ir savivaldybių viešosios bibliotekos. Projektas sėkmingai mažino skaitmeninę atskirtį ir skatino naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis. Projekto dalyviai turėjo galimybę susitikti su įvairių sričių specialistais, dalyvauti viešosiose bibliotekose organizuojamuose renginiuose, mokymuose, kūrybinėse dirbtuvėse, taip pat mokytis bei lavinti savo įgūdžius savarankiškai, prisijungusi.lt svetainėje esančiose nemokamose mokymų programose. Projekto metu naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis mokėsi daugiau negu 104 tūkst. Lietuvos gyventojų, o visose projekto veiklose dalyvavo virš 500 tūkst. žmonių. Projekto „Prisijungusi Lietuva“ rezultatai:

- 84,7 % dalyvių projekto veiklų dėka išmoko saugiai dalintis informacija internete;
 - 83,5 % dalyvių jaučiasi drąsiau naudodamiesi internetu, išmaniaisiais įrenginiais, e. paslaugomis;
 - 81,6 % dalyvių išmoko kritiškiau vertinti internete pateikiamą informaciją;
 - 80,7 % dalyvių išmoko atpažinti saugias interneto svetaines;
 - 74,6 % dalyvių drąsiau naudojami e. bankininkyste;
 - 71,4 % dalyvių sužinojo paie asmens tapatybės kortelėje esančią e. parašo galimybę (Projektas „Prisijungusi Lietuva“, 2021).
- Skaitymo skatinimo 2019–2024 programa, kurios tikslas – didinti įvairaus amžiaus skaitytojų skaičių kuriant kūrybingų, kritiškai mąstančių, pilietiškai atsakingų, išsilavinusių, atvirų pasauliui, pamatines vertybes gerbiančių piliečių visuomenę (LR kultūros ministro ir LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas „Dėl skaitymo skatinimo 2019–2024 metų programos ir skaitymo skatinimo programos 2019–2021 metų veiksmų plano patvirtinimo“, 2018; LR kultūros ministro ir LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas „Dėl skaitymo skatinimo 2022–2024 metų veiksmų plano patvirtinimo“, 2021). Programos metu vykdytos akcijos: „Vasara su knyga“ – I etapas (2019–2021), II etapas (2022–2024), „Tėčiai skaito vaikams“ – I etapas (2019–2021), II etapas (2022–2024), „Pasakojame istorijas“ (2019–2021).

Lietuvos statistikos departamento duomenimis (Lietuvos švietimas, kultūra ir sportas, 2021), 2020 m. visose 2304 Lietuvos bibliotekose buvo 1 mln. 38 tūkst. registruotų vartotojų, arba 95 tūkst. (8,3 proc.) mažiau nei 2019 m. Vienoje bibliotekoje vidutiniškai buvo 450 registruotų vartotojų. Vienas registruotas vartotojas bibliotekoje per metus vidutiniškai lankėsi 12,2 kartų. Dėl COVID-19 pandemijos pastebimas ryškus apsilankymų bibliotekose sumažėjimas: 2019 m. bibliotekose lankėsi 21 236 tūkst. kartų, o 2020 m. 12 655 tūkst. kartų. Tačiau pasikeitusi situacija paskatino vartotojus labiau naudotis virtualiomis paslaugomis: atsisiųstų dokumentų skaičius 2019 m. buvo 13 853 tūkst., o 2020 m. 21 279 tūkst.

Gyventojų įsitraukimo į bibliotekų veiklas tendencijos keičiasi. Anksčiau bibliotekos buvo suvokiamos tik kaip knygų išdavimo punktai, o dabar gyventojai bibliotekas suvokia kaip vietą, kurioje galima bendrauti, dalyvauti įvairiose edukacinėse veiklose, išmokti ar patobulinti savo skaitmeninius įgūdžius, susipažinti su įvairiomis informacinių technologijų naujovėmis. Bibliotekose vykdytų mokymų metu gyventojų įgyti skaitmeniniai įgūdžiai ypač pravertė COVID-19 karantino metu, kai dauguma paslaugų buvo teikiama nuotoliniu būdu ir norint jomis pasinaudoti, būtinos

bazinės kompiuterinio raštingumo žinios. Regionuose ir ypačiai mažesniuose miesteliuose bibliotekų teikiamos naujos paslaugos (robotika, 3 D spausdintuvai, fotografavimas, dronai) yra vos ne vienintelė galimybė susipažinti ir išmokti naudotis su šiais inovatyviais produktais, todėl jaunimas noriai domisi ir naudojami šiomis paslaugomis.

1.3.3. Viešųjų bibliotekų veiklos formos įgyvendinant inovacijų politiką

Vieno iš pagrindinių Lietuvos Respublikos inovacijų politiką formuojančių dokumentų – Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013) pagrindinis tikslas ir prioritetai iš esmės siejasi su bibliotekų funkcijomis stiprinti žinių ir intelektualinį potencialą, prisidedant prie kūrybingos visuomenės kūrimo ir sąlygų verslumui ir inovacijoms plėtojimo (Stasėnaitė, Orlakaitė, 2018). Autorės teigia, kad bibliotekos kaitos vizija – daugiavienė įstaiga, bendradarbiaujanti su švietimo ir mokslo institucijomis bei verslo sektoriumi, socialinės sąveikos erdvė, pridėtinės vertės kūrėja, besiremianti įvairių paslaugų lankstumu, įvairove ir apimtimis. Šiame poskyryje analizuojama viešųjų bibliotekų veiklos formos, padedančios siekti šių tikslų.

Nicholson (2019) tyrinėjo viešųjų bibliotekų inovacijų tendencijas ir identifiko strategines bibliotekų sritis, darančias didelę įtaką bibliotekų paslaugų plėtrai, siekiant bendradarbiavimo, kūrybiškumo ir dalyvavimo modelio, pagal kurį biblioteka atsiduria vartotojų kasdienio gyvenimo centre. Siekdamas patenkinti bendruomenės poreikius, bibliotekos naudoja naujovišką mąstymą ir metodus. Viešųjų bibliotekų inovacijos daugiausiai diegiamos dalyvavimo, kūrimo, mokymosi, naujų galimybių ir partnerystės srityse. Anot autorės, šios tendencijos daro įtaką bibliotekų veikloms įvairiais būdais:

- plėtojant kūrėjų erdves ir pereinant prie kūrybinių įgūdžių palaikymo;
- didėjant projektų, kuriuose pasitelkiamas vartotojų indėlis (pvz., dalyvaujamas bibliotekos paslaugų planavimas, aktyvus mokymosi iniciatyvų rėmimas, įskaitant mokymosi tarpusavyje galimybes);
- didėjantis paslaugų teikimo pasitelkiant partnerius ir bendradarbiavimą vaidmuo;
- didėjantis paslaugų teikimas ne bibliotekos pastatuose.

Pagrindinė bibliotekų veikla nukreipiama į mokymosi, kūrybiškumo ir skaitmeninių įgūdžių skatinimą. Viešosios bibliotekos naudojami technologine pažanga ir kuria naujoviškas paslaugas savo bendruomenėms, reaguodamos į vartotojų poreikius ir lanksčiai juos tenkindamos (Nicholson, 2019). Šios tendencijos tampriai susijusios su Inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos (LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo, 2013) pirmuoju tikslu – plėtojant naujas žinias ir jų taikymą, ugdyti inovatyvią visuomenę.

1.3.3.1 lentelėje pateikiama viešųjų bibliotekų inovacinių veiklų sričių sąsajos su inovacijų politikos įgyvendinimu (žr. 1.3.3.1 lent.):

1.3.3.1 lentelė

Inovacijų, diegiamų viešosiose bibliotekose, sritys ir jų poveikis

Inovacijų sritis	Inovacijų srities apibūdinimas	Inovacijų pavyzdžiai	Inovacijų sričių poveikis prisidedant prie inovacijų politikos įgyvendinimo
Dalyvavimo tendencija –	Dalyvavimo kultūrai padeda geresnė prieiga prie interneto	- Žaidimai,	Suteikia bibliotekoms galimybių užmegzti ryšius su platesniu vartotojų

dalyvaujamoji kultūra.	ir ji dažnai orientuojasi į įvairias skaitmenines medijas. Dalyvavimo kultūroje ypač skatinamas kūrybiškumas ir dalijimasis žiniomis, bendravimas ir bendradarbiavimas.	<ul style="list-style-type: none"> - Tinklaraščiai, - Vaizdo įrašai, - Socialinė žiniasklaida, - Bendradarbiavimo svetainės. 	ratu, nauju ir kitokiu būdu bendrauti su bendruomenėmis, didinti bibliotekos ir jos paslaugų populiarumą. Dalyvaujamosios kultūros galimybės leidžia bibliotekoms geriau patenkinti vartotojų poreikius, įtraukiant bendruomenę į sprendimų priėmimo procesus.
Kūrimo tendencija – kūrėjų erdvės.	Bibliotekų veiklos, kuriose vyrauja „pasidaryk pats“ kultūra ir pabrėžiama kūrybiškumas, eksperimentavimas ir inovacijos. Šios veiklos suteikia vartotojui galimybę kurti ir gaminti bendradarbiaujant ir dalinantis idėjomis bei įgūdžiais. Kūrėjų erdvės glaudžiai susijusios su naujomis technologijomis ir programine įranga.	<ul style="list-style-type: none"> - 3 D spausdintuvai, - Robotika, - Lazerinės pjaustyklės, - Skaitmeninės medijos. 	Skatina kūrybiškumą, mokymąsi visą gyvenimą, ugdo skaitmeninį raštingumą, įtraukia bendruomenę, skatina socializaciją ir stiprina bendruomenės ryšius.
Mokymasis.	Bibliotekų veiklos neformalaus ugdymo erdvėse, STEM (gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos santrumpa) dalykų programos, skaitmeninio ir medijų raštingumo įgūdžių mokymas. Skatinamas dalyvaujamas mokymasis – mokymasis veikiant ir mokymasis įtraukiant vartotojų pomėgius, interesus.	<ul style="list-style-type: none"> - Programavimo ir kodavimo klubai vaikams, - Mokslu pagrįstos kūrėjų erdvės (pvz. biotechnologijų laboratorijos), - STEM paremtos amatų veiklos ir rinkiniai, - Programavimo ir interneto svetainių kūrimo, finansinio raštingumo kursai suaugusiems, - Masiškai atviri internetiniai kursai organizuojami bibliotekų arba studentų. 	Siekiama skatinti užimtumą, bendruomenės įsitraukimą, mokymąsi visą gyvenimą.
Naujos galimybės – bibliotekos paslaugų teikimas už bibliotekos ribų.	Bibliotekos, pasinaudodamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais, teikia paslaugas už savo pastatų ribų įvairiose mobiliose, laikinose, internetinėse ar automatizuotose erdvėse.	<ul style="list-style-type: none"> - Knygomatai, - Virtualios transliacijos, - Mobili biblioteka, - „Knygų dviračiai“, - QR kodas, kuriuo užkoduota bibliotekų informacija pateikiama ne bibliotekų erdvėse. 	Leidžia geriau integruoti bibliotekas į bendruomenes, pasiekti nepakankamai aptarnaujamas bendruomenės dalis ir skleidžia informaciją apie bibliotekos teikiamas paslaugas.
Partnerystės.	Bibliotekos aktyviai ieško partnerių įvairioms paslaugoms ir iniciatyvoms teikti. Bibliotekos buriasi į tinklus ir partnerystes su savo kolegomis, kad galėtų vykdyti bendras programas, kelti darbuotojų kvalifikaciją ir	<ul style="list-style-type: none"> - Bibliotekos prisideda prie miesto ar vyriausybės iniciatyvų, bendradarbiauja su kitomis įstaigomis, įgyvendindamos programas tokiose srityse kaip sveikata, 	Palaikydamos ryšius su įvairiomis organizacijomis, bibliotekos gali dalytis žiniomis ir įgyti naujų įgūdžių. Susipažinimas su skirtingais darbo metodais gali paskatinti novatorišką mąstymą. Partnerystė suteikia galimybę pasiekti tai, ko biblioteka negali pasiekti viena,

	teikti naujas, inovatyvias paslaugas.	švietimas ar daugiakultūriškumas, - Bendradarbiavimas su kultūros įstaigomis (kultūros centrais, muziejais, galerijomis), - Partnerystė su kitomis bibliotekomis, universitetais.	nes neturi reikiamų išteklių, patirties, žinių ar reikiamų įgūdžių.
--	---------------------------------------	---	---

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Nicholson (2019) ir LR Vyriausybės nutarimu „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo (2013).

Viešoji biblioteka – bendruomenės susibūrimo vieta, žinių, kultūros ir vis labiau modernių technologijų centras. Knygų išdavimas viena iš pagrindinių bibliotekos funkcijų, tačiau pagrindinė bibliotekos misija platesnė – lavinti, informuoti visuomenę, užtikrinti priėjimą prie fizinių ir virtualių vietinių bei tarptautinių informacijos šaltinių ir naujų žinių, suteikti visiems prieinamas prasmingo laisvalaikio galimybes. Keičiasi ir bibliotekininko vaidmuo. Jis ne tik išduoda knygas ir kitus leidinius – jis yra patarėjas, mokytojas, gidas, padedantis vartotojams susigaudyti siūlomų paslaugų gausoje ir jas teikiantis šiuolaikinėmis priemonėmis. Be to, bibliotekininkas, palaikydamas ryšį su vartotojais, stebi jų poreikius ir kuria naujas, vartotojams aktualias paslaugas (Inovacinės bibliotekos paslaugos..., 2019). Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatyme (2021) apibrėžtos pagrindinės viešųjų bibliotekų paslaugų rūšys: informacinės ir viešosios interneto prieigos paslaugos, kultūrinės, kraštotyros, edukacinės, neformalus švietimas. Atlikus mokslinės literatūros ir teisės aktų analizę, identifikuotos viešųjų bibliotekų veiklų formos, padedančios įgyvendinti inovacijų politiką (žr. 1.3.3.2 lent.):

1.3.3.2 lentelė

Viešųjų bibliotekų veiklų formos įgyvendinant inovacijų politiką

Viešųjų bibliotekų veiklos formos	Viešųjų bibliotekų veiklos ypatybės	Viešųjų bibliotekų veiklos poveikis įgyvendinant inovacijų politiką
Informacinės veiklos.	Viešosios bibliotekos kaupia vartotojų poreikius atitinkantį informacinį fondą ir suteikia galimybę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bibliotekoje ir už jos ribų. Viešosios bibliotekos suteikia viešą interneto prieigą visiems vartotojams.	Pasiimdami knygas, naudojantis savitarnos įrenginiais, knygomatais, vartotojai susipažįsta su naujomis technologijomis. Vartotojams sudaromos sąlygos naudojantis informaciniais išteklių gauti informaciją, kurti ir dalintis žiniomis. Visų socialinių grupių vartotojams neatsižvelgiant į jų statusą suteikiama galimybė laisvai ir nemokamai naudotis internetu. Tai didina informacijos ir žinių prieinamumą ir lygias galimybes vartotojams regionuose.
Skaitmeninio raštingumo mokymai.	Viešosios bibliotekos organizuoja įvairius skaitmeninio raštingumo mokymus, pvz. projektai „Bibliotekos pažangai 2“, „Prisijungusi Lietuva“ ir kiti mokymai.	Didinamas visuomenės skaitmeninis raštingumas ir mažinama skaitmeninė vartotojų atskirtis Lietuvoje. Suteikiama galimybė vartotojams įgyti rinkos poreikius atitinkančių įgūdžių.
Mokymai, seminarai, konferencijos.	Viešosios bibliotekos organizuoja įvairius mokymus, seminarus, konferencijas, skirtas asmeniniam tobulėjimui, verslumo skatinimui, tarpinstituciniam bendradarbiavimui.	Mokymai, seminarai leidžia vartotojams tobulinti įvairius įgūdžius, reikalingus profesinei veiklai. Taip pat padeda formuoti pagrindinius įgūdžius ir nuostatas, kurios svarbios pradedant ir vystant verslą.

Kultūrinės veiklos.	Organizuoja kultūrinius renginius (susitikimai su rašytojais, protmūšiai ir kt.) teikia kūrybinius produktus (parodos, virtualūs renginiai), realizuoja kultūros paslaugas (pvz. visiems prieinami nemokami profesionalaus meno renginiai).	Kultūrinė veikla užtikrina kultūros pažinimą ir prieinamumą, prisideda prie visuomenės inovatyvios kultūros formavimo ir kūrybiškumo ugdymo.
Kraštotylinė veikla.	Viešosios bibliotekos renka kraštotylinę informaciją ir jos pagrindu kuria elektronines duomenų bases. Saugo kultūros paveldą įgyvendindamos skaitmeninimo procesus ir skaitmeninimo rezultatus pateikdamos patrauklia inovatyvia forma bendruomenėms.	Pritaikius informacines technologijas kraštotyros ir kultūrinis paveldas pasiekia platų vartotojų ratą, nepriklausomai nuo laiko ir vietos. Tai leidžia skleisti žinias ir jas pritaikyti kuriant inovacijas.
Edukacinės veiklos:	Viešosios bibliotekos supažindina vartotojus su įvairiomis naujomis technologijomis: 3 D projektavimu ir spausdinimu, fotografavimu, robotika, filmų ir komiksų kūrimu, fotografavimu/filmavimu naudojant dronus.	Vartotojai supažindinami su naujomis inovatyviomis technologijomis ir jų pritaikymu. Šiose veiklose vartotojai skatinami nuolatinei kūrybinei veiklai, mokomi savarankiškai spręsti iškilusias problemas ir perduoti savo žinias kitiems.
- Edukacijos- mokymai su naujomis technologijomis;		
- Kultūros paso edukacijos;	Kultūros pasas – priemonė visų Lietuvos mokinių, besimokančių pagal bendrojo ugdymo programas, kultūros pažinimo įpročiams ugdyti ir jų kultūros patirčiai plėsti, teikiant jiems atitinkamas kultūros ir meno paslaugas. Viešosios bibliotekos teikia kultūros paso edukacines paslaugas, pvz. „Interaktyvus kultūros paveldo maršrutas-ekskursija „Imanuelio Kanto protėvių istorija“, interaktyvus žaidimas „Grindopolis 2“, „3D modeliavimas ir spausdinimas“ ir daug kitų edukacijų.	Kultūros paso edukacijos skatina tarpinstitucinį bendradarbiavimą su švietimo įstaigomis. Teikiant kultūros paso paslaugas lavinama vaikų kultūrinė patirtis ir kūrybiškumas, supažindinama su naujausiomis technologijomis ir jų naudojimo galimybėmis.
- Įvairios edukacijos.	Viešosios bibliotekos vykdo įvairias edukacijas (pvz. žvakių liejimas, tapymas ant akmenėlių, makrame pynimas, įvairių rankdarbių gamyba ir kt.), atliepiančias vartotojų lūkesčius.	Skatina vartotojų kūrybiškumą, lankstumą, aktyvumą, novatorišką mąstymą.
Veiklos, vykdomos bendradarbiaujant su kitomis įstaigomis.	Bibliotekos organizuoja savo veiklas bendradarbiaudamos su įvairiomis viešojo sektoriaus organizacijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis bei verslo sektoriumi.	Bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis padeda siekti bendruomenės išitraukimo tikslų ir yra būdas užmegzti ryšius, siekiant geriau suprasti bendruomenės poreikius ir juos tenkinti. Taip pat bendradarbiaujant su kitomis įstaigomis formuojama palanki aplinka, leidžianti kurti ir pritaikyti inovacijas.
Veiklos už bibliotekos pastatų ribų.	Viešosios bibliotekos teikia įvairias paslaugas už bibliotekos pastatų ribų (pvz. nuotolinės transliacijos, mobilios bibliotekos, edukacijos, knygų pristatymus vykdant vaikų darželiuose, mokyklose).	Veiklos už bibliotekos pastatų ribų pagerina ryšį su bendruomene, leidžia skleisti žinias apie bibliotekos teikiamas paslaugas, vartotojams formuoja teigiamą požiūrį į pokyčius ir inovacijas.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymu (2021), Juchnevič (2016), LR Vyriausybės nutarimu „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo (2013), Kultūros paso koncepcija (2018), LNB „Projekto „Bibliotekos pažangai 2“ 2016 metų ataskaita“ (2016) ir „Bibliotekos bendruomenėms...“ (2021).

Atlikusi sisteminę viešųjų bibliotekų veiklų formų įgyvendinant inovacijų politiką analizę, darbo autorė pažymi, kad viešosios bibliotekos vykdo daug ir įvairių veiklų, kuriomis prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Bibliotekos savo vykdomomis veiklomis kuria bendruomenėse

palankią su inovacijomis susijusių žinių sklaidos terpę, skleidžia žinias apie pažangias technologijas, inovacijas ir jų naudą bendruomenei. Įvairių renginių, edukacijų, mokymų, seminarų pagalba ugdomas visuomenės kūrybiškumas ir verslumas bei formuojamos vertybinės nuostatos, skatinančios kurti ir pritaikyti inovacijas. Bendradarbiaujant su įvairiomis įstaigomis ir veikiant už bibliotekos pastatų sienų sustiprinamas bibliotekos įsitraukimas į bendruomenės gyvenimą, formuojami nauji inovatyvūs sprendimai kilusiems iššūkiams spręsti. Taigi, apibendrinant galima teigti, kad viešosios bibliotekos, įgyvendinančios savo tiesiogines funkcijas, kartu per visuomenės švietimą ir mokymą naudotis naujausiomis technologijomis, ugdant piliečių technologinį raštingumą ir verslumą prisideda prie regiono visuomenės inovatyvumo skatinimo ir inovacijų kultūros regione palaikymo, kas ypač svarbu įgyvendinant inovacijų politiką.

Tačiau siekiant išsiaiškinti, kaip konkrečiai vyksta šie procesai konkrečiame regione, būtina atlikti empirinį tyrimą. Todėl kitas darbo skyrius pristato empirinio tyrimo metodologiją.

2. BIBLIOTEKOS VAIDMENS ĮGYVENDINANT INOVACIJŲ POLITIKĄ REGIONE TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimo metodologijoje pristatomi pasirinkti tyrimo metodai ir instrumentai, tyrimo organizavimas ir eiga, imties charakteristikos, etika, empirinio tyrimo dizainas (žr. 2 priedą).

2.1. Tyrimo metodologinių prieigų teorinis pagrindimas

Šio magistro darbo pirmoje dalyje analizuojama įvairi mokslinė literatūra, susijusi su pagrindiniu darbo tikslu. Mokslinės literatūros analizė sudarė teorinį empirinio tyrimo pagrindą.

Inovacijų politikos ir jos įgyvendinimo sampratą analizavo (Edler, Gök, Cunningham ir Shapira, 2016, Edler, Fagerberg, 2017, Chaminade, Lundwall, 2019). Į misijas orientuotą inovacijų politiką tyrinėjo Mazzucato (2018), inovacijų politikos įtaką socialiniams pokyčiams analizavo Wanzenböck ir Frenken (2020).

Inovacijų sampratą tyrė (Stripeikis, Ramanauskas, 2011, Juknevičienė, 2015), inovatyvumą ir inovacijas naujajame viešajame valdyme analizavo Raipa, Smalskys, Giedraitytė, Nefas, 2016), socialinių inovacijų skatinimo politiką tyrinėjo Tamošiūnas (2018), regioninę Europos Sąjungos šalių inovacijų politiką analizavo Masiulis, Sudnickas, Židonis, Gudelis (2009). Vieno iš svarbiausių inovatyvios visuomenės požymių – inovacijų kultūros ir jos sampratą, ją lemiančius veiksnius ir stiprinimo būdus tyrinėjo Stripeikis, Ramanauskas (2011), Janiūnaitė, Petraitė, Jucevičius, (2013), Sukackaitė, Atkočiūnienė (2016), Sakalas, Savanevičienė, Girdauskienė (2016). Žinių vadybą kaip esminį įrankį viešojo sektoriaus organizacijoms kurti inovacijas bei stiprinti veiklos efektyvumą analizavo Vaitkevičius (2018). Anot jo, inovacijos – efektyvios žinių vadybos sistemos viešojo sektoriaus organizacijoje rezultatas. Teorines inovatyvumo ir bibliotekų projektinės veiklos sąsajas analizavo Stasėnaitė, Orlakaitė (2018).

Šiuolaikinius bibliotekų konceptus tyrė Juchnevič (2016), viešųjų bibliotekų funkcijų transformaciją analizavo Biveinis (2019, 2020). Viešosios bibliotekos vykdydamos savo veiklas, teikdamos paslaugas visuomenei, joje atlieka tam tikrus vaidmenis. Viešųjų bibliotekų vaidmenų kaitą tyrė Juchnevič (2016), Biveinis (2018), Strover (2019). Mokslininkai atskleidė bibliotekų kaitos priežastis ir įvardijo atliekamų vaidmenų ypatybes. Nicholson (2019) tyrime atskleidė inovatyvių šiuolaikinių viešųjų bibliotekų tendencijas: dalyvavimą, kūrybinių įgūdžių formavimą, nuolatinį mokymąsi bei naujas veiklas ir įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą.

Visi šie mokslininkų tyrimai padėjo atsakyti į dalį teorinių probleminių kalusimų, taip pat sudarė teorinį pagrindą empiriniam tyrimui.

Siekiant atskleisti viešųjų bibliotekų veiklos, susijusios su inovacijų politikos įgyvendinimu, esamos situacijos apžvalgą, nustatyti bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką bei identifikuoti viešųjų bibliotekų veiklų inovacijų politikos įgyvendinimui kryptis buvo pasirinkta *kokybinė tyrimo metodologinė prieiga*, kuri remiasi induktyviai grindžiamąja teorija.

Tyrimo metodologinė seka. Tyrimas buvo atliktas vadovaujantis empirinio tyrimo dizainu (žr. 2 priedą).

2.2. Tyrimo metodai ir jų taikymas

Taikant *kriterinės atrankos metodą*, buvo numatyti kriterijai, pagal kuriuos empiriniam tyrimui atrinktos dvi Klaipėdos regiono viešosios bibliotekos (kaip atvejai):

1. Jos turi priklausyti Klaipėdos regionui.
2. Savivaldybės turi būti panašios gyventojų skaičiumi;
3. Per pastaruosius trejus metus viešosios bibliotekos turi būti vykdžiusios bent tris projektus, susijusius su inovacijomis.

Remiantis nurodytais kriterijais, empiriniam tyrimui buvo atrinktos dvi viešosios bibliotekos, esančios Klaipėdos apskrityje:

- Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešoji biblioteka. Kretingos rajone gyvena 37415 gyventojų. Ši viešoji biblioteka vykdo daug įvairių inovatyvių projektų, pvz. „Naujausios technologijos Z kartai“, „Audiovizualinių menų populiarinimo programa Kretingos rajone“, „Kultūrinių ir edukacinių renginių ciklas taikant šiuolaikines medijas“ ir kt.
- Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio viešoji biblioteka. Šilutės rajone gyvena 37087 gyventojai. Ši viešoji biblioteka įgyvendina inovatyvius projektus, pvz.: „Jaunųjų technologų akademija“, „Interaktyvus Pamario raštijos lobynas: išgirk, prisiliesk, pamatyk“, „Technologijų startuoliai“ ir kt. Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio bibliotekai įteikta Savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacijos ir UAB „Asseco“ nominacija „INOVACIJŲ BIBLIOTEKA“ už originalią veiklą panaudojant informacines technologijas, diegiant kitas netradicines paslaugas, įvairias edukacines veiklas ir neformalųjį švietimą (ŠBA_2020).

Siekiant atskleisti viešosios bibliotekos veiklos specifiką prisidedant prie inovacijų politikos įgyvendinimo bei identifikuoti ir pagrįsti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis pasirinkti trys empiriniai socialinių tyrimų metodai: dokumentų turinio analizė, tikslinė grupės diskusija ir pusiau struktūruotas interviu.

2.2.1. Dokumentų turinio analizės metodas ir jo taikymas

Dauguma žmonijos gyvenimo aspektų užfiksuota tam tikrais dokumentais, kurie atskleidžia žmonijos, kaip individų ir visuomenių gyvenimo sudėtingumą. Įvairūs dokumentai liudija, kaip visuomenė save reprezentuoja, organizuoja įvairias veiklas, taip pat dokumentai atskleidžia, kaip žmonės stengiasi įprasinti savo praeitį ir kaip planuoja savo ateitį (Wood, Sebar, Vecchio, 2020). Anot autorių, dokumentų turinio analizė – metodas, plačiai taikomas kartu su interviu. Dokumentų turinio analizė suteikia galimybę gauti objektyvios informacijos analizuojama tema (Kardelis, 2007). **Dokumentų turinio analizės metodas** pasirinktas siekiant atskleisti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką regione situaciją.

Tyrimo imtis – atrinkti tiriamų viešųjų bibliotekų dokumentai: 10 viešųjų bibliotekų veiklos dokumentų, t. y. 2017–2021 metų veiklos ataskaitos. Toks laikotarpis pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad 2016 m. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu patvirtintos Bibliotekų plėtros strateginės kryptys 2016–2022 metams (2016), kuriose galima išvelgti tiesiogines viešųjų bibliotekų veiklos kryptis prisidedant inovacijų politikos įgyvendinimo. Siekiant tiksliai pateikti nuorodas į

šaltinius ir išvengti pasikartojimų, nutarta analizuojamiems dokumentams cituoti naudoti priskirtus kodus, kur raidės reiškia tiriamos bibliotekos pavadinimo ir žodžio „ataskaita“ santrumpą, o skaičiai – ataskaitos metus. Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešoji biblioteka pateikiama kaip KBA, o Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio viešoji biblioteka – kaip ŠBA, nagrinėjamas laikotarpis apima 2017–2021 metus.

Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų analizė atlikta naudojant *tyrimo instrumentą* – klausimų sąrašą. Keliant šiuos klausimus, buvo atlikta bibliotekos veiklos, susijusios su inovacijų politikos įgyvendinimu, esamos situacijos apžvalga:

1. Ar viešosios bibliotekos planuoja ir įgyvendina veiklas (projektus), skatinančias inovacijų sklaidą regione? Kaip tokia veikla vykdoma?
2. Ar viešosios bibliotekos pasinaudodamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais teikia paslaugas už bibliotekos pastatų ribų? Jei teikia, kokiomis formomis tai įgyvendina?
3. Su kokiomis institucijomis viešosios bibliotekos bendradarbiauja?
4. Ar viešoji biblioteka savo veiklomis prisideda prie bendruomenės verslumo ugdymo? Kokiais būdais prisideda?
5. Ar viešosios bibliotekos skatina vartotojų kūrybiškumą? Kokiais būdais viešosios bibliotekos skatina vartotojų kūrybiškumą?
6. Kaip viešosios bibliotekos vykdo visuomenės viso gyvenimo mokymosi veiklas?
7. Kokia yra viešosios bibliotekos, prisidedančios prie inovacijų politikos įgyvendinimo, vizija?

Tyrimo metu buvo atlikta viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų analizė sudarė prielaidas identifikuoti, kaip viešosios bibliotekos prisideda įgyvendinant inovacijų politiką regione.

Tyrimo organizavimas ir eiga. Tyrimas vykdytas 2022 m. kovo–gegužės mėn. Pasirinkti tyrimui dokumentai yra viešai prieinami viešųjų bibliotekų interneto svetainėse. Dokumentų turinio analizės metu duomenys sisteminti, grupuoti, kategorizuoti, vizualizuoti lentelėmis.

Tyrimo etika. Su tiriamų viešųjų bibliotekų vadovais žodžiu buvo suderinta dėl viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų turinio analizės atlikimo.

2.2.2. Tikslinės grupės diskusijos metodas ir jo taikymas

Tikslinė grupės diskusija (angl. *focus group discussion*) – organizuota, nedidelės, tikslingai atrinktų tyrimų dalyvių grupės diskusija, sutelkta į konkrečią temą ir kurios rezultatas – patirties, nuomonių, sampratų, idėjų įvairovė. Tai – kokybinio interviu forma, nes diskusija vyksta pagal iš anksto sudarytą pusiau struktūruotą atvirų klausimų klausimyną-gaires (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Tikslinės grupės diskusijos metodas pasirinktas todėl, kad duomenys iš žmonių grupės surenkami greičiau ir mažesnėmis sąnaudomis nei imant interviu iš kiekvieno individualiai. Taip pat ypač svarbus tyrimo dalyvių tarpusavio sąveikos ir galimybės reaguoti vieniems į kitus rezultatas, kuris leidžia atskleisti tyrimo dalyvių nuomones, patirtis, išvargas tyrinėjamoje temoje (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Taikant *tikslinės grupės diskusijos metodą*, siekiama atskleisti viešosios bibliotekos vadovų, pavaduotojų ir darbuotojų nuomonę, ar viešoji biblioteka prisideda, ir, jei prisideda, kokiais būdais, įgyvendinant inovacijų politiką regione. Taip pat tikslinės grupės diskusijos metu siekiama

išsiaiškinti viešosios bibliotekos vadovų, pavaduotojų ir darbuotojų veiklos patirtis inovacijų srityje bei jų idėjas viešųjų bibliotekų veiklos formoms įgyvendinant inovacijų politiką regione ateityje.

Tyrimo imtis – *dviejų savivaldybių viešųjų bibliotekų* (kurių atrankos kriterijai jau pristatyti 2.2.1 poskyryje) *vadovų, pavaduotojų ir darbuotojų grupės*, sudarytos iš 5–7 dalyvių. Tikslinės grupės diskusijos dalyvių atrankai buvo taikomi šie *kriterinės atrankos* kriterijai:

1. Tikslinės grupės diskusijos dalyvis turi turėti ne mažesnę nei dvejų metų patirtį viešojoje bibliotekoje;
2. Tikslinės grupės diskusijos dalyvis viešojoje biblioteka atlieka veiklas, kuriomis prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo regione.

Tyrimo instrumentas – *klausimyno gairės*, sudarytos iš 7 klausimų bloku, 22 klausimų. Klausimų formulotės buvo pagrįstos priegomis pagal Nicholson (2019) ir LR Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo (2013) (žr. 3 priedą).

Tikslinės grupės diskusijos tyrimo organizavimas ir eiga. Tikslinės grupės diskusijos tyrimas buvo atliekamas nuo 2022 kovo mėn. 28 d. iki 2022 m. balandžio mėn. 11 d. Visų pirma telefonu buvo susisiekiama su atrinktų tyrimui viešųjų bibliotekų vadovais ir žodžiu susitarta, kad jie sutinka dalyvauti atliekamame tyrime. Vadovai žodžiu susitarė su jų bibliotekų darbuotojais, atitinkančiais tikslinės grupės dalyvių atrankos kriterijus, kad jie sutinka dalyvauti diskusijoje. Su viešųjų bibliotekų vadovais iš anksto buvo suderintas laikas ir sutarta, kad diskusija bus atliekama viešųjų bibliotekų patalpose. Tyrimo dalyvių žodžiu buvo atsiklausta, ar jie sutinka, kad diskusija būtų įrašoma (visi dalyviai sutiko, kad diskusija būtų įrašoma ir įrašas būtų naudojamas tyrimo tikslais). Tikslinės grupės diskusijos metu buvo užduodami klausimai, vadovaujantis tyrimo instrumentu (klausimyno gairėmis). Kiekvienos diskusijos laikas vidutiniškai užtruko nuo 1 val. 20 min. iki 1 val. 45 min. Sutarta, kad viešųjų bibliotekų vadovams pageidaujant, tyrimo rezultatai bus pristatyti viešųjų bibliotekų darbuotojams nuotoliniu būdu (Microsoft Teams).

Tyrimo etika. Tyrime dalyviai dalyvauja laisvanoriškai. Diskusijos dalyviams pateikta informacija apie tyrimo tikslą ir uždavinius. Siekiant užtikrinti informantų anonimiškumą ir konfidencialumą, jų atsakymai koduojami raidine ir skaitine išraiška: I – I6, D1 – D5, kur „I“ reiškia „pirmos tikslinės grupės diskusijos dalyvis“, „D“ reiškia „antros tikslinės grupės diskusijos dalyvis“, o 1–6 – reiškia informanto atsitiktinį numerį tikslinėje grupėje. Kodavimo eiliškumas žinomas tik darbo autorei.

Tyrimo duomenų analizė atliekama sisteminant, grupuojant ir analizuojant (kategorizuojant, interpretuojant) duomenis.

2.2.3. Pusiau struktūruoto interviu metodas ir jo taikymas

Siekiant identifikuoti ir pagrįsti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką regione stiprinimo kryptis tyrimo metodu pasirinktas pusiau struktūruotas ekspertų interviu. Interviu – dažniausiai taikomas duomenų rinkimo metodas atliekant kokybinius socialinius tyrimus (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Pasak autorių, bendriausia prasme interviu yra bendravimo tarp tyrėjo (duomenų rinkėjo) ir tyrimo dalyvio (duomenų teikėjo) forma, o pokalbis vyksta užduodant klausimus ir į juos atsakant. Atliekant interviu dominuoja indukcinė logika, laikomasi interpretatyvinės pozicijos (t. y. siekiama suprasti socialinį pasaulį tiriant, kaip jį interpretuoja dalyviai) ir laikomasi konstrukcionistinio požiūrio (t. y. teigiama, kad socialinė realybė yra sąveikų

tarp individų rezultatas, o ne atskira „išoriška“ duotybė). Edwards ir Holland (2013) teigia, kad kokybinio interviu metu svarbu tirti apklausiamųjų patirtį ir perspektyvas, siekiant geriau suprasti socialinę tikrovę. Ekspertų interviu – plačiai naudojamas kokybinis interviu metodas, kuriuo siekiama gauti informacijos apie konkrečią veiklos sritį (Döringer, 2021). Ekspertais laikomi žmonės, išmanantys tam tikrą sritį ir turintys specifinių, tyrimui reikšmingų, žinių (Kardelis, 2007). Pasirinktas **pusiau struktūruoto interviu metodas**, kadangi jis suteikia galimybę gauti specifinės vertingos informacijos iš kiekvieno eksperto, leidžiančios atskleisti viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione bei išvelgti bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką regione stiprinimo kryptis.

Tyrimo imtis – 5 ekspertai, susiję su viešųjų bibliotekų veikla ir inovacijomis nacionaliniu / apskrities mastu. Ekspertų atrankai buvo taikomi šie kriterinės atrankos kriterijai:

1. Ekspertas priklauso nacionalinio / apskrities lygmens institucijai / organizacijai.
2. Ekspertas atlieka veiklas, susijusias su viešųjų bibliotekų veiklų plėtra ir inovacijomis nacionaliniu / apskrities mastu;
3. Ekspertas šioje srityje turi turėti ne mažesnę kaip penkerių metų patirtį.

Pusiau struktūruoto ekspertų interviu atrinkti ekspertai (jie raštu sutiko, kad būtų įvardinti tyrime, sutikimo forma (žr. 4 priedą):

1. Danguolė Abazoriuvienė, Pasvalio Mariaus Katiliškio Viešosios bibliotekos direktorė (darbo patirtis viešųjų bibliotekų srityje – 37 metai), Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacijos prezidentė nuo 2012 m.
2. Dr. Laura Juchnevič, Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitytės viešosios bibliotekos direktorė (darbo patirtis viešųjų bibliotekų srityje – 15 metų), Lietuvos bibliotekininkų draugijos narė nuo 2008 m. ir Lietuvos bibliotekininkų draugijos tarybos narė nuo 2020 m.
3. Kristina Kulikauskienė, Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos vyriausioji metodinė analitinei ir tiriamajai veiklai, VU Šiaulių akademijos doktorantė rengianti daktaro disertaciją bibliotekų skaitmenizacijos srityje (patirtis viešajame sektoriuje – 9 metai).
4. Jolita Steponaitienė, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Informacijos išteklių departamento direktorė (darbo patirtis viešųjų bibliotekų srityje – 36 metai), Lietuvos bibliotekininkų draugijos pirmininkė nuo 2016 m.
5. Albertas Šermokas, UAB „Assec Lietuva“ vadovas (darbo patirtis diegiant inovatyvią LIBIS programą viešosiose bibliotekose – 26 m.), Vilniaus universiteto matematikos ir informatikos fakulteto partnerystės profesorius (darbo patirtis – 39 m.).

Tyrimo instrumentas – klausimyno gairės, sudarytos iš 7 klausimų blokų, 23 klausimų. Klausimų formulotės buvo pagrįstos prieigomis pagal Nicholson (2019) ir LR Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo (2013) (žr. 2.2.3.1 lent. ir 5 priedą).

2.2.3.1 lentelė

Pusiau struktūruoto ekspertų interviu klausimyno gairės

Klausimų blokai	Klausimų gairės
Inovacijų politikos ir viešųjų bibliotekų veiklų sankirta	<p>Vis dažniau diskutuojama apie inovacijų politiką ir kaip prie to turi prisidėti įvairių sektorių organizacijos, įskaitant ir viešąsias bibliotekas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar sutiktumėte su tokia pozicija ir kodėl?

Klausimų blokai	Klausimų gairės
	<ul style="list-style-type: none"> • Kaip vertintumėte viešųjų bibliotekų kaip viešojo sektoriaus organizacijų galimybes prisidėti prie bendruomenių inovatyvumo skatinimo? Kiek tai atitiktų pačių bibliotekų strateginę misiją?
Dalyvavimo kultūra	<p>Teigiama, kad viešosios bibliotekos atlieka svarbų vaidmenį, skatindamos <i>dalyvavimo kultūrą</i>, kai skatinamas bendruomenių kūrybiškumas ir dalijimasis žiniomis, bendravimas ir bendradarbiavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip (kokiais būdais), Jūsų manymu, viešosios bibliotekos realizuoja savo misiją prisidėti prie tokios dalyvavimo kultūros kūrimo ir puoselėjimo? • Kokius geruosius pavyzdžius galėtumėte pateikti Lietuvoje ir užsienyje? • Kiek tokios veiklos plačiai vystomos dideliuose miestuose, o kiek regionuose, atokiose vietovėse? • Kaip Jūsų manymu būtų galima paskatinti regionų viešąsias bibliotekas labiau prisidėti prie dalyvavimo kultūros?
Kūrėjų erdvės	<p>Pastaruoju metu vis didesnis dėmesys skiriamas bibliotekų veikloms, kuriose vyrauja „pasidaryk pats“ kultūra ir pabrėžiama kūrybiškumas, eksperimentavimas ir inovacijos (kūrėjų erdvės).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiek tokios erdvės yra populiarios Lietuvos viešosiose bibliotekose? Ar, Jūsų nuomone, patenkinamas tokių erdvių poreikis bibliotekose? • Ar yra kokių nors skirtumų (tokių erdvių įkūrimo / palaikymo / naudojimosi) tarp didžiųjų miestų ir regionų? Kiek tokios erdvės, Jūsų nuomone, reikalingos regionų žmonėms?
Mokymasis	<p>Dažnai akcentuojama, kad bibliotekų veiklos neformalaus ugdymo erdvėse, STEM (gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos santrumpa) dalykų programos, skaitmeninio ir medijų raštingumo įgūdžių mokymas – labai svarbi viešųjų bibliotekų veiklos dalis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip Jūs vertinate tokių mokymo(si) uždavinių integravimą į bibliotekos veiklas? • Kiek, Jūsų nuomone, viešųjų bibliotekų personalas yra pasirengęs vykdyti tokias veiklas? • Ar pastebite kokių nors skirtumų regionuose? Pateikite pavyzdžių.
Naujos bibliotekų galimybės	<p>Bibliotekos, pasinaudodamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais, teikia paslaugas už savo pastatų ribų įvairiose mobiliose, laikinose, internetinėse ar automatizuotose erdvėse.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokias formas, įgyvendinamas Lietuvoje Jūs laikote sėkmingais naujų galimybių pavyzdžiais? Kodėl? Ar būta ir nesėkmingų pavyzdžių? Kaip manote, kodėl jie buvo nesėkmingi? • Galbūt dar ne visos naujos galimybės išnaudotos? Ar yra kokių nors naujų sumanymų Lietuvoje bibliotekų veiklos ateičiai?
Partnerystės	<p>Bibliotekos aktyviai ieško partnerių įvairioms paslaugoms ir iniciatyvoms teikti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiek, Jūsų manymu, bendradarbiavimas reikalingas pačioms bibliotekoms? • Kokiais tikslais dažniausiai kooperuojamasi, bendradarbiaujama? • Kaip sekasi Lietuvos viešosioms bibliotekoms bendradarbiauti naujų idėjų pritraukimo, jų realizavimo srityje? Su kokiomis institucijomis Lietuvoje ir užsienyje dažniausiai bendradarbiaujama? Ar būta kokių nors netikėtų bendradarbiavimo pavyzdžių? • Ko trūksta (ko galėtų būti daugiau), Jūsų manymu, kad bendradarbiavimas būtų ilgalaikis, nenutrūkstamas, sėkmingas?
Viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regionuose	<p>Regionų vystymasis reikalauja bendruomenių kurti inovacijas, jas taikyti, ugdyti bendruomenių inovatyvumą ir verslumą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip Jūs manote, kiek viešosios bibliotekos Lietuvoje yra pajėgios prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo regionuose? • Kokiais būdais bibliotekos skatina bendruomenių verslumą? Pateikite pavyzdžių. • Ko trūksta pačioms bibliotekoms? Kokias esmines problemas išvelgiate? • Kokios pagalbos tikėtumėtės iš kitų institucijų, kad ši inovacijų politikos įgyvendinimo užduotis būtų stiprinama bibliotekose? Kas galėtų padėti šias problemas išspręsti? Kokias priemones būtų galima taikyti skatinant pačių bibliotekų iniciatyvas?

Klausimų blokai	Klausimų gairės
	<ul style="list-style-type: none"> • Kokias dar galimybes įžvelgtumėte ateityje viešosioms bibliotekoms prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo regionuose? • Jeigu galėtumėte apibūdinti 1–3 žodžiais (asociacijomis) viešųjų bibliotekų vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką, kokie tai žodžiai būtų? Paaiškinkite, kodėl?

Pusiau struktūruoto interviu tyrimo organizavimas ir eiga. Pusiau struktūruoto interviu tyrimas buvo atliekamas nuo 2022 balandžio mėn. 6 d. iki 2022 m. balandžio mėn. 25 d. Su ekspertais iš anksto buvo suderintas laikas ir sutarta, kad interviu bus atliekamas nuotoliniu būdu, naudojant nuotolines komunikacines priemones (vaizdo skambučius). Ekspertų pageidavimu, klausimyno gairės buvo išsiųstos jiems elektroniniu paštu susipažinimui. Ekspertai raštu sutiko dėl interviu įrašymo bei dėl dalinio konfidencialumo, t. y. sutiko, kad eksperto vardas, pavardė ir pareigos būtų įvardinti tyrimo metodologijos dalyje, tačiau jų atsakymai (citasos) būtų užkoduoti kodais pagal tik darbo autorei žinomą tvarką. Interviu metu buvo užduodami klausimai, vadovaujantis tyrimo instrumentu (klausimyno gairėmis). Kiekvieno interviu laikas užtruko nuo 51 minutės iki 1 val. 21 minutės.

Tyrimo etika. Atliekant ekspertų interviu buvo vadovautasi Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) aprašytais etikos principais:

1. *Teisė dalyvauti arba atsisakyti dalyvauti tyrime.* Ekspertai laisvanoriškai sutiko dalyvauti pusiau struktūruotame interviu.
2. *Tyrimo dalyvio informavimas apie tyrimą.* Prieš pusiau struktūruoto interviu atlikimą ekspertams pateikta informacija apie tyrimo tikslą, duomenų rinkimą, analizę ir rezultatų panaudojimą.
3. *Tyrimo dalyvio konfidencialumo ir privatumo užtikrinimas.* Ekspertai sutiko, kad jie būtų įvardinti tyrime, tačiau buvo sutarta užtikrinti jiems jų atsakymų konfidencialumą. Siekiant užtikrinti ekspertų konfidencialumą, kodai suteikti atsitiktine tvarka. Kodų ir ekspertų tapatybių sąsajos yra žinomos tik tyrėjai, tad atsakymai yra koduojami: Ekspertas 1 – E1; Ekspertas 2 – E2; Ekspertas 3 – E3, Ekspertas 4 – E4; Ekspertas 5 – E5.
4. *Rūpintis tyrimo dalyvių saugumu, apsaugoti nuo moralinės žalos arba kiek įmanoma jos vengti.* Pusiau struktūruoto interviu metu klausimai pateikiami etiški, susiję tik su nagrinėjama tema.

Tyrimo duomenų analizė. Atlikus interviu atliekama dalinė transkripcija. Gautos informacijos analizė atliekama sisteminant, grupuojant ir analizuojant (kategorizuojant, interpretuojant) duomenis.

3. VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS VAIDMENS ĮGYVENDINANT INOVACIJŲ POLITIKĄ KLAIPĖDOS APSKRITYJE TYRIMO REZULTATAI

Šioje magistro darbo dalyje pateikiami empirinio tyrimo rezultatai: atrinktų viešųjų bibliotekų 2017–2021 metų veiklos ataskaitų, tikslinės grupės diskusijos tyrimo bei pusiau struktūruoto ekspertų interviu rezultatų analizės. Atliktas empirinis tyrimas patvirtino viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką teorines išvalgas bei suteikė galimybę identifikuoti viešųjų bibliotekų vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis.

3.1. Viešųjų bibliotekų 2017–2021 metų veiklos ataskaitų analizės rezultatai

Siekiant atskleisti, kaip bibliotekos įgyvendina inovacijų politikos keliamus uždavinius šviesti ir skleisti inovatyvumo idėjas, buvo atlikta Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos (toliau – KBA) ir Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio viešosios bibliotekos (toliau – ŠBA) dokumentų turinio analizė. Išanalizuota dešimt 2017–2021 metų veiklos ataskaitų.

Atliekant 2017–2021 metų viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų analizę, siekta išsiaiškinti, *ar viešosios bibliotekos rašo projektus, ar vykdo veiklas, skatinančias inovacijų atsiradimą regione, kaip tokia veikla vykdoma.* Veiklos ataskaitų analizė parodė, kad viešosios bibliotekos rašo projektus, įgyvendina veiklas susijusias su inovacijomis ir jų sklaida regione. Šių projektų ir įgyvendinamų veiklų pavyzdžiai pateikti lentelėje (žr. 3.1.1 lent.):

3.1.1 lentelė

Viešųjų bibliotekų projektai ir veiklos, skatinančios inovacijų sklaidą regione

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Inovatyvūs projektai	<p><...>vykdant projektą „Lietuvos valstybingumo gynėjų – partizanų – veiklos ženklai Kretingos rajone“ sukurti 3 turistiniai maršrutai interaktyvaus žemėlapiu „Krašto paveldo gidas“ Kretingos rajono paskyroje. Objektai aprašyti ir naujais straipsniais papildyta elektroninė „Kretingos krašto enciklopedija“ (www.kretingosenciklopedija.lt) (KBA_2017).</p> <p><...> vyko animacijos kūrimo mokymai vaikams ir jaunimui (projektas „Naujausios technologijos Z kartai“), kuriuose sužinoję apie įvairias animacijos kūrimo technikas ir kaip kuriami jų mėgstamiausi animaciniai filmukai, jų veikėjai bei scenarijus, vaikai kūrė savo animacinius filmukus Autodesk Maya 3D kompiuterinės grafikos modeliavimo programa (KBA_2017).</p> <p>„Audiovizualinių menų populiarinimo programa Kretingos rajone“ (KBA_2019).</p> <p>Projektas „Inovatyvi šeima“ (KBA_2019).</p> <p>Įgyvendintas itin svarbus projektas „Kultūrinių ir edukacinių renginių ciklas taikant šiuolaikines medijas“ (20 000 Eur): įsigyta įranga mobiliam vaizdo įrašymo studijai, kuri suteikė galimybę renginius (konferencijas, susitikimus su knygų autoriais, paskaitas su lektorais) transliuoti per nuotolį įprastomis gyvenimo sąlygomis ir esant ekstremaliai situacijai. (KBA_2020).</p> <p>Projektas „Kultūrinių ir edukacinių renginių ciklas taikant šiuolaikines medijas“, parengtas kokybiškų kultūros ir edukacijos renginių ciklas, transliuotas Viešosios bibliotekos YouTube kanale (KBA_2021).</p> <p><...> siekiant suburti besidominčius naujausiomis informacinėmis technologijomis veikė „Jaunųjų technologijų akademija“ <...> vykdomos įvairios veiklos: robotikos, 3D modeliavimo, programavimo, bepiločių skraidyklių (dronų) užsiėmimai. Sujungus šias veiklas sukurta nauja paslauga – interaktyvus žaidimas „Grindopolis“ (ŠAB_2019).</p> <p><...> projektas „Interaktyvus Pamario raštijos lobynas: išgirsk, prisiliesk, pamatyk“, kurio tikslas aktualizuoti bei populiarinti Pamario raštijos palikimą <...> naudojant inovatyvias informacines technologijas (ŠBA_2020).</p> <p>Projektai „Technologijų startuoliai“, „Robotų ir savo krašto tyrinėtojai - 2“ (ŠBA_2020).</p> <p>Projektas „Stalo žaidimas „Keliauk ir pažink Šilutę“. Tikslas: sukurti inovatyvią, išliekamąją vertę turinčią paslaugą / produktą – reprezentuojantį Šilutės kraštą stalo žaidimą (ŠBA_2021).</p>

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Fotografavimo mokymai	Edukacijos centras organizuoja fotografavimo ir fotografijų apdorojimo mokymus jaunimui „Atsinaujink Facebook profilio nuotrauką“ (KBA 2018).
Vaizdo klipų kūrimo dirbtuvės	<...> vaizdo klipo kūrimo dirbtuvėse. <...> mokėsi filmo kūrimo subtilybių <...> pavyko sukurti klipą, pavadintą „Dugnas“. Muzikinio kūrinio kūrimo dirbtuvėse kartu su muzikos grupės „Omerta“ lyderiu, Arnoldu Bružu ir Mindaugu Orlovu kūrė melodiją, žodžius, įrašinėjo instrumentų skambesį ir balsus (KBA 2019).
Robotika, 3 D modeliavimas	<...>pristatyti robotikos užsiėmimai tėvams ir vaikams. Robotikos galimybėmis susidomėję vaikai pradėjo lankyti ir individualius užsiėmimus (KBA 2019). <...> vyko integruotos informacinių technologijų pamokos, kurių metu gimnazistams pristatytos inovatyvios Bibliotekos paslaugos, supažindinti su modeliavimu, 3D spausdintuvu, pristatyta robotika bei vaikų pagaminti robotai, virtualios realybės akiniai (ŠBA 2017). <...> vyko 3D modeliavimo užsiėmimai. <...>galėjo eksperimentuoti, modeliuoti, kurti ir projektuoti įvairiausių objektus naudodamiesi specialia „Solidwork“ programa, sukurtus objektus atspausdinti 3D spausdintuvu (ŠBA 2017). Elektronikos užsiėmimų metu dalyviai susipažino su „LEGO MINDSTORM EV3“ robotų komplektais, patys konstravo judančius, reaguojančius į aplinką <...>robotus (ŠAB 2017). <...> robotikos užsiėmimai su „WeDo Lego“ ir „LEGO Mindstorm EV3“ elektronikos konstruktorių rinkiniais (ŠBA 2021). <...> 3D modeliavimo užsiėmimai (ŠBA 2021).
Programavimo pradžiamokslis	<...>prisijungta prie Lietuvos bibliotekų ir mokyklų iniciatyvos „Šimtmečio programavimo valanda“. <...> programavimą pažino atlikdami specialiai Lietuvai sukurtas užduotis, kurios kvietė pažinti modernios Lietuvos šimtmečio įvykius ir herojus (KBA 2017). <...>vyko Coder Dojo programavimo mokymai, skirti mokyti programavimo pradmenų 7–17 m. vaikus ir jaunuolius. <...> dalyviai mokėsi programavimo kalbos, rašė kodus, mokėsi valdyti objektus, mokėsi kurti kompiuterinius žaidimus: rengti žaidimo scenarijų, kurti animaciją ir grafiką (ŠBA 2017). <...> prisijungė prie pasaulinės „Hour of Code“ iniciatyvos „Šimtmečio programavimo valanda“ (ŠBA 2017). programavimo <...> užsiėmimai (ŠBA 2021).
Skaitmeninės viktorinos	<...> rengia skaitmenines viktorinas: „Nakties skrajūnai“, „Viskas apie tėčius“ (KBA 2019).
Inovacijų mugė	Inovacijų mugės metu Klaipėdos regiono kultūros darbuotojai ieškojo savo darbe naujų pokyčių ir ugdė inovatyvų požiūrį į kultūros srityje vykstančius procesus. <...> stiprino praktinius įgūdžius, stimuliuo kūrybinį mąstymą, ugdė idėjas ir stiprino inovavimo procesą bendradarbiaujant komandoje. Vyko užsiėmimai „Technologinė kūryba – naujasis skaitymas ir rašymas?“, „Kodėl verta investuoti į dizainą?“, „Viešųjų erdvių pritaikymas ateities poreikiams“, „Nauja interakcija su lankytoju“, „Noriu 3D! Beribės 3D spausdinimo galimybės“, „Kultūros įstaiga ir kompiuteriniai žaidimai. Tai suderinama?“, „Kodėl „Minecraft“ žaidimas geriau už tradicinę edukaciją?“ ir kt. <...> vyko piešimo šviesa „Feel the Light“ edukacija šeimai (KBA 2020).
Planšetinių kompiuterių, elektroninių skaityklių pristatymai	Vyko planšetinių kompiuterių „Apple iPad“ mokymai. Mokymų metu dalyviai buvo supažindinti su „iMovie“ programėle, skirta vaizdai redaguoti; išmaniąja programėle „3D Quiver“, kuria naudojantis galima sukurti 3D objektus. <...> kūrė įvairiausias melodijas, mokėsi filmuoti ir kurti trumpo metražo filmus (ŠBA 2017). <...> pristatytos „Amazon Kindle Paperwhite“ elektroninės skaityklės, jų privalumai, naudojimo galimybės (ŠBA 2017).
Žaidimų turnyro organizavimas	<...> surengtas žaidimo „League of Legends“ turnyras <...> naudojosi „Summoners Rift“ – populiariausiu ir daugiausiai žaidžiamu „League of Legends“ žemėlapiu. Žaidimas vyko penkias valandas. Renginys buvo transliuojamas per Facebook’ą, o žaidimo eiga – per Youtube (ŠBA 2017).
Interaktyvus Išbandymų – galvosūkių kambarys	<...> atidarytas interaktyvus Išbandymų-galvosūkių kambarys „Bebaimių12+“, įkurtas pasitelkiant ne tik kūrybiškus sprendimus, bet ir diegiant šiuolaikines technologijas. <...> galėjo nukeliauti į virtualią realybę, žaisti interaktyvų bowlingą, pasivaržyti interaktyvių šokių turnyre, dalyvauti virtualiame intelektiniame žaidime bei stebėti tiesioginę transliaciją iš Galvosūkių kambario (ŠBA 2017).
Virtuali realybė	<...> pasiūlytas interaktyvus užsiėmimas „Į Europą per virtualią realybę“ (KBA 2017). <...> pasinerti į virtualią realybę (ŠBA 2020).
Interaktyvūs užsiėmimai	<...> išplėtė nemokamų inovatyvių paslaugų spektrą: bibliotekos lankytojai galėjo interaktyviai pramogauti: žaisti „Grindopolį 2.0“, šokti šokius, žaisti žaidimus <...> (ŠBA 2020). <...> užsiėmimai su interaktyviais „iMO LEARN“ kubais ir interaktyvios „Kubiados“ (ŠBA 2021). <...> užsiėmimai lazerių labirinte (ŠBA 2020, ŠBA 2021).
Dronai	<...>užsiėmimai su bepilotėmis skraidyklėmis (dronais) (ŠBA 2020, ŠBA 2021).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Atlikta viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų analizė patvirtino, kad viešosios bibliotekos savo veiklas vykdo ir paslaugas teikia pasirinkusios inovatyvumo kryptį. Viešosios bibliotekos rašo ir įgyvendina daug projektų, supažindinančių bendruomenę su inovacijomis ir skatinčių inovacijų sklaidą regione. Viešosios bibliotekos vykdydamos robotikos, 3 D modeliavimo, programavimo pradžiamokslių, virtualios realybės, fotografavimo, vaizdo klipų kūrimo užsiėmimus, organizuodamos inovacijų mugės, skaitmenines viktorinas, įvairius interaktyvius užsiėmimus (interaktyvūs kubai, lazerių labirintai, „Grindopolis“) supažindina bendruomenes su technologinių inovacijų naujovėmis, lavina inovatyvų, kūrybišką mąstymą bei savo veiklomis skatina sumanios bendruomenės vystymąsi.

Taip pat analizuojant ataskaitas, stengtasi nustatyti, ar viešosios bibliotekos pasinaudamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais teikia paslaugas už bibliotekos pastatų ribų; jei teikia, kokiomis formomis tai įgyvendina.

Besikeičiančiantis laikmetis ir inovatyvios technologijos suteikia viešosioms bibliotekoms galimybes teikti savo paslaugas pasinaudojant skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais. Viešųjų bibliotekų atskaitose ieškota, ar atrinktos viešosios bibliotekos teikia tokias paslaugas, ir, jei teikia, kokiomis formomis. Paslaugų, teikiamų už bibliotekos pastatų ribų, pavyzdžiai pateikti lentelėje (žr. 3.1.2 lent.):

3.1.2 lentelė

Viešosios bibliotekos paslaugos, teikiamos už jos pastato ribų

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Mobiliųjų bibliotekos paslaugų teikimas	<i>Projektas „Mobili biblioteka į Jūsų sodybas“ – organizuoti teoriniai-praktiniai užsiėmimai „Mano sodo dizainas“ Viešojoje bibliotekoje ir 5 filialuose (KBA 2017).</i>
Lauko kinas	<i><...>organizuoti du lauko kino vakarus Kretingoje. Rodyti filmai: „Stebuklas“ (rež. Eglė Vertelytė), „Emilija iš Laisvės alėjos“ (rež. Donatas Ulvydas) (KBA 2017, KBA 2018). <...> erdvėje šalia Viešosios bibliotekos vasaros metu rodyti lietuviški filmai „Gimtinė“ ir „Importinis jaunikis“, taip pat po vieną lauko kino sensą surengta Darbėnuose bei Vydmantuose (KBA_2020).</i>
Virtualūs renginiai, nuotolinės tiesioginės transliacijos	<i><...> pristatytos virtuali dailininko Andriaus Miežio tapybos darbų paroda, bibliotekininkės ir stilistės Alos Volkovos paroda „Knygų paveikslai“. Vyko tiesioginė paskaitos transliacija apie kultūros produkto dizainą, pateikimą. Ženklo daro agentūros FOLK atstovai Ignas Kozlovas ir Justina Muralytė patarė, kokias pamokas ir pavyzdžius kultūros sektorius galėtų perimti iš verslo. Vyko vaizdo įrašo apie Kretingos bibliotekos pokyčius per 20 metų (Lietuvos viešųjų bibliotekų bendra iniciatyva) premjera. Organizuoti e-susitikimai su žurnaliste, knygos „Lituanica. Nematoma pusė“ autore Gražina K. Sviderskyte (tiesiogiai iš Kanados), lektoriu, fotografu, knygų atoriu Mariumi Čepuliu. (KBA_2020) Facebook puslapyje pristatyti garsinių skaitymų suaugusiems įrašai: R. Granausko, J. Strielkūno, K. Sajos, J. Marcinkevičiaus, N. Rimkienės ir kt. kūryba. (KBA 2020) <...> daug virtualių paskaitų: psichologų J. Dainauskaitės-Šileikienės, J. Bortkevičienės, V. Arvasevičiaus, A. Kurienės, E. Karmazos paskaitos, pokalbiai su Sauliumi Urbonavičium-Samu, psichologu A. Grižu, istoriku A. Bumblausku, kunigu E. Daruliu (KBA_2020). <...>vyko konferencijos „TEDxVilniusED“ tiesioginė transliacija <...>, <...>„Ūkininke, turi klausimų apie išmokas už deklaruotus plotus?“, <...> „Parama asbestinių stogų dangai keisti“, <...> „Parama verslo pradžiai kaime: ką svarbu žinoti“ (ŠBA_2017). <...> kultūros renginių nuotoliniu būdu, stebint transliacijas Bibliotekos Facebook'o paskyroje, „Youtube“ kanale, „Kahoot“, „Quizizz“ internetinėse platformose (ŠBA_2021). <...> pristatyta virtuali kraštietės tautodailininkės V. Chockevičiūtės-Kazlauskienės tapybos darbų paroda (ŠBA 2021).</i>
Ekskursijų, žygių, orientacinių varžybų, organizavimas	<i>Kretingos jaunimui pasiūlyta susipažinti su savo miesto istorija dalyvaujant ekskursijoje „Požemių paslaptys“ (KBA 2017). Tarptautinės jaunimo dienos proga organizuotas pėsčiųjų žygis „Drąsos iššūkis“ (KBA_2017). <...> organizuotas 30 km pėsčiųjų žygis Klaipėdos regiono gyventojams „Už laisvę“ (Kretinga-Nasrėnai). <...> išgirdo kraštotyrininko Aurimo Rapalio pasakojimą apie Kardo</i>

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
	<p><i>rinktinės partizanų dislokacijos vietas bei kurioje vietoje stovi paminklas 1947 m. kautynėse su MGB žuvusiems partizanams atminti. <...> susipažino su TV laidos „Praeities žvalgas“ vedėju Šarūnu Jasiukevičiumi. Keliautojas papasakojo, kaip išgyventi pirmąsias 72 val., jei prasidėtų karas. <...> klausėsi partizanų karo istorijos klubo „Partizanas“ partizanų rekonstruktorių Ramūno ir Liutauro Svireckų pasakojimų ir diskutavo kuo ypatingi buvo šioje vietovėje besislapstantys partizanai. Pasiekę žygio finišą – Vyskupo Motiejaus Valančiaus gimtinės muziejų, vakarą žygeiviai užbaigė žiūrėdami komiko Olego Šurajevo filmą „Gražinti nepriklausomybę“. (KBA 2018).</i></p> <p><i><...> orientacinės varžybos mokiniams „XIX a. knygnešiai“. žaidėjai gavo knygą su klausimais į kuriuos turėjo atsakyti aplankydami įvairius Kretingos miesto objektus (KBA 2017).</i></p> <p><i><...> organizuotos orientacinės varžybos šeimoms „Pažink Kretingą kitaip“ (KBA 2018).</i></p>
Kraštotyris informacijos pateikimas elektroniniuose leidiniuose, interaktyvūs žemėlapiai	<p><i>Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos interneto svetainėje (www.kretvb.lt) teikiama informacija elektroniniuose leidiniuose „Personalių žinynas“, „Kretingos krašto enciklopedija“ (www.kretingosenciklopedija.lt). Interaktyvaus žemėlapio „Krašto paveldo gidas“ (www.krastogidas.lt) Kretingos rajono paskyroje talpinama informacija apie Kretingos rajono lankytinas vietas (KBA 2018).</i></p> <p><i><...> el. katalogas ir el. paslaugos vartotojams (bibliografinių įrašų paieška, visateksčiai dokumentai, leidinių užsakymas, rezervavimas, grąžinimo termino pratęsimas, „Klausk bibliotekininko“ paslauga, el. knygos ir el. DB ir kt.) gerina Viešosios bibliotekos įvaizdį, skleidžia žinių apie galimybę gauti paslaugas neišeinant iš namų (KBA 2018).</i></p>
Interaktyvios informacijos internete bei užkoduotos QR kodu bibliotekos informacijos teikimas ne bibliotekų erdvėse	<p><i><...> projektą „Kultūros pažinimo maršrutas“ <...> sudaryti 6 interaktyvūs lankytinų vietų maršrutai Laisvės kovų lankytinoms vietoms pažymėti. <...> parengta informatyvi 5 min. vaizdinė medžiaga, kurią galima stebėti tiesiogiai arba parsisiųsti į savo išmanųjį įrenginį, taip pat sudaryta galimybė gauti informacinę medžiagą ir ausinukus informaciniam įrašui klausytis. Kiekvienam objektui parengta informacinė lentelė su QR kodu, kurį išmaniuoju įrenginiu nuskaityt asmenys, gali išvysti vaizdinę medžiagą (KBA 2018).</i></p>
Dalyvavimas prisidedant prie miesto švenčių organizavimo	<p><i>Viešoji biblioteka dalyvavo Šv. Antano atlaidų ir Kretingos miesto šventėje, <...> palapinėje vyko kūrybiniai užsiėmimai „Pasidaryk madingą odos imitacijos apyrankę“. <...> galėjo savo žinias patikrinti žaisdami literatūrinį stalo žaidimą „Knygosūkis“ (KBA 2017).</i></p> <p><i>Viešoji biblioteka prisidėjo prie Šv. Antano atlaidų ir Kretingos miesto šventinės savaitės veiklų organizavimo. Birželio 1 d. miesto svečiams Kretingos miesto estradoje buvo pristatytas dokumentinis filmas „Sengirė“. Renginyje dalyvavo filmo režisierius Mindaugas Survila. <...> dalyvavo Šv. Antano atlaidų ir Kretingos miesto šventės amatų mugėje, kurioje pristatė inovatyvią programą vaikams „Eksperimentų laboratorija“ bei Viešosios bibliotekos veiklas. (KBA 2018).</i></p> <p><i><...> „Vasara kvepiančioje vakarieneje“. <...> buvo kviečiami visi norintys, buvo raginamos prisijungti Kretingos bendruomenės, įmonės, šeimos, kolektyvai. <...> dalyvavo kraštietė, muzikinio projekto „Finalo ketvertas“ laimėtoja Indrė Juodeikienė <...> šokių studijos „Ritmas“ auklėtinių pasirodymai. <...> įvairios literatūrinės užduotys. (KBA 2019, KBA 2021)</i></p> <p><i><...> bendruomeniškumo renginys „Baltasis vakaras“ (KBA 2021).</i></p>
Dalis veiklų perkėlimas į lauko erdves	<p><i>2020 m. pradėjo įgyvendinti ilgalaikį projektą „Kūrybinės lauko erdvės sukūrimas ir įveiklinimas bibliotekoje“. Tad dalis veiklų: kultūriniai, edukaciniai renginiai, vasaros sezono metu perkelti į lauko erdves. Tikimasi, jog kultūrinė lauko erdvė ir jos suteikiamos naujos, neįprastos kūrybinės ir kultūrinės galimybės, patenkins kretingiškių bendruomenės kultūrinių skonių įvairovę, paskatins aktyviai įsitraukti į erdvės įveiklinimą, siūlys savo idėjas. (KBA 2020).</i></p> <p><i><...> vasarą veiklos perkeltos į Kretingos tvenkinio paplūdimį (projektas „Biblioteka be sienų“). <...> vyko šiuolaikinės „Instagram“ fotografijos užsiėmimai, diskusija ekologijos tema „Mūsų santykis su aplinka“ ir putų mūšis, pleneras – tapymas gamtoje, diskusija aktyvaus poilsio tema ir vandens balionų mūšis, nuotykių istorijos prie laužo ir zefyrų „Kaip pasakoti įtraukiančias istorijas“, ekskursija po Kretingą su gidais (KBA 2020).</i></p> <p><i><...> įveiklino Bibliotekos kiemelį, atidarant Vasaros skaityklą su Lauko bibliotekėle-knygų nameliu, sukuriant netradicinę erdvę lankytojų laisvalaikiui, knygoms skaityti, jaunimo diskusijoms, kt. (ŠBA 2017, ŠBA 2021).</i></p>

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Knygnešystė	<...> naudojamas nestacionarus bendruomenės aptarnavimo knyga būdas – knygnešystė. Knygnešiai aptarnauja atokių kaimų gyventojus, senyvo amžiaus žmones, neįgaliuosius ir ligonius (ŠBA_2017, ŠBA_2021). Siekiant priartinti knygą prie socialinės atskirties ir rizikos žmonių grupių, „Kelijanti bibliotekėlė“ teikė skaitymo paslaugas Šilutės socialinių paslaugų centre, ja naudojosi Nakvynės namų ir Krizių centro paslaugų gavėjai (ŠBA_2017, ŠBA_2021).
Kelijanti dokumentikos paroda	<...> minint Ievos Simonaitytės 120-ąsias gimimo metines parengta kelijanti dokumentikos paroda „Ieva Simonaitytė. Raskime akimirką atabelėti ties ja...“ su virtualiu gidu. <...> vyko literatūriniai skaitymai, integruotos pamokos, surengti kūrybiniai susitikimai su I. Simonaitytės literatūrinės premijos laureatais (ŠBA_2017).
Dokumentų skaitmeninimas. Suskaitmenintos informacijos viešinimas internete	2020 m. naujovė Viešojoje bibliotekoje – dokumentų skaitmeninimas. <...> nutarta skaitmeninti turimus Kretingos rajoninio laikraščio rinkinius. Dokumentų skaitmeninimui įsigyta nauja įranga. (KBA_2020).
Savitarnos įrenginiai	<...> pradėta naudoti savitarnos įrenginius (KBA_2020). <...> vartotojai naudojami savitarnos sistema, suteikianti galimybę savarankiškai paimti ir grąžinti dokumentus (ŠBA_2021).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Viešųjų bibliotekų 2017–2021 metų veiklos ataskaitose užfiksuota daug ir įvairių veiklų, kurias bibliotekos teikia už savo pastatų ribų. Bibliotekos savo veiklas organizuoja kūrybiškai, atsižvelgdamos į bendruomenių, kuriose jos dirba, poreikius. Viena iš veiklos už bibliotekų pastatų ribų kryptis yra teikiamos mobilios bibliotekos paslaugos (knygnešystė, praktinių užsiėmimų išvežimas iš bibliotekos, dalies veiklų perkėlimas į lauko erdves, lauko kinas, kelijanti parodos). Kita bibliotekos paslaugų kryptis yra naudojantis išmaniosiomis technologijomis, interneto teikiamomis galimybėmis (skaitmenintos kraštotyrinės informacijos teikimas internete, interaktyvios informacijos internete bei užkoduotos QR kodu bibliotekos informacijos teikimas ne bibliotekų erdvėse, virtualūs, nuotoliniai renginiai, parodos). Virtualūs, nuotoliniai renginiai ypač buvo populiarūs 2020–2021 metais, kai buvo Covid–19 pandemija ir buvo ribojamas lankymasis bibliotekose.

Viešosios bibliotekos ieško naujų veiklos formų, kurios leistų joms vystyti bendruomeniškumą, kūrybiškumą. Siekdamos įsiliesti į bendruomenę, stiprinti tarpusavio ryšius viešosios bibliotekos prisideda organizuojant miesto šventes. Viena iš populiariausių renginių formų – tai bendruomeniškumo renginys „Baltasis vakaras“, kuris vyksta lauke, klausantis poezijos, muzikos ir t. t. Taip pat bibliotekos atsižvelgdamos į bendruomenės poreikius organizuoja, žygius, ekskursijas, orientacines varžybas.

Visos šios veiklos už bibliotekos ribų stiprina bendrystę, formuoja aktyvios, kūrybiškos bibliotekos įvaizdį, leidžia bibliotekai efektyviau teikti savo paslaugas, pasiekti vartotojus, kurie nesilanko bibliotekoje, tuo paskatinant juos ateityje naudotis bibliotekų paslaugomis.

Inovacijų politikos įgyvendinimas – kompleksinis procesas, todėl analizuojant ataskaitas siekta identifikuoti, su kokiomis institucijomis viešosios bibliotekos bendradarbiauja.

Viešosios bibliotekos rašydamos projektus ir juos įgyvendindamos ieško partnerių bendradarbiavimui, veiklų įgyvendinimui. Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitose analizuota su kokiomis įstaigomis dažniausiai viešosios bibliotekos bendradarbiauja. Ataskaitų teiginiai, parodantys viešųjų bibliotekų partnerystes, pateikti lentelėje (žr. 3.1.3 lent.):

Įstaigų, su kuriomis bendradarbiauja viešosios bibliotekos, pavyzdžiai

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Švietimo įstaigos	<p><...> skaitymo skatinimo projektą „Keliaujantys pasakų lagaminai“. <...> Dalyvavo <...> ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo pedagogai <...> (KBA_2017).</p> <p><...> dalyvavo VB socialiniai partneriai: Šilutės miesto ir rajono pedagogai <...> (ŠBA_2017).</p> <p><...> organizuota konferencija „Lietuvių kalba – šalies dvasinės kultūros dalis“, skirta Lietuvių kalbos kultūros metams. Pedagogai, <...> klausėsi trijų pranešimų, kuriuos pristatė Klaipėdos universiteto prof. dr. Dalia Kiseliūnaitė, Šiaulių universiteto doc. dr. Juozas Pabrėža, Klaipėdos universiteto prof. dr. Roma Bončkutė (KBA_2017).</p> <p>Vaikų edukacijos erdvė bendradarbiauja su Kretingos miesto ir rajono ugdymo įstaigomis (KBA_2019).</p> <p><...> moksleivių koncertą „Lietuva – viskas, ko mums reikia“, skirtą Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui paminėti. Idėja suburti švietimo įstaigas bendram koncertui <...> dalyvavo 7 kolektyvai iš 6 ugdymo įstaigų, tarp jų – iš Kretingos lopšelio-darželio „Pasaka“, Kretingos mokyklos-darželio „Žibutė“, Kretingos Marijono Daujoto progimnazijos, Kretingos Jurgio Pabrėžos universitetinės gimnazijos, Kretingos rajono Kurmaičių pradinės mokyklos (KBA_2018).</p> <p>Viešoji biblioteka (VB) dalyvavo 5 kitų įstaigų, organizacijų organizuojamose programose, renginiuose, akcijose: vykdytos veiklos „Unicef bėgimo“ Kretingoje metu, parengtas poetės, Kretingos rajono Garbės pilietės B. Linauskienės bibliografijos pristatymas VšĮ Pranciškonų gimnazijoje, dailininkės L. Kuklienės tapybos parodos pristatymas Švietimo skyriuje, parengti ir vesti protmūšiai „Vasario 16-oji“ VšĮ Pranciškonų gimnazijoje <...> (KBA_2018).</p> <p>2021 m. pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su <...> Šilutės raj. Juknaičių pagrindine mokykla, Šilutės Pamario progimnazija, Šilutės Martyno Jankaus pagrindine mokykla <...>, bendradarbiauta su <...> su kitomis švietimo įstaigomis (ŠBA_2021).</p>
Kultūros įstaigos	<p>Renginiai organizuojami bendradarbiaujant su <...> Kretingos rajono kultūros centro skyriais <...> atsižvelgiant į aptarnaujamoms bendruomenės poreikius (KBA_2019).</p> <p>2021 m. <...> bendradarbiauta <...> su kitomis kultūros įstaigomis (ŠBA_2021).</p> <p>Vyko bendradarbiavimas ir keitimasis kultūrinės veiklos iniciatyvomis su kūrybinėmis institucijomis regione, kultūros ir meno žmonėmis <...> kultūros <...> įstaigomis (ŠBA_2021).</p>
Bendruomenės	<p>Renginiai organizuojami bendradarbiaujant su vietos bendruomenėmis, seniūnijomis, <...> atsižvelgiant į aptarnaujamoms bendruomenės poreikius (KBA_2019).</p>
Nevyriausybinių sektoriaus organizacijos	<p>Bendradarbiaujant su <...> Kretingos rajono jaunimo nevyriausybinių organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“ organizuoti masiniai renginiai: „Pramogų pieva“ (KBA_2017).</p> <p>Bendradarbiaujant su Lietuvos dailininkų sąjunga ir Vydūno draugija organizavo tarptautinį ekslibrisų konkursą „Ex Libris. Vilhelmui Storostui-Vydūnui – 150“, kuriame dalyvavo 41 autorius iš 17 pasaulio šalių ir vertinimo komisijai pateikė 81 ekslibrisą. Parengė sukurtų ekslibrisų parodą, sudarė ir išleido parodos katalogą, organizavo jo pristatymą. (ŠBA_2017).</p> <p><...> bendradarbiaujant su Lietuvos mažų ir vidutinių leidėjų asociacija, atidaryta Kretingos knygų mugė '19. Mugėje dalyvavo leidyklos: Algarvė, Andrena, Charibdė, Eglė, Homo liber, Kauko laiptai, Mijalba, Raidynėlis, Žara ir Prancūziškas knygynas (KBA_2018, KBA_2021).</p> <p>Renginiai organizuojami bendradarbiaujant su <...> visuomeninėmis organizacijomis, atsižvelgiant į aptarnaujamoms bendruomenės poreikius (KBA_2019).</p> <p>Viešoji biblioteka bendradarbiavo su <...> Kretingos rajono jaunimo nevyriausybinių organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“ organizuojant renginius šeimoms (KBA_2018).</p> <p>2021 m. <...> bendradarbiauta su nevyriausybinių sektoriaus organizacijomis (ŠBA_2021).</p>
Savivaldybė	<p>Bendradarbiaujant su Kretingos rajono savivaldybe <...> organizuoti masiniai renginiai: „Pramogų pieva“ (KBA_2017).</p> <p>Viešoji biblioteka bendradarbiavo su Kretingos rajono savivaldybe <...> organizuojant renginius šeimoms (KBA_2018).</p> <p>Viešoji biblioteka (VB) dalyvavo 5 kitų įstaigų, organizacijų organizuojamose programose, renginiuose, akcijose: <...> Savivaldybės organizuota „Korupcijos prevencija“ <...> (KBA_2018).</p>
Socialinių paslaugų sektoriaus organizacijos	<p>Palaukiami nuolatiniai ryšiai su įstaigomis, organizacijomis, jungiančiomis įvairių socialinių grupių žmones. <...> Bendradarbiaujama su Šilutės psichikos ir psichoterapijos centru bei klubu „Sielos paguoda“, Macikų socialinės globos namais. <...> su Lietuvos akluju</p>

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
	<i>bibliotekos (LAB) Klaipėdos padaliniu <...> vyko Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Šilutės viltis“ konferencija „Itraukusis ugdymas: ugdymo įstaiga - šeima - vaikas“ <...> (ŠBA_2017). 2021 m. pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su VŠĮ „Senjorų Eldoradas“ <...> jungtinės veiklos sutartys pasirašytos su Vaiko gerovės ir globos centru <...> (ŠBA_2021).</i>
Įvairios kitos įstaigos	<i><...> bendradarbiauja su Valstybinės mokesčių inspekcijos Šilutės poskyriu (ŠBA_2017). <...> pėsčiųjų žygį „Drąsos iššūkis“ <...> savo jėgas sutelkė <...> Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras ir Vakarų (jūros) šaulių 3-iosios rinktinės Kretingos šaulių 305-oji kuopa (KBA_2017). <...> bendradarbiaujant su Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilutės rajono policijos komisariatu, surengtas diskursas „Smurtas ir visuomenė“. Jo metu Kretingos moterų informacijos ir mokymo centro, Šilutės rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuro, Klaipėdos apygardos probacijos tarnybos Šilutės Probacijos skyriaus, Šilutės rajono policijos komisariato specialistai dalinasi gerąja darbo patirtimi <...> (ŠBA_2017). <...> bendradarbiaudama su aromaterapijos namų lektorais, inicijavo projektą „Poezijos kvapų alchemija“, kurio tikslas – sukurti patrauklų ir originalų lietuvių poeziją reprezentuojantį kūrybinės raiškos produktą (KBA_2019).</i>
Bibliotekos	<i><...> skaitymo skatinimo projektą „Keliaujantys pasakų lagaminai“. <...> Dalyvavo <...> bibliotekininkai, <...> ugdymo įstaigų bibliotekininkai, Klaipėdos regiono bibliotekų darbuotojai. (KBA_2017). Kaimo filialų bibliotekininkės bendradarbiauja tarpusavyje, organizuoja bendrus renginius. (KBA_2018).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitose gausiai minimos bendradarbiaujančios įstaigos. Viešosios bibliotekos bendradarbiauja rašydamos projektus, juos įgyvendindamos, vykdydamos įvairias savo veiklas (organizuodamos renginius, koncertus, knygų mugės ir pan.), teikdamos savo paslaugas. Partnerystės viešosioms bibliotekoms suteikia daug galimybių: įgyvendinant projektus, leidžia bendruomenei susitelkti ir padaryti tai, ko biblioteka viena pati nepadarytų, sukuria artimus ryšius bendruomenėse, plečia viešosios bibliotekos vartotojų ratą, gerina viešosios bibliotekos įvaizdį bei populiarina jos paslaugas. Analizuojant veiklos ataskaitas, pastebima tendencija, kad viešosios bibliotekos dažniausiai bendradarbiauja su švietimo (mokyklos, darželiai), kultūros (kultūros centrai, muziejai) įstaigomis, su kitomis viešosiomis bibliotekomis, savivaldybių administracijomis ir nevyriausybiniu sektoriaus organizacijomis. Tikėtina, kad šis bendradarbiavimas pagrįstas panašiais šių įstaigų tikslais. Mažai rasta bendradarbiavimo su aukštojo mokslo institucijomis, tikriausiai todėl, kad jų nėra tuose miestuose, kurių bibliotekų veiklos ataskaitos analizuotos. Taip pat veiklos ataskaitose mažai minimas bendradarbiavimas su verslu, tačiau iš tikslinės grupės diskusijos žinoma, kad bendradarbiavimas su verslu yra, tik jis labiau vyksta finansine prasme, paremiant renginius, projektus.

Taip pat atliekant analizę siekta atsakyti, *ar viešojoji biblioteka savo veiklomis prisideda prie bendruomenės verslumo ugdymo; kokiais būdais prisideda.*

Teorinėje šio tyrimo dalyje pateikta išvalga, kad viešosios bibliotekos teikdamos informacijos, švietimo, kultūros paslaugas daro įtaką verslumo ir inovatyvumo plėtrai. Atlikta viešųjų bibliotekų 2017–2021 metų veiklos ataskaitų analizė leido tai patvirtinti ir įvardinti viešųjų bibliotekų veiklas, skatinančias bendruomenių verslumą lentelėje (žr. 3.1.4 lent.):

3.1.4 lentelė

Viešųjų bibliotekos veiklos, skatinančios gyventojų verslumą

Kategorija	Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Mokymai	Projektas „Verslo idėjų labirintas“	<i><...> vyko mokymai: „Socialinių tinklų valdymas ir reklama“, „Rinkodaros pradžiamokslis: verslo įvaizdis ir komunikacija“;</i>

Kategorija	Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
		„Finansai: 10 patarimų, kaip sutaupyti versle“, „Verslo finansavimo galimybės Lietuvoje“, „Lyderystės ugdymas“, „Klientų ir pardavėjų tipologija: atpažink save“, „Versle neišvengiama: manipuliacijos vartotojų pojūčiais“, „Darbas su klientais – raktas į sėkmingus pardavimus“, „Geras verslo planas – sėkmės garantas“, „Svarbiausi ingredientai sėkmingam verslui“ (KBA_2018).
	Projektas „Versli Kretinga“	Kretingos rajono verslininkams skirti mokymai: „Verslo formų palyginimas“, „Efektyvus laiko planavimas ir valdymas“, „Inovatyvi rinkodara. Išmaniųjų technologijų, app’su, socialinės medijos galimybių išnaudojimas“, „Pardavimai startuoliams“, „Verslininkui žinoti būtina: kaip paskleisti žinią apie savo verslą“, „Instagram komunikacija verslui“, „Lyderystė ir bendradarbiavimas“ (KBA_2019).
	Tęstinis projektas „Versli Kretinga 2020“	Projekto dalyviai pasiėmė žinių apie pagrindinius verslo kūrimo žingsnius, jo valdymą ir kitus procesus. Vyko paskaitos: „Jei Jūsų nėra „Google“ paieškoje – Jūsų nėra visai!“, „Ateities komunikacija. 10 įžvalgų, kaip (ne)bus“, „Kaip parduoti daugiau neparduodant“, „Soc. tinklų strategija: kada spausti gazą, o kada stabdžius?“, „Įtaigus kalbėjimas ir auditorijos valdymas. Žodžių įtaka bendravime“ (KBA_2020).
	Verslumo inkubatorius #VersliKretinga’21	Projekto tikslas – skatinti kretingiškių verslumą, savarankišką užimtumą, naujų darbo vietų kūrimą, pasitelkiant verslo, inovatorių, reklamos specialistų ir akademinės bendruomenės patirtį. Visi organizuoti renginiai skirti verslą pradedantiems ar smulkiojo ir vidutinio verslo atstovams (KBA_2021).
	Projektas „Verslumo įgūdžiai moterims skaitmeniniame pasaulyje“	<...> siekta atrasti, išnaudoti ir didinti moterų (įskaitant ir mažiau galimybių turinčias) užimtumo bei įsitraukimo į darbo rinką potencialą <...> (ŠBA_2020).
Mugių organizavimas	Erdvės suteikimas pradedantiems verslininkams	<...> kalėdinė mugė „Įkvėpk! Kalėdos!“, <...> Mugėje buvo galima įsigyti visokių dirbinių: keramikos, kalėdinių rankų darbo žaislų, eterinių aliejų, natūralios kosmetikos ir panašiai (KBA_2019, KBA_2021). <...> virtualioje erdvėje vyko Tautodailės metams skirta Kalėdinė mugė „Įkvėpk! Kalėdos!“ (KBA_2020).
Tiesioginės transliacijos	„Parama verslo pradžia kaime“	<...> kalbėta apie paramą investicijoms, skirtoms verslui kurti ir verslo plėtrai. Pasidalinta patarimais ir įžvalgomis, ką reikėtų žinoti siekiantiems gauti paramą verslui kaime (ŠBA_2018).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Viešųjų bibliotekų ataskaitose teigiama, kad jos įgyvendina veiklas, skatinančias gyventojų verslumą. Populiariausios veiklos yra įvairiausi mokymai norinčiam pradėti verslą arba jau pradėjusiam verslą. Mokymų metu suteikiama informaciją apie pradinį verslo kūrimo žingsnius, planavimą, marketingą, finansus ir kt. Taip pat viena iš veiklų – erdvės suteikimas pradedantiems verslą – Kalėdinių mugių organizavimas. Ši veikla pasiteisino, ji padaršina gyventojus žengti pirmą žingsnį ir suteikia galimybę pajusti verslumą parduodant savo rankomis pagamintus gaminius. Taip pat paminėta tiesioginės transliacijos verslumo skatinimo tema.

Taip pat dokumentų analizė padėjo atsakyti į klausimą, ar viešosios bibliotekos skatina vartotojų kūrybiškumą; kokiais būdais viešosios bibliotekos skatina vartotojų kūrybiškumą.

Vienas iš svarbiausių inovacijų politikos tikslų – kūrybiškumo ugdymas. Analizuojant viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitas, matoma, kad bibliotekos savo veiklomis skatina vartotojų kūrybiškumą. Žemiau pateiktoje lentelėje pateikti būdai, kuriais skatinamas bibliotekos vartotojų kūrybiškumas (žr. 3.1.5 lent.):

Viešosios bibliotekos veiklos formos, skatinančios bendruomenės kūrybiškumą

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Skaitymo skatinimo projektai	<p><...> skaitymo skatinimo projektas vaikams „Keliaujantys pasakų lagaminai“, kurio dėka parengta metodinė-rekomendacinė skaitymo ugdymo medžiaga tėvams ir pedagogams, paruošti 6 pasakas iliustruojantys lagaminai su skaitymo skatinimo priemonėmis (KBA_2017).</p> <p><...> skaitymo skatinimo projektą „Knygos invazija '18“ Viešojoje bibliotekoje lankėsi profesorius, knygos „99 metai po įvykio“ autorius Liudas Mažylis, kalbininkas, monografijos „Žemaičių kalba ir rašyba“ autorius, docentas dr. Juozas Pabrėža, gamtos fotografas, knygos „Metai: gamtos fotografo dienoraštis“ autorius Marius Čepulis, asmeninė trenerė, knygos „Ideali figūra“ autorė Rūta Beišytė, profesorė, knygos „Dalia Grybauskaitė – tautos prezidentė“ autorė Ona Voverienė ir kt. (KBA_2018, KBA_2020, KBA_2021).</p> <p><...> „Mano terapeutas šuo“ buvo organizuojami skaitymo su šunimi užsiėmimai <...> vaikams, patiriantiems skaitymo sunkumus (KBA_2018).</p> <p>Kūrybinė studija: įvairių darbelių darymas, piešimas. <...> atkreipiamas vaikų dėmesys į knygą ir skaitymą kaip linksmą ir išradingą būdą praleisti laisvalaikį (KBA_2019).</p> <p>Hario Poterio gerbėjai turėjo galimybę dalyvauti renginyje „Hario Poterio iššūkis: Horokrusai“ (KBA_2019).</p> <p><...> organizuota Kretingos knygų mugė '21. Mugės metu kretingiškiečiai turėjo galimybę įsigyti knygų leidyklų kainomis, dalyvauti knygų pristatymuose, susitikti su rašytojais (KBA_2021).</p> <p><...> vyko strateginis Šilutės rajono savivaldybės kultūros renginys – tarptautinė vaikų knygos mugė '2017 „Kviečia baltos knygų burės“. <...> pradėjo Šilutės kamerinis teatras spektakliu „Sniego karalienė“. Leidybos namų „Tikra knyga“ pristatė E. Daciūtės knygą „Laimė yra lapė“. Dalyviai ne tik išmoko pasigaminti knygelės personažų lapę, bet ir dalinosi laimės receptais (ŠBA_2017).</p> <p>Metų eigoje surengta 14 naujų knygų pristatymų, dalyvaujant autoriams (ŠBA_2017).</p>
Kūrybinės dirbtuvės	<p><...> organizuoti masiniai renginiai: „Pramogų pieva“, kurioje veikė 15 skirtingų kūrybinių dirbtuvių vaikams ir šeimoms (KBA_2017).</p> <p><...> organizuotas edukacinių užsiėmimų ciklas „Kalėdinė studija '17“, kurių metu jaunimas gamino žvakes, vonios burbulus, dekoravo puodelius, šaukštėlius, pakavo dovanas (KBA_2017, KBA_2018).</p> <p>Edukacijos centre nuolatos vyksta įvairūs kūrybiniai, edukaciniai užsiėmimai. 2018 m. jaunimas mokėsi dekoravimo iš modelino, vyko įvairios dirbtuvės (piešimo ant drobės, velykinių sausainių dekoru, laikinų taturuočių, Lietuvos žemėlapiu kūrimo, žaidimo „Bokštas“ gamybos, ekologiškų maišelių puošybos, suasmeninto plaktuko tėčiui puošybos, paveiklo pagal skaičius kūrimo, tautiškų apyrankių kūrimo ir pan.) (KBA_2018).</p> <p><...> edukaciniai užsiėmimai, kurių metu vaikai gamino pilis, traukinukus, dekoravo puodelius, drobinius maišėlius (KBA_2018).</p> <p><...> edukacinių užsiėmimų ciklas „Paliesk legendą“ <...> buvo siūlomos naujos veiklos, skirtos ne tik tautinės tapatybės ir istorinės atminties paieškoms, jų pažinimui, bet ir laisvoms saviraiškos formoms ugdyti. <...> kūrė savo šeimos herbus, dviem būdais mokėsi pinti tautines apyrankes, per modernias priemones ir technologijas susipažino su Lietuvos istorija, aktyviai sprendė įvairias istorines užduotis, gamino žemaitiškų žodžių žaidimą „Kalbu žemaitiškai, o tu?“, susipažino su tautiniu kostiumu, rengė popierines lėles skirtingų etnografinių regionų apranga, ant medžio lentų tapė „Šimtmečio qžuolus“ <...> (KBA_2018).</p> <p><...> įgyvendintas didžiulis projektas „Para kultūroje“. Į projekto veiklas buvo įtraukta apie 1,4 tūkst. dalyvių, kurie turėjo galimybę ne tik susipažinti ir išbandyti skirtingų kultūrinių sričių veiklas, bet ir dalyvauti kūrybinėse dirbtuvėse (KBA_2019).</p> <p><...> kalėdinė mugė „Įkvėpk! Kalėdos!“ <...> organizuotos kalėdinės užimtumo veiklos vaikams, suaugusiems ir jaunimui (KBA_2019).</p> <p><...> vyko kūrybinių užsiėmimų ciklas literatūros mėgėjams „Kai knygos atgyja spalvose“ (ŠBA_2017).</p> <p>edukaciniai užsiėmimai, kūrybinės dirbtuvės (ŠBA_2021).</p> <p><...> edukaciją „Mėgintuvėlio virtuožai“ – dovanojo chemikė, Lietuvos mokslo tarybos ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto atstovė Sonata Szonn (ŠBA_2021).</p> <p>vedė edukacines dirbtuves, kurių metu paaiškino moksleiviams, kas yra conceptualus menas, mokė sukurti juvelyrinį kūrinį. <...> susikurti sau juvelyrinį dirbinį iš buityje naudojamų daiktų, gamtoje randamų medžiagų (ŠBA_2021).</p>

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Kitų šalių kultūros pažinimas	<...> vyko šokių pamokos „Tradicioniai Europos šalių šokiai“ (KBA_2017). Europos savaitės metu pažinti kitų šalių kultūras, tradicijas šokio žingsnelio pagalba mokė ir kartu su kringišiais šoko Lotynų Amerikos sportinių šokių ansamblio „Žuvėdra“ šokėjas Dmitrij Popov (KBA_2018).
Patyrimiai renginiai, leidžiantys skaitytojams informaciją pajusti susikoncentruojant į kitus pojūčius	Lietuvos specialiosios kūrybos draugijos „Guboja“ Klaipėdos krašto atstovybė Viešojoje bibliotekoje organizavo socialinę akciją-koncertą „Muzika tamsoje“, kurios metu svarbiausias vaidmuo atiteko klausytojams – jie visą vyksmą patyrė užrištomis akimis (KBA_2017).
Protmūšių organizavimas	Organizuotas intelektualus žaidimas „Auksinis protas“ <...>(KBA_2017, KBA_2019, KBA_2020, KBA_2021). <...> protų, žinių turnyrai (ŠBA_2021). <...> protų mūšį, skirtą Tarptautinei antikorupcijos dienai paminėti (ŠBA_2021).
Fotosesijos, fotografijų parodos	<...> fotografijų paroda „Suasmenintas knygos veidas“. Tai Viešojoje bibliotekoje įvykusios taip pat pavadintos fotosesijos, kurios metu naudojamas visame pasaulyje sparčiai išpopuliarėjęs fotografavimo #bookface būdas, nuotraukų paroda (KBA_2017). Viešojoje bibliotekoje (VB) bei jos filialuose (MF ir KF) organizuotos profesionalios nemokamos fotosesijos. <...> „Patriotai'18“ <...>, „Moters individualumas“ <...>, „Suasmenintas knygos veidas“ <...>, „Unicef draugų fotosesija“ <...>, „Šimtmečio spalvos“ <...>, „Iliuzija ar tikrovė“ <...>, „Portretas. Šviesa. Triukai“ <...>, Kalėdinės fotosesijos <...> (KBA_2018).
Filmų peržiūros	<...> rengia filmų peržiūras <...> filmas, sukurtas pagal lietuvių kilmės amerikiečių rašytojos Rūtos Šepetys romaną „Tarp pilkų debesų“, <...> režisieriaus Eimanto Belicko dokumentinio filmo „Tumo kodeksas“ <...> (KBA_2019). <...> rodytas <...> filmas „Sengirė“, <...> lietuviški filmai „Gimtinė“ ir „Importinis jaunikis“, <...> po vieną lauko kino sensą surengta Darbėnuose bei Vydmantuose, <...> biblioteka dalyvavo festivalio „Nepatogus kinas“ veiklose ir sudarė galimybes kringiškiams šio festivalio filmus bibliotekoje žiūrėti nemokamai (KBA_2020)
Pabėgimo kambariai	<...> projektą „Pabėgimo pagrindis – laisvės kovos“. Šio projekto pagrindu įkurtas pabėgimo kambarys, kuriame užduotys parengtos partizanų kovos tematika (KBA_2019).
Neformalių pokalbių jaunimui aktualiomis temomis organizavimas	<...> jaunimo kūrybinio potencialo ugdymui, skatinti inovatyvių kūrybinių raiškų įvairovės kūrimą, pasitelkiant profesionalių kultūros ir meno kūrėjų kompetencijas, jaunimui organizuoti neformalus pokalbiai „Populiarumas, Youtube ir aš“ (vaizdo siužetų kūrėjas Neimuntas Garjonis), „Scena, muzika ir saviraiška“ (atlikėjas Lukas Zažeckis), „Kas iš tavęs tokio bus“ (atlikėjas Alen Chicco), improvizacijos „Aš dėmesio centre“ (aktorė Skaistė Vievesė), šokių treniruotė „Kangoo Jumps“ <...>. (KBA_2019). Jaunimo saviugdai ir asmeniniam tobulėjimui: organizuoti savigynos „Muay thai“ mokymai, psichologinė menų terapija, paveikslų dirbtuvės „Geriausia diena mano gyvenime“ su psichologe Vika Gridiajeva, pratybos #EUandME, jaunimo ir valdžios diskusija „Mano svajonių Kretinga“ (KBA_2019). Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas jaunimo kūrybinio, socialinio potencialo ugdymui organizuoti neformalus pokalbiai: susitikimas ir pokalbis su narkotikų politikos eksperte Morgana Daniele, susitikimas su Rasa Paulauskaite-Dooling, A. Žiliu, A. Vinkumi, „Nepatogus pokalbis“ su jaunu, pagal filmą „Atskalūno laiškai“, koncertas – susitikimas su daininku Dominyku Vaitiekūnu <...>. (KBA_2020).
Diskusijos	Vykdydama projektą „Žmonių ir gamtos kultūrų liudijimai – XXI a. iššūkis“, Viešojoji biblioteka (VB) organizavo diskusijų forumą „Kultūros paveldas ir lankytojas – XXI a. iššūkiai“, vietos išskirtinumo ženklų, saugotinių paveldo objektų svarbai aptarti (KBA_2020). <...> projekto „Moters įvaizdžio ir vaidmens lietuvių literatūroje įtaka šiuolaikinei visuomenei“ veiklos: diskusijų forumas, <...> STAND-UP pokalbiai <...> meninė programa pagal <...> knygą <...> Kringią garsinusių moterų portretų parodos „nePAŽINTOS“ atidarymas (KBA_2021).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Viena iš labiausiai kūrybiškumą skatinančių veiklų – skaitymas. Viešosios bibliotekos vykdo daugybę skaitymo skatinimo veiklų: „Keliaujantys pasakų lagaminai“, susitikimai su knygų autoriais, knygų mugių organizavimas, skaitymo su šunimis užsiėmimai. Kūrybinėse dirbtuvėse sudaromos sąlygos saviraiškai, vyksta įvairūs, kūrybiniai užsiėmimai, edukacijos, leidžiančios bibliotekos vartotojams atrasti kūrybos džiaugsmą. Viešosios bibliotekos organizuodamos patyriminius

renginius, protmūšius, neformalius pokalbius, diskusijas, pabėgimo kambarius skatina savo lankytojus mąstyti, klausyti, ieškoti atsakymų. Supažindinimas su kitų šalių kultūromis, filmų peržiūros leidžia suvokti, kad galima gyventi ir kitaip, nei gyvena patys vartotojai. Tai plečia jų akiratį, aplinkos suvokimą, leidžia matyti platesnį pasaulio vaizdą. Visos šios veiklos skatina vartotojų kūrybišką mąstymą, leidžiantį patiems kurti inovacijas.

Viešųjų bibliotekų ataskaitose užfiksuotos ir COVID-19 sukeltos pandemijos poveikis viešosios bibliotekos veikloms: „*Organizuojant Viešosios bibliotekos veiklą neigiamos įtakos turėjo pasaulinė COVID-19 infekcijos sukelta pandemija <...> karantino laikotarpiu fizinės Viešosios bibliotekos ir jos filialų paslaugos buvo nutrauktos: Viešosios bibliotekos paslaugų vartotojai galėjo tik gražinti leidinius į knygų gražinimo dėžę bei naudotis virtualiomis paslaugomis. Suprastėjus epidemiologinei situacijai, antrojo karantino metu <...>, išliko galimybė teikti gyventojams leidinių skolinimą bekontakčiu būdu. Dėl sustabdyto socialinio gyvenimo, itin suaktyvėjo žmonių skaitymas: pastebimos didesnės pageidaujimų leidinių eilės, imama daugiau knygų, dažniau jos keičiamos. (KBA_2020), „Pasaulinė Covid-19 pandemija tapo didžiuliu iššūkiu Bibliotekai, kuri dalį savo paslaugų turėjo perkelti į elektroninę erdvę ir socialinius tinklus, dalį renginių teko transliuoti nuotoliniu būdu. <...> Įvestas viutinis karantinas apribojo renginių organizavimą <...> buvo taikomas nuotolinis darbas <...> visa tai lėmė statistinių rodiklių mažėjimą (ŠAB_2020). COVID-19 pandemijos sąlygota situacija viešosioms bibliotekoms, kaip ir kitoms viešojo sektoriaus organizacijoms, buvo didžiulis iššūkis. Tačiau, kaip matoma iš veiklos ataskaitų, jos puikiai, kūrybiškai persiorientavo, pradėjo teikti nuotolines paslaugas, išdavinėjo knygas bekontakčiu būdu, kas labai padėjo gyventojams užpildyti kultūros paslaugų poreikį.*

Analizuojamos bibliotekų ataskaitos padėjo atskleisti, *ar viešosios bibliotekos vykdo visuomenės viso gyvenimo mokymosi veiklas; kokiomis formomis.*

Mokymosi visą gyvenimą veiklos skatina bendruomenės aktyvumą, kūrybiškumą bei formuoja palankų požiūrį į inovacijas. Analizuojant viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitas siekta atrasti, ar viešosios bibliotekos vykdo viso gyvenimo mokymosi veiklas? Veiklos ataskaitose rastos viso gyvenimo mokymosi veiklos pateiktos lentelėje (žr. 3.1.6 lent.):

3.1.6 lentelė

Viešųjų bibliotekų vykdomos viso gyvenimo mokymosi veiklos

Subkategorija	Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų teiginiai
Kompiuterinio raštingumo mokymai	<p><...> vykdyti kompiuterinio raštingumo ir darbuotojų prarastų mokymų trukmė (valandomis) fondų, paslaugų, įrangos, informacinių šaltinių panaudojimo klausimais – 1 309 val., <...> konsultuota vartotojų skaičius – 5255 (KBA_2018).</p> <p><...> vykdyta kompiuterinio raštingumo ir darbuotojų prarastų mokymų trukmė (valandomis) fondų, paslaugų, įrangos, informacinių šaltinių panaudojimo klausimais – 1479 val., konsultuotų vartotojų skaičius – 3693 (KBA_2019, KBA_2020, KBA_2021).</p> <p><...> kompiuterinio ir skaitmeninio raštingumo ir kituose mokomuosiuose renginiuose dalyvavo ir skaitmeninio raštingumo užklaudas pateikė 5675 Šilutės rajono gyventojai (ŠBA_2017)</p> <p><...> projektas „Prisijungusi Lietuva“: efektyvi, saugi ir atsakinga Lietuvos skaitmeninė bendruomenė, skirtas gyventojams išmokti efektyviai, saugiai, atsakingai naudotis IRT, internetu ir jo teikiamomis galimybėmis (ŠBA_2020, ŠBA_2021).</p> <p><...> projektą „Gyventojų skatinimas išmaniai naudotis internetu viešosios interneto prieigos infrastruktūroje“, skirtą plėtoti ir atnaujinti viešosios prieigos kompiuterių infrastruktūrą viešosiose bibliotekose, sudarant sąlygas joms dalyvauti gyventojų skaitmeninių kompetencijų ugdymo ir vietos skaitmeninio turinio kūrimo bei kitose skaitmeninės informacijos iniciatyvose (ŠBA_2021).</p>

Konferencijos	„Šeimų greitkelis“ – konferencija šeimoms, kurios domisi vaikų ugdymo temomis (KBA_2017).
Paskaitos-diskusijos	<...> paskaita-diskusija „Asmenų mobilumas mokymosi tikslais“, kurioje Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūros konsultantas supažindino jaunimą su ES programos „Erasmus+“ teikiamomis galimybėmis ir kitomis programomis, skirtomis įgūdžių ir profesinių perspektyvų gerinimui (KBA_2017). Projektas „Tavo laikas šeimai“ suteikė galimybę organizuoti keletą psichologinių paskaitų, kurios aktualios ne tik jaunoms šeimoms. Bibliotekoje vyko dvi populiarios psichologės Jurgitos Dainauskaitės-Šileikienės paskaitos: „Kodėl serga vaikai“ ir „Suaugę vaikai ir jų tėvai“. <...> parengtas kognityvinės elgesio terapijos psichologės psichoterapeutės Virginijos Dapkutės seminaras „Vaiko adaptacija darželyje/mokykloje“ (KBA_2018). Siekiant skatinti vyresnio amžiaus gyventojų asmeninį tobulėjimą, norą mokytis visą gyvenimą vyko Trečiojo amžiaus universiteto (TAU) paskaitos: „Tėvų ir uošvių įtaka sutuoktinių gyvenime“, „Testamento ir paveldėjimo sudarymo teisiniai reikalavimai“, „Konfliktai. Ar visada galima laimėti?“, „Savigydos ir piktnaudžiavimo vaistais pavojai“, „Nugaros skausmų prevencija senjorams: teorija ir praktika“ (ŠBA_2017). Bibliotekos lankytojai, svečiai taip pat turėjo galimybę išgirsti kaip pasigaminti išskirtinę, unikalią, asmeniškai tinkančią arbatą, apie žoleles stiprinančias imunitetą ir šaltos arbatos receptus. Apie arbatžolių galią ir poveikį pasakojo Žolinčių akademijos prezidentė Danutė Kunčienė. (KBA_2018).
Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programa	Viešoji biblioteka dalyvavo Kretingos rajono Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programoje: organizuoti 4 edukaciniai meno užsėmimai moterims („Papuošalų gamyba“ ir „Rėmelio dekoravimas“) Sospeso Trasparente dekoravimo technika (KBA_2018). Viešoji biblioteka (VB), dalyvaudama Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programoje, parengė projektą „Versli Kretinga“ (KBA_2019).
Suaugusiųjų klubai	<...> savo veiklą tęsia suaugusiųjų knygų klubas „9 puslapis“ (KBA_2020).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Kompiuterinio ir skaitmeninio raštingumo mokymai – viena iš pagrindinių ir svarbiausių viešųjų bibliotekų mokymosi visą gyvenimą veiklų. Šie mokymai suteikia skaitmeninių įgūdžių vartotojams, mažina bendruomenės skaitmeninę atskirtį. Šių mokymų metu įgyti skaitmeninio raštingumo įgūdžiai vartotojams ypač buvo reikalingi COVID-19 pandemijos metu, kai didelė dalis viešųjų paslaugų buvo pasiekiamos tik nuotoliniu būdu, naudojantis informacinėmis technologijomis. Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitose matoma, kad viešosios bibliotekos aktyviai vykdo kompiuterinio ir skaitmeninio raštingumo mokymus organizuodamos juos pačios arba prisidedamos prie nacionaliniu mastu vykdomų projektų, pvz. „Prisijungusi Lietuva“.

Mokymąsi visą gyvenimą viešosios bibliotekos skatina prisijungdamos prie Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programos įgyvendinimo, organizuodamos konferencijas, paskaitas-diskusijas, kurios skatina bendruomenės narius aktyviai prisijungti, dalyvauti, siekti sužinoti naujų žinių.

Taip pat atlikta dokumentų analizė parodė, *kokia yra viešosios bibliotekos, prisidedančios prie inovacijų politikos įgyvendinimo, vizija.*

Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitose identifikuojant viešosios bibliotekos viziją, teigiama, kad:

- Viešoji biblioteka – pažangi informacijos, kultūros ir socialinio dialogo skatinimo įstaiga, savo kryptinga veikla prisidedanti prie žinių visuomenės kūrimo, Kretingos rajono augimo ir kaitos (KBA_2019, KBA_2020, KBA_2021);
- VIZIJA – tapti bendruomenės informacijos, kultūros, švietimo, mokslo, ekonomikos pažangos dalimi, socialinių poreikių ugdymo ir tenkinimo institucija, kurioje visų bendruomenės grupių atstovai galės įgyti ir tobulinti informacinius, socialinius ir kultūrinius

poreikius, kūrybiškai dalyvauti kuriant veiklią ir sumanią visuomenę (ŠAB_2019, ŠAB_2020, ŠAB_2021).

Pateiktose viešųjų bibliotekų raidos vizijose matoma, kad bibliotekos orientuojasi į veiklios, sumanios, žinių visuomenės kūrimą, akcentuojamos informacijos, kultūros, švietimo, mokslo sritys, atkreipiamas dėmesys į tai, kad bibliotekų veiklose dalyvauti turi galimybes visų bendruomenės grupių atstovai. Visi šie aspektai leidžia teigti, kad viešosios bibliotekos prisideda prie pagrindinių inovacijų politikos tikslų įgyvendinimo.

3.2. Tikslinės grupės diskusijos tyrimo analizės rezultatai

Taikant tikslinės grupės diskusijos metodą, buvo siekta atskleisti viešosios bibliotekos vadovų, pavaduotojų ir darbuotojų nuomonę, ar viešoji biblioteka prisideda, ir, jei prisideda, kokiais būdais, įgyvendinant inovacijų politiką regione. Taip pat tikslinės grupės diskusijos metu siekta išsiaiškinti viešosios bibliotekos vadovų, pavaduotojų ir darbuotojų veiklos patirtis inovacijų srityje bei jų idėjas viešųjų bibliotekų veiklos formoms įgyvendinant inovacijų politiką regione ateityje.

Inovacijų politikos ir viešųjų bibliotekų veiklų sankirta. Abiejų tikslinių grupių diskusijų dalyviai teigė, kad viešosios bibliotekos prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo: „<...> prisideda todėl, kad laikmetis tai diktuoja, žmonių poreikiai, <...> programos, kurios skatina inovacijas, padiktuotos kaip privalomos įgyvendinti: tai įvairiausi skaitmeninio raštingumo mokymai ar dabar ateinantys informacinių ir medijų raštingumo mokymai (I1), „<...> praktiškai visų viešųjų bibliotekų pagrindinis siekis yra atliepti poreikius savo vartotojų. O kaip atliepsi? Atliepsi eidamas žingsnį į priekį to, ko žmonėms reikia. O žmonėms dabar reikia inovacijų“ (I4), „Kai mes planuojam savo veiklas, dalyvaujame konkursuose papildomam finansavimui gauti, tai ten irgi keičiasi reikalavimai, prioritetai, kad atitiktumėme inovatyvios įstaigos įvaizdį, tai tiesiog natūraliai mes prisitaikom ir darom, einam link tos krypties“ (I2), „<...> technologiniai procesai daug ką lemia. Sakykim LNB vadovauja įvairiems projektams, kurie skiria naują aparatūrą ar atnaujina esamą kompiuterių tinklą, tai faktiškai su tuom irgi žengiamo į modernumą ir inovacijas pritaikome. Ką gauname, privalome su tuom dirbti, įveikinti tas priemones. (I1), „Tai žinoma, kad turi prisidėti, be abejonės, inovacijos pritraukia naujų potencialių vartotojų. Bibliotekos keičiasi inovacijų kryptimi. Nebūtina tai turi būti tik technologine prasme, bet netgi atrasti senus dalykus iš naujo ir tai yra inovacija (D2). Tikslinių grupių diskusijų dalyvių nuomone, viešosios bibliotekos, siekdamos atliepti žmonių poreikius ir vykdydamos nacionalinius skaitmeninio raštingumo, medijų ir informacinio raštingumo mokymus bei kitas inovatyvias veiklas, strategiškai keičiasi inovacijų kryptimi ir taip prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Žinoma, tai lemia ir formuojama valstybės politika, kai norint gauti papildomą (projektinį) finansavimą, keliamos sąlygos, kad įstaiga būtų inovatyvi bei inovatyvūs technologiniai procesai.

Dalyvavimo kultūra. Tikslinės grupės diskusijos metu buvo siekta išsiaiškinti kaip (kokiais būdais) viešosios bibliotekos prisideda prie dalyvavimo kultūros skatinimo, geruosius tokių veiklų pavyzdžius bei kas paskatintų viešąsias bibliotekas labiau prisidėti prie dalyvavimo kultūros skatinimo.

Anot tikslinės grupės diskusijos dalyvių „Biblioteka suvokiama kaip bendruomenės centras, ne vien tik informacijos įstaiga. Išsikeliamo sau tokius tikslus – būti bendravimo, socialiniu centru. Tai automatiškai atsiremia į žmonių bendravimą ir bendradarbiavimą, todėl praktiškai didžioji dalis mūsų veiklų yra nukreipta į bendrystę ir sutelkimą po bibliotekos stogu“ (II). Dalyvavimo kultūra

skatinama per projektus: „<...> per projektines veiklas su bendruomene, kad jos ateity, dalyvautų mūsų kultūrinėse, inovacinėse, technologinėse, edukacinėse veiklose. Taip jos pritraukiamos. Su bendruomene reikia labai dirbti, kad jos ateity (D2). Informantai akcentuoja, kad veiklos turi nuolat keistis, būti įdomios, jeigu nori pritraukti bendruomenę: „<...> jei kalbam apie inovacijas, turi būti įdomu, patrauklu, kad ateity ir tada dalyvauja“ (D2), „<...> reikia ieškoti kuo įvairesnių, kuo skirtingesnių renginių formų. Jie turėtų būti nelabai panašūs viens į kitą. Labai reikia sužaisti emocijomis, jausmais“ (I2), „Kūrybiškumo reik daug įdėti. Jei darysi sausai, paprastai, nepritrauksi. Jeigu keisies, kiekvieną kartą busi vis kitoks, tada skaitytojams bus įdomu ir visą laiką norės ateiti (D2) „<...> kalbant apie kūrybišką bendruomenę, dedame pastangas, kad savo bendruomenę ugdytume. Ugdant tokį kaip kultūros vartotoją, tą tikrą ir tikrą kultūros. Bet, aišku, žmonės turi kitokius poreikius, jie mėgsta lengvą vartojimą, tai tą kultūrą mes truputį supopuliarinam, taip paslėpdami tikrą tikslą – žmogaus ugdymą. Iš tikrųjų stengiesi pristatyti kas žmogui intelektualiau, kažkada kas labiau bus vertinga. Kultūrinę vertę auginam paslėpdami po lengvo turinio renginiais, edukacijomis. Kartais reikia tokio žaidimo, kad galėtum kurti kūrybingą bendruomenę (I2). Mes kartais bandom žaisti žmonių emocijomis, kaip pvz. Agne Jagelavičiūte, tą dieną ateina tokie dalyviai, kurie nebūna mūsų lankytojai. Tą dieną žmogus sužinojęs apie mūsų įstaigą, galbūt dažniau užsuks į mūsų interneto svetainę, Youtube kanalą ar panašiai ir taip įsitrauks į mūsų veiklas <...>. Tiesiog ieškome tokių būdų, kad iš populiariosios kultūros atvestume į intelektualiąją kultūrą (I3). Taip pat dalyvavimo kultūros vystymui labai svarbu bendradarbiavimas: „<...> ieškant finansavimo, vienas iš pagrindinių prioritetų yra partnerių turėjimas. Žiūrint į viso rajono kontekstą, įstaigos susibičiuliuoja, viena kitai padeda ir ta bendravimo ir bendradarbiavimo kultūra yra ryški, ypatingai nedidelėse bendruomenėse“ (I1). Taigi, matoma, kad viešosios bibliotekos prie dalyvavimo kultūros skatinimo prisideda visa savo veikla, įgyvendinamais projektais, bendradarbiaudamos su kitomis įstaigomis. Viešosios bibliotekos labai stengiasi įtraukti bendruomenes į savo veiklas, pritaikydamos jas bendruomenės poreikiams. Bibliotekos organizuodamos renginius ar kitas savo veiklas, stengiasi jas supopuliarinti ar paliesti žmonių emocijas, nors po tuo populiarumu slepiasi intelektualiai veikla, ugdanti tikrosios kultūros vartotoją. Darbo autorė pastebi, kad informantai ypač akcentavo kūrybiškumą ir pokyčius organizuojant bibliotekos veiklas.

Tikslinės grupės diskusijos dalyviai įvardijo dalyvavimo kultūros pavyzdžių, įgyvendinamų jų bibliotekose (žr. 3.2.1 lent.):

3.2.1 lentelė

Dalyvavimo kultūros pavyzdžiai

Subkategorija	Informantų teiginiai
Vaikų šeštadieniai	<i>Dalyvavimo kultūrą pradėdame ugdyti nuo vaikų. Organizuojame mažiesiems (3-7 metų) šeštadienius su tėvais, kai pristatomos knygelės žaidimo forma, per daineles, per veiksmą, per judesį, per garsą. Yra įtraukiamas vaikas ir supažindinama su literatūra. Tai atrodo žaidimas, bet kartu tai yra pažintis ir įsitraukimas į bibliotekos gyvenimą, jos veiklas nuo pat mažų dienų. Jei vaikas pripras nuo tokio amžiaus ir atras savo vietą, laiką bibliotekoje ir veiklas, tai ir toliau jis bus bibliotekos bendruomenės dalis. Ir tėveliai tuo pačiu įsitraukia. Tėveliai ateina kartu su vaikais ir formuojasi bendruomenė, kur jie tarpusavyje bendrauja, dalinasi žiniomis ir pritraukia savo draugus, pažįstamus ateiti į biblioteką (I6). <...> su vaikais, darželiais, mokyklomis, su bendruomenėmis ir jie susidaro sutartis (D2). Tradicija yra susiformavusi, ir neprievartiniu būdu, o labai geranoriškai (D4). Esmė ta, kad jie net grafikus turi, kada ateis mokykla ar darželis, toks yra didelis užimtumas (D2). Jie ateina tiek, kad mes vos spėjame (D4). Tas pritraukimas gaunasi per paslaugas <...> (D2).</i>
Knygų klubai	<i>Turime ne tik mažųjų skaitytojų knygų klubą „Pelėdžiukas“, bet ir jaunimui bei suaugusiems skirtą knygų klubą „9 puslapis“. Tai būtent per tuos klubus stengiamės pritraukti skaitytojus (I4).</i>

	<i><...> mūsų knygų klubai yra pagrįsti bendravimo, bendradarbiavimo principu ir savo nuomonės išsakymu. Nes jie ten būdami ir vienas kitam pasiūlo ir nutaria bendrai konsensu, ką skaityti, ką aptars, ką darys (I1).</i>
Kino klubas	<i><...> kino klubą jaunimui – supažindina su kinu (I4).</i>
Bendruomeniniai vakarai, protmūšiai	<i>Bendruomeninis renginys „Baltas vakaras“. Labai mėgstamas renginys (I4). „<...> organizuoti proto mūsų, iš pradžių kvietėm pavienius žmones, paskui sugalvojome, kad tai gali būti kaip tam tikrų bendruomenių susiejimas, pvz, susiburia komanda iš bendruomenių (pvz. mes bendradarbiaujam eilę metų su Tauragės, Šilalės, Pagėgių, Šilutės policijos bendruomenėmis, veteranai policijos, rėmėjai, Saugios kaimynystės, bendruomenės iš kaimų, iš visur, jie visi ateina pas mus dalyvauti (D2). Protmūšiams klausimus galvojame patys, jie yra pritaikyti pagal profesijas, pvz. policininkams, medikams, savivaldybės darbuotojams“ (D3).</i>
Atvira jaunimo erdvė	<i><...> atvira jaunimo erdvė <...> jaunimas buriasi ir kartu generuoja idėjas. Patys jaunuoliai kelia idėjas ir organizuoja renginius. Tai vienas iš pagrindinių mokymosi metodų, patiems mintis iniciatyvos ir, be to, tai yra nauda bibliotekai, nes mes išgirstame, ko jaunimas nori. Dažniausiai jaunimo mintis išgirstame arbatos, kavos gėrimo metu, kalbant, žaidžiant ir būnant kartu, ir netyčia idėjų sugalvojimas, jų užsirašymas ant lentos ir tuomet planavimas tos idėjos, jei jau jaunimas sprendžia rimtai įgyvendinti (I3).</i>
Jaunų mamų susibūrimai	<i>Dabar bibliotekoje buriasi jaunos mamos ir kartu mes generuojame vieną projektą, kuriame biblioteka bus partneris ir tam tikros veiklos bus įgyvendinamos bibliotekoje. Mamos renkasi bibliotekoje, mūsų darbuotojai kalbasi apie tai, ką planuoja biblioteka, ką planuoja miestas, ir iš to gaunasi projektas toks bendrapartnerystės, tai apskritasis stalas, kartu su biblioteka ir savivaldybe (I3).</i>
Savanorystės pagrindu organizuojami renginiai	<i>Knygų klube gimė Hario Poterio idėja-renginys, kurį įgyvendina mūsų bibliotekinkės su skaitytojais (I3). Tada labai didelį darbą padaro skaitytojai savanoriai (I6). Išikūnija į personažus, kuria scenarijų, kuria atributus, viską padaro bibliotekininkas su savanoriais (I3). Savanoriauja ir jaunimas, paaugliai ir suaugę žmonės (I6). Savanoriai vėlgi su savo veiklomis duoda pasiūlymų, atsiveda savo auditorijas, savo draugus, savo šeimas, klasiokus, vėl pritraukia naujų auditorijų (D2). Pačios bendruomenės dar yra įtraukiamos, kad jie net patys klausimus protmūšiams galvoja kitoms bendruomenėms. <...> įtraukiami į patį veiklų procesą (D5).</i>
Bendruomenės inicijuojamos veiklos bibliotekoje	<i><...> Paskambina mums partneriai ir pasiprašo temą, būdą kažkokį tai, ko jie norėtų. Jie turi tokią teisę. Ir jeigu mes galim tuos jų norus įgyvendinti, daugiausiai taip ir būna, tai mes viską ir įgyvendiname. <...> tiesiog užsisako, ko jie nori. (D4).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Taigi, viešosios bibliotekos dalyvavimo kultūrą ugdo į savo veiklas įtraukdamos nuo mažiausių vaikų iki suaugusių. Bibliotekose organizuojami renginiai vaikams, kurių tikslas ne tik supažindinti su literatūra, bet ir įpratinti juos kartu su tėveliais lankytis bibliotekoje. Knygų klubai, bendruomeniniai vakarai, protmūšiai, jaunų mamų susibūrimai, bendruomenės inicijuojamos veiklos bei savanorystė – visos šios šios veiklos skatina dalyvavimo kultūros vystymąsi bibliotekoje, leidžia bendruomenei išsakyti, kokius ji turi lūkesčius bibliotekos organizuojamoms veiklos bei patiems prisidėti prie veiklų įgyvendinimo. Darbo autorė akcentuoja, kad labai svarbu, jog bibliotekose būtų veiklos, skirtos jaunimui, kaip pvz. atvira jaunimo erdvė, kino klubas jaunimui, nes jos leidžia didinti jaunimo užimtumą, skatina juos domėtis prasminga veikla.

Kalbant apie tai, kas galėtų paskatinti viešąsias bibliotekas labiau prisidėti prie dalyvavimo kultūros, informantai akcentuoja, kad labiausiai paskatintų didesnis finansavimas: „Pagrindė būtų finansavimas <...> Jei kalbam apie regiono finansavimą, tai mes esam apriboti, nes lėšų skiriama nedaug. Jeigu būtų daugiau fondų. Reikėtų žiūrėti, kad regionų kultūrą ir dalyvavimą joje turėtų atsižvelgti pati valstybė, vyriausybė nacionaliniu mastu“ (D2), „Inovacijų srityje galime dalyvauti tik „Atminties institucijos“ programoje. Klaipėdos regione inovacijų prioriteto nėra. Klaipėda inovacijų neremia“ (D1), „<...> bet koks finansavimo augimas padidintų galimybes prisidėti. Mes pagal galimybes padarome tiek, kiek galime, ir dar daugiau, bet augančios finansinės galimybės leistų dar daugiau prisidėti. Finansinės galimybės ne tik įstaigai, bet ir finansinė paskata žmogui, darbuotojui“ (I2). Taip pat informantai atkreipia dėmesį ir į vietos politikų bei bendruomenės

palaiškumą: „<...> kai tu jautiesi reikalingas savo mieste, kai į tavo darbą žiūrима palankiai ir gauni politikų ar bendruomenės padėką ir automatiškai tavo įvaizdis pakyla – tai yra didžiulė motyvacija, didžiulis priedas nenuleisti kartelės (I7). Taigi, viešąsias bibliotekas labiausiai skatintų prisidėti prie dalyvavimo kultūros kūrimo didesnis finansavimas, skiriamas įstaigos veiklų vykdymui ir bibliotekos darbuotojų darbo užmokesčiui bei vietos politikų ir bendruomenės palaikymas.

Kūrėjų erdvės. Tiriamų viešųjų bibliotekų informantai teigia, jog kūrėjų erdvės jų bibliotekose yra: „Turime „Grindopolį“, turime mokymų klase, robotikos, programavimo klase, turime erdve, kurioje galime parodas eksponuoti, interaktyvių šokių, boulingo užsiėmimus vesti. Turime ir inovatyvių, ir kūrybiškų veiklų“ (D5), „<...> visa biblioteka yra kūrybinė erdvė, bet kur, kur pažiūrėsi. Sakykim, tiek vaikų edukacijos centras, tiek jaunimo edukacijos centras yra paremtas tokiomis veiklomis bei tam tikri renginiai suaugusiesiems skirti. Visą biblioteką įvardinu kaip kūrybinę erdvę“ (I1). Tačiau Šilutės viešosios bibliotekos informantai pastebi, kad „<...> labai pritūksta ervių, patalpų, toms erdvėms kurti (D5), „Turim vieną veiklą išardyti, kad kitą kurti“ (D2), „Pabėgimų kambarys, kaip buvo gaila, kai reikėjo išardyti (D4) „Dėl patalpų trūkumo, mes negalime visko, ką norime, įgyvendinti“ (D2). Visi informantai sutiko, kad kūrėjų erdvė būtina viešosiose bibliotekose: „100 proc. ji yra reikalinga. Būtent vartotojams ji reikalinga“ (D3), „Labai reikalinga“ (I7).

Informantai išskyrė keletą veiklų, ugdančių kūrybiškumą ir inovatyvumą, pavyzdžių (žr. 3.2.2 lent.):

3.2.2 lentelė

Viešųjų bibliotekų veiklos, skirtos kūrybiškumo ir inovatyvumo skatinimui

Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Kūrybiniai paketai: robotika, dronai, 3 D spausdinimas	<i>Technologinės galimybės, kai turi savo erdvę. Bet jas reikėtų populiarinti. Tie patys LNB duoti kūrybiniai paketai, patys jie neveikia. Reikia edukatoriaus, reikia tikslinių grupių ir vadovauti šitam dalykui. Tai yra per daug sudėtingos technologijos atėjus paimti, daryti ir kurti. Tai yra daugiau su vedliu, sisteminga veikla (I1). <...> robotika, dronais, su programavimo užsiėmimai <...> (D5).</i>
Vaikų kūrybinės erdvės	<i><...> vaikų kūrybinės erdvės – edukacinis centras. Būna ir planuota veikla, būna ir kai visiškai ką nori, tą daro. Pvz. mergaitės susirinko ir jos muzikavo, mes turim muzikos instrumentų, irgi kaip kūrybinės priemonės. Tai susisėdo, viena gitara grojo, kita būgneliais. Vaikai mokosi su jiems pateiktomis priemonėmis (I6). <...> vyksta edukaciniai užsiėmimai, kūrybinės dirbtuvės įvairiomis temomis (D4)</i>
Kultūros inovacijų hakatonas „HACK kultūra“	<i><...> vyko pirmasis Lietuvoje kultūros inovacijų hakatonas „HACK kultūra“. Hakatono metu susirinko inovacijų kultūros žinovai, ekspertai, mėgėjai, kurie generavo idėjas komandose ir kartu po to pristatinėjo tas idėjas vertinimo komisijai. <...> laimėjo prototipas sukurtas „Muziejus tavo ekrane“. Esmė – papildytos realybės prototipas, kurį būtų galima naudoti nuolat visos Lietuvos muziejuose atkuriant realias istorijas. Tai buvo 2 dienų kūrybinis procesas remiantis technologijomis (I3).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Informantai teigė, kad viešosios bibliotekos vartotojų kūrybiškumą ugdo atsižvelgdamos į bendruomenių poreikius: „<...> priklauso nuo auditorijos, vieni nori paprastesnių dalykų, kiti sudėtingesnių. Tai tas spektras kūrybinių paslaugų labai didelis (I4). Taip pat bibliotekose yra kūrybinių veiklų, kuriose būtinas vedlys, edukatorius, nes tos veiklos yra sudėtingesnės. Tačiau yra ir tokių veiklų, kuriose vartotojams suteikiamia kūrybinė saviraiškos laisvė. Viena iš naujausių inovatyvių veiklų – Kretingos rajono savivaldybės organizuotas kultūros inovacijų hakatonas „HACK kultūra“.

Informantai pastebi, kad „<...> turimų resursų išnaudojimas priklauso nuo žmogaus ir darbuotojo suvokimo, kompetencijų. Vienam darbuotojui, kuris galbūt linksta kita kryptimi, tu jį gali kompiuteriais apkrauti, jis jų neįvaldys ir galbūt savo lankytojui neperduos. Taip pat jeigu kitam

paduosi siūlių ritinį ir liepsi daryti edukacijas, bet tas darbuotojas suvokia kitaip savo veiklą. Besikeičiant darbuotojams keičiasi darbo pobūdis ir pasiūla (I1). Taigi, viešųjų bibliotekų kūrybinių veiklų organizavimui rekomenduojama panaudoti jau turimas darbuotojų kompetencijas ir žinias.

Mokymasis. Tikslinių grupių diskusijų dalyviai mokymosi uždavinių integravimą į viešosios bibliotekos veiklas vertina teigiamai: „*Jie yra būtini bibliotekoje. Daug metų mokome gyventojus skaitmeninio raštingumo, bet viskas tobulėja, keičiasi, pereina į kitas erdves ir tai gali būti ne vien tik bibliotekoje, bet ir nuotoliu daroma. Tai išliks ir populiarės“ (D2), „Organiškai viskas susiję, tai neatsiejama mūsų veiklos dalis.(I1). Informantai išskiria mokymosi veiklas, įgyvendinamas viešosiose bibliotekose: „<...> dalyvaujame rajoninėse programose, tiek suaugusių neformalaus švietimo ir mokymosi visą gyvenimą programoje, tiek vaikų neformalaus švietimo programoje, ir vasaros užsiėmimų programoje. Bet tai yra laikina, tai yra tiesiog projektai, kurie turi savo įgyvendinimo pradžią ir pabaigą (I2); „Sistemiški mokymai yra kompiuterinio raštingumo. Juos galėtume skirstyti: darbuotojų mokymai ir vartotojų mokymai“ (I1), „<...> turime nusipirkę Microsoft programą ir darbuotojas yra apmokytas naudotis ir mokyti vaikus ta programa naudotis. Vaikai mokomi istorijos, geografijos. Mes turime galimybę kviesti moksleivius dalyvauti tose dirbtuvėse ir turime profesionalų apmokytą darbuotoją, kuris gali mokyti (I3). Mokymasis – svarbi viešųjų bibliotekų veiklos dalis, tai patvirtino ir informantų teiginiai. Viešosios bibliotekos moko gyventojus skaitmeninio raštingumo, įgyvendina vaikų ir suaugusių neformalaus švietimo ir mokymosi visą gyvenimą programas.*

Kalbant apie bibliotekos personalo pasirengimą vykdyti mokymosi veiklas, informantai teigia, kad ne visi darbuotojai yra pasiruošę tokias veiklas vykdyti ir kad būtina organizuoti mokymus darbuotojų kompetencijoms tobulinti: „<...> ne visos darbuotojos yra pajėgios kokybiškai išmokyti, jos dar pačios turi mokintis. Tai va, tarsi praleista viena grandis. Gerai neparuošia andragogų, kurie galėtų kokybiškai perteikti žinias. Norim, kad besimokantis mokytų kitus. Dėl nekokybiškų mokymų gali pridaryti daugiau žalos negu naudos“ (I1), „Nėra parengti profesionaliai mūsų bibliotekininkai tą daryti. Aišku, yra kai kurie specialistai, kurie gali tai daryti, bet jeigu kalbėsime viešosios bibliotekos su filialais mastu, tai tikrai jų žinios nėra tokiam lygmeny. Tai pirmiausiai jiems reikėtų labai pasiruošti tokius mokymus vesti“ (D2), „<...> pirmiausia sugrįžkim prie pačių specialistų mokymų, tada mes galėsime labiau kokybiškai atliepti į bendruomenės poreikius (čia kalbu apie skaitmeninį raštingumą)“ (I6), „Jei yra nekokybiškas mokymas ir mokytojas nepasiruošęs dėstyti gali atbaidyti ir formuoti neigiamą įvaizdį. Turėtų būti paruošti mokyti, taip pat skatinami finansiskai. Nes kada ruošiesi kažkam, pats daug įdirbio turi įdėti“ (I5), „<...> kalbant apie mokymo programų įtraukimą į bibliotekos veiklą, būtų labai gerai, kad deleguojant tokias funkcijas arba leidžiant tai daryti bibliotekoms, dėmesys didelis būtų skiriamas į mokymų kokybę ir parengiant specialistus, tą daryti (I1), „Galėtų būti kvalifikacijos kėlimo programa nacionaliniu mastu inovacijų mokymuisi. Jei bibliotekos eina inovacijų kryptimi, tam turi būti nuolatos ruošiami specialistai ir atnaujinamos žinios“ (D2), „mums, darbuotojams bibliotekos, reikalingi periodiniai mokymai, nes viskas labai keičiasi, programos keičiasi, ir prašom savo specialistų, kad mums atnaujintų tas žinias. Mokymosi procesas yra nenutrūkstamas ir galim kalbėti apie mokymosi visą gyvenimą programą“ (I1). Informantai įžvelgia didelę problemą – darbuotojų kvalifikacijos kėlimą. Informantų nuomone, būtina atkreipti dėmesį į mokymų kokybę ir būtinybę sukurti nuolatinę kvalifikacijos kėlimo programą nacionaliniu mastu.

Naujos bibliotekų galimybės. Tikslinės grupės diskusijos metu jos dalyviai įvardijo paslaugas, kurias teikia viešosios bibliotekos už savo pastatų ribų įvairiose mobiliose, laikinose, internetinėse ar

automatizuotose erdvėse pasinaudamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais (žr. 3.2.3 lent.):

3.2.3 lentelė

Viešųjų bibliotekų paslaugos, teikiamos už jos ribų

Subkategorija	Informantų teiginiai
Knygomatai	<i>Dalyvaujame projekte su Klaipėdos regionu, kurio dėka bus įrengti knygomatai prie mokyklos ir kaimiškiosiose vietovėse (D2).</i>
Knygų grąžinimo įrenginys	<i>Turime knygų grąžinimo įrenginį, kuriuo naudojasi ir ypatingai jo reikalingumas pasireiškė karantino laikotarpiu (I2). Karantino laikotarpiu knygas išdavėme bekontakčiu būdu, o grąžindavo į knygų grąžinimo dėžę (I1).</i>
QR kodais užkoduota informacija, pateikta ne bibliotekų erdvėse	<i><...> projektą, knygrišystės idėja. <...> Pasidarėm QR kodų sistemą, kad išeiti už bibliotekos ribų pažįstant knyginkų kraštą (knyginkus, Vydūną, kapinaites, kur jie palaidoti kur šeimos gyvenimo vieta). Pasiruošėm QR kodus, primontavom. Dar norėjom ant pastato sienos išpiešti su knygrišyste susijusią sceną-paveikslą (D4).</i>
Dalyvavimas miesto šventėse	<i>Dalyvaujame miesto šventėse, eisenoje, žuvių čempionate, Vėtrungių kelias. Išeiname į kitus projektus (D2). Darom bendruomeninį susitikimą „Baltas vakaras“ (I4).</i>
Nuotolinės transliacijos, virtualūs renginiai	<i><...> edukacijų, susitikimų su žinomais žmonėmis transliavimas tiesiogiai. Įvykdėm projektą, kur įsikūrėm filmavimo studiją. Ji suteikė galimybę ne tik pavienius pokalbius transliuoti, bet išbandėm, transliavom tris dideles konferencijas, kurios vyko visą dieną (I2).</i>
Bibliotekos veiklos vykdomos mokyklose, bendruomenėse, parkuose ir t. t.	<i>Išeinam su savo veiklom į mokyklas, į bendruomenes (su edukacijom, su protų mūšiais, su robotika, su dronais, su programavimo užsiėmimais ir kitomis veiklomis) (D5). Į parkus išeinam, vasaros stovyklas darom (D4). Šiemet dalyvavom bagažinių turgelyje parke (D1). <...> vizitus į kitas įstaigas, pvz. jaunimo specialistas yra sugalvojęs aplankyti visas mokyklas, nueinant į mokyklą, į klasės valandėlę pristatyti mūsų veiklas. <...> vaikų literatūros skyriaus specialistas yra sugalvojęs aplankyti darželius su savo programa, pristatymu <...> (I1). <...> turime tokį Šventojo partnerį „Elijos Vėjarožė“, tai yra globos namai suaugusiems, ne tik seneliams, bet ir negalių turintys suaugę žmonės. Tai su jais esam susitarę šiemet bendradarbiauti mums atvykstant į jų namus (I7).</i>
Lauko bibliotekėlė	<i>Išnaudojome erdvę kieme ir įkūreme lauko bibliotekėlę (D3).</i>
Lauko kinas	<i>Turim visą įrangą rodyti lauko filmus, seansus lauke (I1). Bendradarbiaujam su bendruomenėm, vežam filmus demonstruoti (I4).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Kaip matoma, viešosios bibliotekos aktyviai ir įvairiomis formomis pasinaudamos techninėmis ir mobiliomis priemonėmis teikia savo paslaugas už bibliotekos ribų. Knygomatai, knygų grąžinimo įrenginiai, lauko bibliotekėlės leidžia vartotojams patogiau pasiimti ir grąžinti knygas. Bibliotekos veiklos vykdomos ne jos pastatuose, dalyvavimas miesto šventėse, lauko kino demonstravimas skleidžia žinią apie bibliotekos veiklą, suartina ją su bendruomene, skatina gyventojų susidomėjimą. QR kodais užkoduota informacija, pateikta ne bibliotekų erdvėse leidžia skaitytojams sužinoti daugiau pateikiamos informacijos internete, skatina domėtis krašto istorija. Nuotoliniai renginiai, tiesioginės transliacijos buvo ypač populiarios COVID-19 pandemijos metu.

Kalbant apie sumanymus ateičiai, informantai dalijosi mintimis: „Dabar visos programos skatina ieškoti erdvių už bibliotekos ribų, tai šiais metais laukia didžiulis išvažiuojamasis renginys Kartenos aerodrome. Tai visai kitokia erdvė, bet svarbiausiai, kad kuriame kultūrinį produktą, būtent bibliotekos veiklą, tiesiog kitokiomis patrauklesnėmis formom. O ateities perspektyvų ir galimybių yra begalė, viskas priklauso nuo laikmečio, ką jis padiktuos, ką pasakys, esam lankstūs, prisitaikome, ko mūsų prašo, kam yra poreikis“ (I1), „Esmė ta, kad žinoma, nenutrūkstamai veikla vyks ir rasis vis naujų ir naujų“ (D2). Taip pat informantai mini mobilias programėles: „Turėjome didelį stalą

interaktyvų, laimėjom projektą, susijusį su tuo stalu, dabar bus sukurta aplikacija telefonuose“ (D4). Taigi, viešosios bibliotekos stengiasi būti lanksčios ir kurti bei vykdyti tokias veiklas, atliepančias laikmetį bei aktualias jų bendruomenėms.

Partnerystės. Tikslinės grupės diskusijos metu apie bendradarbiavimo reikšmę pačiai bibliotekai informantai teigė: *„Yra reikalingas bendradarbiavimas. Gauname naujų idėjų, šiek tiek per jų darbo prizmę atrandame naujovių, nes mes dirbdami tam pačiam katile virdami tiesiog užsibūnam toj pačioj vietoj ir būtent pažintis su kitomis sritimis suteikia galimybių atrasti kažką naujo ir pritaikyti bibliotekoje“ (I2), „Gyvybiškai būtinas“ (D2), „Jei nebendradarbiausi, nieko neturėsi <...> Tai yra dalyvavimas paslaugose, o ne iš jų kažką gauti“ (D1), „Mes teikiame jiems paslaugą, o jie dalyvauja mūsų veiklose“ (D4). Informantų nuomone bendradarbiaujama įvairiais tikslais: „Projektai, renginiai, kultūriniai produktai, vartojimas ir kūrimas“ (I6), „Bendradarbiaujame rašant projektus, juos įgyvendinant“ (D2), „Dalyvavimas bendrose veiklose“ (D1), „Veiklų, paslaugų kūrimas“ (D2), „<...>ieškom bendros naudos, tiek ir mums reikia jų, tiek jiems reikia mūsų“ (D4), „Bibliotekos visos veiklos sklaida“ (I4), „Dažniausiai būna vienas bendras tikslas, kuris ateina, padarai ir praeina“ (I2), „arba ilgalaikiai“ (I1), „Dažnai bendradarbiavimas numuša konkurenciją. Sakykim, ypatingai filialuose, yra kultūros centras, yra bendruomenė, biblioteka, ir visi dirbam su tais pačiais žmonėmis <...> ir nori nenori tampydami tą patį žmogų <...>, tampi konkurentu, bet, kai tu esi partneris, tarsi apsijungi, susibičiuliuoji ir tada tas tikslas tampa vienas, vientisas, vieningas. Skatina bendro tikslo turėjimą ir prigesina konkurenciją (I1). Taigi, bendradarbiavimas labai svarbus viešosioms bibliotekoms. Bendradarbiavimas suteikia naujų idėjų, didina bibliotekos veiklų lankytojų skaičių, mažina konkurenciją, rašant projektus ir įgyvendinant juos leidžia suvienyti jėgas ir išsikelti bendrus, vieningus tikslus.*

Viešosios bibliotekos bendradarbiauja su įvairiomis įstaigomis. Informantai pateikė pavyzdžių, kuriuos galima suskirstyti į kelias grupes:

- Švietimo įstaigos: *„Dažniausiai su mokyklomis, darželiais“ (D2), „Su švietimo įstaigomis bendradarbiaujame“ (I1).*
- Kultūros įstaigos: *„Esame renginių, bendrų veiklų turėję su kultūros centru, muziejumi“ (D3).*
- Socialinių paslaugų įstaigos: *„<...> bendradarbiaujam ir su Dienos veiklos centru, ir su Padvarių socialinių paslaugų centru, esam pas juos važiuavę, su Moterų informacijos ir mokymo centru <...> (I4), „su priklausomybių centru, neįgaliųjų draugijomis“ (D1).*
- Nevyriausybinių organizacijų: *„<...> su trečio amžiaus universitetu, asociacija, „Apskritas stalas“ (I4), „su Vilniaus kino festivalio Kino pavasaris organizatoriais, Nepatogus kinas“ (I6).*
- Savivaldybė: *„Bendradarbiaujame <...> su savivaldybės administracijos skyriais. Esame turėję bendrų renginių. Ne tik, kad mes erdves suteikiame, bet yra tekę ir įdirbio įdėti į tam tikrų skyrių veiklą (vidaus audito, juridinio, antikorupcijos tema esam darę ne vieną kartą renginį)“ (I2).*
- Policija, ugniagesiai: *„Su policija bendradarbiaujame, ugniagesiais“ (I2).*
- Verslo sektorius: *„Bendradarbiaujame su verslininkais“ (D2).*

Informantai džiaugėsi bendradarbiavimu tarp bibliotekų: *„nuoseklus bendradarbiavimas mūsų vyksta tarp rajonų, tiek su Palanga, tiek su Klaipėdos rajonu, tiek su Skuodu, tai jau tikrai. Kolegų lygmenyje“ (I4). Apie bendradarbiavimo patirtį su užsienio partneriais informantai pasakojo: „Norėjome išplėsti užsienio bendradarbiavimo patirtį, norėjome ir partnerių susirasti, bet ypatingai pakišo koją, tuo metu, kai pradėjome ieškoti partnerių, karantinas. Buvom susiradę ir iš Estijos, ir iš*

Latvijos specialistų, kurie turėjo atvykti ir į Lietuvą, mes analogiškai norėjome vykti pas juos. Iš Suomijos, Danijos turėjome, bet ilgalaikės partnerystės nepavyko užmegzti, dėl atgalinio ryšio nebuvimo. Pasirinkome netinkamą laiką. Kai pasikeis pandeminė situacija, bus įmanoma ryšius plėtoti. Jie reikalingi dėl gerųjų pavyzdžių pasikeitimo, pamatyti, kaip užsienyje specialistai gyvena, dirba“ (II). Informantų pateikti pavyzdžiai įrodo, kad viešosios bibliotekos bendradarbiauja su įvairių sektorių organizacijomis. Žinoma, darbo autorė pastebi, kad aktyviausias bendradarbiavimas vyksta su švietimo, kultūros, socialinės srities įstaigomis, nevyriausybinių sektoriaus organizacijomis.

Viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regionuose. Tikslinės grupės diskusijos dalyviai teigia, kad viešosios bibliotekos yra pajėgios prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo regione: *„Yra pajėgios bibliotekos labai, ir šalies mastu žiūrint. Infrastruktūra yra puiki, daug dėmesio skiriama priemonių atnaujinimui ir žmonių mokymų yra įvairiausių, tiek patys, tiek centralizuotai. Tai iš tiesų labai didelės galimybės (II), <...> Žiūrint laiko perspektyvoje pagal veiklų dinamiką pas mus vis tų naujovių atsiranda labai daug <...> netgi knygų išdavimas yra pasikeitęs, viskas yra automatizuota, pas mus visi procesai inovatyvūs ir vis tobulinami“ (I5). „Džiugina, kad ir nacionaliniuose kultūros pažangos dokumentuose bibliotekos atranda savo vietą, jos jau yra matomos, jom yra priskiriamas tam tikras vaidmuo, bet dar ne toks, koks turėtų būti ir dar ne visiškai politikai, kurie kuria pažangos programas, strategijas, dar neturi matymo, kokį indėlį bibliotekos ne tik gali padaryti, bet jau daro. Būtų sveikintina, kad truputėlį plačiau apibrėžtų strateginiuose dokumentuose bibliotekų veiklą ir pamatytų, kas yra daroma (I2). Viešųjų bibliotekų stiprybės – infrastruktūra, techninės galimybės, mokymai, formuojama vyriausybės politika, sugebėjimas tinkamai reaguoti į vykstančius pokyčius – įgalina viešąją biblioteką prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo.*

Bendruomenės verslumo skatinimas – vienas iš inovacijų politikos tikslų. Informantai pateikė viešosios bibliotekos veiklų, skatinančių gyventojų verslumą, pavyzdžių: *„Skatiname per inovacijas, skaitmeninio raštingumo mokymus. Šiais laikais reikia technologinių žinių“ (D2), „Dalyvavome projekte „Moterų verslumas“ (D5), „Vykdomė neformaliojo švietimo suaugusiųjų programą „Kretingos bendruomenės verslumo skatinimas“. Organizuojame mokymus, ko reikia ne tik pradedančiajam verslininkui, bet jau ir pradėjusiam verslą“ (I1), „Ugdant verslumą, žiūrime, kas tuo metu žmonėms yra svarbiausia, aktualiausia, nes temos labai greitai keičiasi“ (I3), „nuo pat pradžiamokslio iki reklamos internete kūrimo“ (I3), „verslumo skatinimo renginys būtų Kalėdinė mugė „Įkvėpk Kalėdos“. Mūsų tikslas joje suburti ne kažkokius tai verslą jau užmezgusius verslininkus amatininkus, bet būtent tuos, kurie darytų pirmąjį žingsnį <...> taip prasideda smulkusis verslas. Suteikiame nemokamą dalyvavimą, pasirūpiname auditorija, skatiname įsigyti rankų darbus<...> sudarome sąlygas startuoti (I3), „Turėjome praktikos su teisininkais, jie teikė nemokamas teisines paslaugas bibliotekoje. Tai buvo projektas: studentai norėjo per mus teikti konsultacijas nemokamai. Biblioteka buvo ta vieta, kur žmogus ateidavo ir nuotoliniu būdu bendraudavo. Bet nebuvo labai populiariu“ (D2). Darbo autorė pastebi, kad labiausiai bendruomenės verslumą viešosios bibliotekos skatina didindamos gyventojų skaitmeninį raštingumą bei organizuodamos įvairius mokymus verslumo tema. Taip pat viena iš galimybių skatinti gyventojų verslumą yra mugių organizavimas, suteikiant galimybę jose startuoti pradedantiesiems smulkiesiems verslininkams.*

Tikslinės grupės diskusijos dalyviai išvelgia šias problemas, trūkumus viešosiose bibliotekose įgyvendinant veiklas: *„Vietos, erdvės trūksta, infrastruktūra per siaura“ (D5), „Trūksta finansavimo.*

Jei ne Lietuvos kultūros tarybos projektai, būtų labai sudėtinga“ (D1), „Trūksta išreikšto poreikio, ko reikia bendruomenei, nes dažnai pačiam sugalvoti, vykdyti, <...> vienas pats užsisuki ir tai yra vieno ar kelių žmonių požiūris. O šiuo atveju, kai tau tiesiog pasakytų, ko reikia, būtų lengviau padaryti“ (I1), „Jei žmonės patys inicijuoja, jie daug labiau įsitraukia į bibliotekos vykdomas veiklas“ (I2), „<...> nuolatinį bibliotekos resursų atnaujinimą, būtent, technologinių resursų. Pvz. tuo momentu gautas iš LNB dronas buvo naujovė, bet šiai dienai jisai yra jau labai prastas... vyko pas mus renginys, ir nieks su juo nenori dirbti, nes jis yra klipata <...> (I1). „Moksleiviai atsineša geresnius <...> (I3), „<...> reikėtų, kad valstybė suprastų, kad mes turėtume būti vienu žingsniu priekyje <...>. Visada turime turėti kažką tokio, ko tikrai neįsigis bet kuris eilinis vartotojas“ (I4). Informantai pastebi problemų didinant viešųjų bibliotekų darbuotojų kompetencijas: „Gerosios patirties pasisėmimas iš užsienio šalių partnerių. Nebijoti išleisti savo specialistų į užsienį. Visada parveža informaciją, nuotraukų, pritaikome kažką savo darbe, žmogaus akiratis plečiasi, patirtis. Kompetencijos ugdymas per gerąją užsienio patirtį“ (I1), „Tokiems projektams dabar visai neskiria lėšų“ (I4), „Didžiulė problema dėl mūsų specialistų ruošimo. Neruošia ne Vilniaus universitetas, nei Klaipėdos <...>“ (I4), „Ateis kitų specialybių... bet reikia ir profesionalių bibliotekininkų“ (I1). Taip pat atkreipia dėmesį ir į darbo užmokesčio problemą: „Užtikrinimą normalių darbo sąlygų ir normalią konkurenciją darbo rinkoje“ (I1), „neturime svertų sulaukyti žmogų, turintį žinių ir kompetencijų – programuotojo nepritrauksi minimalia alga (I4). Taigi, didžiausios problemos viešosioms bibliotekoms vykdyti savo veiklas yra finansavimo trūkumas, bendruomenės iniciatyvos stoka, inovatyvių technologinių resursų atnaujinimas, profesionalių bibliotekininkų ruošimo programos nebuvimas, nekonkurencingas darbo užmokestis.

Diskutuojant apie pagalbą iš kitų institucijų, informantai tikisi palaikymo iš savivaldybės politikų „Turi būti stiprus palaikymas iš rajono savivaldos. Jei yra palaikymas iš jų, gali viską pasiekti ir viską daryti“ (I2), taip pat geranoriško partnerių bendradarbiavimo „Sutelkimas, reklama per partnerius, paskatinimas, auditorijos surinkimas, pagalba, paslaugų pristatymo“ (I1). Taip pat ypač stipri paskata būtų „Politika turėtų būti labiau suformuota, Programa turėtų būti <...> regionų politikoje turėtų būti. Jei nėra nacionaliniu mastu, tai nėra ir regione (D2). Viešųjų bibliotekų veiklai labai įtakos turi vietinės savivaldybės politikų požiūris į biblioteką ir jų moralinis bei finansinis palaikymas. Taip pat darbo autorė pastebi, kad viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką sustiprintų viešosios bibliotekos įtraukimas į inovacijų sklaidą skatinančią programą.

Apibendrinant tikslinės grupės diskusiją dalyviai pateikė, kaip jie suvokia viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione: „Įgyvendintoja, vykdomė veiklas, skatinančias inovacijas“ (D2), „<...> esame vedliai, pirmieji inovatyvių idėjų generatoriai“ (D4), „Žvalgybininkai, stebim aplinką, ko reikia, išsigrūdinam veiklas, kad būtų įdomu, inovatyvu <...>“ (D2), „<...> tarpininko pozicija – išgirstame žmogaus poziciją, galime valdžiai ją išsakyti, ko reikėtų <...> išbandai su žmogum, ir pasakai veikia ar neveikia“ (I6), „Iniciatorė, idėjų skleidėja, nešėja, lakmuso popierėlis, ar veikia ir kaip veikia inovacijų politika (I1), „Inovacijų politikos įgyvendinimo vienas iš vykdytojų <...> savo kompetencijų ribose esame įgyvendintojai“ (I1), „Inovacijų generatorė – generuojame inovatyvias idėjas, skatinančias kūrybiškos bendruomenės ugdymą“ (D1), „Iniciatorė – teikdamos įdomias, patrauklias savo paslaugas, inicijuojame gyventojus ateiti į biblioteką ir pajusti laiko pulsą, susipažinti su inovatyviomis idėjomis, praplėsti savo akiratį“ (D3), „Indikatorė – aktyviai bendraudami su bendruomene, žinome, kas ją domina, ko jai reikia, reaguojame į

visuomeninius pokyčius ir patys keičiamės“ (13). Informantų išvelgti viešosios bibliotekos vaidmenys įgyvendinant inovacijų politiką pateikiami 3.2.1 paveiksle:

3.2.1 pav. Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką
Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis informantų teiginiais

Kaip matoma, informantai išvelgia įvairių viešosios bibliotekos vaidmenų įgyvendinant inovacijų politiką. Darbo autorė pastebi, kad labai svarbūs yra inovacijų skleidėjos, nešėjos, tarpininko ir žvalgybininkės vaidmenys. Atlikdama šiuos vaidmenis viešoji biblioteka skleidžia inovacijas savo bendruomenėse, tarpinkauja su jomis ir identifikavusios bendruomenės poreikius, stengiasi juos patenkinti.

Atlikta tikslinės grupės diskusijos tyrimo analizė leido patvirtinti teorinėje dalyje pateiktas išvagas, atskleidė viešosios bibliotekos veiklas, vykdomas įgyvendinant inovacijų politiką, tačiau siekiant dar labiau pagilinti žinias ir patvirtinti išvagas sekančiame poskyryje atliekamas pusiau struktūruoto ekspertų interviu tyrimo analizė.

3.3. Ekspertų nuomonės apie viešųjų bibliotekų vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione tyrimo rezultatai

Pusiau struktūruoto interviu metodo pagalba buvo siekta išsiaiškinti, koks yra viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione, kokios yra viešosios bibliotekos galimybės bei veiklos įgyvendinant inovacijų politiką bei kokias viešosios bibliotekos veiklos kryptis įgyvendinant inovacijų politiką ekspertai numato ateityje.

Apklausti 5 ekspertai, kurie atitiko kriterijus:

1. Ekspertas priklauso nacionalinio / apskrities lygmens institucijai / organizacijai.
2. Ekspertas atlieka veiklas, susijusias su viešųjų bibliotekų veiklų plėtra ir inovacijomis nacionaliniu / apskrities mastu;
3. Ekspertas šioje srityje turi turėti ne mažesnę kaip penkerių metų patirtį.

Atlikus pusiau struktūruoto interviu tyrimus, pagal ekspertų pateiktus demografinius duomenis pastebima, kad ekspertai priklauso įvairaus amžiaus grupėms bei turi įvairią patirtį viešųjų bibliotekų, jas vienijančių asociacijų, draugijų ir inovacijų srityse. Ekspertų amžius svyruoja nuo 36 m. iki 61 m. (amžiaus vidurkis – 48 m.). Patirtis srityje svyruoja nuo 9 m. iki 37 m. (patirties vidurkis – 24 m.).

Inovacijų politikos ir viešųjų bibliotekų veiklų sankirta. Pirmuoju klausimų bloku siekta išsiaiškinti, kaip viešosios bibliotekos prisideda įgyvendinant inovacijų politiką.

Visų pirma ekspertai atkreipė dėmesį į inovacijų reikšmę viešosioms bibliotekoms (ir kitoms viešojo sektoriaus organizacijoms) bei kokiose viešosios bibliotekos veiklos srityse inovacijos taikomos ir įgyvendinama inovacijų politika: „*Inovacijos šiuo metu kintančioje visuomenėje yra labai svarbus apibrėžimas, nes visuomenė auga, modernios technologijos lemia jos poreikius <...> norint išlikti įstaigai rinkoje ar visuomenėje, kad į ją eitu, kad ją pripažintų, vis tikrai be inovacijų niekur nepabėgsime ir turime su jomis gyventi ir įvairiuose sektoriuose jos privalomai turi būti*“ (E1); „*Iš esmės inovacijos yra labai platus reiškinys ir inovacijos gali būti taikomos tiek ir organizacijos vadybos klausimuose, tiek ir paslaugų kūrimo srityje, tiek ir technologijų diegimo organizacijoje. Viešoji biblioteka yra organizacija, tam tikra struktūra, kurios veikimui reikalingos inovacijos ir dalyvavimas inovacijų politikoje*“ (E2); „*Inovacijų politika ir jos įgyvendinimas yra viena iš viešųjų bibliotekų veiklos krypčių ir įgyvendinama įvairiomis sritimis: tiek per bibliotekų indėlį į mokymosi visą gyvenimą veiklas, į informacines paslaugas, į gyventojų švietimą, į technologijų sklaidą ir panašiai*“ (E3).

Ekspertai teigia, kad viešosios bibliotekos turi didžiules galimybes prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo, nes „*<...>realiai žiūrint, žinių prasme ir čia gal miestuose net mažiau, regionuose daugiau, jos yra priekyje. Bet kuriuo atveju visi informacijos šaltiniai bibliotekose yra vieni iš pirmųjų*“ (E5) ir „*<...>strateginę bibliotekų misiją atitinka 100 proc.<...>*“ (E2). Analizuojant ekspertų atsakymus, kokios yra viešųjų bibliotekų galimybės skatinant bendruomenių inovatyvumą, buvo išskirtos kategorijos ir subkategorijos, įgalinančios viešąsias bibliotekas stiprinti, ugdyti savo bendruomenių narių inovatyvumą (žr. 3.3.1 lent.):

3.3.1 lentelė

Viešųjų bibliotekų galimybės bendruomenių inovatyvumo skatinimui

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Viešųjų bibliotekų infrastruktūra	Pakankama infrastruktūra ir tinklas inovacijoms skatinti	<i>Bibliotekos turėdamos išplėtotą infrastuktūrą turėtų prisidėti prie bendruomenių inovatyvumo skatinimo (E4). Bibliotekų išplėtotas tinklas Lietuvoje – bibliotekų stiprybė ir mes tuo didžiujamės. <...> jos gali pasiekti įvairiomis paslaugomis kiekvieną nutolusį regioną (E1).</i>
Viešųjų bibliotekų strateginiai tikslai, skatinantys bendruomenių inovatyvumą	Strateginių krypčių atitikimas inovacijų politikai	<i>Bibliotekų strateginėse veiklos kryptyse 2016–2022 metams yra numatytos bibliotekų veiklos kryptys, kuriose minima ir inovacijų politika, ir bibliotekų veiklos mokymosi visą gyvenimą srityje, visuomenės socialinei ekonominei gerovei, didinant visuomenės socialinę ekonominę gerovę ir taip pat jų funkcijas stiprinant žinių ir intelektinį potencialą (E3).</i>
	Socialinės vertės kūrimo skatinimas	<i><...>telkti bendruomenę ir suteikti joms įrankius, tam tikras galimybes, kurti visuomenėje vertes. <...> bibliotekos kuria tam tikras socialines vertes (E2).</i>
	Vidinės misijos ir inovacijų politikos veiklų derinimas	<i><...> biblioteka turi būti atvira, skatinti žinių visuomenės kūrimą, formuoti visuomenės viso gyvenimo mokymasi, formuoti mokymosi aplinką ir užtikrinti teisę į informaciją, į raiškos ir kūrybos laisvę. Suteikti kiekvienam žmogui ir bendruomenės nariui naudotis informaciniais išteklių ir įvairiomis inovatyviomis paslaugomis. <...> plėtoti modernaus, informacijos, mokymų ir laisvalaikio centro veiklas ir formuoti teigiamą bibliotekos įvaizdį, tai susipina su inovacijų kūrimu įstaigoje ir tuo pačiu susipina su bendruomenės inovatyvumu (E1).</i>

		<i><...> su tais pagrindiniais dalykais, su kuriais biblioteka visada dirbo, tai turiu minty- leidiniai ir priemonės, kuriuos gali panaudoti tų leidinių skaitymui, naudojimui ir panašiai, tai biblioteka turi pilnu tempu tai išnaudoti ir kuo įvairiau, tuo geriau. Tuo ji geriau vykdys savo misiją- sklaidos, kuri yra labai svarbus dalykas, nes tiesiogine prasme arba ir visuomenės, ir įstatymo prasme nuleistos tokios misijos regionuose turbūt būtų sunku surasti tokią dar vieną instituciją ar organizaciją, kuri turi tokią misiją (E5).</i>
Valstybės politika	Viešųjų bibliotekų įsitraukimas į vyriausybės politikos įgyvendinimą	<i>Bibliotekos turi galimybes prisidėti ir per programines nuostatas, žiūrint pačią bibliotekų struktūrą ir pavaldumą, nes jos įgyvendina vyriausybės politiką, ministerijų ir savivaldos lygmens politiką, kuri koreliuoja su inovacijų politikos įgyvendinimu (E3). Lietuvos bibliotekos visą laiką įtraukiamos į inovacijų politikos įgyvendinimą (E5).</i>
Inovatyvios technologijos viešosiose bibliotekose	Viešųjų bibliotekų lyderiavimas įsigyjant inovatyvias technologijas	<i><...> bibliotekos technine prasme ganėtinai anksti įgyja technines ir technologines naujoves, kurias gali naudoti savo darbe ir kurios yra šaltinis inovatyviems dalykams (E5). Bibliotekos turėtų įsitraukti į inovacijų politikos įgyvendinimą, nes jos disponuoja priemonėmis ir šaltiniais, ir yra pirmos arba vienos iš pirmųjų, kurie tuos dalykus turi ir gauna (E5).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Viešųjų bibliotekų infrastruktūra, bibliotekų strateginiai tikslai, suformuota valstybės politika bei inovatyvių technologijų įsigijimas suteikia tinkamas galimybes bibliotekoms prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo.

Dalyvavimo kultūra. Teorinėje dalyje, analizuojant mokslinę literatūrą, išsiaiškinta, kad viešosios bibliotekos atlieka svarbų vaidmenį, skatindamos **dalyvavimo kultūrą**. Antruoju klausimų bloku siekta išsiaiškinti, kokiais būdais viešosios bibliotekos prisideda prie dalyvavimo kultūros skatinimo, ar yra tokios veiklos skirtumų tarp didžiųjų miestų ir mažesnių miestelių, atokesnių regionų ir kas galėtų paskatinti regionų viešąsias bibliotekas labiau prisidėti prie dalyvavimo kultūros.

Visi ekspertai vieningai patvirtino teorines išvargas ir pritarė, kad „Kiekviena biblioteka Lietuvoje yra dalyvaujamasis kultūros dalis <...> viešosios bibliotekos yra dalyvavimo kultūros, jei ne pradininkės, tai skatintojos tikrai <...>“ (E2), „Bibliotekos prisideda visa savo veikla. Tai, ką ji veikia kurdamas naujas paslaugas ir bendradarbiaudama, bendraudama su įvairiomis kitomis institucijomis <...> dalyvavimas prisideda prie dalyvavimo kultūros kūrimo ir puoselėjimo“ (E1).

Analizuojant ekspertų atsakymus apie tai, kokiais būdais viešosios bibliotekos skatina dalyvavimo kultūrą, buvo išskirtos pagrindinės kategorijos, kurios parodo viešųjų bibliotekų veiklų kryptis, skatinančias įsitraukimą į dalyvavimo kultūrą (žr. 3.3.2 lent.):

3.3.2 lentelė

Dalyvavimo kultūros skatinimo kryptys

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Dalyvavimo kultūros skatinimas	Viešųjų bibliotekų veikla, skatinanti dalyvavimo kultūrą	<i>Bibliotekos <...> realizuoja ganėtinai sėkmingai, daug dėmesio skiriama paslaugų tobulinimui, tai dalyvavimo kultūros įgalinimas labai aktualus dėl to, kad bibliotekose diegiame savitarnos sistemas, tam tikrus savitarnos modelius (E2).</i>
	Įvairių dalyvavimo formatų įveiklinimas	<i><...> per įvairias veiklas, per įvairius renginius, mokymus ir panašiai. (E3). <...> turim galimybę vien per fondų panaudą sukurti dalyvaujamumo efektą (E2).</i>
Bendruomenės įtraukimas	Bendruomenės įtraukimo į viešųjų	<i><...> darbas su bendruomenėmis, kuriose jos veikia ir bendruomenių narių įtraukimas ir telkimas. <...> Per šias veiklas skatinama</i>

	bibliotekų veiklas didinimas	<i>dalyvavimo kultūra, bendruomenės įtraukimas, įvairių socialinių grupių įtraukimas, atskirtį patiriančių socialinių grupių įtraukimas. (E3). Veiklas kuriant, vykdant, labai svarbus vartotojų įtraukimas ir jų dalyvavimas jose (E1).</i>
	Bendradarbiavimo su bendruomene kultūros palaikymas	<i><...> bendravimas ir bendradarbiavimas ir dalijimasis žiniomis, bendruomenės idėjų surinkimas yra labai svarbus (E1).</i>
Bendruomenės poreikių tenkinimas	Viešųjų bibliotekų veiklų pobūdis atsižvelgiant į bendruomenės poreikius	<i><...> bibliotekų sistema, bendras valstybės gėris dalinamas visuomenės nariams pagal jų poreikius atitinka dalyvaujamumą (E2). Norint kurti naujas paslaugas, turime žinoti vartotojų poreikius. Jeigu nežinosime, nesukursime paslaugų, atliepančių jų poreikius ir jie nedalyvaus (E1) Bibliotekininkai, turėdami ryšį su bendruomene, žino poreikius pagal įvairias amžiaus grupes <...> (E4).</i>
	Erdvės bendruomenei pasiūlymas	<i><...> bibliotekų erdvės yra skirtos bendruomenės nariams ir jie gali čia kurti patys savo veiklas, įgyvendinti savo kultūrines iniciatyvas (E2).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Ekspertų atsakymai parodo, kad viešųjų bibliotekų veikla skatinant dalyvavimo kultūrą labai svarbi ir kad viešosios bibliotekos dalyvavimo kultūrą skatina visa savo veikla. Ypač atkreipiamas dėmesys į bendruomenės įtraukimą ir į jos poreikių tenkinimą – svarbias viešųjų bibliotekų veiklos kryptis, padedančias formuoti įtraukios bibliotekos vaidmenį bendruomenėje, kurioje ji veikia ir leidžia bibliotekai „<...> *buriant bendruomenę ir bendrai sprendžiant įvairius klausimus, kad tie susibūrimai būtų produktyvūs, kurti tam tikrą vertę visiems ten dalyvaujantiems <...> visą laiką vertinga yra bibliotekose dėl to, kai jos suburia bendruomenę, tai vyksta intensyvūs žinių mainai ir dalybos tarp bendruomenės narių“ (E5); „dalyvavimo kultūra – kompleksas, bibliotekos bendravimas su bendruomene ir dalijimasis žiniomis, ir bendradarbiavimas, ir partnerystės“ (E1).*

Ekspertai išskyrė keletą gerųjų dalyvavimo kultūros pavyzdžių Lietuvoje ir užsienyje (žr. 3.3.3 lent.):

3.3.3 lentelė

Dalyvavimo kultūros pavyzdžiai

Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Projektas „Prisijungusi Lietuva“	<i><...> projekto tikslas buvo sutelkti bendruomenes, įkurti e-skautų tinklą, kurie būtų kaip bendruomenės atstovai, kurie mokytų gyventojus, įgalintų bendruomenes, tobulinant jų skaitmeninio raštingumo kompetencijas, mokant susikurti tinklalapius, įveikinti juos. Ši iniciatyva, pasklidusi po visą Lietuvą, prisidėjo prie bendruomenės telkimo ir įgalinimo (E3).</i>
LNB „Pasidaryk pats“ erdvė	<i><...> sudarytos sąlygos žmonėms atvykti ir organizuoti, kurti tai, ką jie patys nori (E2).</i>
Atviri jaunimo centrai, senjorų klubai	<i>Bibliotekose esantys atviri jaunimo centrai, senjorų klubai, kur eina, tariasi, kalbasi, kaip čia ką pagerinti, kokias paslaugas sukurti (E1).</i>
Užsienio šalių bibliotekų patirtis	<i>Amerikos bibliotekų pavyzdys, kai įkuriamos vadinamosios Living Labs erdvės, kur žmonės tiesiog ateina, gali susikurti kažką, išbandyti naujas technologijas bibliotekoje arba Norvegijos pavyzdys, kai bibliotekos yra tarsi tarpinis variantas tarp bibliotekos ir kultūros centro, kur žmonės telkiasi, kur dirba visą parą. Tam tikros veiklos pagrįstos savanorystės principu, kadangi visą parą reikia palaikyti veikiančią biblioteką (E3). Iš Skandinavijos šalių, turime puikių pavyzdžių, kaip Oodi (Helsinkio) biblioteka, kurioje bendruomenių veikla sudaro didžiąją dalį kultūrinės veiklos bibliotekoje. Danijos Herning'o, Danijos Aarhus bibliotekos (E2).</i>
Savanorystė	<i>Norėčiau akcentuoti savanorystę. Būtent savanorių įsitraukimą į mūsų paslaugas. Užsienio šalių bibliotekose labai aktualu savanorių dalyvavimas ir mums galbūt reikia iš šito</i>

	<p><i>pasimokyti. Kad jaunimas tenai savanoriuoja, tai taip. Bet kaip įtraukti senjorus į savanorystę (E1).</i></p> <p><i><...> skatinama ir senjorų savanorystė, ir jaunimo savanorystė. Telkiamos skirtingo amžiaus grupės skirtingoms veikloms (E3).</i></p>
--	---

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Ekspertai ypač atkreipia dėmesį į savanorystę viešosiose bibliotekose, kuri labai paskatintų dalyvavimo kultūros bendruomenėje vystymąsi. Savanoriavimas, įsitraukimas į bibliotekos veiklas sustiprina dalyvavimo kultūrą, formuoja bendrystės ryšius, leidžia išsakyti bendruomenės lūkečius, ko ji tikisi iš bibliotekos, ir tada biblioteka gali, atsižvelgama į savo galimybes, bendruomenės poreikius patenkinti.

Kalbant su ekspertais apie dalyvavimo kultūros veiklų masto skirtumus tarp didelių miestų ir atokesnių regionų, ekspertai įžvelgia, kad didesniuose miestuose tokių veiklų yra daugiau: „<...> didesniuose miestuose tokių iniciatyvų yra daugiau, jeigu žiūrėti į pačių bibliotekų iniciatyvas (ne iš LNB), bet pačių bibliotekų inicijuotas <...> tendencijos bendros: mieste yra daugiau visko“ (E3), tačiau ekspertai pažymi ypatingą bibliotekų regionuose reikšmę, nes „<...> jos pridėtinė vertė yra didesnė, dėl to, kad pasirinkimai yra mažesni <...>. Regione biblioteka liko vienintelė tokia įstaiga, kuri nemokamai teikia paslaugą, kur tu gali ateiti arba sužinoti. Tokių įstaigų beveik nėra. Santykinė pridėtinė vertė regiono bibliotekos yra daug svarbesnė“ (E5); „<...> atokiuose regionuose bendruomenių sutelkimo ir sudarymo sąlygų dalyvauti kultūroje bibliotekose yra daug svarbesnė, daug reikšmingesnė misija, svarbesnė visa veikla“ (E2). Ekspertai taip pat akcentuoja „<...> atokesnių vietovių privalumą – artimesnius bendruomeninius ryšius“ (E4); „Žmonės yra labiau sutelktesni, vienas kitą geriau pažįsta <...>“ (E2); „<...> bendravimas mažesniuose miesteliuose, mažesniuose kaimuose glaudesnis su bendruomene, ir tas jų įtraukimas į dalyvavimą kultūroje ir į savo veiklas yra žymiai glaudesnis, nes bibliotekos kaimuose yra socialinės, kultūrinės bendruomenių įstaigos, kur žmonės ateina ir jiems reikia kaip ir psichologinės pagalbos: jie ateina išsišnekėti, ryšys bibliotekos su bendruomene yra žymiai glaudesnis“ (E1). Taigi, ekspertai atskleidžia viešosios bibliotekos vertę regione, nes ji yra vos ne vienintelė įstaiga, suteikianti galimybę visiems įsitraukti į bibliotekose vykdomas veiklas, taip pat įvardija didžiulį regionuose gyvenančių žmonių išskirtinumą – artimus bendruomeninius ryšius, leidžiančius viešajai bibliotekai aktyviai puoselėti dalyvavimo kultūrą.

Ekspertai įžvelgia, kad bibliotekų veiklos „<...> labai priklauso nuo pačios bibliotekos, nuo jos santykio su savo bendruomenėmis <...> nuo bibliotekos aktyvumo, nuo jos požiūrio ir poreikių žinojimo, žinojimo, ko reikia bendruomenei“ (E1); „<...> priklauso nuo bendruomenės, kurioje veikia biblioteka, nuo regiono, nuo kiek žmonių gali susitelkti, koks bendruomenės aktyvas, koks bibliotekų tinklo pasiskirstymas, tankumas, kokioje vietoje yra biblioteka (miestelis ar kaimelis), nes tai labai susiję, kiek gyventojų gali pritraukti; nuo bibliotekos prieinamumo (pvz. aukštai, sunkiai prieinami pastatai ir pan., patalpos senos; kai kurios labai modernios, virtusios bendruomenės centrais. <...> Labai priklauso nuo bibliotekos darbuotojų: vieni filialai labai aktyvūs, o kiti ne. Priklauso nuo darbuotojų motyvacijos ir asmeninės lyderystės“ (E3). Kaip matoma iš ekspertų įžvalgų, viešųjų bibliotekų veiklos priklauso nuo žmogiškojo kapitalo savybių (tiek darbuotojų, tiek bendruomenės gyventojų aktyvumo, požiūrio, motyvacijos), taip pat labai svarbu bibliotekų infrastruktūra, jos prieinamumas.

Siekiant skatinti regionų viešąsias bibliotekas labiau prisidėti prie dalyvavimo kultūros ekspertai įžvelgia šias kryptis (žr. 3.3.4 lent.):

Regionų viešųjų bibliotekų įsitraukimo į dalyvavimo kultūrą skatinimo kryptys

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Suformuota vyriausybės programa	Vyriausybės programa, užtikrinanti viešųjų bibliotekų veiklų, skirtų dalyvavimo kultūros skatinimui, finansavimą	<i>Turi būti sisteminga programa, kuri leistų tas pačias priemones ir veiklas tiekti skirtingose vietose vienodas <...> Tolygios kultūros trūksta dėl tolygaus finansavimo stokos. Iš esmės, jeigu viena biblioteka gali pasikviesti rašytoją, o kita negali dėl finansinių priežasčių. Kaip mes galime užtikrinti tolygų dalyvavimą kultūroje? Jeigu būtų tokios programos, kurios leistų tolygiai padengusi visos šalies bibliotekas įgyvendinti visur vienodas veiklas, tai ir daugiau įsitraukimo būtų (E2). Viską apsprendžia finansavimas. Turi būti didinamas finansavimas (E1). <...>kasdieninei veiklai, ypač kai bibliotekos neturi galimybių užsidirbti, finansinės paramos trūksta (E5).</i>
Apskritis viešųjų bibliotekų gerosios patirties sklaida regiono bibliotekoms	Apskritis viešųjų bibliotekų metodinio konsultavimo didinimas	<i>Iniciatyva turėtų ateiti ir iš apskrities bibliotekos. Matyčiau galimybę per bendradarbiavimą savivaldybių viešosioms bibliotekoms su apskrities bibliotekomis, nes jos gali perduoti savo gerą patirtį, tobulinti kompetencijas bibliotekų darbuotojų ir tikrai įgalinti regionuose veikiančias bibliotekas atliktamos savo funkciją: nes viena iš apskrities bibliotekos funkcijų ir yra darbas su regiono bibliotekomis, jų stiprinimas, jų telkimas, jų įgalinimas (E3).</i>
Darbuotojų kvalifikacijos kėlimas	Bibliotekos darbuotojų kompetencijų stiprinimas	<i>Labai svarbu kelti bibliotekininkų kvalifikaciją ir jiems aiškinti, kodėl dalyvavimas kultūroje yra svarbus (E2).</i>
Jaunų specialistų įdarbinimas	Profesionalių bibliotekininkų specialybės atgaivinimas	<i><...>kalbant apie bibliotekininkų specialybę, tai čia didelė problema, nes jau daug metų VU neberuošiama bibliotekininko specialybė. Kiek žinau, Šiaulių kolegijoje dar yra. Žvelgiant į ateitį, tai čia jau reikia spręsti valstybiniu mastu. Reikia plėtoti diskusiją dėl šios specialybės atgaivinimo ar skatinti jaunimo motyvavimą rinktis šią specialybę (E1).</i>
	Įvairių specialybių jaunų darbuotojų pritraukimas	<i><...> didelė paskata bibliotekoms būtų jaunų specialistų atėjimas į bibliotekas, nes jų požiūris yra kitas, šiuolaikiškas, modernesnis, ir naujų idėjų atsirastų ir dar labiau paskatintų dalyvavimą. Biblioteka yra daugiakultūrinė, daugiafunkcė įstaiga. Šiuo metu bibliotekoje reikia ne vien tik bibliotekininkų, reikia įvairių specialybių atstovų (pvz. garso ir vaizdo įrašų studija yra, tam reikia atitinkamo specialisto; atvirame jaunimo centre būtina turi dirbti socialinis pedagogas - tai jau visai kitos krypties išsilavinimas). Todėl aš manau, kad į bibliotekas turėtų ateiti įvairių specialybių jauni specialistai. (E1).</i>
Technologinių inovacijų plėtra	Technologinių inovacijų įsigijimo galimybių didinimas	<i><...> įvairias naujas priemones, kurios atsiranda, jos pradeda diegtis pas save (kaip pvz. 3 D spausdintuvai). Kartais keistai skamba, kam bibliotekoms reikia pirkti tokius daiktus. Bet bibliotekos, kurios galvoja, kad jos nori burti tokių bendruomenę, kuri ateity, matytų, keistųsi, galvotų, kurtų, norėtų kažką daryti, tai jos tą daro. Tai žiūrint iš tos pusės, reikia technologinių inovacijų, kurios dar atsirastų ateityje <...> (E5).</i>
Bendravimo su bendruomenėmis skatinimas	Aktyvesnis bendruomenės įtraukimas	<i><...> per aktyvesnį bendradarbiavimą su tomis bendruomenėmis, su kuriomis veikia, per jų narių įtraukimą, telkimą (E3).</i>
	Veiklos formų įvairinimas	<i><...> išnaudoti visas formas: mišrias, ir gyvojo bendravimo ir susibūrimo, tiek nuotolinio bendravimo ir susibūrimo ir dalyvavimo vienokiuose ar kitokiuose renginiuose, klausimuose, žinių dalinimosi <...> (E5).</i>
Gerosios patirties viešinimas nacionaliniu mastu	Gerųjų dalyvavimo kultūros pavyzdžių sklaidos skatinimas	<i><...> geriausių patirčių viešinimu ir reitingavimu (E4).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Taigi, ekspertų nuomone, viešųjų bibliotekų įsitraukimą į dalyvavimo kultūrą labiausiai skatintų suformuota vyriausybės programa, apskrities viešųjų bibliotekų gerosios patirties sklaida, bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos kėlimas ir profesionalių bibliotekininkų rengimas, kitų specialybių jaunų darbuotojų įdarbinimas, technologinių inovacijų plėtra, pačių bibliotekų bendravimo su bendruomenėmis skatinimas bei gerosios patirties viešinimas nacionaliniu mastu. Visos šios viešųjų bibliotekų veiklos kryptys leistų bibliotekoms labiau įtraukti bendruomenes į savo veiklas, skatintų bendrauti ir bendradarbiauti, dalytis žiniomis – plėstų dalyvavimo kultūrą.

Kūrėjų erdvės. Šiuo klausimų bloku siekta išsiaiškinti, ar populiarios kūrėjų erdvės Lietuvos viešosiose bibliotekose, ar patenkinamas tokių erdvių poreikis bibliotekose ir ar yra skirtumų (erdvių įkūrimo / palaikymo / naudojimosi) tarp didžiųjų miestų ir regionų.

Ekspertai teigia, kad „*tokių veiklų šiandieniniame pasaulyje bibliotekoje reikia, nes tai yra dar vienas būdas patraukti dėmesį ir pritraukti vartotojus*“ (E5); „*<...> kūrėjų erdvės*“, „*pasidaryk pats*“ kultūra yra labai aktualu bibliotekose <...>. *Kūrėjų erdvės labai populiari ir dar populiareja. Aš manau, ta biblioteka, kuri renovuojasi, be kūrėjų erdvės neapsieina. Tos, kurios anksčiau renovuotos, irgi kuria, ieško erdvių. Manau, kad bibliotekose, jei dar nėra sukurtos, tai privalės būti sukurtos <...>*“ (E1) ir kad tai yra „*<...> erdvės, kuriose gimsta mintys, įgyjamos žinios, dalis įgūdžių <...> Aš žiūriu daugiau bibliotekos misijos prasme, kad tai yra išjudinti, supažindinti ir eik į gyvenimą. Ir ten, jeigu nori, realizuok*“ (E5). Kaip matoma iš ekspertų atsakymų, kūrėjų erdvės atitinka bibliotekų misiją skleisti žinias, skatinti kūrybiškumą ir yra populiarios, įtraukia bendruomenę, randa savo vartotojus.

Ekspertai įžvelgia problemas, su kuriomis susiduria viešosios bibliotekos kurdamos / palaikydamos / naudodamos kūrėjų erdves (žr. 3.3.5 lent.):

3.3.5 lentelė

Problemos, kylančios viešosioms bibliotekoms kuriant / palaikant / naudojant / kūrėjų erdves

Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Erdvių trūkumas	<i>Problema yra didžiulė tokia, kad bibliotekos, ypač mažesnėse vietovėse, neturi erdvių. Reikia sutvarkyti visą infrastruktūrą taip, kad tilptų „Pasidaryk pats“ erdvė. Joms reikia ganėtinai daug vietos (E2).</i>
Darbuotojų kompetencijų trūkumas	<i><...> bibliotekos kartais gauna įrangos, kurios nesugeba panaudoti <...> neturi žmonių, kurie galėtų bendruomenę sutelkti ir parodyti kaip tą daryti. <...> neužtenka įrangą atvežti ir ją padėti. Turi būti suvokimas, kam to reikia. Turi būti sugebėjimas tą įrangą pateikti, pristatyti. Turi būti žmonės, kurie tą gali (E2). <i>Kompetencijų trūksta, mūsų specialistai nėra pasiruošę dirbti su inovatyvia įranga (E1).</i></i>
Mažos naujų specialistų pritraukimo galimybės regione	<i>Kaip pritraukti naujų specialistų atėjimą? Regione labai jaučia šią problemą. Didžiųjų miestų bibliotekos turi didesnę pasirinkimą specialistų, bet regionuose jų labai trūksta. Pritraukiant jaunus naujus specialistus gal reikia socialinių garantijų daugiau, reikia šią problemą spręsti (E1). <i>Atviras klausimas, kaip pritraukti jaunus specialistus, ypač į regionus. Mieste dar yra specialistų <...>. O regionuose su darbuotojais yra sudėtinga, tai yra problema, visą laiką įvardijama (E3).</i></i>
Viešinimo stoka	<i>Erdvė bus reikalinga jeigu apie ją bus žinoma, jeigu bus papildomų paslaugų. Vien tokios erdvės įrengimas papildomos pridėtinės vertės nesukurs (E4). <i>Reikia daug pastangų, kad ateitų, naudotųsi tomis erdvėmis. Reikia didelį įdirbį padaryti <...>. Reikia reklamą daryti, reikia įvairius renginius organizuoti, kad sukviesti, kad atrastų, pamatytų ir naudotųsi (E1).</i></i>
Nepakankama kūrėjų erdvių panauda	<i>Kiek tai veikia dabar, tai priklauso nuo bibliotekos. Nes kitos tai tikrai aktyviai išnaudojo: renkasi mokiniai, vedamos edukacijos, ir patys ateina moksleiviai. Kitos kažkiek mažiau. Žinoma, šioms veikloms sutrukdė prasidėjusi pandemija dėl Covid-19, nes panašiu laiku prasidėjo projektas ir pandemija (E3).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Darbuotojų kompetencijos trūkumo problemos sprendimui ekspertai siūlo, kad darbuotojai pastoviai turi kelti kvalifikaciją: „Nuolatinis mokymas mūsų darbuotojų, naujų specialistų atėjimas į bibliotekas yra būtinas. Mokyti visada mums reikia“ (E1) arba „Galima ir kooperuotis, ir bendradarbiauti įgyvendinant tas veiklas. Kaip pvz. apskrities biblioteka sulaukusi konsultacijų metodinių dėl „Pasidaryk pats“ įrangos (dronų, lego konstruktorių, 3 D spausdintuvų...). Mes darėme online seminarus bendruomenėms. Žmonės, atėjo į savo biblioteką, jie turėjo prieš save įrangą (pvz. lego konstruktorius) ir tada mūsų metodikas online edukavo, kaip naudotis ta įranga. Mokymai vyko ne vietoje, bet nuotoliniu būdu“ (E2). Taigi, pagrindinės kryptys, padedančios spręsti darbuotojų kompetencijos trūkumo problemą yra darbuotojų nuolatinis mokymasis, taip pat ekspertai išvelgia galimybę kooperuotis, bendradarbiauti su kitų bibliotekų ar kitų sričių specialistais. Ekspertai atskleidžia aktualią jaunų naujų specialistų pritraukimo į regionus problemą ir teigia, kad tai reikėtų spręsti nacionaliniu politiniu lygiu.

Tikėtina, kad ekspertų pastebėta problema – nepakankama kūrėjų erdvių panauda – susijusi su viešinimo stoka. Kaip ekspertai ir pastebi, neužtenka įkurti kūrėjų erdvę, įsigyti įrangą, tačiau reikia turėti ir kompetentingų darbuotojų, gebančių dirbti su išmaniosiomis technologijomis bei viešinti kūrėjų erdvėse organizuojamas veiklas.

Kalbant apie regionus, pasak ekspertų, kūrėjų erdvės „Regionuose labiau negu miestuose reikalingos dėl to, kad pasirinkimas miestuose yra didesnis ir finansiniai ištekliai miestuose yra didesni. Regionuose tai yra svarbiau. Tai gali kai kam būti vienintelė vieta, kur tu gali kažką pažinti tokio ir ateiti pamatyti“ (E5); „<...> vienareikšmiškai taip, tokios erdvės reikalingos regiono žmonėms“ (E1); „Tokios erdvės būtinos regionų žmonėms, tokios erdvės turi būti įrengtos. Bet jos turi būti įrengtos logiškai, sąmoningai, apgalvotos, turi būti parengtos tam tikros tinkamos vietos“ (E2). Didžiuosiuose miestuose pastebima tendencija, kad „<...> mokyklos steigia pačios mažas Steam laboratorijas ir kūrėjų erdvių populiarumas bibliotekose mažėja“ (E3). Galima teigti, kad kūrėjų erdvės viešosiose bibliotekose regionuose yra labai svarbios, nes regionuose beveik nėra kitų galimybių nemokamai susipažinti su įvairiomis inovatyviomis technologijomis.

Mokymasis. Teorinėje dalyje minima, kad bibliotekų veiklos neformalaus ugdymo erdvėse, STEM dalykų programos, skaitmeninio ir medijų raštingumo įgūdžių mokymas – labai svarbi viešųjų bibliotekų veiklos dalis. Šiuo klausimų bloku siekta atskleisti ekspertų nuomonę, kaip jie vertina tokių mokymosi uždavinių integravimą į viešosios bibliotekos veiklas ir ar viešųjų bibliotekų personalas yra pasirengęs vykdyti tokias veiklas.

Kalbant apie mokymosi veiklų integravimo viešosiose bibliotekose vertinimą, ekspertai teigia, kad „Vertinu pozityviai ir manau, kad tai yra labai reikalinga, svarbi veikla. Viena iš pagrindinių veiklų, kurios biblioteka turėtų neprarasti“ (E5); „Vertinu teigiamai ir tai yra būtinybė bibliotekų veiklos, nes bibliotekų misija ir vaidmenys seniai pasikeitę nuo tradicinio knygų išdavimo ar kultūrinių renginių organizavimo. Trečioji misija ir yra bibliotekų mokymas, visuomenės švietimas, įsitraukimas į mokymosi visą gyvenimą veiklas. Tai neatsiejama bibliotekų veiklos dalis“ (E3); „<...> kooperuoti formalaus ir neformalaus švietimo veiklas yra būtina ir tai padeda geriau besimokantiejiems įsisavinti žinias, pakeičia tam tikrą aplinką, ir bibliotekininkų kompetencijos irgi labai yra svarbios. Nes, sakykim, informacijos ir medijų raštingumo, kaip pamokos mokykloje mes neturime. Tai reiškia, kad tą dalyką turime išmokti per kitas pamokas, tiesiog taikydami tam tikrus metodus. Ir bibliotekininkai yra idealūs šios srities pagalbininkai. Vertinu teigiamai“ (E2). Kaip matoma, ekspertai teigiamai vertina mokymosi veiklų integravimą į viešųjų bibliotekų veiklas. Ekspertų

atsakymai patvirtino teorines įžvalgas, kad mokymosi veiklos labai svarbi viešųjų bibliotekų veiklos dalis, kuria skatinamas bendruomenės narių įsitraukimas, mokymasis visą gyvenimą.

Viešųjų bibliotekų darbuotojų pasirengimą vykdyti mokymosi veiklas ekspertai vertino teigiamai, tačiau pabrėžė, kad būtina tobulinti darbuotojų kompetencijas, nuolat mokytis, įgyti naujų žinių, nes „<...> bibliotekų personalas turi turėti daug daugiau kompetencijų negu vartotojas“ (E1), o kaip žinoma, šiuolaikiniame globaliame pasaulyje labai greit vyksta pokyčiai visose srityse, todėl reikia domėtis, mokytis ir įgyti naujų įgūdžių, reikalingų darbui. Pasak ekspertų, viešųjų bibliotekų darbuotojams yra organizuojama daug mokymų, kad jie įgytų žinių, reikalingų darbui, taip pat akcentuoja savarankišką darbuotojų mokymąsi, domėjimąsi, atkreipia dėmesį ir į kooperavimosi su kitų sričių specialistais, ekspertais galimybes bei darbo užmokesčio problemą (žr. 3.3.6 lent.):

3.3.6 lentelė

Viešųjų bibliotekų personalo valdymo ypatumai

Kategorija	Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Tikslingas viešųjų bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos kėlimas	Mokymų bibliotekų darbuotojams organizavimas	<...> yra organizuojama daug mokymų ir apskričių bibliotekų, ir LNB lygmeniu, nes su kiekvienu projektu ar iniciatyva iškart eina bibliotekų darbuotojų mokymai. (E3). Bibliotekininkai mokosi labai daug ir tam skiria labai daug darbo laiko. Jeigu tikslingai, sąmoningai, tai yra įmanoma. Bibliotekininkai yra informacijos ir medijų raštingumo specialistai, jie yra informacijos specialistai. Kiekvienas bibliotekininkas, kuris turi savo dalį kompetencijų bagažą, jam reikia įgauti andragogikos ir pedagogikos tam tikrų žinių. T. y. išmokyti mokytis kitus. (E2). Jeigu mes kursime paprastas edukacijas ar kitas paprastesnes veiklas, tai gal kompetencijų pakaktų, bet kalbant apie inovatyvias veiklas, tai visada reikia mokytis ir labai daug dirbti, nes bibliotekų personalas turi turėti daug daugiau kompetencijų negu vartotojas (E1). <...> bibliotekininkų kompetencijas reikėtų didinti, tikrai yra kur stengtis (E4).
	Savarankiško darbuotojų mokymosi skatinimas	<...> turėjo labai daug pats mokytis turėjo labai daug pats mokytis ir studijuoti <...>, kad galėtų sudominti skaitytojus. Jeigu nori, kad ateitų į biblioteką vartotojas ir jį sudominti, tai tu turi pats daug mokytis, daug studijuoti ir kurti tokią inovatyvią programą (edukaciją), kuri būtų patraukli, įdomi. (E1).
Kooperavimasis su kitų sričių specialistais, ekspertais	Bendradarbiavimo su pedagogais stiprinimas	<...> yra kooperavimasis. Yra mokytojai, kurie turi mokytojavimo kompetencijas. Mes turime savo kompetencijas derinti, dalintis žiniomis su mokytojais, kad jie galėtų integruotas pamokas vesti (E2).
	Ekspertų iš kitų sričių pasitelkimo skatinimas	tikslingiau pasamdyti specialistą tam tikriems gyventojų mokymams praveisti. Nes vis tik vienas žmogus visko negali žinoti. <...> Galima pasitelkti ekspertus iš kitų sričių tam tikroms veikloms, įtraukti aukštojo mokslo institucijas, kurios turi gerus specialistus (tų pačių medijų ir informacinio raštingumo ir pan. tam tikroms veikloms ar paskaitoms, renginiams <...> (E3).
Subalansuota darbo užmokesčio sistema	Darbo užmokesčio kėlimas	Atlyginimai... Kvalifikuotam specialistui su IT žiniomis bibliotekininko darbas nėra pats patraukliausias (E3).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Taigi, nuolatinis viešųjų bibliotekų darbuotojų mokymasis, kvalifikacijos kėlimas turi būti viena iš viešųjų bibliotekų veiklos strateginių kryptų. Taip pat, žinoma, būtina atkreipti dėmesį ir pasinaudoti kooperavimosi su kitų sričių specialistais bei ekspertų pasitelkimo galimybėmis. Pasak ekspertų, labai skatintinas darbuotojų savarankiškas mokymasis, domėjimasis naujovėmis. Ir, be abejo, subalansuota darbo užmokesčio sistema suteiktų galimybę pritraukti naujų, jaunų specialistų į viešąsias bibliotekas.

Analizuojant skirtumus tarp miestų ir regionų, ekspertai pateikė įvairių įžvalgų:

- „Miestuose yra daugiau galimybių, patalpos geriau įrengtos. Kalbant apie regionų bibliotekas, pagrindas sutelktas centrinėje bibliotekoje, filialai visko turi mažiau. Vienas filialas neturės įrangos moderniausios ir pan. Kitas klausimas, ar būtų panauda tokios įrangos? Atokiame regione demografiniai senatvės indeksai labai aukšti, žmonės vyresni, didelė dalis turinčių negalią ir pan. Kitas dalykas, kaip padaryti tas paslaugas prieinamas. Tai galima atvykti į regionuose esančias mokyklas, pristatyti įrangą“ (E3);
- „Skirtumai atsiremia į bibliotekų personalą, į požiūrį ir į gebėjimą tobulėti, gebėjimą pažinti vartotojų poreikius. Skirtingi žmonės bibliotekose įneša skirtumų. Dirbama daug, kiekviena biblioteka dirba daug, kiekviena biblioteka yra savita savo išskirtinumu, skirtingai dirba. Inovatyvumas labai priklauso nuo požiūrio, nuo personalo kompetencijų ir nuo to, ko vartotojams reikia“ (E1);
- „Priklauso nuo vadovo lyderystės, kaip jis sugeba sutelkti komandą. Vadovo lyderystė labai aktuali inovatyvių paslaugų kūrimui. Vadovas turi nuolat tobulėti, nuolat sekti įvykius, nuolat žiūrėti, kaip gyvena visuomenė ir ko reikia. Svarbiausia pripažinti ir nebijoti pačiam keistis ir tada jo žinutės (ką biblioteka veikia, ko bibliotekai reikia, kaip biblioteka gyvena) nunešimas savivaldybei yra labai svarbus, nes nuo to priklauso ir savivaldybės finansavimas“ (E1);
- „Didžiausias skirtumas – neformalus bendravimas ir gebėjimas sutelkti skirtingų sričių specialistus. Pastebiu regionuose labai didelį skirtumą, matau, kokie kultūros darbuotojai ir mokytojai yra įsitraukę į bendruomenių veiklą, kaip jie nuoširdžiai atlieka savo darbą. Jie pažįsta kiekvieną žmogeliuką, jie pažįsta visus vaikus, jie žino visus mokytojus. Kultūros ir švietimo darbuotojų santykiai kitokie: žmonės vieni kitus palaiko <...>“ (E2).

Ekspertų pateiktuose atsakymuose matoma, kad miestuose yra daugiau galimybių, tačiau regionuose, bent centrinės viešosios bibliotekos taip pat turi įvairios įrangos, kurią gali nuvežti ir pristatyti bibliotekos filialuose.

Ekspertai įžvelgia, nuo ko priklauso pagrindiniai skirtumai tarp miestų ir regionų:

- Nuo bibliotekų personalo kompetencijų, nuo požiūrio,
- Nuo finansavimo,
- Nuo vadovo lyderystės,
- Nuo bendruomenės poreikių,
- Nuo neformalaus bendravimo ir gebėjimo sutelkti skirtingų sričių specialistus.

Galima daryti išvadą, kad stiprinant bibliotekos personalo kompetencijas, keičiant požiūrį, ugdant vadovų lyderystę, atsižvelgiant į bendruomenės poreikius ir pasitelkiant neformalaus bendravimo privalumus viešosios bibliotekos galėtų stiprinti savo vaidmenį vykdydamos mokymosi veiklas.

Naujos bibliotekų galimybės. Analizuojant naujas viešųjų bibliotekų galimybes siekta išsiaiškinti, kokios formos Lietuvoje įgyvendinamos sėkmingai, o gal būta ir nesėkmių. Taip pat siekta išsiaiškinti naujus sumanymus Lietuvos bibliotekų ateičiai.

Bibliotekos, pasinaudodamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais, teikia paslaugas už savo pastatų ribų. Pasak eksperto, „Bibliotekos jau yra seniai ne pastatas, ne konkreti vieta. Bibliotekos paslaugas teikia už bibliotekos ribų, už bibliotekos sienų ir tai yra normalu“ (E2). Ekspertai pateikė įvairių veiklos formų, įgyvendinamų už bibliotekos ribų, pavyzdžių (žr. 3.3.7 lent.):

Veiklų, įgyvendinamų už bibliotekos ribų, pavyzdžiai

Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Knygomatai	<i>Knygomatų ir knygomatų tinklo plėtra (E2). Didžiuosiuose miestuose įrengti knygomatai, bekontakčiai knygų atsiėmimo aparatai. Tai tikrai auganti paslauga, populiarėjanti ir pasiteisinusi (E3). Kuriasi knygomatai, ne tik bibliotekose, bet statomi ir parduotuvėse, kitose susibūrimo vietose (E1). <...> pradeda plėtotis knygomatai (E5).</i>
Savitarna	<i>Savitarna, kur galima pasinaudoti bibliotekos paslaugomis po bibliotekos darbo laiko ir patogiu metu (E2). <...> atsirado galimybė užsisakyti nuotoliniu būdu, rezervuoti <...> savitarnos įrenginiai knygoms pasiimti, galimybė grąžinti knygą bet kuriuo paros metu <...> (E5).</i>
Skaitomatas	<i>Skaitomatas, vienintelis Lietuvoje, Klaipėdos „Akropolyje“. Skaitytojas gali, eidamas prekybos centre, su skaitytojo pažymėjimu nemokamai pasiimti knygą (E2).</i>
Lauko skaityklos	<i>Lauko skaityklos labai sėkmingas pavyzdys arba skaityklos, kurios yra kitose, ne bibliotekos, patalpose (E2).</i>
Mobilios bibliotekos	<i>Vartotojų aptarnavimas už bibliotekos ribų – mobilios bibliotekos (E1).</i>
Mobili komanda	<i>Norėdami pagerinti pasiekiamumą ir išvežti tai, kas mūsų bibliotekoje yra sukurta, sukūrėme mobilią komandą. Ją sudaro edukatorių grupė, mokymosi grupė, kultūros grupė. Tai, ką mes turime gražaus sukūrė bibliotekoje ar jos filialuose, tai tuos žmones subūrėme į komandą ir pagal poreikį vešime šias paslaugas visam rajonui. Tai yra mūsų darbo sklaida, naujesnė mobili paslauga (E1).</i>
Skaitymo skatinimo programėlės ir apšai, virtualūs turai	<i>Kuriamos skaitymo skatinimo programėlės ir apšai, kurios rekomenduoja literatūrą (E2); Įvairios mobilios programėlės, virtualūs turai (E1).</i>
Nuotolinės transliacijos, virtualūs renginiai	<i>Tuo metu, kai buvo Covid–19 ir viskas persikėlė į internetinę erdvę, pas mus paslaugos užstrigo dėl didelio krūvio. Užlūžo svetainės dėl didelio srauto, pvz. Krašto paveldo gidas, buvo tiek daug besidominčių, kur galima savarankiškai pasivaikščioti Klaipėdos regione, kad programa neatlaikė srauto (E2). Pandemija paskatino naujų inovatyvių ir virtualių paslaugų kūrimą <...>. Populiarūs įvairūs virtualūs renginiai, pvz. garsinės pasakos vaikams, iki šiol populiarūs įvairūs virtualūs sensoriniai skaitymai (E3). Virtualūs renginiai, tai, ką parodė pandemija, kad bibliotekos geba greitai persiorientuoti ir pereiti į kitas erdves. Surengė daug gražių renginių, parodų, susitikimų (E1).</i>
Paslaugų ir fondų skaitmeninimas	<i>Vyksta aktyvus paslaugų skaitmeninimas ir fondų skaitmeninimas, kiek tai galima pagal autorių gretutinių teisių turėtojų interesus daryti (E2).</i>
QR kodais užkoduota informacija, pateikta ne bibliotekų erdvėse	<i>Išmanūs suoliukai, kur skaitytojas atėjęs prie bibliotekos, gali ir pailsėti, ir paklaustyti rašytojo įrašą (E1).</i>
Hibridinės veiklos	<i>Vyksta hibridinės veiklos, kai organizuojama kultūrinė veikla tiesiogiai, bet sudaromos sąlygos prisijungti ir online (E2).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Knygomatai, savitarnos įrenginiai, skaitomatai sukuria vartotojams patogumo efektą, suteikia galimybę pasiimti knygą ten, kur jiems patogiu ir vartotojui tinkamu laiku. Mobilios bibliotekos, mobili komanda leidžia pasiekti atokiausiuose kaimeliuose nutolusius gyventojus ir didina bibliotekos paslaugų prieinamumą. Covid–19 metu išpopuliarėjusios įvairios skaitymo skatinimo programėlės, virtualūs turai, nuotolinės transliacijos plečia bibliotekos vartotojų ratą, skatina skaitymą, domėjimąsi bibliotekos veiklomis, didina pasiekiamumą. Tačiau ekspertai įžvelgia, kad virtualūs renginiai neatstos renginių gyvai: „<...>bendravimas online visai kitas santykis nei bendraujant gyvai. Tai yra tam tikra alternatyva, tai galima taikyti, tai leidžia įtraukti ir labai nutolusius vartotojus į kultūrinę veiklą, bet tai ne tas pats, kas **gyvas santykis ir gyva kultūra** (E2); „Gyvieji susitikimai yra daug gyvesni ir produktyvesni nei nuotoliniai <...> Nuotoliniuose mokymuose ir kt. prisijungusių skaičius visada yra didesnis nei gyvai, tačiau klausimas, kiek yra

produktyviai dalyvaujančių. Prisijungti nieko nekainuoja, bet klausimas, kiek yra produktyviai dalyvaujančių. Nes yra žmonių, kurie prisijungia ir kažką dirba, o tas dalykas kaip radijas fone, nes tu nedalyvauji aktyviai“ (E5). Taip pat yra situacijų, kai „ne visi menininkai, ir ne visi kultūrininkai nori online renginių. Turėjome bėdų dėl virtualių parodų, nes meninkai nemato savo kūrybos viešinimo internete, nes tai nėra tas pats“ (E2). Šiuo metu dalis veiklos vykdoma hibridiniu būdu – veiklos vyksta tiesioginiu būdu, bet suteikiama galimybė jas stebėti ir nuotoliniu būdu. Ši veiklos forma leidžia pasiekti didesnę bibliotekos vartotojų ratą, leidžia skleisti žinias ir informaciją plačiau.

Nesėkmę ekspertai įžvelgia tada, „kai paslaugos tikslas yra ne kultūros sklaida ir ne regioninė veikla, o pačios technologinės priemonės taikymas. Kai pagrindas pasidaro technologija, o ne tai, ką per ją galima suteikti. Tiesiog reikia technologijų reikia naudoti tiek, kad jos būtų prasmingai panaudojamos temai atskleisti arba bibliotekos veiklai atskleisti (E2). Kitais atvejais nesėkmė būna, kai „<...> ne tiek nesėkmingas produktas, kiek tolimesnio jo įveiklinimo nebuvimas <...> prieš kuriant paslaugą įtraukti būsimą vartotoją į diskusiją, įsivertinti paslaugos būsimą poreikį, kad nebūtų sukurtas produktas, o po to galvojama, kaip jį reikėtų įveiklinti. Galvoti apie panaudą. Nelabai pavykęs pavyzdys- virtuali ekskursija po biblioteką, kuri praktiškai nesulaukė susidomėjimo, nes buvo sudėtingas pats naudojimas, reikėjo specialios programėlės ir pan. Tokius dalykus reikėtų įsivertinti, nes įdedamos didelės laiko sąnaudos, žmogiškųjų išteklių sąnaudos, sukuriamas produktas, o panaudos realios nėra (E3). Siekiant išvengti nesėkmių kuriant bibliotekų paslaugas už bibliotekų ribų, visų pirma reikėtų išsiaiškinti vartotojų poreikius, taip pat būtina koncentruotis ne į pačias technologijas, bet ir į tai, kas per jas atskleidžiama.

Kalbant apie sumanymus Lietuvos bibliotekų ateičiai, ekspertai pateikė įvairių įžvalgų:

- *tarpbibliotekinio abonemento tobulinimas, jo finansavimo problemų sprendimas (E2);*
- *„plaukiojančių kolekcijų“ įvedimas Lietuvos bibliotekose ir knygomatų tinklo plėtra (E2);*
- *skaitymo skatinimo jaunimui programėlės diegimas, kuris leistų sužaidybintą paslaugą rekomenduoti jaunesiems skaitytojams literatūrą, ją pasiimti, perskaičius apie tai diskutuoti renginiuose ir edukacinėse veiklose (E2);*
- *elektroninių knygų plėtra (E5);*
- *ilgalaike prasme, dirbtinis intelektas, įrenginiai, kurie remiasi dirbtiniu intelektu bibliotekose tikrai atsiras ir bibliotekos turės kurtis erdves, į kurias ateis nauji inovatyvūs dalykai. Tokie dalykai neišvengiamai ateis į bibliotekas, nes tą naujovę atnešti į regioną kam nors kitam bus daug sunkiau E5);*
- *medijų ir informacinio raštingumo programa, kurioje bus ir darbuotojų kompetencijų tobulinimas, naujos paslaugos, kuriamas naujas žaidimas Lietuvos mastu, jis bus išplatintas visoms bibliotekoms. Jis orientuotas į jaunimo kritinio mąstymo ugdymo, į atsparumą dezinformacijai ir pan. Pirmiausiai bibliotekininkų kompetencijų tobulinimas, po to mokymai gyventojams, skirtingoms gyventojų grupėms (E3).*

Taigi, iš ekspertų pasiūlymų matoma, kad viešųjų bibliotekų veiklų kryptys ateityje plėsis atsižvelgiant į inovatyvias technologines naujoves, į vartotojų poreikius, stengiantis palengvinti bazines paslaugas, pasiekti kuo platesnį ratą vartotojų, suteikiant informacijos, žinių prieinamumą.

Partnerystės. Šiuo klausimų bloku siekta atskleisti bendradarbiavimo reikšmę viešosioms bibliotekoms, bendradarbiavimo tikslus ir su kokiomis institucijomis dažniausiai bendradarbiaujama bei kas lemia sėkmingą bendradarbiavimą.

Kalbant apie tai, kiek bendradarbiavimas reikalingas viešosioms bibliotekoms, ekspertai teigia: „<...> be bendradarbiavimo nieko negali pasiekti. Bendradarbiavimas tikrai turi būti ir bibliotekų lygmeny, ir kultūros įstaigų, su švietimo įstaigom reikia bendradarbiauti. Mes esam vienas organizmas, be verslo, ypač be vietinio verslo niekur neišjudėsi. Turi būti bendradarbiavimas“ (E2); „Be bendradarbiavimo biblioteka negalėtų egzistuoti šioje visuomenėje šiuo laikmečiu, nes bendradarbiavimas įvairus, tiek su kitomis viešojo sektoriaus institucijomis, tiek bibliotekų tarpusavyje veikimas tinkle“ (E3); „Bibliotekos gyvenimas be partnerių, be bendradarbiavimo neįmanomas“ (E1). Ekspertai vieningai pripažįsta bendradarbiavimo būtinybę kaip gyvybiškai svarbų aspektą bibliotekų veikloje. Ekspertų išvalgos patvirtino ir teorinėje dalyje minimą Keturgubos spiralės modelį (Yun ir Zheng, 2019), kai bendradarbiauja įvairios suinteresuotos šalys ir sukuria vertę, skirtą socialiniam, aplinkosauginiam, ekonomikos, kultūros, politikos ir žinių tvarumui.

Ekspertai įvardijo įvairių bendradarbiavimo tikslų: „Siekiant tobulinti paslaugas, kuriant naujas paslaugas, produktus, įgyvendinant projektus. Intensyviai bibliotekos bendradarbiauja kitose iniciatyvose, pvz. organizuojant renginius, edukacijas vaikams, siekiant patobulinti bibliotekų infrastruktūrą vyksta bendradarbiavimas projektuose ir pan. (E3); „Organizuojant įvairius renginius, rašant projektus daugiausiai bendradarbiaujama. Siekiant panaudoti kitų įstaigų darbuotojų kompetencijas“ (E1); „<...> kai norima vieniems kitus papildyti“ (E4); „Kiekvienas bando pasiekti savo auditorijos dalį. Tai ir kultūros programų dalinimasis, ir edukacinės veiklos įgyvendinimas, bendruomenės sutelkimas. Naujų žinių įgijimas. Puikus pavyzdys, kai mokomasi bendradarbiaujant, tai siūloma bibliotekų vadovams dalyvauti stažuotėje, kurioje paskaitas apie tai, kaip kurti santykį su potencialiais rėmėjais veda bibliotekos rėmėjas. Kaip jis pasakoja, ko jis tikisi iš organizacijos, kurią planuotų remti. Žinių ir patirties pasidalinimas. <...> bendruomenės sutelktinis finansavimas tam tikros iniciatyvos įgyvendinimui. Tai irgi bandoma bendrom jėgom sukurti vertę, gėrį, tvarų kultūros produktą ar paslaugą ateičiai“ (E2). Ekspertų teiginiai patvirtino Kulikauskienės (2021) teiginį, kad bendradarbiavimas tarp keturių sferų (valdžios ir viešojo sektoriaus suinteresuotųjų šalių, pramonės/verslo, akademinės bendruomenės ir visuomenės) sukuria galimybes kurti ir teikti naujoviškas paslaugas ir produktus, atitinkančius visuomenės poreikius. Taip pat matoma, kad bendradarbiaujama siekiant įgyti naujų žinių, įgūdžių, pasidalinti patirtimi, pasiekti kuo didesnę dalį auditorijos. Partnerystės suteikia galimybę pasiekti tai, ko biblioteka negali pasiekti viena.

Ekspertai pastebi, kad „<...> dažniausiai bendradarbiaujama su kultūros institucijomis, švietimo įstaigomis, mokyklomis, darželiais, verslo organizacijomis ir žiniasklaida“ (E2), „inovacijų kūrimo srityje bendradarbiavimas vyksta tarp bibliotekų ir kitų viešųjų institucijų: mokyklos, kultūros centrų, savivaldos institucijų. Taip pat bibliotekų bendradarbiavimas tarpusavyje. Tai būtų vienas blokas. Bibliotekų ir nevyriausybinių organizacijų, bendruomeninių organizacijų, visuomenės narių bendradarbiavimas. Tai būtų antras blokas. Taip pat su verslu ir aukštojo mokslo įstaigomis-trečias blokas(sfera). Tačiau šis bendradarbiavimas ženkliai mažesnis, lyginant su pirmaisiais blokais. Verslas dažniausiai ištraukia į įvairias iniciatyvas kaip rėmėjai, tam tikrų veiklų finansavimas, prizų įsteigimas. Su aukštojo mokslo įstaigomis taip pat kai kurios bibliotekos intensyviai bendradarbiauja, galbūt daugiau didžiuosiuose miestuose, kuriuose ir veikia. Lyginant statistiškai yra ženkliai mažiau, jei beveik 90 proc. bibliotekų bendradarbiauja su kitomis viešojo sektoriaus organizacijomis ir NVO, tai su aukštojo mokslo įstaigomis apie 20 proc. visos Lietuvos mastu. Su verslu apie 30 proc. Išskiria dvi sferos: visuomenė, NVO ir viešasis sektorius“ (E3). Galima įžvelgti, kad dažniausiai

bendradarbiaujama su viešojo sektoriaus organizacijomis (mokyklomis, darželiais, kultūros centrais, muziejais), visuomene ir NVO. Su verslo atstovais bendradarbiaujama žymiai mažiau, su aukštojo mokslo įstaigomis bendradarbiavimas dar mažesnis.

Sėkmingą bendradarbiavimą, anot ekspertų, lemia „<...> geranoriškas požiūris, sveika konkurencija, pripažinimas kitų įstaigų veiklą, kad jos tinkamos, draugiškumas, pagarba vienas kito darbui ir požiūris į patį bendradarbiavimą, kad jis yra varomoji jėga, kad jis yra stiprioji pusė, kad be bendradarbiavimo esam silpnesni. Bendradarbiaujant jaučiamės stipresni. Kartu galima labai daug nuveikti“ (E1); „<...> ryšio palaikymo reikėtų“ (E3). Be visų šių pastebėjimų, sėkmingam bendradarbiavimui būtina žinių vadyba: „<...> turi būti diegiami tam tikri žinių vadybos modeliai, nes išėjus vienam žmogui iš organizacijos, subyra visi santykiai su partneriais. Taip negali būti. Organizacijos taip neveikia. Jei yra įstaiga, ji turi valdyti žinias tokiu būdu, kad išėjus vienam žmogui ar jei jam kas nors nutiktų, kuriam buvo pavesta kurti partnerystės ryšius su kita organizacija, neišeitų kartu su tom žiniom. Tai neturi būti palikta likimo valiai ir tai neturi būti chaosas“ (E2). Ekspertai išvelgia, kad „dalis bibliotekų turi pastovius partnerius, su kuriais bendradarbiauja įvairiose iniciatyvose“ (E3) – tai ypač aktualu regionuose, kur įstaigų nėra daug. Kalbant apie ilgalaikį bendradarbiavimą, ekspertai teigia, kad bendradarbiavimas yra cikliškas, baigtinis procesas: „daug kas keičiasi. Mes visi judam, kuriam santykius. Čia nutrūko, ten atsirado, čia vėl grįžo, susijungė kitu kampu. Tai yra ciklas. Čia yra gyvenimas. Nemanau, kad status quo ir nuolatinis tas pats per tą patį yra išeitis. Ir dar tobulėjimui labai svarbu plėstis. Jei laikysitės tik vieno partnerio ir darysite tik vieną dalyką metai iš metų nuolatos, atsibos visiems. Reikia eit, reikia judėt“ (E2); „Ilgalaikis labai sudėtinga, todėl kad keičiasi tikslai. Biblioteka turi savo misiją ir jos tikslas keičiasi nedaug. Visiems partneriams tikslai keičiasi greičiau. Tai todėl turėti ilgalaikį bendradarbiavimą yra sudėtingiau. Naudinga keisti, nes iš to atsiranda įvairovė, kurios bibliotekai irgi reikia. Biblioteka turi atrasti kažką naujo. Pokytis gali būti ir jis nėra blogai“ (E5); „<...> bendradarbiavimas pats iš principo yra cikliškas, jis baigiasi, jis baigtinis procesas. Įvyksta projektas, iniciatyva kažkokia, sukuriamas produktas ir vis tik kad būtų sėkmingas, turėtų kartotis vėl kitose iniciatyvose, tobulinant kitas paslaugas, kuriant tam tikras veiklas, tai neturėtų užsibaigti ir nutrūkti. Jis turėtų kartotis, plėtotis, vystytis, galbūt įsitraukti nauji partneriai pagal sprendžiamų problemų pobūdį. Trūksta veiklų tęstinumo“ (E3). Kaip matoma iš ekspertų atsakymų, sėkmę bendradarbiaujant lemia geranoriškas požiūris, pagarba vieni kitiems, bendradarbiavimo reikšmės suvokimas, žinių vadyba organizacijoje, veiklų tęstinumas. Taip pat nereikėtų turėti pokyčių baimės, nes iš pokyčių gimsta įvairovė, naujovės ir inovacijos.

Viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regionuose. Inovatyvumas ir verslumas – vienos iš svarbiausių sąlygų, lemiančių regionų vystymąsi. Šioje pusiau struktūruoto interviu dalyje siekama atskleisti ekspertų nuomonę, kiek viešosios bibliotekos pajėgios prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo, kokiais būdais bibliotekos skatina bendruomenių verslumą, kokios problemos kyla bibliotekoms bei kokios bibliotekų ateities galimybės.

Ekspertų nuomone, viešosios bibliotekos yra pajėgios prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo, nes „<...> turi išplėtotą infrastruktūrą, prieigą prie kompiuterių, kvalifikuotus kompetetingus darbuotojus ir turi potencialą <...>“ (E3); „Tai, ką mes esame sukūrę, tai, ką mes darome ir turint tokią platų tinklą, nuolat norintį tobulėti personalą – tai šituo mes galime prisidėti įgyvendinant inovacijų politiką“ (E1); „Pagal visą patirtį, kurią dabar bibliotekos turi, ir pagal priemones, kurias turi, bibliotekos yra pajėgios ir gali dalyvauti inovacijų politikos įgyvendinime. Jos turi skaitytojų ratą, turi lankytojus, turi žmones, kurie žino, kad čia galima domėtis naujais dalykais. Visos viešosios

bibliotekos yra pajėgios ir sistemingai dirba ta linkme“ (E5). Ekspertai pripažįsta viešųjų bibliotekų galimybes įgyvendinant inovacijų politiką, nes bibliotekos turi platų įstaigų tinklą, infrastruktūrą, kvalifikuotus darbuotojus bei norą dirbti inovatyviai bei skleisti žinias ir inovacijas bendruomenei.

Ekspertai patvirtino teorinėje dalyje pateiktas Bishop ir kt. (2016) atlikto tyrimo išvadas, kad bibliotekos prie bendruomenės gyventojų verslumo skatinimo prisideda aktyviai teikdamos informacines paslaugas, rengdamos mokymus tiek darbuotojams, tiek bendruomenei, susijusius su smulkiojo verslo informaciniais poreikiais (teisinais, rinkodaros ir mokesčių klausimais) (žr. 3.3.8 lent.):

3.3.8 lentelė

Bendruomenės verslumo skatinimo būdai viešosiose bibliotekose

Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Informacinių paslaugų teikimas	<i>Bibliotekos pateikia, supažindina, gali suteikti kažkiek įgūdžių ir tu turi eiti daryti <...> kai žmonės įgyja žinių, jie tomis žiniomis pasinaudoja, ir dalis jų pasinaudoja verslui. Biblioteka yra ta vieta, kurioje gali pažiūrėti pirmą kartą. Kažkam kompiuteris pamatytas pirmą kartą buvo bibliotekoje... Tame yra pilnas pagrindas verslumo skatinimui. Dalis žmonių, išeina iš bibliotekos ir panaudoja tai, ką pamatė ar sužinojo bibliotekoje, verslo kūrimui (E5). <...> teikia informaciją, reikalingą verslo pradžiai <...> (E4). Nežinau, kokių minčių ir idėjų žmonės gauna perskaitę knygą. Kokį įkvėpimą jie gauna įsilieję į knygos pasaulį. To tikriausiai niekas neišmatuos, bet, esu tikra, tai taip pat turi įtakos jų verslumui ir inovacijų diegimui bendruomenėse (E2).</i>
Erdvių suteikimas	<i>Bibliotekos skatina verslumą per savo erdvių suteikimą bendruomenėms ir individams <...> suteikiamame skaitytojams saugią erdvę, patogią darbo vietą naudotis kompiuterine technika, nemokamais viešos interneto prieigos taškais (E2). Biblioteka yra ta erdvė, kurioje individualių veiklų arba verslo liudijimą turintys asmenys gali susirasti sau darbo vietą, kur jie gali dirbti, jiems nereikia ofisų pirkti, bendradarbystės erdvė, kur jie gali atsivesti partnerius pokalbiui apie verslo klausimus. Yra tokios vietos, kur galima atsisėsti ir bendrauti su žmogumi (E2).</i>
Mokymai	<i><...> elektroninių paslaugų mokymai, informacinių ir medijų raštingumo mokymai, kompiuterinio raštingumo mokymai. Tai tiesiogiai susiję su žmonių ugdymu, neformaliu švietimu, jų skatinimu užsiimti verslu (E2). Paskaitos verslo temomis, mokymai, apie tai, kaip pradėti verslą (E2); Projekte „Prisijungusi Lietuva“ buvo bendradarbiavimas su Užimtumo tarnyba, kai buvo tobulinamos darbo neturinčių žmonių kompetencijos (skaitmeninio raštingumo, kad galėtų įsitraukti į darbo rinką). Per kompetencijų tobulinimą <...> (E3). Organizuoja mokymus <...> (E1).</i>
Bendradarbiavimas su verslininkais	<i><...> bendradarbiauja su verslo centrais, su asociacijomis, susitikimai su verslininkais <...> (E1).</i>
Mokinių profesinis švietimas	<i><...> vyksta mokiniams karjeros ugdymo veiklos – tai galvojimas apie ateitį. Mokinių profesinis švietimas <...> (E3).</i>
Projektinių veiklų įgyvendinimas	<i><...> rašo projektus, kurių veiklos skatina bendruomenės verslumą (pvz. mokinių verslumo ugdymą. Kad jaunimas mokytųsi, kaip jie toliau galėtų verslumą ugdyti <...> įvairūs žaidimai verslumo ugdymui, gali ateiti ir mokyti kirpėjo profesijos (turime galvą lėlės ir gali pinti kasas)) <...> (E1). Didieji projektai, kuriuos remia ES struktūriniai fondai, skatina verslumą (E1).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Taigi, viešosios bibliotekos, suteikdamos bendruomenėms informacines paslaugas bei galimybes naudotis patogiomis darbo vietomis, kompiuterine technika, interneto prieiga, įvairių mokymų pagalba prisideda prie bendruomenės verslumo skatinimo. Bendradarbiaudamos su verslininkais, viešosios bibliotekos sužino, ko jie tikisi iš bibliotekų. Vykdydamos mokinių profesinį švietimą, suteikia mokiniams žinių apie karjeros galimybes, taip pat supažindina ir su verslo pradžiamokslu. Bendruomenių verslumo skatinimą bibliotekos atlieka įgyvendindamos įvairias projektines veiklas.

Viešosios bibliotekos, stengamosi įgyvendinti inovacijų politiką ir siekdamos atliepti svarbiausią savo misiją, susiduria su įvairiomis problemomis (žr. 3.3.9 lent.):

3.3.9 lentelė

Viešųjų bibliotekų problemos įgyvendinant inovacijų politiką

Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Finansavimo trūkumas	<p><i>Labai mažas finansavimas bibliotekų veikloms. Praktiškai veikloms finansavimo nelabai ir turime... Yra finansavimas infrastruktūrai ir darbo užmokesčiui (E2).</i></p> <p><i><...> bibliotekos įgyvendina projektinę veiklą ne projektinėms idėjoms, kur yra tęstinės veiklos. Tai prasilenkia su projektinės veiklos apibrėžimais. Dešimtmečius daryti kultūros renginius festivalinio pobūdžio iš projektų, tai kur tai matyta? Turi būti tęstinumas, programinis finansavimas, ramybė žinant, kad tau nereikės draskytis, ieškoti pinigų <...> (E2).</i></p> <p><i>Turi būti finansavimas logiškas infrastruktūrai. Negali būti bibliotekos filialai apleisti, kūrenami krosnimis. Tai nėra biblioteka. Biblioteka turi būti saugi, šviesi vieta, kur gali telktis bendruomenė su kuratoriaus moderavimu, pagalba (E2).</i></p> <p><i>Finansinių išteklių reikėtų turėti daugiau, kad bibliotekos galėtų leisti sau daryti vienokius ar kitokius dalykus periodiškai. Kartais yra toks dalykas, visi mėgsta paklausti, jei skirsiu pinigų, o kas iš to. Tai klausimas kaip ir teisingas, bet ne su kiekvienu daiktu langus valysi. Yra dar dalykai, kur sudedi pinigus, yra žinios, pamatuoti jas sudėtinga ir tiek. Bibliotekoms finansiniai ištekliai yra svarbu ir jos turėtų turėti tam tikrą laisvės laipsnį šiuo klausimu (E5).</i></p> <p><i>Lėšų trūksta: įrangos atnaujinimui, nes ji sensta greit. Ją galima atsinaujinti, rašant projektus, bet tuomet vėlgi tam reikia darbuotojų, jų kompetencijų (E3).</i></p>
Nesuformuoti teisės aktai, programos, leidžiančios viešajai bibliotekai prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo	<p><i><...> kai kurie teisės aktai nėra tinkamai parengti, kad būtų įgyvendinama <...> (E1).</i></p>
Politinio palaikymo trūkumas	<p><i><...> palaikymo iš išorinių institucijų, savivaldos, iš ministerijos lygmens. Pačios pozicijos bibliotekų, to matymo bibliotekų kaip inovacijų kūrėjo, kaip inovacijų skleidėjo, kuri inovacijas pritaikytų žmonėms, padarytų jas prieinamas. Matymo bibliotekų kaip inovatoriaus. Pirmiausiai politiniu lygmeniu <...> (E3).</i></p> <p><i>Trūksta valstybės požiūrio į bibliotekas, į tai, ką bibliotekos gali <...> (E1).</i></p>
Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas	<p><i>Trūksta bibliotekininkų, kai yra neberuošiami profesionalūs bibliotekininkai. Jaučiama dabar didelė kaita (E2).</i></p> <p><i><...> reikia formalių akredituotų mokymų programų su diplomais, kur žmonės besimokydami suvoks, kas biblioteka yra ir apsispręs mokymosi metu, ar jie nori dirbti bibliotekoje (E2).</i></p> <p><i><...> įvairios kompetencijos, kurių vis tik bibliotekoms reikės ugdytis. Mano pastebėjimu, jos gana gerai tą daro, bet čia ne pabaiga. Nėra taip, kad tu įgijai ir dabar jau visi pasiruošę ir taip bus visą laiką, ypač kalbant apie inovacijas, tai kompetencijų klausimas bus ir kils iš naujo ir iš naujo. Bibliotekos turės dirbti ties kompetencijų kėlimo klausimu (E5).</i></p> <p><i>Trūksta darbuotojų regionuose: išeina darbuotojai į pensiją, sudėtinga atrasti į jų vietą, kas juos pakeistų. Jaunų, motyvuotų specialistų sudėtinga pritraukti (E3).</i></p> <p><i>Labai svarbu naujų kompetencijų pritraukimas į bibliotekas (E4).</i></p>
Vadovų lyderystės stoka	<p><i>Trūksta vadovų pozicijos, trūksta iniciatyvos, vadovų lyderystės <...> (E1).</i></p>
Veiklos tęstinumo saugiklių nebuvimas	<p><i>Turi būti saugikliai, kad kiekvieną kartą atėjus naujiems politikams nereikėtų iš naujo įrodinėti, kas yra biblioteka, ir pokalbiai visi neprasidėtų nuo to, kad reikia filialus uždaryti. Kiekvieną kartą, tiktai kažkokie politiniai pokyčiai, ir vėl iš naujo... Keistenybių kažkokių... uždaro filialus, perduoda bendruomenėms.. Tai net nėra sisteminga veikla, biblioteka nėra knygų krūva, kurią atėję bendruomenės nariai sustato į lentynas. Biblioteka yra ne tai. Turi būti žmogus, pirmiausia specialistas, kuris sugeba tą veiklą vystyti, būti tarpininku tarp rašytojo, menininko, knygos ir bendruomenės. Tokia veikla yra prasminga. Keista, kad norima visą laiką sumažinti, apkarpyti mažiausiai gaunančius. Kultūros sritis ir taip yra maža ir tiesiog paprasčiausia nuo jos nuimti (E2).</i></p>

Blaškymasis veiklų įvairovėje	<i>Kiekviena biblioteka turi žiūrėti pasirinkti savo kryptį, kurioje labiau dirba. Net inovacijų prasme. Gal kažkas žiūri labiau per skaitymą, kažkas per mokymą, per robotizaciją. Bibliotekoms reikėtų nesikęsti jūroje įvairių dalykų, joms reikėtų išsirinkti tam tikras kryptis, kuriose jos koncentruojasi, dirba ir gali suteikti daugiau žinojimo ar pažinimo (E5).</i>
-------------------------------	---

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Viešosios bibliotekos turi įvairių problemų įgyvendinant inovacijų politiką. Ekspertai ypač akcentuoja finansavimo trūkumą. Tinkamai finansuojant bibliotekų veiklas, jos galėtų efektyviau prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Finansavimą bibliotekos galėtų gauti per suformuotas programas ar per projektinį finansavimą, skirtą inovatyvių veiklų įgyvendinimui. Dar vieną labai skaudžią problemą ekspertai įvardija – tai kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, taip pat jų kompetencijų tobulinimas. Dar keletas problemų – politinio palaikymo trūkumas, vadovų lyderystės, aktyvumo stoka, veiklos tęstinumo saugiklių nebuvimas, blaškymasis veiklų įvairovėje – trukdančių viešosioms bibliotekoms sėkmingiau įgyvendinti savo veiklas, skatinančias bendruomenių inovatyvumą.

Kaip matoma, viešosioms bibliotekoms kyla nemažai iššūkių įgyvendinant savo veiklas Ekspertai pateikė galimybes šių problemų sprendimui:

- **Didinamas finansavimas** (per programas ar projektus): „<...>finansavimo programos, kad būtų finansuojamos tam tikros bibliotekų veiklos. Arba bibliotekas kaip tinklą finansuojant per apskričių bibliotekas ir po to perkeliant į regionus. Taip būtų galima sukurti naujus produktus ar paslaugas, ar darbuotojų kompetencijų tobulinimą tikslingą (iš ministerijos). Projektinės veiklos priklauso nuo fondų...“ (E3); „<...> Pagalba visų pirma ateiti iš valstybės, iš savivaldybės. Jei nebus finansavimo, bus sunku dirbti.“ (E1); „Geriausias dalykas, kuris padeda, yra Vyriausybės ar ministerijų įvairios programos. Galėtų sukurti programą, kuri būtų skirta švietimui regionui per bibliotekas“ (E5);
- **Stiprinamas bendradarbiavimas:** „<...> bendradarbiavimo stiprinimas su kitomis institucijomis. Pvz. tarpbibliotekinis bendradarbiavimas. Su švietimo įstaigomis, su aukštojo mokslo institucijomis, su kolegijomis, universitetais, nes tai irgi, mokslininkų įdirbis ir žinios šioje srityje... Studentai, kalbant apie užsienį, ten geroji praktika yra, kad studentai, pvz. IT specialistai, atlieka praktiką bibliotekose ir toks bendradarbiavimas padeda ir gyventojų skaitmeninį raštingumą didinti, ir išspredžia darbuotojų kompetencijų poreikį problemą. Daugiau bendradarbiauti su bendruomeninėmis organizacijomis, su NVO, ypač siekiant pasiekti tikslines grupes, atskirtį patiriančias grupes (nes šias grupes sunku pritraukti vienoms pačioms bibliotekoms, be pagalbos kitų organizacijų“ (E3);
- **Formalių akredituotų informacijos mokslų specialistų mokymų programų su diplomais atnaujinimas;**
- **Darbuotojų kvalifikacijos kėlimo ir kompetencijų tobulinimo programų nacionaliniu mastu kūrimas.**

Ekspertai pateikė savo įžvalgas, kokias galimybes jie mato viešosioms bibliotekoms prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo (žr. 3.3.10 lent.):

3.3.10 lentelė

Viešųjų bibliotekų ateities galimybės prisidedant prie inovacijų politikos įgyvendinimo

Subkategorija	Ekspertų teiginiai
Naujausios inovatyvios technologijos	<i>Technologijos... Jos savaimė suprantama. Su kiekvienos technologijos atsiradimu jinai pradedama taikyti ir bibliotekose. Bibliotekos yra ta įstaiga, kur žmonės gali prieiti prie išteklių, įrenginių, kurių patys negali įsigyti (E2).</i>

	<i>Bibliotekoms reikia turėti erdves, kuriose jos galėtų sukaupti vienokias ar kitokias inovatyvias priemones lankytojų pažinimui (E5).</i>
Bendradarbiavimas komplektuojant bibliotekų fondus	<i><...> dėl bibliotekų fondo komplektavimo, kad būtų daugiau bendradarbiavimo ir kooperacijos tarp skirtingų bibliotekų komplektuojant fondą, nes pinigų yra tiek, kiek yra, tai reiškia, kad mes turime pasiskirstyti, kas ką komplektuoja, kad patenkintų ir savo bendruomenių poreikius ir kad galėtume dalintis. Viena biblioteka visko negali nupirkti, mes turime išsiaiškinti, kas ką perka ir pasidalinti (E2).</i>
Kraštotylinės informacijos skaitmeninimas	<i><...> reikia skaitmenizuoti kraštotylinę informaciją. Bibliotekoms svarbu skaitmenizuoti dėl išsaugojimo ir naudojimo bendruomenėse, kad ši informacija būtų bendruomenių dalis (E2).</i>
Bibliotekos komunikacijos sklaidai	<i>Bibliotekas naudoti kaip vieną iš svarbesnių komunikacijos kanalų (E4).</i>
Bibliotekos – medijų ir informacinio raštingumo koordinatorės	<i>Medijų ir informacinio raštingumo srityje labai akcentuojamas bibliotekų vaidmuo <...> (E1).</i>
Stiprėjantis viešosios bibliotekos kaip edukatorės, ugdytojos, bendruomenės narių telkėjos vaidmuo	<i><...> edukatorių, kaip ugdytojų, kaip bendruomenės narių telkėjų. Socialinę atskirtį patiriančių grupių telkimas, nes bibliotekos nuo seno žinomos visiems prieinamos, atviros institucijos, kur visi gali rasti informaciją <...> (E3).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

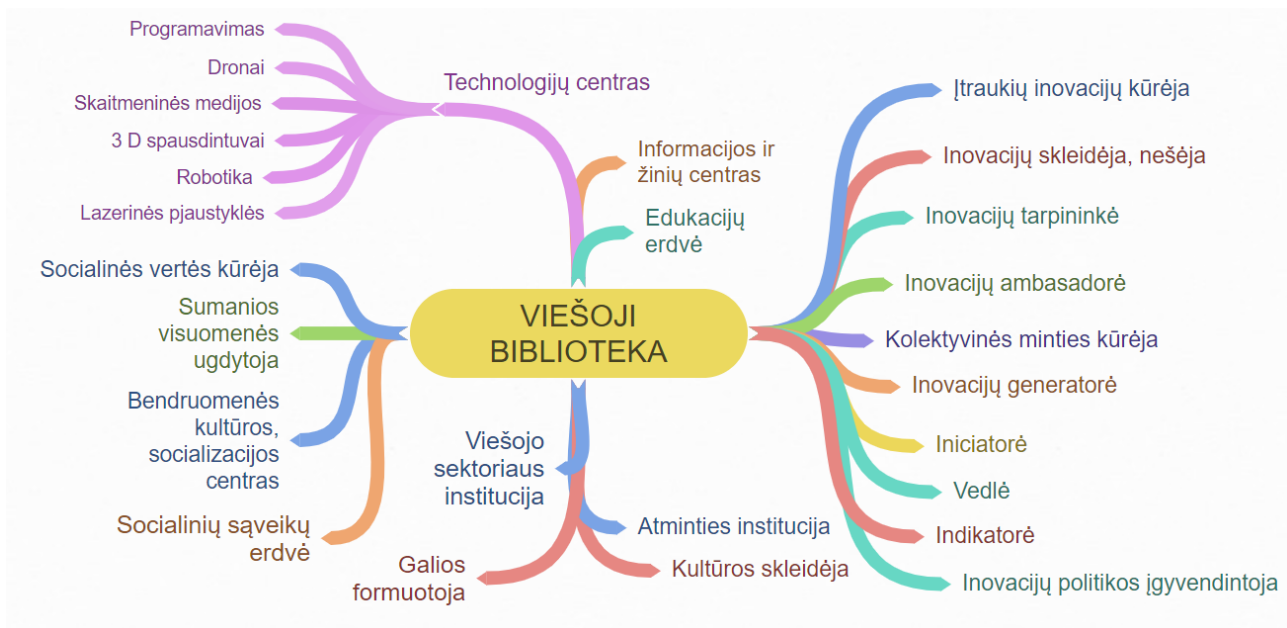
Taigi, remiantis ekspertų pateiktomis išvalgomis, galima daryti išvadą, kad reikėtų siekti, jog ir ateityje viešosios bibliotekos veiklose būtų diegiamos ir naudojamos naujausios inovatyvios technologijos, supažindinant su jomis bendruomenę ir tokiu būdu skatinant inovacijų sklaidą regione. Taip pat ekspertai atkreipia dėmesį į kraštotylinės informacijos skaitmeninimą, taip išsaugant bendruomenės istoriją ir didinant jos prieinamumą bei naudojimąsi. Darbo autorė akcentuoja išryškintą ir ateityje stiprėsiantį viešosios bibliotekos vaidmenį – medijų ir informacinio raštingumo koordinatorės bei galimybės būti vienu iš svarbesnių komunikacijos kanalų. Viešosios bibliotekos turės mokyti vartotojus, kaip atrinkti tikrą ir teisingą informaciją, kaip atskirti patikimus informacijos šaltinius. Pasak ekspertų, ateityje viešosios bibliotekos didins bendradarbiavimą komplektuojant bibliotekų fondus – tai leis efektyviau patenkinti vartotojų poreikius nedidinant finansavimo knygų įsigijimui. Šiuo metu aktualus viešosios bibliotekos kaip edukatorės, bendruomenės narių telkėjos vaidmuo ateityje turėtų stiprėti, nes, kaip žinoma, bibliotekos suburia bendruomenes, vykdo viso gyvenimo mokymosi veiklas ir jomis prisideda prie bendruomenės kūrybiškumo, verslumo skatinimo, inovatyvumo ugdymo bei gyvenimo kokybės gerinimo.

3.4. Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką ir jo stiprinimo kryptys

Tikslinių grupių diskusijos ir pusiau struktūruoto ekspertų interviu rezultatai leido identifikuoti viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką. Ekspertai ir tikslinės grupės diskusijos dalyviai išvelgė šiuos naujus viešosios bibliotekos vaidmenis:

- **Įtraukių inovacijų kūrėja:** „<...> bibliotekose kuriamos inovacijos labai glaudžiai susijusios su bendruomenės poreikiais, su atskirtį patiriančių tikslinių grupių pasiekimu. Inovacijos, nukreiptos į plačiąją visuomenę. <...> Inovacijų prieinamumas, kad būtų prieinamos, įgalinimas jomis naudotis“ (E3).
- **Inovacijų tarpininkė:** „Biblioteka tai tarpininkai. Tarpininkavimo tarp kultūros ir bendruomenės, inovacijų ir bendruomenės ar partnerystės kūrimo vaidmuo“ (E2), „Kaip tarpininkas, kuris supranta, ko nori žmonės“ (I4), „<...> tarpininko pozicija – išgirstame žmogaus poziciją, galime valdžiai ją išsakyti, ko reikėtų. <...> išbandai <...> pasakai, veikia ar neveikia“ (I6).
- **Kolektyvinės minties kūrėja:** „<...> vertinga yra bibliotekose dėl to, kai jos suburia bendruomenę, tai vyksta intensyvūs žinių mainai ir dalybos tarp bendruomenės narių. Tokiu būdu biblioteka tampa erdve, suteikiančia galimybę generuoti kolektyvinei minčiai (kai bendruomenė generuoja mintis, o ne individualiai)“ (E5).
- **Inovacijų ambasadorė:** „<...> inovacijų ambasadorė bendruomenėje. Įpareigota valstybės ir skleidžianti teigiamą žinutę, teigiamą požiūrį į inovacijas“ (E1).
- **Inovacijų skleidėja:** „<...> suteikianti galimybę susipažinti su naujausiomis inovatyviomis technologijomis ir leidžianti inovacijoms skliti regione“ (E3, II), „<...> pritraukia gerąsias idėjas, gerąsias patirtis iš kitur ir skleidžia savo regione“ (I7).
- **Žvalgybininkė:** „<...> stebime aplinką, renkame informaciją apie bendruomenės poreikius, išsigryniname veiklas, kad būtų įdomu <...>“ (D2).
- **Inovacijų generatorė:** „<...> generuojame inovatyvias idėjas, skatinančias kūrybiškos bendruomenės ugdymą“ (D1).
- **Iniciatorė:** „teikdamos įdomias, patrauklias savo paslaugas, inicijuojame gyventojus ateiti į biblioteką ir pajusti laiko pulsą, susipažinti su inovatyviomis idėjomis, praplėsti savo akiratį“ (D3).
- **Vedlė:** „<...> savo įgyvendinamomis veiklomis prisidedame prie inovatyvaus požiūrio, inovatyvaus mąstymo formavimo“ (D5).
- **Indikatorė:** „Aktyviai bendraudami su bendruomene, žinome, kas ją domina, ko jai reikia, reaguojame į visuomeninius pokyčius ir patys keičiamės“ (I3).
- **Inovacijų politikos įgyvendintoja:** „<...> puiki inovacijų politikos įgyvendintoja“ (E1, E4), „Inovacijų politikos įgyvendinimo viena iš vykdytojų (II). Tam tikros dalies, savo kompetencijų ribose esame įgyvendintojai“ (I2).

Ekspertų ir tikslinės grupės diskusijos dalyvių įžvalgos papildė teorinėje dalyje pateiktus viešosios bibliotekos vaidmenis įgyvendinant inovacijų politiką. Vadovaujantis teorinėmis žiniomis ir ekspertų bei informantų įžvalgomis pateikiamas apibendrintas viešosios bibliotekos vaidmuo (žr. 3.4.1 pav.):

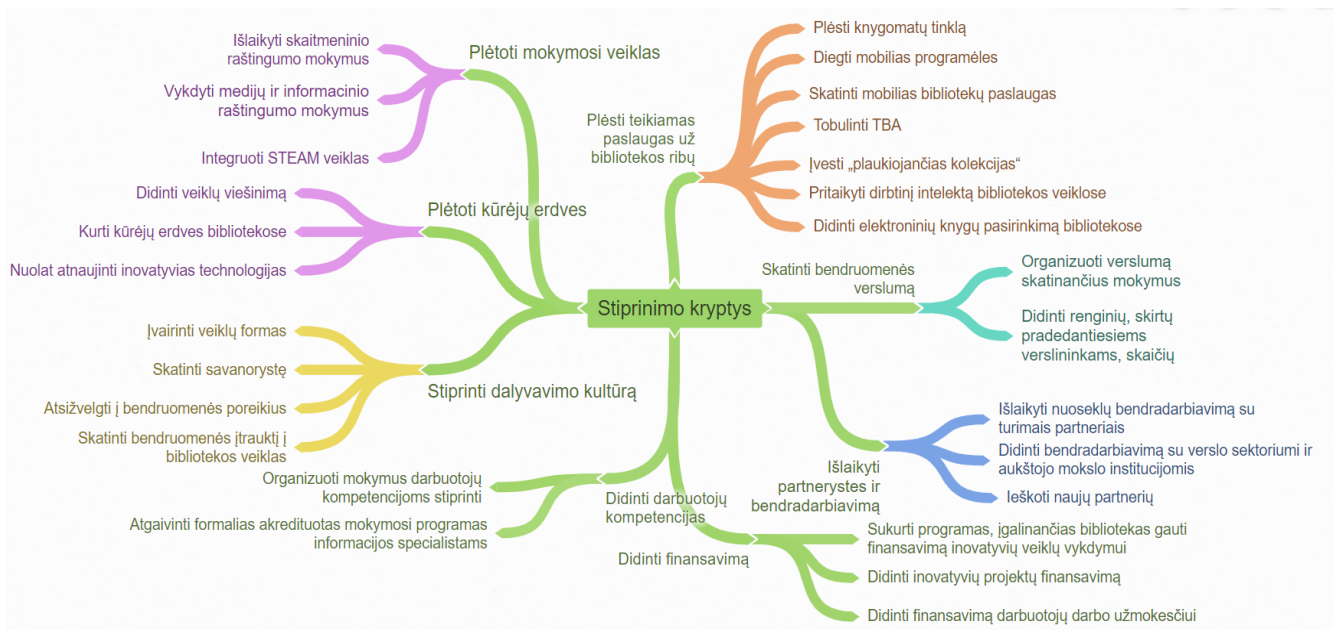

3.4.1 pav. Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Juchnevič (2016), Liukinevičiene ir Kuodyte (2021), pusiau struktūruoto ekspertų interviu ir tikslinės grupės diskusijos rezultatais

Taigi, viešoji biblioteka, įgyvendindama savo veiklas kryptingai, strategiškai siekia būti inovatyvia įstaiga regione. Anot ekspertų ir informantų, atlikdama inovacijų skleidėjos, nešėjos, inovacijų generatorės, iniciatorės, vedlės vaidmenis viešoji biblioteka skleidžia inovatyvias idėjas regione, supažindina su naujausiomis inovatyviomis technologijomis ir, svarbiausia, išmokina jomis naudotis. Viešosiose bibliotekose kuriamos inovacijos prienamos visai bendruomenei, jomis įgalinami naudotis skirtingo amžiaus ir skirtingų socialinių sluoksnių žmonės – tokiu būdu viešoji biblioteka atlieka įtraukių inovacijų kūrėjos vaidmenį. Darbo autorė pabrėžia itin svarbų viešosios bibliotekos kolektyvinės minties kūrėjos vaidmenį. Viešosios bibliotekos suburdamos bendruomenės savo erdvėse suteikia joms galimybę dalintis žiniomis ir generuoti kolektyvines mintis, kurių dėka ir atsiranda inovacijos. Viešoji biblioteka tarpininkaudama tarp kultūros ir bendruomenės, inovacijų ir bendruomenės atlieka inovacijų tarpininkės vaidmenį, kurio dėka viešoji biblioteka efektyviau patenkina bendruomenės poreikius ir didina inovacijų sklaidą. Apibendrinant galima teigti, kad viešoji biblioteka atlieka inovacijų politikos įgyvendintojos vaidmenį, nes prisideda įgyvendinant pagrindinius inovacijų politikos tikslus – kūrybiškumo, inovatyvumo, verslumo skatinimo bei inovacijų kultūros stiprinimo.

Dokumentų turinio analizė, tikslinės grupės diskusija ir pusiau struktūruoto ekspertų interviu rezultatai atskleidė viešųjų bibliotekų stiprybes bei galimybes įgyvendinant inovacijų politiką, parodė esamą situaciją. Taip pat išvelgė ir problemas, kylančias viešosioms bibliotekoms. Tad siekiant stiprinti viešųjų bibliotekų vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką, būtina suformuoti šio vaidmens stiprinimo kryptis (žr. 3.4.2 pav.):

3.4.2 pav. Viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Dalyvavimo kultūros stiprinimas. Remiantis tyrimo rezultatais identifikuota bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis – dalyvavimo kultūros stiprinimas. Tyrimas parodė, kad dalyvavimo kultūra ypač svarbi viešajai bibliotekai ir jos veikloms, nes būtent dalyvavimo kultūra skatina vartotojus labiau įsitraukti į visas bibliotekoje vykdomas veiklas. Stiprinant dalyvavimo kultūrą viešosiose bibliotekose reikėtų skatinti bendruomenės įtrauktį į bibliotekos veiklas, labiau skatinti savanorystę, veiklas organizuoti atsižvelgiant į bendruomenės poreikius, įvairinti veiklų formas.

Kūrėjų erdvės viešosiose bibliotekose skatina bendruomenės kūrybiškumą, suteikia vartotojams galimybę kurti ir gaminti bendradarbiaujant ir dalinantis žiniomis. Stiprinant viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką būtina **kūrėjų erdvių plėtra**. Tiek pusiau struktūruoto ekspertų interviu, tiek vienos tikslinės grupės diskusijos dalyviai teigė, kad tokių erdvių Lietuvos viešosiose bibliotekose trūksta. Žinoma, tai priklauso, nuo to, koku laikotarpiu biblioteka statyta ar renovuota. Jei statyta ar renovuota neseniai, tai tokios erdvės bibliotekose jau yra, tačiau, jei statyta ar renovuota anksčiau, kūrėjų erdvės nebuvo numatytos. Taip pat, žinoma, kūrėjų erdvėse būtina vis atnaujinti inovatyvias technologijas, nes jos greit sensta ir vartotojams tampa nebeįdomios. Šiuo aspektu viešosios bibliotekos turėtų būti žingsniu priekyje.

Diskutuojant apie kūrėjų erdves su ekspertais, darbo autorė pastebi kai kuriose Lietuvos bibliotekose išryškėjančią tendenciją – mažą kūrėjų erdvių panaudą. Tikėtina, kad ši tendencija priklauso nuo kelių faktorių:

- nuo darbuotojų, dirbančių kūrėjų erdvėse, kompetencijų ir jų savimotyvacijos pritraukti kuo daugiau vartotojų;
- nuo bendruomenės, kurioje yra biblioteka, aktyvumo, domėjimosi tokiomis veiklomis;
- nuo kūrėjų erdvėse vykdomų veiklų viešinimo.

Taigi, siekiant plėtoti kūrėjų erdves, reikėtų:

- stiprinti darbuotojų kompetencijas ir motyvaciją;

- kūrėjų erdvėse organizuoti veiklas, atitinkančias bendruomenės poreikius, tokiu būdu didinant bendruomenės įtraukimą į šias veiklas;
- didinti kūrėjų erdvėse įgyvendinamų veiklų viešinimą įvairiais būdais: viešinant internete bibliotekų internetiniuose puslapiuose, socialiniuose tinkluose, organizuojant renginius, pristatant kūrėjų erdvėse vykdomas veiklas švietimo įstaigose ir t. t.

Kita viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis – **mokymosi veiklų plėtra**. Kaip atskleidė tyrimas, mokymasis – viena iš svarbiausių viešosios bibliotekos veiklų, tačiau ji turi potencialą augti ateityje, kadangi bibliotekoje vykdomos viso gyvenimo mokymosi veiklos, leidžiančios bendruomenei tobulėti, įgyti naujų žinių, kurios yra reikalingos siekiant prisitaikyti labai greitai besikeičiančiame pasaulyje. Siekiant vykdyti mokymosi veiklas reikėtų ir toliau išlaikyti skaitmeninio raštingumo mokymus, organizuoti medijų ir informacinio raštingumo mokymosi bei integruoti STEAM mokymosi veiklas.

Atlikus empirinį tyrimą, identifikuota viena iš didžiausių problemų kūrėjų erdvių ir mokymosi veiklų organizavime ir įgyvendinime – kompetingų, jaunų specialistų trūkumas, ypač pasireiškiantis regionuose. Taigi, siekiant stiprinti viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką nustatyta dar viena kryptis – **žmoniškųjų išteklių, reikalingų bibliotekų veikloms įgyvendinti, akademinį paruošimą, kompetencijų tobulinimą ir darbo užmokesčio didinimą**. Šiuo metu įžvelgiama didelė problema, kad, galima sakyti, visiškai nebėra ruošiami bibliotekininkai profesionalai, o didžioji dalis Lietuvos bibliotekų darbuotojų yra vyresnio amžiaus. Šiaulių valstybinė kolegija vienintelė Lietuvoje ruošia informacijos valdymo specialistus, tačiau to nepakanka. Siekiant išspręsti šią problemą reikėtų atgaivinti formalias akredituotas mokymosi programas informacijos valdymo specialistams. Kitas aspektas – tai nuolatinis darbuotojų kompetencijų tobulinimas, ypač dirbantiems su inovatyviomis technologijomis, nes jos labai greitai keičiasi, tobulėja, o bibliotekininkas turėtų turėti daugiau žinių už vartotojus. Ir žinoma, būtina atkreipti į darbo užmokesčio didinimą, skatinimą, darbuotojų motyvavimą. Galima daryti prielaidą, kad nekonkurencingas darbo užmokestis neskatina rinktis bibliotekininko specialybės ar darbo bibliotekoje, turint kitą specialybę, nes kitose darbų sferose atlyginimai yra didesni.

Remiantis atlikto tyrimo rezultatais identifikuojama dar viena viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis – **paslaugų už savo pastatų ribų, naudojantis skaitmeninėmis technologijomis ar mobiliaisiais įrenginiais, plėtra**. Tokių paslaugų plėtrą skatina besikeičiančios visuomenės poreikiai, aplinkos pokyčiai bei siekiant didinti viešosios bibliotekos paslaugų prieinamumą. Tyrimo metu nustatyta, kad labai pasiteisino knygomatai, knygų grąžinimo dėžės, mobilios bibliotekų paslaugos, įvairūs renginiai, veiklos, organizuojamos ne bibliotekų pastatuose, virtualūs turai. Vykdamas tokias veiklas viešosiose bibliotekose ateityje numatoma tarpbibliotekinio abonemento tobulinimas, jo finansavimo problemų sprendimas, „plaukiojančių kolekcijų“ įvedimas, skaitymo skatinimo jaunimui mobiliųjų programėlių diegimas, elektroninių knygų plėtra, dirbtinio intelekto pritaikymas bibliotekos veiklose.

Išlaikyti partnerystes ir bendradarbiavimą – bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką stiprinanti kryptis. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad viena iš regionuose esančių viešųjų bibliotekų stiprybių, mažų bendruomenių ypatybė – neformalus, artimas bendravimas, palengvinantis ir skatinantis bendradarbiavimą su įvairiomis švietimo, kultūros, socialines paslaugas teikiančiomis organizacijomis, NVO. Taigi, reikėtų stengtis išlaikyti šį bendradarbiavimą rašant ir įgyvendinant projektus, vykdamas veiklas ir t.t. Tačiau pažymėtina, kad reikėtų didinti bendradarbiavimą su verslo

sektoriumi ir aukštojo mokslo institucijomis, taip pat reikėtų ieškoti naujų partnerių, nes naujos partnerystės skatina naujų idėjų atsiradimą.

Kita stiprinimo kryptis, kurią atskleidė atliktas tyrimas – **bendruomenės verslumo skatinimas**. Tyrimo rezultatai parodė, kad viešosios bibliotekos skatina bendruomenės verslumą organizuodamos įvairius mokymus, suteikiančius žinių ar įgūdžių, reikalingų verslą pradėti ar neseniai pradėjusiems gyventojams. Bendruomenei šie mokymai labai svarbūs, nes mokymai yra brangūs ir ne kiekvienas gali sau leisti lankyti tokius mokymus savarankiškai vien dėl to, kad neturi pinigų tokiems mokymams įsigyti. Žinoma, verslumo skatinimui svarbūs ir skaitmeninio raštingumo mokymai, nes tai būtini įgūdžiai ketinantiems pradėti verslą. Taip pat tyrimas parodė, kad viena iš bendruomenės verslumo skatinimo formų gali būti rankdarbių mugių organizavimas. Taigi, siekiant skatinti bendruomenės verslumą, reikėtų ir ateityje organizuoti įvairius mokymus, atsižvelgiant į gyventojų poreikius ir į verslininkų rekomendacijas, didinti renginių, kuriuose pradantieji smulkūs rankdarbių gamintojai gali pristatyti ir parduoti savo gaminius, organizavimą

Atliktas tyrimas atskleidė dar vieną didelę problemą, kylančią viešiosioms bibliotekoms – finansavimo stoką. Siekiant stiprinti viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką, būtina didinti finansavimą inovatyvių technologijų įsigijimui, inovatyvių veiklų organizavimui ir vykdymui. Anot ekspertų ir informantų, geriausiai šią problemą galėtų išspręsti finansavimas per suformuotas programas ar per projektus, skirtus inovatyvių veiklų įgyvendinimui.

IŠVADOS

Teorinė analizė atskleidė, kad inovacijų politika – tai vyriausybės formuojami palankūs inovacijų kūrimui ir jų sklaidai bei pritaikymui strateginiai tikslai, priemonės, teisinio reguliavimo aplinka, inovatyvūs sprendimai viešajame sektoriuje. Veiksmingiausias priemonės sėkmingam inovacijų politikos įgyvendinimui: kryptinga inovacijų politikos strategija, palanki verslo aplinka, infrastruktūros ir verslo platformos, investicijos į mokslo tyrimus, skatinamos inovatyvios žmogiškųjų išteklių kompetencijos / įgūdžiai. Siekdamas patenkinti visuomenės lūkesčius bei poreikius ir realizuodamas viešosios politikos suformuotus tikslus, viešojo sektoriaus organizacijos prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Viešojo sektoriaus organizacijos teikdamos visuomenei reikalingas paslaugas (švietimo, kultūros, socialinės rūpybos ir kitas) daro įtaką kūrybingumo, verslumo ir inovatyvumo plėtrai, stiprina visuomenės inovacijų kultūrą. Bendradarbiaudamos viešojo sektoriaus organizacijos kuria vertės tinklus, tarpsektorinis bendradarbiavimas padeda kurti inovacijas ir jas plėtoti. Inovacijų politikos įgyvendinimo procese dalyvauja ne tik viešojo sektoriaus organizacijos, tačiau ir kitos įvairios suinteresuotos šalys: inovacijų politiką formuojančios institucijos, regioninė valdžia, aukštojo mokslo institucijos, verslo organizacijos ir visuomenė. Tarp šių šalių vyksta tarpusavio sąveika, sukurianti vertę, skirtą socialiniam, aplinkosauginiam, ekonomikos, kultūros, politikos ir žinių tvarumui ir tai įvardijama kaip Keturgubos spiralės modelis.

Teorinė analizė atskleidė, kad viešosios bibliotekos veikla yra specifiška, labai priklausanti nuo kintančių aplinkos sąlygų ir visuomenės poreikių. Viešoji biblioteka atlieka daug veiklų – kaupia bendruomenės poreikius tenkinantį dokumentų fondą, teikia gyventojams informacijos ir viešosios interneto prieigos paslaugas, vykdo kraštotyros, sociokultūrinės edukacijos, skaitymo skatinimo, informacinio raštingumo ir kitas su bibliotekų veikla susijusias neformaliojo švietimo programas ir projektus. Visomis šiomis veiklomis viešoji biblioteka prisideda prie sumanios, kūrybingos visuomenės formavimo, skatina bendravimą, bendradarbiavimą, dalijimąsi žiniomis, mažina socialinę atskirtį. Biblioteka, būdama kultūros skleidėja, socialinių sąveikų erdve, informacijos ir žinių centru, technologijų centru, kurdama palankią, su inovacijomis susijusių žinių sklaidos terpę, skleisdama žinias apie pažangias technologijas, inovacijas ir jų naudą visuomenei stiprina inovacijų kultūrą, ugdo inovatyvią, kūrybišką ir verslią bendruomenę ir tokiu būdu prisideda prie inovacijų politikos įgyvendinimo.

Teorinė analizė atskleidė, jog bibliotekų strateginiai tikslai, platus viešųjų bibliotekų tinklas, infrastruktūra, inovatyvių technologijų įsigijimas suteikia tinkamas galimybes bibliotekoms prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Viešųjų bibliotekų organizuojamų įvairių renginių, edukacijų, mokymų, seminarų pagalba ugdomas visuomenės kūrybiškumas ir verslumas bei formuojamos vertybinės nuostatos, skatinančios kurti ir pritaikyti inovacijas. Bendradarbiaujant su įvairiomis įstaigomis ir veikiant už bibliotekos pastatų sienų sustiprinamas bibliotekos įsitraukimas į bendruomenės gyvenimą, formuojami nauji inovatyvūs sprendimai kilusiems iššūkiams spręsti. Viešosios bibliotekos, įgyvendindamos savo tiesiogines funkcijas, kartu per visuomenės švietimą ir mokymą naudotis naujausiomis technologijomis, ugdant piliečių technologinį raštingumą ir verslumą prisideda prie visuomenės inovatyvumo skatinimo ir inovacijų kultūros palaikymo, kas ypač svarbu įgyvendinant inovacijų politiką.

Remiantis empirinio tyrimo rezultatais, buvo identifikuotas viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką. Viešoji biblioteka, kurdama inovacijas, prieinamas visai

bendruomenei, įgalindama jomis naudotis įvairaus amžiaus ir skirtingų socialinių sluoksnių žmones, įgyvendindama inovacijų politiką atlieka **įtraukių inovacijų kūrėjos** vaidmenį. Viešosios bibliotekos buria bendruomenes, suteikia joms erdves ir sudaro galimybes joms dalintis žiniomis ir generuoti kolektyvines mintis – taip atsiskleidžia **kolektyvinės minties kūrėjos vaidmuo**. Empirinis tyrimas parodė, kad viešoji biblioteka skleidžia inovatyvias idėjas regione, supažindina su naujausiomis inovatyviomis technologijomis, ugdo bendruomenės kūrybiškumą ir verslumą – visa tai viešoji bibliotekos pasiekia atlikdama **inovacijų skleidėjos, nešėjos, inovacijų generatorės, iniciatorės, vedlės vaidmenis**. Taip pat identifikuotas **inovacijų tarpininkės vaidmuo**, nes viešoji biblioteka tarpininkauja tarp kultūros, inovacijų ir bendruomenės. Apibendrinant galima teigti, kad viešoji biblioteka atlieka **inovacijų politikos įgyvendintojos vaidmenį**, nes prisideda įgyvendinant pagrindinius inovacijų politikos tikslus – kūrybiškumo, inovatyvumo, verslumo skatinimo bei inovacijų kultūros stiprinimo.

Empirinės dalies rezultatai leido identifikuoti ir pagrįsti viešųjų bibliotekų vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis. Stiprinant dalyvavimo kultūrą, atsižvelgiant į bendruomenės poreikius ir organizuojant įvairesnes veiklas, bendruomenė bus skatinama labiau įsitraukti į viešosios bibliotekos veiklas. Kūrėjų erdvių plėtra ugdyt bendruomenės kūrybiškumą. Kūrėjų erdvėse atnaujinamos inovatyvios technologijos leis su jomis susipažinti, išmokyti jomis naudotis bei kurti. Mokymosi veiklų plėtra leis mažinti bendruomenės narių skaitmeninę atskirtį, stiprins medijų ir informacinį raštingumą ir suteiks kitų žinių ir įgūdžių, reikalingų šiuolaikinėje visuomenėje. Integruotos STEAM veiklos leis populiarinti gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, menų ir matematikos žinias bei ugdyt kūrybiškumą. Viešosios bibliotekos vykdydamos paslaugų už savo pastatų ribų, naudojantis skaitmeninėmis technologijomis ar mobiliaisiais įrenginiais, plėtrą užtikrins ir didins kultūros paslaugų pasiekiamumą, mažins vartotojų atskirtį, populiarins viešosios bibliotekos teikiamas paslaugas. Partnerystės su kitomis įstaigomis išlaikymas bei bendradarbiavimas su naujomis įstaigomis, verslu ir aukštojo mokslo institucijomis suteiks naujų idėjų veikloms, skleis žinias ir gerą patirtį regione. Bendruomenės verslumo skatinimas – vienas iš inovacijų politikos tikslų. Viešosios bibliotekos organizuodamos mokymus pradedantiems verslininkams, suteikdamos jiems informaciją, organizuodamos renginius, kuriuose pradedantieji smulkūs rankdarbių gamintojai gali pristatyti ir parduoti savo gaminius, prisidės prie bendruomenės verslumo ugdymo. Išsprendus žmogiškųjų išteklių problemas – suformavus akredituotas mokymosi programas informacijos specialistams, organizuojant mokymus, stiprinančius kompetencijas darbuotojams, didinant darbo užmokestį – viešajai bibliotekai būtų suteikiamos galimybės efektyviau įgyvendinti inovacijų politiką ir prisidėti prie inovacijų sklaidos. Viešųjų bibliotekų veiklą riboja finansavimo trūkumas. Suformavus programas, didinant projektų, skatinančių inovatyvias veiklas, finansavimą, viešosios bibliotekos būtų labiau įgalintos įgyvendinti inovacijų politiką bei stiprėtų jų vaidmuo.

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei rekomenduojama atnaujinti Lietuvos kultūros politikos nuostatas atsižvelgiant į pokyčius, vykstančius šiuolaikiniame pasaulyje, bei atkreipiant dėmesį į pasikeitusį viešosios bibliotekos vaidmenį visuomenėje.

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai rekomenduojama:

- sukurti ir patvirtinti programą, skatinančią inovacijas viešosiose bibliotekose;
- inicijuoti akredituotų mokymosi programų informacijos valdymo specialistams atkūrimą;
- skirti tikslinį finansavimą viešųjų bibliotekų darbuotojų darbo užmokesčiui didinti;
- paruošti ir patvirtinti naujas Bibliotekų plėtros strategines kryptis 2023–2028 metams, vieną iš krypčių skiriant inovatyvumo skatinimui.

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai rekomenduojama atnaujinti inovacijų plėtros programą. Atkreipti dėmesį į viešųjų bibliotekų galimybes prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo ir įtraukti bibliotekas į inovacijų programos įgyvendinimo planą panaudojant jas kaip inovacijų sklaidos kanalą bei suteikiant didesnę finansavimą inovatyvių veiklų, edukacijų įgyvendinimui bei inovatyvių technologijų įsigijimui.

Lietuvos kultūros tarybai rekomenduojama didinti programų, skatinančių inovatyvias veiklas, finansavimą ir skaičių.

Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacijai rekomenduojama inicijuoti kvalifikuotų informacijos specialistų poreikio tyrimą ir remiantis šio tyrimo rezultatais kreiptis į Lietuvos Respublikos kultūros ministeriją bei Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministeriją dėl akredituotų mokymosi programų informacijos valdymo specialistams atkūrimo arba perkvalifikavimo sistemos sukūrimo.

Lietuvos viešosioms bibliotekoms (administracijoms) rekomenduojama:

- siekiant stiprinti viešųjų bibliotekų vaidmenį inovacijų srityje savo vykdomas veiklas organizuoti atsižvelgiant į šiame magistro darbe identifikuotas viešųjų bibliotekų vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką stiprinimo kryptis.
- skatinti bibliotekos darbuotojų kūrybiškumą, inovatyvumą;
- organizuoti bibliotekos darbuotojams mokymus, stiprinančius jų kompetencijas naudotis ir mokyti naudotis kitus inovatyviomis priemonėmis.

LITERATŪRA

Moksliniai šaltiniai:

1. Bishop, B., W., Mehra, B., Partee, R., P. (2016). The role of Rural Public Libraries in Small Business Development. *Public Library Quarterly*, 35 (1), 37-48. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/302632812_The_Role_of_Rural_Public_Libraries_in_Small_Business_Development.
2. Biveinis, P. (2018). Kultūros funkcijos ir jų realizavimas savivaldybių viešųjų bibliotekų veikloje. *Šiandien aktu*, 58(1), 58-106.
3. Biveinis, P. (2019). *Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų kultūrinė veikla (2007–2017 m.)*. Vilnius: Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Prieiga per internetą: <https://www.lnb.lt/informacijos-mokslu-specialistams/profesiniai-informacijos-istekliai/lietuvos-biblioteku-veiklos-tyrimai>.
4. Biveinis, P. (2020). Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų funkcijų transformacija. *Šiandien aktu*, 2 (63), 211-247. Prieiga per internetą: <https://www.lnb.lt/informacijos-mokslu-specialistams/profesiniai-informacijos-istekliai/lietuvos-biblioteku-veiklos-tyrimai>.
5. Chaminade, C., Lundvall, B. A. (2019). Science, Technology and Innovation Policy – old patterns and new challenges. In *Oxford Research Encyclopedia of Business and Management* Oxford University Press. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Cristina-Chaminade/publication/343194833_Science_Technology_and_Innovation_Policy_Old_Patterns_and_New_Challenges/links/5f1b739a45851515ef478469/Science-Technology-and-Innovation-Policy-Old-Patterns-and-New-Challenges.pdf.
6. Christensen, T., Laegreid, P., Rovik, K., A. (2020). *Organization Theory and the Public Sector: Instrument, Culture and Myth*. London: Taylor & Francis Ltd.
7. Döringer, S. (2021). The problem-centred expert interview. Combining qualitative interviewing approaches for investigating implicit expert knowledge. *International Journal of Social Research Methodology*, 24, 265-278. Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13645579.2020.1766777?scroll=top&needAccess=true>.
8. Edler, J., Cunningham, P., Gök, A., Shapira, P. (2016). *Handbook of Innovation Policy Impact*. Edward Elgar Publishing Limited. Prieiga per internetą: <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781784711849/9781784711849.00008.xml>.
9. Edler, J., Fagerberg, J. (2017). Innovation policy: What, why, and how. *Oxford Review of Economic Policy*, 33(1), 2-23. Prieiga per internetą: (PDF) Innovation policy: What, why, and how (researchgate.net)
10. Edwards, R., Holland, J. (2013). *What is qualitative interviewing?* Bloomsbury Publishing. Prieiga per internetą: https://eprints.ncrm.ac.uk/id/eprint/3276/1/complete_proofs.pdf.
11. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: Registrų centras. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16724/9789955302056.pdf?sequence=1>.
12. Grillitsch, M., Hansen, T., Coenen, L., Miorner, J., Moodysson, J. (2019). Innovative policy for system-wide transformation: The case of strategic innovation programmes (SIPs) in Sweden. *Research Policy*, 48, 1048-1061. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/328321839_Innovation_policy_for_system-wide_transformation_The_case_of_strategic_innovation_programmes_SIPs_in_Sweden.
13. Yun, J., J. (2019). Micro- and Macro-Dynamics of Open Innovation with a Quadruple-Helix Model. *MDPI*, 11(12), 1-17. Prieiga per internetą: <https://www.mdpi.com/2071-1050/11/12/3301/html>.
14. Jakubavičius, A., Vilys, M. (2007). Inovacijų politika: technologiškai orientuoto sektoriaus įmonių prioritetai. *Viešasis administravimas*, 13, 66-73. Prieiga per internetą: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=eb3eb07c-d85e-467c-8f73-1409200ad521%40redis>.
15. Janavičienė, D. (2019). Informacinė viešųjų bibliotekų veikla. *Bibliotekų tyrimai Lietuvoje*, T. 4, 204-250 Prieiga per internetą: <https://journals.lnb.lt/relevant-tomorrow/article/view/698/703>.
16. Janavičienė, D. (2011) Kaimo vietovių bibliotekos reikšmė bendruomenėje. *Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje*, 2, 105-116. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367181398235/>.
17. Janiūnaitė, B., Petraičė, M., Jucevičius, G. (2013). *Organizacijų inovacinė kultūra. Mokslo studija*. E-knyga. Kaunas: Technologija.
18. Januševičienė, R. (2021). Lietuvos viešųjų bibliotekų veikla COVID-19 pandemijos ir migrantų krizės akivaivoje: siekis užtikrinti žmogaus teises. *Aktuali rytoj*, 1 (19), 85-103.
19. Juchnevič, L. (2016). Bibliotekų vaidmenų kaita tinklaveikos visuomenėje: Lietuvos atvejis (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas). Prieiga per internetą: https://www.kf.vu.lt/dokumentai/Mokslas/L._Juchnevic_disertacija_2015-12-14.pdf.
20. Juchnevič, L. (2016). Šiuolaikiniai bibliotekos konceptai tinklaveikos visuomenėje: kontekstas ir požūriai. *Informacijos mokslai*, 74, 95–114. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/IM/article/view/10153>.
21. Juknevičienė, V. (2015). Regioninis inovacijų sistemos absorbcinio gebėjimo vystymas (daktaro disertacija, Kauno technologijos universitetas).

22. Juknevičienė, V. Bersėnaitė, J. (2016). Sėveikaujantis valdymas kaip verslo ir mokslo bendradarbiavimo dėl inovacijų plėtotės prielaida. *Viešoji politika ir administravimas*, 1, 41-55. Prieiga per internetą: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=341353>.
23. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
24. Kulikauskienė, K. (2019). Socialiai įtraukios bibliotekos samprata besikeičiančioje visuomenėje. *Socialiniai tyrimai*, 42 (1), 67-78. Prieiga per internetą: <https://www.lituanistika.lt/content/84340>.
25. Kulikauskienė, K. (2021). The Theoretical Quadruple Helix Model for Digital Inclusion Increase. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 85, 13-31. Prieiga per internetą: <https://sciendo.com/pdf/10.1515/mosr-2021-0002>.
26. Laanes, L. (2008). The role of the Public Sector in fostering Corporate Social Responsibility: The Case of Estonia. Helsinkio universitetas. Prieiga per internetą: (PDF) The Role of the Public Sector in Fostering Corporate Social Responsibility : The Case of Estonia (researchgate.net).
27. Lewandowska, A., Stopa, M., Inglot-Brzęk, E. (2021). Innovativeness and entrepreneurship: Socioeconomic remarks on regional development in peripheral regions. *Economics & Sociology*, 14(2), 222-235. Prieiga per internetą: <https://www.proquest.com/docview/2548433845/fulltext/DC38C968AE64E3CPQ/1?accountid=15307>.
28. Liukinevičienė, L., Kuodytė, K. (2021). Strateginių pokyčių valdymas savivaldybės viešajoje bibliotekoje. *Socialiniai tyrimai*, 44(2), 61-83.
29. Masiulis, K., Sudnickas, T., Židonis, Ž., Gudelis, D. (2009). Inovacijos Europos Sąjungos šalių regionuose: viešajo administravimo institucijų vaidmuo. *Viešasis administravimas*, 1, 6-11. Prieiga per internetą: <https://www.lituanistika.lt/content/26531>.
30. McCann, P., Ortega-Agiles, R. (2013). Modern regional innovation policy. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 2013, 6(2), 187-216. Prieiga per internetą: <https://academic.oup.com/cjres/article-abstract/6/2/187/365156?redirectedFrom=fulltext>.
31. Nicholson, K. (2019). Collaborative, Creative, participative:Trends in Public Library Innovation. *Public Library Quarterly*, 3, 31-347. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/330739502_Collaborative_Creative_Participative_Trends_in_Public_Library_Innovation.
32. Papcunova, V., Vavrek, R. (2021). Role of public Entities in Suitable Provision of Public Services: Case Study from Slovakia. *Administrative Sciences*, 11 (143), Prieiga per internetą: (PDF) Role of Public Entities in Suitable Provision of Public Services: Case Study from Slovakia (researchgate.net).
33. Pečeliūnaitė, A. (2018). Bibliotekos veiklos ir bendruomenės narių gyvenimo kokybės sąsajos: nepriklausomas Lietuvos apskričių viešųjų bibliotekų tyrimas. *Kultūra ir visuomenė*, 9 (2), 61-87. Prieiga per internetą: http://culturesociety.vdu.lt/wp-content/uploads/2018/09/KN92_5_Biblioteku_veiklos_ir_bendruomenes_nariu.pdf.
34. Potnis, D., D., Winberry, J., Finn, B. (2020). Best practises for managing innovations in public libraries in the USA. *Journal of Librarianship and information Science*, 1-13.
35. Raipa, A., Smalskys, V., Giedraitytė, V., Nefas, S. (2016). *Šiuolaikinio viešajo administravimo pagrindai*. Vilnius: MRU leidykla.
36. Ramaškienė, L., Šumskienė, E. (2020). Socialinio verslo įtaka bendruomenių socialinio kapitalo plėtrai. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 21, 66-85. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/STEPP/article/view/19073/21039>.
37. Sakalas, A., Savanevičienė, A., Girdauskienė, L. (2016). *Pokyčių valdymas*. Kaunas: Technologija.
38. Sheshadri, K., Vijayakumar, S. (2018). Role of Libraries in Entrepreneurship and Social Change: Review of selected case studies. *International Journal on Recent Trends in Business and Tourism*, 2 (4), 63-67. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/332876391_Role_of_Libraries_in_Entrepreneurship_and_Social_Change_Review_of_selected_case_studies.
39. Sinkienė, J., Grumadaitė, K. (2014). Sumanaus regiono konceptualusis modelis. *Viešoji politika ir administravimas*, 13 (3), 414-426. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/12968/3961-8386-1-SM.pdf?sequence=1>.
40. Stasėnaitė, V., Orlakaitė, G. (2018). Viešųjų bibliotekų inovatyvių paslaugų taikant projekcinę veiklą vertinimas. *Informacijos mokslai*, 81, 27,46. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/informacijos-mokslai/article/view/11920/10526>.
41. Stripeikis, O., Ramanauskas, J. (2011). Inovacijoms palankios organizacinės kultūros veiksniai. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 1(25), 224-230. Prieiga per internetą: <https://scholar.google.com/citations?user=zKkBDPAAAAJ&hl=th>.
42. Strover, S. (2019). PublicLibraries and 21st Century Digital Equity Goals. *Communication Research and Practise*, 5(2), 188-205. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/333686536_Public_libraries_and_21_st_century_digital_equity_goals.
43. Sukackaitė, R., Atkočiūnienė, Z., O. (2016). Inovacinės organizacijos kultūros ir lyderystės sąsajos Lietuvos įmonėse. *Informacijos mokslai*, 74, 38-49. Prieiga per internetą:

https://www.researchgate.net/publication/301307172_Inovacines_organizacijos_kulturos_ir_lyderystes_sasajo_s_Lietuvos_imonese.

44. Tamošiūnas, T. (2018). Europos Sąjungos socialinių inovacijų skatinimo politika ir jos įgyvendinimas. *Socialiniai tyrimai*, 41(1), 42-55. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2018~1575962177932/J.04~2018~1575962177932.pdf>.
45. Vaitkevičius, V. (2018). Žinių vadybos reikšmė viešojo sektoriaus inovatyvumui. *Informacijos mokslai*, 83, 36-51. Prieiga per internetą: <https://www.lituanistika.lt/content/81400>.
46. Wanzenböck, I., Frenken, K. (2020). The subsidiarity principle in innovation policy for societal challenges. *Global Transitions*, 2, 51-59. Prieiga per internetą: The subsidiarity principle in innovation policy for societal challenges - ScienceDirect.
47. Wojciechowska, M., (2020). Social capital, trust and social activity among librarians: Result of research conducted in 20 countries across the world. *Library and Information Science Research*, 42, 1-9. Prieiga per internetą: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0740818820303479>.
48. Wojciechowska, M., D. (2021). The role of public libraries in the development of social capital in local communities – the theoretical study. *Library Management*, 42 (3), 184-196. Prieiga per internetą: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/LM-10-2020-0139/full/html>.
49. Wood, L. M., Sebar, B., Vecchio, N. (2020). Application of Rigour and Credibility in Qualitative Document Analysis: Lessons learnt from a Case Study. *The Qualitative Report*, 25(2), 456-470. Prieiga per internetą: <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol25/iss2/11/>.
50. Uyarrá, E., Flanagan, K., Magro, E., Wilson, J., R., Sotarauta, M. (2017). Understanding regional innovation policy dynamics: Actor, agency and learning. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 35(4), 559-568. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2399654417705914>.

Teisės aktai ir dokumentai:

51. Apskričių viešųjų bibliotekų regioninės veiklos plėtros modelis: Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitytės viešosios bibliotekos direktoriaus įsakymas. 2019 m. gruodžio 20 d. Nr. V-45.
52. „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas. 2020 m. rugsėjo 9 d. Nr. 998. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5?jfwid=32wf90sn>.
53. „Dėl bibliotekų plėtros strateginių krypčių 2016–2022 metams patvirtinimo: Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas. 2016 m. balandžio 29 d. Nr. IV-344. Prieiga per internetą: <https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/Biblioteku%20pletros%20kryptys.pdf>.
54. „Dėl kultūros paso koncepcijos patvirtinimo“: Lietuvos Respublikos kultūros ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas. 2018 m. liepos 13 d. Nr. IV-572/V-650. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/84c5f8208a5511e8adc2b65cf0f647e0>.
55. „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo 2018–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“: Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas. 2018 m. sausio 30 d. Nr. 4-58. Prieiga per internetą: [https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Inovacijjos/Strategijos/2018-02-05%202018-2020%20veiks\(m%C5%B3%20planas.pdf](https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Inovacijjos/Strategijos/2018-02-05%202018-2020%20veiks(m%C5%B3%20planas.pdf).
56. „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas. 2013 m. gruodžio 18 d. Nr. 1281. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463361>.
57. „Dėl Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros nuostatų patvirtinimo“: Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas. 2010 m. balandžio 20 d. Nr. 4-305/V-546, galiojanti suvestinė redakcija 2021-12-31. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.370707/XRoBETgzRW>.
58. „Dėl Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybos sudarymo ir darbo reglamento patvirtinimo“: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas. 2019 m. balandžio 15 d. Nr. 343. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e2af96d1604c11e99684a7f33a9827ac/asr>.
59. „Dėl skaitymo skatinimo 2019–2024 metų programos ir skaitymo skatinimo programos 2019–2021 metų veiksmų plano patvirtinimo“: Lietuvos Respublikos kultūros ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas. 2018 m. spalio 19 d. Nr. IV-746/V-834. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c6b27c80d1d711e8a82fc67610e51066?jfwid=14kagyvz2t>.
60. „Dėl skaitymo skatinimo 2022–2024 metų veiksmų plano patvirtinimo“: Lietuvos Respublikos kultūros ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas. 2021 m. gruodžio 14 d. Nr. IV-1416/V-2244. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/15c835c05d1d11ecb2fe9975f8a9e52e?jfwid=72zogvklp>.
61. „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas. 2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517>.
62. Europos Bendrijų Komisija. (2009) Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/baltic/com_baltic_lt.pdf.

63. Europos Komisija, „Horizontas 2020“. (2011). Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011DC0808&from=LT>
64. Europos Komisija, „Europa 2020“. (2010). Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC2020&from=LT>.
65. Europos Komisija, „Europos Horizontas“. (2020). ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programa 2021–2027 m. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/presentations/horizon_europe/rtd-2021-00013-03-00-lt-tra-01.pdf.
66. Europos Komisija, „Naujos kartos Europa“. (2020). ES biudžetas Europos ekonomikos gaivinimo planui įgyvendinti. Prieiga per internetą: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:4524c01c-a0e6-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1&format=PDF.
67. Europos Komisija, strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva – „Inovacijų sąjunga“. (2010). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC0546&from=LT>
68. Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas. 1995 birželio 6 d. Nr. I-920. Galiojanti suvestinė redakcija: 2021-01-01. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5A04D7CC7EF6/asr>.
69. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 pakeitimo ir 4, 14, 15, 21, 23, 24, 84 straipsnių pakeitimo ir 18, 25 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas. 2018 m. birželio 30 d. Nr. XIII-1415. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9a7490127f7d11e89188e16a6495e98c>.
70. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas. 2000 m. liepos 20 d. Nr. VIII-1889. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.106367/SneWSzaLei>.
71. Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymas. 2018 m. birželio 30 d. Nr. XIII-1414. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3a00ca517f7d11e89188e16a6495e98c>.
72. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas (2022). 1994 m. liepos 19 d. Nr. I-558. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5911/asr>.

Kiti šaltiniai:

73. *Bibliotekos bendruomenėms. Erasmus projekto „Kultūros paveldas ateičiai: atrask – dalinkis – mokykis“ studija 2018-09 – 2021-08.* (2021). ERASMUS+, Cultural Heritage for the Future. Prieiga per internetą: <https://bendruomeniukrastotyra.lt/failai/2021/05/Bibliotekos-bendruomenems.pdf> (Žiūrėta 2022-01-16).
74. Bibliotekų projektų bendruomenėms 2015–2016 metų „Rezultatų žemėlapis“. (2016). Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Prieiga per internetą: http://3erdve.lt/media/public/Tyrimai_2016/rezultatu_zemelapis_ii_2016_fin.pdf.
75. EBPO (2013). Innovation – driven Growth in Region. The Role of Smart Specialisation. Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/sti/inno/smart-specialisation.pdf>.
76. Europos Komisija. (2021). Cohesion policy 2021–2027 – budget in brief. Prieiga per internetą: Cohesion policy 2021-2027 – budget in brief - Regional Policy - European Commission (europa.eu) (žiūrėta 2022-02-23).
77. Europos Komisija. (2013). Smart specialisation. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/smart_spec/strength_innov_regions_en.pdf (žiūrėta 2022-02-23).
78. Europos Komisija. (2017). Towards a Mission-Oriented Research and Innovation Policy in the European Union. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/an_esir_memorandum-towards_a_mission-oriented_research-and-innovation_policy_in_the_european_union-executive_summary.pdf.
79. Europos Parlamentas. (2021). Faktų apie Europos Sąjungą suvestinė – 2021. Prieiga per internetą: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lt/FTU_2.4.6.pdf.
80. Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūra 2020 (2021). Lietuvos kultūros taryba. Prieiga per internetą: <https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2021/05/GYVENTOJU-DALYVAVIMAS-KULTUROJE-IR-PASITENKINIMAS-KULTUROS-PASLAUGOMIS-2020.pdf>.
81. IFLA ir UNESCO. (2002). *Viešųjų bibliotekų paslaugų plėtra: gairės*. Vilnius: IFLA publikacijos.
82. Lietuva 2050. (2021). Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Prieiga per internetą: <https://lrv.lt/lt/aktuali-informacija/lietuva-2050>.
83. Lietuvos inovacijų ekosistemos apžvalga 2021 (2020). Vyriausybės strateginės analizės centras. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/inovaciju-politika/20210324-inovaciju-apzvalga-2021.pdf>.
84. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. (2013). Prieiga per internetą: <https://www.lnb.lt/apie-biblioteka/veiklos-sritys/programos-ir-projektai/infrastrukturos-atnaujinimas/bibliotekos-pazangai-2> (žiūrėta 2022-02-14).
85. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. (2016). *Projekto „Bibliotekos pažangai 2“ 2016 metų ataskaita*. Prieiga per internetą: http://3erdve.lt/media/public/Ataskaitos/2016/bp2_2016_m_veiklos_ataskaita_lt.pdf (žiūrėta 2022-02-14).
86. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. (2017). *Projekto „Bibliotekos pažangai 2“ poveikio vertinimo rodiklių apibendrinamoji ataskaita 2013–2016*. Vilnius: LNB. Prieiga per internetą:

- http://3erdve.lt/media/public/BP2_dokumentai/projekto_poveikio_vertinimo_ataskaita_lt_-_web.pdf (žiūrėta 2022-02-14).
87. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. (2019). Tyrimas „Lietuvos viešųjų bibliotekų interneto vartotojai. 2009-2019 metų apžvalga“. Prieiga per internetą: <https://www.lnb.lt/informacijos-mokslu-specialistams/atlikti-tyrimai>.
 88. Lietuvos regioninės politikos Baltoji knyga darniai ir tvariai plėtrai 2017–2030 (2017). Prieiga per internetą: https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Naujienos/Baltoji_knyga_GALUTINIS.pdf
 89. Lietuvos regionų kultūros įstaigų veiklos inovatyvumo vertinimas ir jo skatinimo galimybių analizė (2016). Mokslo studija. Prieiga per internetą: http://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2017/08/Lietuvos-regionu-kulturos-istaigu-veiklos-inovatyvumo-vertinimo-ir-skatinimo-analize_2016.pdf.
 90. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. (2021). Bibliotekų statistika. Prieiga per internetą: https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/2021_BIBLIOTEK%C5%B2%20STATISTIKA.pdf (žiūrėta 2022-03-08).
 91. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. (2021). Prieiga per internetą: <https://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/regionu-pletra> (žiūrėta 2022-03-03).
 92. Lietuvos statistikos departamentas (2020). Lietuvos regionai. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-regionai-2020/lietuvos-apskritys>.
 93. Lietuvos statistikos departamentas. (2021). *Lietuvos švietimas, kultūra ir sportas*. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-svietimas-kultura-ir-sportas-2021/apie-leidini>.
 94. Mazzucato, M. (2018). *Mission-oriented Research & Innovation in the European Union*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/mazzucato_report_2018.pdf.
 95. Oslo vadovas 2018 (2019). EBPO. Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/publications/oslo-vadovas-2018-a6ccbad3-lt.htm>.
 96. Prisijungusi Lietuva. (2021). *Projekto „Prisijungusi Lietuva“ rezultatai pranoko lūkesčius – projekto veiklose dalyvavo per 500 tūkst. žmonių*. Prieiga per internetą: <https://www.prisijungusi.lt/naujienos/projekto-prisijungusi-lietuva-rezultatai-pranoko-lukescius-projekto-veiklose-dalyvavo-per-500-tukst-zmoniu/> (žiūrėta 2022-02-14).
 97. Projekto „Prisijungusi Lietuva“: efektyvi, saugi ir atsakinga Lietuvos skaitmeninė bendruomenė“ bendruomenių išmanumo tyrimas. (2019). Prieiga per internetą: <https://www.prisijungusi.lt/wp-content/uploads/2019/08/Ismanumo-tyrimas-I.pdf>.
 98. Versli Lietuva. (2021). Inovacijų agentūros koncepcija. Prieiga internetu: <https://www.verslilietuva.lt/apie-mus/apie-inovaciju-agentura/inovaciju-agenturos-koncepcija/> (žiūrėta 2022-02-24).
 99. Viešojo sektoriaus ataskaita 2016 – 2019 m. (2020). Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija bendradarbiaudama su Vyriausybės strateginės analizės centru STRATA. Prieiga per internetą: [https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Veiklos%20ataskaitos/Vie%C5%A1ojo%20sektoriaus%20ataskaita_galutin%C4%97%20\(002\).pdf](https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Veiklos%20ataskaitos/Vie%C5%A1ojo%20sektoriaus%20ataskaita_galutin%C4%97%20(002).pdf).

Šiaulių
akademija

PAŽYMĖJIMAS

Nr. MVG-VUŠA-2022-436

(4.16 E) 850000 V-268

Jolanta Žubienė

dalyvavo jaunųjų tyrėjų tarptautinėje mokslinėje konferencijoje
„JAUNASIS TYRĖJAS IŠMANIAJAI VISUOMENEI“

Ir skaitė pranešimą tema:

**„Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant
inovacijų politiką regione“**

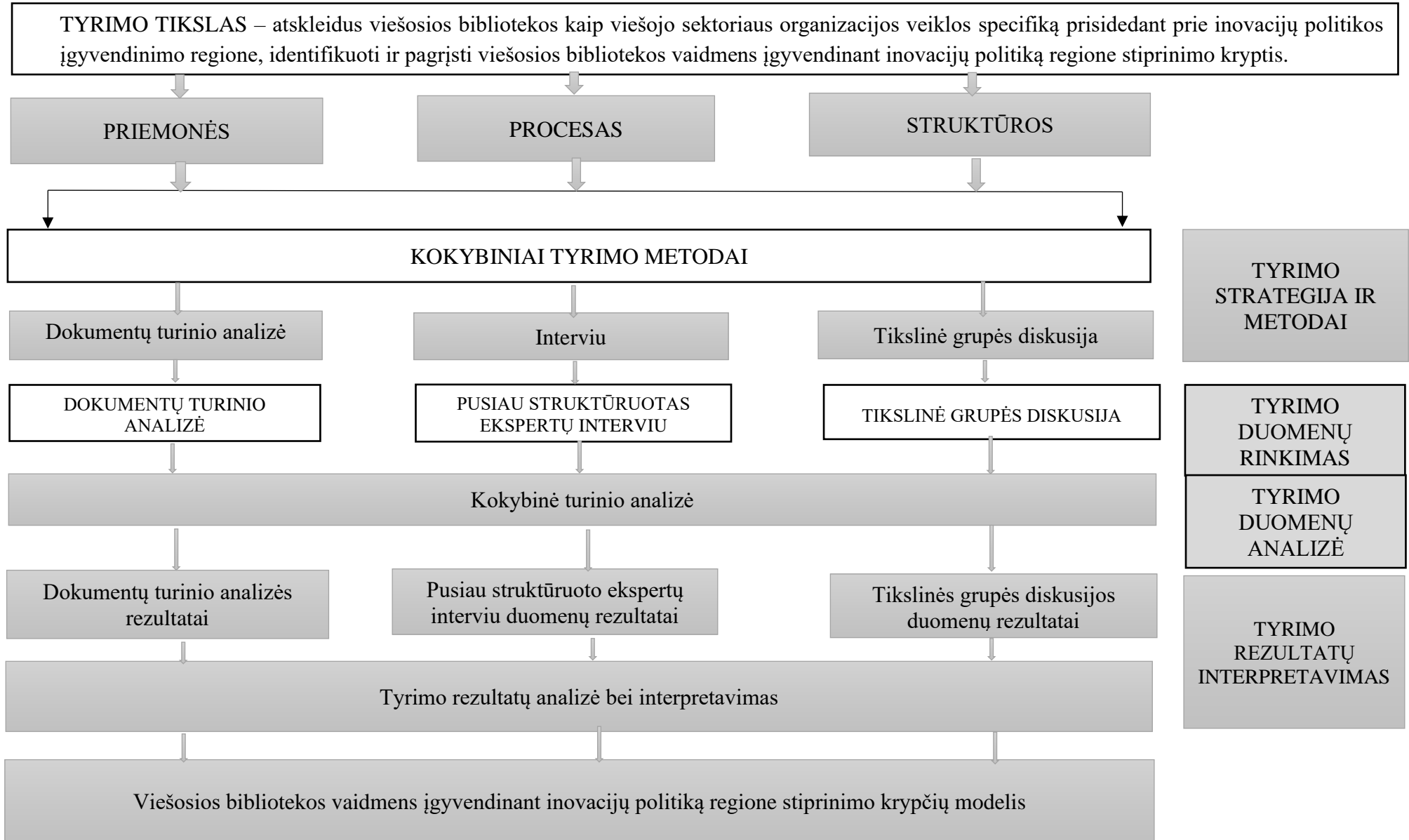
Direktorė
Prof. Renata Bilbokaitė

Šiauliai
2022 m. gegužės 11 d.

EMPIRINIO TYRIMO DIZAINAS

TIKSLINĖS GRUPĖS DISKUSIJOS KLAUSIMYNO GAIRĖS

Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Viešojo valdymo magistro studijų studentė Jolanta Zubienė atlieka tyrimą „**Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione**“. *Tyrimo tikslas* – atskleidus viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklas prisidedant prie inovacijų politikos įgyvendinimo regione, identifikuoti ir pagrįsti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką regione stiprinimo kryptis.

Ši tikslinė grupės diskusija (ang. focus group discussion) atliekama siekiant atskleisti tikslinės grupės diskusijos dalyvių nuomonę apie tai, kiek ir kokiais būdais viešoji biblioteka prisideda įgyvendinant inovacijų politiką regione. Taip pat tikslinės grupės diskusijos metu siekiama išsiaiškinti diskusijos dalyvių veiklos patirtį inovacijų srityje bei idėjas viešųjų bibliotekų veiklos formoms įgyvendinant inovacijų politiką regione ateityje.

Tyrimo metu gauta informacija bus naudojama ir viešinama tik moksliniais tikslais. Atliekant tyrimą laikomasi svarbiausių tyrimo etikos principų. Tyrimo dalyviams garantuojamas konfidencialumas. Tikslinės grupės diskusijos metu žymimos pastabos ir daromas garso (vaizdo) įrašas (gavus tyrimo dalyvių sutikimą).

TIKSLINĖS GRUPĖS DISKUSIJOS INFORMACIJA:

Data	
Vieta:	
Pradžia:	
Pabaiga:	
Trukmė:	
Dalyviai:	

Klausimų blokai	Klausimų gairės
Inovacijų politikos ir viešųjų bibliotekų veiklų sankirta	<p>Vis dažniau diskutuojama apie inovacijų politiką ir kaip prie to turi prisidėti įvairių sektorių organizacijos, įskaitant ir viešąsias bibliotekas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar sutiktumėte su tokia pozicija ir kodėl? • Kaip vertintumėte viešųjų bibliotekų kaip viešojo sektoriaus organizacijų galimybes prisidėti prie bendruomenių inovatyvumo skatinimo? Kiek tai atitiktų pačių bibliotekų strateginę misiją?
Dalyvavimo kultūra	<p>Teigiama, kad viešosios bibliotekos atlieka svarbų vaidmenį, skatinamos <i>dalyvavimo kultūrą</i>, kai skatinamas bendruomenių kūrybiškumas ir dalijimasis žiniomis, bendravimas ir bendradarbiavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip (kokiais būdais), Jūsų manymu, viešosios bibliotekos realizuoja savo misiją prisidėti prie tokios dalyvavimo kultūros kūrimo ir puoselėjimo? • Kokius savo bibliotekos geruosius pavyzdžius galėtumėte pateikti? • Kiek tokios veiklos vystomos Jūsų bibliotekoje? • Kaip Jūsų manymu būtų galima paskatinti regiono viešąją biblioteką labiau prisidėti prie dalyvavimo kultūros?
Kūrėjų erdvės	<p>Pastaruoju metu vis didesnis dėmesys skiriamas bibliotekų veikloms, kuriose vyrauja „pasidaryk pats“ kultūra ir pabrėžiama kūrybiškumas, eksperimentavimas ir inovacijos (kūrėjų erdvės).</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ar Jūsų bibliotekoje yra kūrėjų erdvė? • Kiek tokia erdvė, Jūsų nuomone, reikalinga Jūsų bibliotekos vartotojams?
Mokymasis	<p>Dažnai akcentuojama, kad bibliotekų veiklos neformalaus ugdymo erdvėse, STEM (gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos santrumpa) dalykų programos, skaitmeninio ir medijų raštingumo įgūdžių mokymas – labai svarbi viešųjų bibliotekų veiklos dalis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip Jūs vertinate tokių mokymo(si) uždavinių integravimą į bibliotekos veiklas? • Kiek, Jūsų nuomone, Jūsų bibliotekos personalas yra pasirengęs vykdyti tokias veiklas?
Naujos bibliotekų galimybės	<p>Bibliotekos, pasinaudamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais, teikia paslaugas už savo pastatų ribų įvairiose mobiliose, laikinose, internetinėse ar automatizuotose erdvėse.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokias Jūsų viešosios bibliotekos įgyvendinamas veiklos formas Jūs laikote sėkmingais naujų galimybių pavyzdžiais? Kodėl? Ar būta ir nesėkmingų pavyzdžių? Kaip manote, kodėl jie buvo nesėkmingi? • Galbūt dar ne visos naujos galimybės išnaudotos? Ar yra kokių nors naujų sumanymų Jūsų bibliotekos veiklos ateičiai?
Partnerystės	<p>Bibliotekos aktyviai ieško partnerių įvairioms paslaugoms ir iniciatyvoms teikti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiek, Jūsų manymu, bendradarbiavimas reikalingas pačiai bibliotekai? • Kokiais tikslais dažniausiai kooperuojamasi, bendradarbiaujama? • Kaip sekasi Jūsų viešajai bibliotekai bendradarbiauti naujų idėjų pritraukimo, jų realizavimo srityje? Su kokiomis institucijomis Jūsų rajone, Lietuvoje, o gal ir užsienyje dažniausiai bendradarbiaujama? Ar būta kokių nors netikėtų bendradarbiavimo pavyzdžių? • Ko trūksta (ko galėtų būti daugiau), Jūsų manymu, kad bendradarbiavimas būtų ilgalaikis, nenutrūkstamas, sėkmingas?
Viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regionuose	<p>Regionų vystymasis reikalauja bendruomenių kurti inovacijas, jas taikyti, ugdyti bendruomenių inovatyvumą ir verslumą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip Jūs manote, kiek viešoji biblioteka yra pajėgi prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo regione? • Kokiais būdais biblioteka skatina bendruomenių verslumą? Pateikite pavyzdžių. • Ko trūksta pačiai bibliotekai? Kokias esmines problemas išvelgiate? • Kokios pagalbos tikėtumėtės iš kitų institucijų, kad ši inovacijų politikos įgyvendinimo užduotis būtų stiprinama bibliotekoje? Kas galėtų padėti šias problemas išspręsti? Kokias priemones būtų galima taikyti skatinant pačios bibliotekos iniciatyvas? • Kokias dar galimybes išvelgtumėte ateityje viešajai bibliotekai prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo regione?
	Galbūt norėtumėte dar ką nors pridurti, papildyti?

Dėkoju už skirtą laiką!

(vardas, pavardė)

(kontaktiniai duomenys)

Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos
Regionų plėtros institutui

SUTIKIMAS DALYVAUTI MOKSLINIAME TYRIME

2022-____-____

(Miestas)

Sutinku / nesutinku dalyvauti Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Regionų plėtros instituto Viešojo valdymo magistrantės Jolantos Zubienės atliekamame moksliniame tyrime, kurio tikslas – atskleidus viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklos specifiką prisidedant prie inovacijų politikos įgyvendinimo regione, identifikuoti ir pagrįsti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką regione stiprinimo kryptis.

Sutinku / nesutinku, kad tyrimo metu gauti duomenys būtų naudojami plėtojant žinias apie viešosios bibliotekos vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione bei identifikuojant ir pagrindžiant šio vaidmens stiprinimo kryptis.

Sutinku / nesutinku, kad interviu metu būtų daromas garso (vaizdo) įrašas.

Sutinku / nesutinku, kad interviu metu būtų užtikrintas dalinis konfidencialumas, t. y. mano vardas, pavardė ir pareigos būtų įvardinti, tačiau mano atsakymai (citos) būtų užkoduoti.

Tyrėja – Viešojo valdymo magistrantė Jolanta Zubienė įsipareigoja, kad tyrimo rezultatai bus pateikiami tik moksliniais tikslais.

Tyrimo dalyvis (-ė)

(vardas, pavardė, parašas, data)

Tyrėja Jolanta Zubienė

(vardas, pavardė, parašas, data)

Mokslinio darbo vadovė
doc. dr. Vita Juknevičienė

vita.jukneviene@sa.vu.lt

Vilniaus universitetas, Šiaulių akademija, Regionų plėtros institutas (Vytauto g. 84, Šiauliai)

PUSIAU STRUKTŪRUOTO EKSPERTŲ INTERVIU KLAUSIMYNO GAIRĖS

Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Viešojo valdymo magistro studijų studentė Jolanta Zubienė atlieka tyrimą „**Viešosios bibliotekos vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regione**“. *Tyrimo tikslas* – atskleidus viešosios bibliotekos kaip viešojo sektoriaus organizacijos veiklas prisidedant prie inovacijų politikos įgyvendinimo regione, identifikuoti ir pagrįsti viešosios bibliotekos vaidmens įgyvendinant inovacijų politiką regione stiprinimo kryptis.

Šis pusiau struktūruotas interviu atliekamas siekiant išsiaiškinti eksperto(-ės) nuomonę apie viešųjų bibliotekų vaidmenį įgyvendinant inovacijų politiką regione ir jo(jos) matomas viešosios bibliotekos veiklų inovacijų politikos įgyvendinimui kryptis.

Tyrimo metu gauta informacija bus naudojama ir viešinama tik moksliniais tikslais. Atliekant tyrimą laikomasi svarbiausių tyrimo etikos principų. Ekspertui pageidaujant, garantuojamas konfidencialumas. Interviu metu žymimos pastabos ir daromas garso (vaizdo) įrašas (gavus eksperto sutikimą).

INFORMACIJA APIE EKSPERTĄ:

Vardas:		Pavardė:		Amžius:	
Institucija:			Pareigos:		
Darbo stažas institucijoje (metais):			Patirtis srityje (metais):		

INTERVIU INFORMACIJA:

Data	
Pradžia:	
Pabaiga:	
Trukmė:	

Klausimų blokai	Klausimų gairės
Inovacijų politikos ir viešųjų bibliotekų veiklų sankirta	<p>Vis dažniau diskutuojama apie inovacijų politiką ir kaip prie to turi prisidėti įvairių sektorių organizacijos, įskaitant ir viešąsias bibliotekas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar sutiktumėte su tokia pozicija ir kodėl? • Kaip vertintumėte viešųjų bibliotekų kaip viešojo sektoriaus organizacijų galimybes prisidėti prie bendruomenių inovatyvumo skatinimo? Kiek tai atitiktų pačių bibliotekų strateginę misiją?
Dalyvavimo kultūra	<p>Teigiama, kad viešosios bibliotekos atlieka svarbų vaidmenį, skatinamos <i>dalyvavimo kultūrą</i>, kai skatinamas bendruomenių kūrybiškumas ir dalijimasis žiniomis, bendravimas ir bendradarbiavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip (kokiais būdais), Jūsų manymu, viešosios bibliotekos realizuoja savo misiją prisidėti prie tokios dalyvavimo kultūros kūrimo ir puoselėjimo? • Kokius geruosius pavyzdžius galėtumėte pateikti Lietuvoje ir užsienyje?

	<ul style="list-style-type: none"> • Kiek tokios veiklos plačiai vystomos dideliuose miestuose, o kiek regionuose, atokiose vietovėse? • Kaip Jūsų manymu būtų galima paskatinti regionų viešąsias bibliotekas labiau prisidėti prie dalyvavimo kultūros?
<i>Kūrėjų erdvės</i>	<p>Pastaruoju metu vis didesnis dėmesys skiriamas bibliotekų veikloms, kuriose vyrauja „pasidaryk pats“ kultūra ir pabrėžiama kūrybiškumas, eksperimentavimas ir inovacijos (kūrėjų erdvės).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiek tokios erdvės yra populiarios Lietuvos viešosiose bibliotekose? Ar, Jūsų nuomone, patenkinamas tokių erdvių poreikis bibliotekose? • Ar yra kokių nors skirtumų (tokių erdvių įkūrimo / palaikymo / naudojimosi) tarp didžiųjų miestų ir regionų? Kiek tokios erdvės, Jūsų nuomone, reikalingos regionų žmonėms?
<i>Mokymasis</i>	<p>Dažnai akcentuojama, kad bibliotekų veiklos neformalaus ugdymo erdvėse, STEM (gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos santrumpa) dalykų programos, skaitmeninio ir medijų raštingumo įgūdžių mokymas – labai svarbi viešųjų bibliotekų veiklos dalis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip Jūs vertinate tokių mokymo(si) uždavinių integravimą į bibliotekos veiklas? • Kiek, Jūsų nuomone, viešųjų bibliotekų personalas yra pasirengęs vykdyti tokias veiklas? • Ar pastebite kokių nors skirtumų regionuose? Pateikite pavyzdžių.
<i>Naujos bibliotekų galimybės</i>	<p>Bibliotekos, pasinaudodamos skaitmeninėmis technologijomis ir mobiliaisiais įrenginiais, teikia paslaugas už savo pastatų ribų įvairiose mobiliuose, laikinose, internetinėse ar automatizuotose erdvėse.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokias formas, įgyvendinamas Lietuvoje Jūs laikote sėkmingais naujų galimybių pavyzdžiais? Kodėl? Ar būta ir nesėkmingų pavyzdžių? Kaip manote, kodėl jie buvo nesėkmingi? • Galbūt dar ne visos naujos galimybės išnaudotos? Ar yra kokių nors naujų sumanymų Lietuvoje bibliotekų veiklos ateičiai?
<i>Partnerystės</i>	<p>Bibliotekos aktyviai ieško partnerių įvairioms paslaugoms ir iniciatyvoms teikti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiek, Jūsų manymu, bendradarbiavimas reikalingas pačioms bibliotekoms? • Kokiais tikslais dažniausiai kooperuojamasi, bendradarbiaujama? • Kaip sekasi Lietuvos viešosioms bibliotekoms bendradarbiauti naujų idėjų pritraukimo, jų realizavimo srityje? Su kokiomis institucijomis Lietuvoje ir užsienyje dažniausiai bendradarbiaujama? Ar būta kokių nors netikėtų bendradarbiavimo pavyzdžių? • Ko trūksta (ko galėtų būti daugiau), Jūsų manymu, kad bendradarbiavimas būtų ilgalaikis, nenutrūkstamas, sėkmingas?
<i>Viešųjų bibliotekų vaidmuo įgyvendinant inovacijų politiką regionuose</i>	<p>Regionų vystymasis reikalauja bendruomenių kurti inovacijas, jas taikyti, ugdyti bendruomenių inovatyvumą ir verslumą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip Jūs manote, kiek viešosios bibliotekos Lietuvoje yra pajėgios prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo regionuose? • Kokiais būdais bibliotekos skatina bendruomenių verslumą? Pateikite pavyzdžių. • Ko trūksta pačioms bibliotekoms? Kokias esmines problemas išvelgiate?

	<ul style="list-style-type: none"> • Kokios pagalbos tikėtumėtės iš kitų institucijų, kad ši inovacijų politikos įgyvendinimo užduotis būtų stiprinama bibliotekose? Kas galėtų padėti šias problemas išspręsti? Kokias priemones būtų galima taikyti skatinant pačių bibliotekų iniciatyvas? • Kokias dar galimybes išvengtumėte ateityje viešosioms bibliotekoms prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo regionuose?
	Galbūt norėtumėte dar ką nors pridurti, papildyti?

Dėkoju už skirtą laiką!